MIRCEA DEAC

Pendula nu merge înapoi

EDITURA EMINESCU

Mircea Deac

Pendula nu merge înapoi

roman

„CUM POȚI OARE ÎNȚELEGE MEseria lui Dumnezeu cînd e vorba de destinul incert al oamenilor“ ?

Și după cum anumite semne vestesc imineța trăsnetului, tot astfel lui Greg Penescu telefonul lui Nelu Ianula i se părea presimțirea unui semn al răului, ce trăda ivirea strigătlui de durere în lumea faptelor. Pentru liniștea sa își dădu răspunsul, care-i convenea atunci cînd vroia să dezerteze din starea concretului și a greutăților existenței : „Numai arta și reflexia estetică asupra actului creator sau distrugător al omului, pot însemna și dării liniștea eternă, deoarece arta fortifică și răspîndește liniștea în suflet“.

Încercarea de a-i argumenta lui Ianula la telefon, că domeniul creației este tot atît de ireal, nevinovat și gratuit în raport cu universul, ca și existența lui inutilă și birocratică în cadrul haosului intelectual nu avu ecou în fața stăruinței acestuia de a se întîlni după terminarea serviciului, în jurul orei șaptesprezece, la barul de la Hotelul Parc. Nelu Ianula îl ruga cu o voce moale, îndurerată, ce părea a veni din adîncurile pămîntului, să lase sofismele lui deoparte și să vină neapărat la întîlnire. Nu reuși să-l convingă.

Greg Penescu nu înțelegea cum să primească și să considere invitația neobișnuită a lui Ianula, a cărui pedanterie, echivalînd manierismul exagerat, nu-i îngăduise pînă acum nici o abatere de la programul său de maniac, care prevedea ca la acea oră să fie acasă. Vocea lui sugrumată

de emoție dădea invitației o rezonanță alarmantă și neobișnuită.

Ascultase, cu inima îndoită de presimțiri sumbre.

Istoria fusese plină de triste exemple, de sfîrșituri nenorocite ale unor mari oameni, artiști sau filozofi. Mozart ca și Greuze au fost aruncați în groapa comună. Craniul lui Luchian a fost și el scos dintr-o groapă comună și înhumat la Belu. Pictorul Groz s-a aruncat în apă. Van Gogh și-a tras un glonte în piept. Lui Paganini i s-a refuzat înmormîntarea și cadavrul lui a rătăcit în Europa mult timp. Din fericire, el nu era Epimenide care, îndrăznind să anunțe războiul persan cu zece ani mai devreme fusese ucis de spartani fiindcă prevăzuse un crîncen dezastru pentru concetățenii lui.

Acceptase.

Sosi la Hotelul Parc la ora stabilită. Un grup de tineri, obișnuiții barului, cocoțați pe scaunele din fața barmanului și o pereche de italieni ce stătea la o masă în dreptul unei uși deschise larg către o curte interioară, întoarseră capetele curioși către Greg, a cărui statură înaltă și al cărui mers țeapăn atrăgeau involuntar atenția. Nelu Ianula se afla chircit pe un scaun, la o masă scundă și rotundă, retrasă în fundul sălii, în semiobscuritate. Se îndreptă către el. Întotdeauna, Nelu Ianula venea la o întîlnire cu zece minute mai devreme. „Nu-mi plac emoțiile neprevăzute, nepunctualitatea și nepolitețea. Astea sînt defecte contemporane ale civilizației moderne. Eu sînt de modă veche“, se justifica întotdeauna, inutil, știind că este robul propriei timidități. Îl admira pe Greg pentru care importanță nu aveau decît gîndurile și pasiunile lui. Greg nu disprețuia oamenii, dar obișnuia să spună : „cînd închid ochii lumea dispare și singura realitate sînt eu“. Îl admira dar și-l condamna considerîndu-l subiectiv implacabil, trăind egoist pe acest pămînt, persiflînd naivitățile și vanitățile celor din jurul său.

Cînd îl zări pe Greg se ridică și-i veni în întîmpinare. Își strînseră mîinile prietenește. Greg, din cauza întunericului, nu deslușì clar expresia de pe fața prietenului lui. Îl compară involuntar cu un „nimeni“, dar imediat remarcă vocea ezitantă a lui Ianula.

— Am comandat cafeaua și două sticle de pepsi...

— Pepsi ! Altceva bun nu găseai, un coniac, un vin, o bere străină sau arsenic.

— Știi că nu beau iar tu ești cu mașina. Iar ce e bun se dă pe valută.

— Fie ! Greg intenționase să-l tachineze, știindu-l adversarul învederat al alcoolului. Refuza cu îndărătnicie băuturile tari pretextînd tot felul de argumente.

— Te așteptam... Sper că nu te-am deranjat de la vreo muncă serioasă — Greg zîmbi sarcastic și se uită întrebător la Ianula, alegîndu-și scaunul de pe care putea cuprinde cu privirea încăperea vastă a barului — nu am venit de mult... Să nu fi mirat că am ținut să ne întîlnim aici, de urgență, pe teren neutru...

— Termină cu atitudinea asta reverențioasă ! Gata, am venit ! Asta, da, e o realitate, să fim împreună, restul ține de lumea efemeridelor. Nimic nu mai are importanță acum.

Se cunoșteau din anii studenției. Greg, adică Grigore Penescu, terminase literele și filozofia în 1950. Intrase în învățămîntul artistic universitar, fiind lector. Se remarcase însă în cei cincisprezece ani de la terminarea facultății ca publicist, gazetar și scriitor. Nelu Ianula urmase istoria artei și după patru ani, lucrînd ca redactor la o publicație culturală, fusese transferat în funcția de inspector cu artele, în minister, spre hazul și protestele lui Greg, care iubea libertatea, fiind adversarul funcționarului sedentar. În acest post se evidențiase ca un activist de bază al ministerului, lăsîndu-se antrenat în toate plenarele, juriile, comisiile, la redactarea principalelor referate oficiale asupra problemelor artistice. De doi ani avansase ca șef de serviciu avînd perspectiva de a fi numit director adjunct.

Se așezară la masa reținută de Ianula, Greg preferînd să tacă și să aștepte, curios, motivele chemării insistente ale lui Ianula.

De undeva, din spatele barului, unde un tînăr cu părul cîrlionți ștergea calm pahare, așezîndu-le sub tejghea, atent la glumele din fața lui, se auzea, în surdină, o muzică de jaz american. Atmosfera plăcută, odihni-

toare, îl învălui repede pe Greg, ce-și căută o poziție comodă pe scaunul din lemn gălbui, tapițat cu o catifea de aceeași culoare, se rezemă cu spatele de lambriul din lemn ce înconjura sala barului.

Chelnerul le aduse cafeaua în două cești din faianță albă și două sticle de pepsi cu paharele respective. Erau dintr-o sticlă incizată cu semne decorative ce dovedeau un gust artistic îndoielnic.

Cînd chelnerul îi părăsi, retrăgîndu-se absent, Greg întoarse capul către Ianula, nu fără să calculeze dacă mustăcioara chelnerului cîștiga mai bine decît reușea el din articolele pe care le publica. Îl simți pe Ianula nervos și nehotărît, neștiind cum să spargă tăcerea așternută între ei. Se foia pe scaun mîngîind între degetele subțiri ceașca fierbinte.

— Nu ne-am văzut de cîteva zile — începu Greg, nerăbdător să afle o dată cauzele întîlnirii —, ce dracu s-a întîmplat de ești așa de grav ? Probabil ceva anormal dacă tu ai hotărît să ne vedem la această oră și în acest hotel enervant de elegant !

— Nu te supăra și nu mă tortura... Simțeam nevoia să vorbesc cu tine, în liniște... Așa e, s-a întîmplat ceva, ce nu-ți poți imagina. Nu știu cum să-ți spun și nu știu cum va trebui să reacționez.

— Hai, zi !

— E penibil. Îl cunoști pe Marius Moldoveanu ?

— Pe șeful tău ? Fantele culturii. Destul de bine pentru a avea o impresie proastă.

— Un ticălos, o canalie ! se revoltă Nelu Ianula.

Greg Penescu îl cunoștea pe Marius Moldoveanu. Îl considera o nulitate ușuratică și incapabilă să facă direct, pe față, cuiva rău, dar nici bine. Plutea superficial în viață bucurîndu-se de numeroase onoruri și avantaje materiale nemeritate.

— În rezumat, iată, reluă Nelu Ianula ceva mai calm. Pe motiv că mi-a împrumutat o carte, s-a dus la mine acasă, știind, probabil, că nevastă-mea, Elena, era singură și, sub pretextul restituirii cărții, a intrat în casă purtîndu-se grosolan, necuviincios, obraznic... Înțelegi... Absurd... Intolerabil...

Greg tresări. „Absurdul e raţiunea lucidă care nu-şi cunoaşte limitele“. Nu prea înţelegea. Cuvintele grosolan, necuviincios, obraznic în legătură cu o femeie aveau multiple interpretări şi sensuri. Limita între gravitate şi infantilism, între superficialitate şi intenţia premeditată era foarte mare. O cunoştea bine pe Elena şi recunoştea, în sinea lui, că păcătuise cu ea în gînd şi în visuri de multe ori. Se învinovăţea că, fiind prieten cu Ianula, nu reuşea să alunge din memorie imaginaţia perversă. Această stare nu şi-o explica şi nu-l liniştea decît apelînd la teoriile lui Freud, care, pînă atunci nu-l interesaseră. Elena era ingineră şi lucra la un institut de proiectări. Blondă, înaltă, subţire, cu trăsături regulate, fine, era tipul de femeie bine, frumoasă, ispititoare. Era conştientă de farmecul ei lumesc.

Odată, cu ani în urmă, la aluziile şi complimentele, mai îndrăzneţe şi directe, ale lui Greg, făcute ca între prieteni, ea îi răspunse categoric că decît un bărbat frumos şi puternic, dar cu capul în nori şi uşuratic, îl prefera pe Nelu care-i era devotat şi credincios, chiar dacă şi el avea unele slăbiciuni masculine. „Am renunţat la orice aventură tinerească, slobodă şi aparent nevinovată, nu numai în numele datoriei de soţie şi de viitoare mamă, ci din principiu, principiu preţios în ochii mei, ce-mi permite să mă ridic deasupra aventurilor romantice. Tinereţea vede înaintea ei a fi posibil totul şi aspiră oarbă la ceea ce nu va fi niciodată realizabil“. De atunci, Greg rămase cu admiraţia şi cu devotamentul prietenesc, dar şi cu un regret nemărturisit. Renunţase să mai fie invidios pe Nelu Ianula. Îl întrista doar faptul că el era lipsit de un voiaj celest al inimii şi sentimentului, de extazul pasional, care i-ar fi permis o disociere mentală, în cele trei etape ale extazului : posesiunea, transa şi catalepsia, etape în care ar fi reuşit să se debaraseze de facultăţile lui raţionale, de piedica de a rămîne mai mult timp în acelaşi loc lucid sau în aceeaşi stare emoţională de suspiciune.

Ceea ce-i spunea acum Nelu Ianula îi dăduşe o stare de susceptibilitate, îl irita, îl supăra ca şi cum şi onoarea lui de bărbat fusese terfelită. Nu îndrăzni să-şi arate

enervarea și nici curiozitatea pentru a afla alte amănunte. Prefera să mai aștepte. Sentimentele lui nu se manifestau nici imediate, nici participative, ci unidimensionale, ca ale unui prieten dezinteresat.

— Elena a fost extrem de revoltată. Nu și-a putut imagina o asemenea grosolănie. L-a dat afară, bineînțeles, cu scandal. O cunoști ! E dintr-o bucată, neiertătoare. Am dedus că l-a și pălmuit. Toate acestea mi le-a spus plîngînd, iar eu am rămas năuc, trăsnit și neputincios în fața ei. Poți să-ți imaginezi cît sînt de afectat la ceea ce am auzit. Mă simt cumplit de umilit. Groaznic. Sînt bolnav... Asta s-a întîmplat ieri, iar el, azi, măgarul, s-a purtat, în prezența mea, ca cel mai nevinovat om, ca și cînd nu au fost reale cele petrecute. Am vrut de o sută de ori să mă reped să-l strîng de gît. Îl urăsc ! N-am urît niciodată pe nimeni cu atîta furie. Nu pot lăsa lucrurile în starea aceasta. Nu pot ! Nu vreau. Nu trebuie. Mi-e greu să mă calmez. Jur ! Nu doresc altceva decît răzbunarea !... Sînt capabil să-l omor. Dacă aveam un revolver îl împușcam. Dacă Elena îmi va cere o fac cu sînge rece, ca și cînd aș trage într-un cîine turbat.

Greg își turnă pepsi, în pahar, din ceea ce mai rămăsese în sticlă.

— Îl urăști chiar atît încît să fii în stare să faci o crimă ?

— Nu există cuvînt pentru ura mea. Îi urăsc sîngele, spiritul, răsuflarca. Îmi este rușine, dar nu mai știu ce sînt acelea sentimente nobile.

— Ignoranții și vulgarii, ca Moldoveanu, sînt oamenii cei mai fericiți. De ce îi dai atîta importanță ?

Se uita la el și gîndea : „Oare ce a fost Nelu în alte epoci — de se trezesc în el asemenea forțe atavice sîngeroase ? Dacă Pitagora își amintise viețile anterioare, cînd fusese Ethalida, fiica lui Hermes, apoi se încarnase în Euphorbius, omorît de Menelau în războiul din Troia, urmînd să fie prezent în Hermotina, în Pyrrhus, pescarul din Delfi pentru a deveni în sfîrșit, cel pe care-l cunoșteam noi, adică, Pitagora — de ce Nelu Ianula nu ar fi fost și el un călău medieval ?“

Greg presimțea că, dacă Nelu nu reușise să-l ucidă imediat pe Moldoveanu, atunci urma să cadă pradă pro-

priei neputinţe şi laşităţi, care aveau să se transforme în brutala şi fără scăparea lui condamnare la ieşirea din normalitate ca la o moarte lentă, interioară, supusă chinurilor, îndoielilor celor mai cumplite, ce putea sfîrşi într-o alienare spirituală ce-i va schimba cursul vieţii pe drumul morţii spiritului şi al intrării în infernul celest. „Asist la demonizarea liniştii lui, ce va fi declanşată în el, de acest incident atît de banal, pentru tot restul vieţii. Sufletul lui nu are aripi ci săbii de ceară". Nelu păţise ca şi Bodhiva, care zburînd, — avea acest har — către palat pentru a-şi lua milostenia regelui, o surprinse pe regină ieşind goală din baie şi din această cauză fu obligat să coboare pe scări, deoarece armura ascetismului său, străpunsă ca de un spin al poftelor păgîne, forţa şi magia de a zbura se risipiră, fiind nevoit mult timp după aceea să revină, prin cazne şi magii, la vechea lui putere de a zbura.

Reflectă : „Omul în numele bunătăţii şi dragostei nu ar trebui să acorde morţii puterea ei asupra gîndirii". Se uita trist la Ianula, care continua să se frămînte avînd lacrimi grele în ochii ce priveau încremeniţi în ceaşca de cafea. Nu băuse nimic. „Deci asta este cauza tulburării lui Nelu. Dragoste, gelozie, ură. Consecinţa de a fi soţul model, iubitor, casnic, îndrăgostit de o femeie tînără şi frumoasă ! Apt să sufere măgăriile umane. Acest tipic reprezentant al austerităţii, cumînteniei, onestităţii, exemplului social, iată-l transformat într-o cîrpă umezită de lacrimi tocmai din cauza idealurilor sociale în care a crescut ! E drept ! Şi e nedrept deoarece în calitatea lui ca om de partid, din organizaţia în care face parte şi Moldoveanu, nu poate, nu are dreptul şi nici curajul să-i dea cu o scîrdură în cap. Ce este Ianula ? Mic-burghez ! Un funcţionar laş ! Un fricos ! Un om de partid înşelat ce fusese capabil să se sacrifice unui ideal, unei cauze sociale, gata să treacă peste sentimentele propriii ? !".

— Mai ai şi alte detalii ? Fără să vrea, Greg, curios, lansă o întrebare, pe care o regretă, pentru indecenţa ei — „Aşa ceva vor fi curioşi să afle toţi ce vor cunoaşte povestea lui Ianula" —.

Nelu Ianula avea patruzeci şi doi de ani. Elena treizeci. Mulţumită pregătirii, calităţilor morale şi unui do-

sar „sănătos", tatăl lui fusese ilegalist, Ianula avea perspective sigure de promovare pe linie de stat și de partid. Greg, care-l cunoștea de peste un deceniu, îl asemuia lui Piotr Bezukov, eroul lui Tolstoi din *Război și pace*, cu deosebire că Nelu Ianula considera viața ca pe un lucru grav, ca o problemă ce trebuie îndeplinită cu disciplină, etică, conștiinciozitate. Pentru el, calitatea de membru de partid era ca o vocație, o misiune etică și socială ce tindea spre perfecționism uman. Dar viața lui se desfășura pe trei planuri. Pe de o parte se comporta receptiv, ascultător, îngăduitor și atent la ceea ce se întîmpla în afara lui; pe de altă parte, se afișa energic, intransigent, activ și neînduplecat, iar acum devenise un om nedecis, un molău descurajat de prima realitate crudă a idealurilor lui. De aceea îl considera într-o continuă contradicție și oscilare interioară, ca și Bezukov.

Liniștea, cursul normal al vieții lui, concepțiile despre oameni, spiritul său de onestitate fuseseră zdruncinate, puse în balanță cu răul și poftele nesățioase ale unui înfumurat și indiferent față de oameni.

„Ianula ar vrea să reintre în viață fără nici o problemă, fără nici o complicație sentimentală penibilă, îndoielnică, dubioasă, scandaloasă. De ce speră că eu îl pot ajuta ? Și cum aș putea-o face" ?

— Ce detalii pretinzi ? — Devenise irascibil — nu ajunge această impertinență din partea unui om pe care l-am socotit cult, și, în special, activist cu un trecut ilustru ? Ca un huligan s-a repezit la nevasta unui coleg, care-i acordase încrederea și respectul.

„Ce importanță mai are pentru un bărbat, vru să intervină Greg, în fața unei femei dacă a avut sau nu un trecut ? Ianula nu mai judecă realist. E orbit de furie și chiar dacă justiția ar fi de partea lui, de data aceasta va fi înfrînt"

— Povestea cu cartea e adevărată ? Chiar ți-a împrumutat o carte ?

— Nicidecum ! Crezi că-l interesează cărțile ? Crezi că citește ? Numai femeile îl atrag.

— Așa e ! — Greg se întîlnise de multe ori cu Moldoveanu, la spectacole sau expoziții, și discuțiile dintre

ei se menţinuseră numai în jurul femeilor pe care le vedeau. „Pe asta o cunoşti ? E grozavă !... Uite aşa îmi place. Vezi ce pulpe are !“ — Deci nu ai vorbit cu Moldoveanu ?

— Aici e toată încurcătura mea. Am eziţat la prima întîlnire şi acum nu mai ştiu cum să procedez. Nu se poate ca mîine să-i arunc în faţă, aşa, simplu : „Tovarăşe Moldoveanu, sînteţi un ticălos. Mi-a spus soţia că aţi fost acasă, nechemat, hoţeşte şi că minţind v-aţi purtat absolut necuviincios“ ! E absurd ! Ce gîndeşti ?

Greg termină de băut pepsi din pahar.

— Nu e primul caz cînd un şef abuzează de secretare, de funcţionare, de nevestele prietenilor. Carol al II-lea avansa pe unii ofiţeri în raport de calităţile şi comportamentul nevestelor lor. La Cercul Militar exista un salon special unde în timpul recepţiilor, atras de frumuseţea unora sau altora dintre femei, le invita direct sau prin soţii lor în salonul special amenajat plăcerilor regelui. Acum unii mari activişti au cîte o garsonieră specială. Moldoveanu e şi el un gen de barbă albastră — Greg ar fi vrut să-i vorbească de eroul lui Perrault, dar ezită considerînd că mai potrivit ar fi fost eroul din cartea lui Anatol France *Sept femmes de Barbe-Bleue*, în care acesta apărea paradoxal şi enigmatic. Dar Moldoveanu nu avea nimic eroic în el şi nici nu era cazul să alunece în emiterea de banalităţi, cînd Ianula se chinuia dureros în faţa lui. Pentru el, ca burlac, faptul în sine nu avea o gravitate ci ţinea doar de prestigiul soţului şi al bărbatului.

— E scîrbos !

— Asta e cuvîntul. Cunoaşterea şi caracterizarea sînt însă, prin natura lor, un reflex al relativităţii. Gîndeşte-te bine ; nu ai decît trei soluţii, din care poţi alege. Prima : dai pe faţă totul. Adică mergi la partid, la ministru care e un om onorabil, cu un vechi statut de partid, faci o plîngere scrisă, îl scuipi în faţă pe Moldoveanu. Ce mai, scandal ! Reţine însă că, în acest caz, tu vei fi ascultat ; ţi se va da oarecare dreptate, 60-70 la sută, dar rămîi cu o pată pe care toţi o vor comenta savuros, şi, îţi închipui, ce înseamnă la noi bîrfa ! În cele din urmă ce vei cîştiga ? Pentru aplanarea scandalului, fiind în joc demnitatea sefului tău ca şi a ta, el va fi mutat şi proba-

bil şi tu, deoarece cred că Moldoveanu va încerca să se disculpe. De asemenea, sper că nu poţi gîndi să o aduci pe Elena, ca martoră, în faţa unui improvizat complex de judecată. A doua soluţie : să-l bagi în mă-sa. Fă-te că plouă ca şi cum nu ştii nimic, ca şi cînd Elena nu ţi-ar fi spus aşa ceva. Să iei viaţa cum este, o porcărie, în care cei buni trebuie să devină înţelepţi pentru a rezista. Aceasta e soluţia valabilă şi liniştitoare, cu atît mai mult cu cît Elena a rezolvat cazul pălmuindu-l pe Moldoveanu, dîndu-l afară. Şi, în sfîrşit a treia soluţie : să-i răspunzi cu aceaşi metodă, să-l ataci pe la spate, sigur, încet, adînc, continuu. Răzbunarea atunci va fi cumplită, fiindcă vine din umbră.

— Crezi ?

— O răzbunare în secret şi pe durată e la modă şi eficace. Moldoveanu să nu bănuiască nimic. Urmăreşte-l, fă-l să creadă că-i eşti devotat şi loveşte-l cînd vei socoti că a sosit momentul favorabil.

— Mi-e şef ! Şi sînt secretar de partid, adică pe linie de partid îi sînt eu şef. Oare e posibil ce spui ?

— Şefii sînt suspicioşi dar şi creduli. Moldoveanu e un mare naiv. Altă soluţie mai clară din care să ieşi curat şi răzbunat, nu ai. Istoria este intotdeauna scrisă de cei puternici. Deocamdată tu nu poţi defataliza istoria. Şi apoi dacă-l loveşti vei fi aplaudat. Asta e jocul.

— Ai dreptate, deşi nu e în caracterul meu. Cum să încep ?

— Ca la cadre. Fă-i o fişă. Notează tot. Ce ştii despre el. Ce ştiu alţii. De unde vine. Ce relaţii are. Cum se comportă. Cu cine are legături amoroase. Unde stă şi cu cine. Ce face nevastă-sa. Cum a obţinut apartamentul. Categoric — sigur posedă un apartament mare plasat în centru. Cine-i sînt duşmanii ori prietenii. Ce naiba, să te învăţ eu pe tine ? !

Nelu Ianula îl privea înseninat. Se vedea în postura de detectiv urmărindu-l pe Moldoveanu, prin cartiere dubioase, pătrunzînd pe fereastră în apartamentul lui, scotocind şi găsind documente compromiţătoare. Apoi o întîlnire, faţă în faţă cu Moldoveanu, Nelu atacînd şi rănindu-l în picior cu un foc de pistol, legîndu-l şi predîn-

du-l triumfător milițienii în aplauzele vesele și aprobatoare ale Elenei.

— De cînd îți este șef ? Întrebarea îl aduse pe Ianula la realitate.

— De doi ani.

— De unde a venit ?

— A fost întîi director general...

— Deci a fost retrogradat. Cunoști cauzele ?

— Bănui că a fost la mijloc o problemă amoroasă cu o improvizată actriță de film.

— Reține că a fost retrogradat din propria lui vină.

— Unii colegi spuneau că a fost prins în birou cu o balerină.

— Caracter nepotolit. Fals intelectual. Prost activist. Simplist. E căsătorit ? Pe Greg începuse să-l amuze povestea lui Ianula și era mulțumit simțind cum acesta se destinde.

— De șase luni. În secret. Nu am aflat cauza.

— Cu cine ?

— Cu o secretară din minister. Secretara unui director general. O știu, o femeie așa și așa. A fost obligat să se căsătorească, pentru a stinge scandalul.

— Ce figură ! Ce mai știi despre el ?

— Nu prea multe. Nelu răspundea ca un copil prins asupra unui fapt urît.

— Cum nu prea mult ! Întîrzie la birou ? Pleacă mai devreme ? Vine cu autoturismul propriu sau cu cel al ministerului ? Ce oameni sau ce femei primește în audiențe ? Ce-l interesează mai mult ? Ce a făcut bun și rău pentru cultură ? Cine, dintre voi este informatorul lui ?

— Ești extraordinar ! Nu m-am gîndit la toate acestea.

—Plutești, dragă Nelule, printre nori. El, dușmanul tău, simte asta și de aici curajul lui. În viață dacă nu ești înarmat cu cunoașterea oamenilor vei trăi numai dezilu-zii. Cunoașterea e începutul puterii.

— Îl urăsc !

— Ura are și ea un rost, nu oricînd și nici contra oricui.

— Cum e posibil, așa ceva, cum să tolerăm un asemenea om !

— Animalele au şi ele acelaşi simţuri ca şi oamenii, poate, mai puţine pofte, dar le au şi ele. Asta înseamnă că între un cîine şi un om, de talia lui Moldoveanu, diferenţa rezidă doar în faptul că poftele lui Moldoveanu sînt infinite şi nepotolite. Plăcerea de a fi satisfăcut după ispite, e comună cu a cîinelui, numai că la Moldoveanu se transformă în perversitate... Banalizează tot, se sprijină pe vechimea şi relaţiile lui de partid. Aristotel spunea că omul este un animal politic şi cum Moldoveanu habar n-are de politică, rămîne doar un animal. Tratează-l astfel, dar prudent, viclean, inteligent.

— Asta justifică, nu rezolvă cazul. De l-aş putea lovi ca pe un cîine...

— Ca omul să se ridice deasupra animalului ar trebui să se elibereze de egoism, de exagerata iubire de sine. Or, tu vezi sentimentul reflexiei, al onoarei şi demnităţii la un om ca Moldoveanu ? Egoismul lui provine de la un instinct orb împins la viciu. Moldoveanu este un vicios. Trebuie să-ţi fie şi milă şi să-l şi dispreţuieşti.

— Înţeleg, cu egoiştii şi vicioşii lupta dreaptă e inutilă pe faţă. Aleg a treia variantă. M-am hotărît.

Nelu Ianula sé decise, în sfîrşit, să bea cafeaua din ceaşcă. Nu observă şi nu-l impresionă că se răcise. Îşi revenise din starea iniţială de disperare.

— Da ! Dragă Nelule, din întîmplare, cunosc şi eu cîte ceva din viaţa lui Moldoveanu. Nu prea multe, însă suficient pentru a desluşi caracterul lui şi a şti ce atitudine să adopt faţă de el. Aceasta fiindcă a făcut referatul ştiinţific la o carte pe care vroiam s-o public. Îl interesau banii pentru referat şi mai puţin ce cuprindea cartea. Cred că şi invidia. A prezentat un referat oribil. Stalinist, de la cap la coadă. Indeologizat absurd. Un referat analfabet, incult, cu pretenţii politice şi dur. Într-un fel mă făcuse praf. Cei de la editură ştiau că referatul e scris alandala dar nu aveau curajul să-l respingă. Era părerea şefului. Intangibil. Egalitatea între oameni, pentru a reuşi să gîndească fiecare liber, determină un progres ireversibil, dar la noi ea se află într-o fază cînd oamenii preferă să tacă decît să spună ăluia mai mare că nu e priceput sau că nu are dreptate. Apoi în unele edituri practicile sînt de-

plorabile. Eu nu înţeleg de ce este atîta nevoie de referate ! Ele sînt dictate de sus sau cînd redactorul vroieşte să se debaraseze de un autor pe baza referatului altuia. Cum se numeşte asta ? Plapumă ! A trebuit să-mi fac dreptate singur. Pentru asta am început să mă familiarizez cu tipul. Să-l cunosc bine, să-i aflu poftele şi viciile.

— Şi ce-ai întreprins ?

— Ai să rîzi. I-am trimis în braţe o femeie, o curvă, cochetă, frumoasă, tînără, care i-a fost recomandată drept studentă. Tipul înnebunise după fustele ei. Eu o cunoşteam bine, ştiind ce-i poate pielea catifelată. Îi făcusem un serviciu şi-mi rămăsese recunoscătoare. — Nelu schiţă un zîmbet. Îşi revenise, fiind dispus să facă şi el glume pe socoteala lui Greg — Nu-i ce crezi tu şi, pînă la urmă, nu asta apare important. Moldoveanu poate fi considerat exemplul tipic al omului incapabil luat de valul evenimentelor după 23 august 1944 şi cocoţat în vîrful piramidei şi, fără să facă un efort, se crede îndreptăţit să i se satisfacă poftele.El a avut în viaţă toate şansele, îndeosebi cele ce decurgeau dintr-o carieră politică, şanse neobişnuite pentru omul obişnuit. Ai observat, are o încredere în forţele şi capacitatea lui intelectuală, care la primul moment te impresionează şi te convinge, dar, în realitate, toate sînt golite de conţinut, de sentimente şi de raţiune. Supus pornirilor lui oarbe, vicioase, nu mai sesizează consecinţele şi manifestă o indiferenţă faţă de subalterni şi oameni încît sînt uluit în faţa apatiei acestui personaj. Şi-a bătut joc de ceea ce viaţa i-a oferit. Tipul are un aer optimist şi afişează un aer de deplină satisfacţie. În sine e un tip extraordinar. Poate din cauza tonusului viril, poate că manifestă o nepăsare superioară nouă ! Nu ştiu ! Şi totuşi are un mod izbitor de a se amesteca în mulţime, de a scoate pieptul înainte căutînd să-şi spună cuvîntul în orice problemă şi oriunde. E de-a dreptul caraghios, deoarece atunci cînd se duce la o expoziţie, la un vernisaj, cere şi el cuvîntul, vorbind subiectiv, elogios şi în ceea ce priveşte conţinutul, aiurea, pe lîngă ceea ce conţine expoziţia. Iar cînd vorbeşte, îmbracă o mască a omului cel mai intenţionat, o mască de comunist. Apără dreptatea şi pe cei slabi. Curios ! Se consideră un orator desăvîrşit ;

l-a luat ca modele ideale pe Comarnescu, pe Amza sau pe Frunzetti, vorbind despre orice, sentimental-literar și cu voce tare. Nu se supără dacă-l contrazici. Se înfierbîntă doar să-și susțină argumentele, chiar dacă sînt ridicole. Dar nu te uită. Are, deci, un rol steril în cultură. Un pămînt dezolant. Spiritul lui este incapabil să susțină o idee originală.

— Cum ai ieșit din încurcătura cu referatul ?

— La rugăminţile tinerei, presupusă studentă, el și-a retras referatul, găsise ea un motiv plauzibil să-l convingă și l-a determinat să pună pe altcineva care a prezentat un referat acceptabil. Banii însă i-a luat el pe referat.

După cîte îmi amintesc, Moldoveanu provine dintr-o familie nevoiașă, care nu a reușit a-i oferi altceva decît să intre ucenic la o fabrică. Aici s-a îndrăgostit de o muncitoare. Știi doar că se îndrăgostește ușor. L-au atras femeile întotdeauna ca un magnet. Tînăr, zvelt, chipeeș, deschis, vorbăreț, cu o voce caldă, insinuantă, cu puține cunoștințe din literatură, uneori pe atunci, îi plăcea să și citească; mai mult romanele editate de I.G. Hertz. dragostea i-a fost împărtășită de Crina Semedeu, așa am aflat că se numea. Din povestirile lui, Crina a fost o ființă tristă, nedecisă, trăind în ireal, ca un suflet dispus spre un ideal inaccesibil. Străbătută de o arzătoare dragoste pentru oameni s-a apropiat cu entuziasm angelic de Moldoveanu. Spera să aibă un cămin. El se avînta, mai mult, într-o aventură. Ea locuia singură în două cămăruțe, pe lîngă Gara Filaret. El, pe unde apuca. S-a mutat deci la ea, fiind primit cu brațele deschise.

Prin ea, Moldoveanu a ajuns la organizația de partid a fabricii. A primit, la început, cîteva sarcini ușoare, apoi mai grele. Astfel a ajuns ilegalist., Guraliv, revendicativ, superficial, neștiind să fie cumpătat a fost însă repede depistat de poliție, urmărit și în primăvara lui 1940, arestat împreună cu Crina Semedeu. Au fost despărțiți și de atunci nu a mai vrut să știe de ea. Nici nu s-a interesat. Moldoveanu a ajuns, ca deținut politic, mi se pare, la Doftana. Era cel mai tînăr printre deținuții politici. Firesc, a fost preluat de aceștia, îndeosebi Dumitru Popovici l-a protejat ca și cînd ar fi fost fiul lui, ce murise tragic

într-un accident de tren. E adevărat că Moldoveanu, glumeț, vesel, săritor, știuse să-i cîștige dragostea. Sfătuit de acesta a cerut să intre în armată și să fie trimis pe front. Pe front a căzut prizonier. Într-un lagăr, din Ural, a petrecut doi ani pînă a revenit în țară cu Divizia Horia, Cloșca și Crișan.

Reîntîlnirea cu vechii tovarăși a fost binevenită pentru el. Dar, pe atunci, un cuvînt important l-a avut și Ana Pontea ce avea o funcție importantă, și pentru a primi o slujbă a acceptat să se căsătorească cu o femeie ce i-a fost recomandată de acoliții ei. Așa a ajuns repede, cred, ministru adjunct. Cînd a fost retrogradat, în funcția de director general, a divorțat. Se încurcase cu altă femeie, dar și Ana Pontea murise.

Restul îl cunoști. Ți-am spus toate acestea pentru a ști cu cine ai de-a face. Sigur, e un ticălos, din punctul tău de vedere, aparent nevinovat pentru alții. Eu îl consider depășit de evenimente, ridicat prea sus pentru a fi parașutat repede jos. Nu are forță morală și nici o conștiință politică clară. Va mai produce mult rău, în jurul lui, fără să-l facă neapărat cu intenție dușmănoasă. Pe moment. E omul reacțiunii imediate. El se comportă ca un fericit. Valurile trec peste el, și el rămîne același tip mulțumit și împăcat cu sine deoarece îi este sortit, la partid, să rămînă întreg. Deși a ajuns la cincizeci de ani se consideră tînăr și-i plac, în continuare, numai femeile tinere. E încă sănătos, voinic, dar de o inconștiență socială derutantă. La situația prosperă la care a ajuns, e dificil să-l mai integrezi într-o clasă socială. Acesta mi se pare fenomenul cel mai interesant ce se petrece cu el. Îmi amintește de Leopold Bloom, eroul din Ulisse a lui James Joyce, de tipul care se metamorfozează, care se transformă teatral și naiv în tot felul de personaje. În primul rînd pozează în liber-cugetător, deși se situează pe „linie“ adică drept un mare ideolog. În realitate reveriile lui erotice, au pus total stăpînire pe rațiunea sa. Deci este tipul afemeiatului notoriu. Ca politician a rămas un utopic speculativ care consideră că i se cuvine totul. Numele lui adevărat ar fi „Nimeni“. Să nu te temi deci de el. E un filistin mic-burghez,sau ajuns mic-burghez, ajuns, din întîmplare

în domeniul artei pierzîndu-se în informaţii himerice şi haotice.

Nelu Ianula înjură. Scoase o bancnotă de o sută de lei, o puse pe masă, şi-i făcu semn chelnerului. Aşteptară în tăcere pînă ce chelnerul restituri diferenţa la nota de plată.

— Eşti cu maşina ? întrebă Nelu. Greg dădu din cap în semn pozitiv.

— Există vrco soluţie, continuă el, între două doctrine sau voinţe opuse, între da şi nu, între două direcţii contradictorii, între iubire şi ură ?

— Unii îi spun calea de mijloc. Consideră că vei putea găsi o atitudine dialectică egală cu sinteza a două puncte de vedere contradictorii. În societate sîntem antrenaţi, pe diferite căi, în probleme economice, sociale, politice, religioase, culturale, artistice, sportive cel mai des contradictorii. Nu se poate alege o cale fără dezechilibrul celorlalte. Dar nici toate o dată. Însă meditaţia asupra revoluţiei şi reacţiei, asupra noţiunilor epocii şi ale sensului vieţii, a progresului şi regresului, asupra artei şi nonartei, sau a calităţilor şi noncalităţilor lui Moldoveanu poate să te ferească de o angajare unilaterală pe un drum greşit. În fond meditaţia şi sinteza faptelor lui Moldoveanu, aceasta îţi recomand.

Nelu Ianula dădu din cap afirmativ.

— Cum pot să disimulez un secret interior ?

— Prin ironie. Să devii ironic cu tine şi cu cei din jurul tău. Vei fi admirat şi temut. E o manieră de interpretare, în genul lui Socrate ; e o atitudine de a-ţi bate joc spunînd contrariul a ceea ce ar vrea să ştie celălalt. Este totodată şi o figură retorică. Ea vine de la destinul nostru, care este ironic, fiindcă înăbuşă în gri entuziasmul şi fericirea.

— Atunci, te rog să fii discret cu ceea ce ţi-am relatat. Am încredere în tine. Îţi mulţumesc că ai venit şi-ţi mulţumesc pentru sfaturi. Nu am să mă las, răzbunarea mea îl va ajunge ; fie ce-o fi !

Ianula se ridică de pe scaun.

— Ghoethe prin Faust a spus : „La început a fost acţiunea", mai adăugă Greg ridicîndu-se şi el. Îşi privi prietenul întinzîndu-i mîna — „ce situaţie ridicolă ! De ce

oare crede că o răzbunare poate vindeca, poate repara o rană interioară, o ofensă, cînd din contră o adînceşte ! Această forţă interioară şi oarbă vine la el de la o sursă mult mai profundă, care nu este alimentată de conştiinţă şi scapă controlului raţiunii. Grecii o numeau mana, spirit, demon sau zeu. Aş vrea să aflu ce rol are aici Elena Ianula ? Elena ! Numele acesta mi se pare a fi destinat istoriei şi tragediilor umane. Elena continuă mitul antic lăsînd în urma ei durere. Intelectul nostru a creat o lume în jurul numelui Elenei. Şi aceasta din cauză că în trecut frumuseţea Elenei a fost divină, de unde şi cele mai complicate interpretări — Greg filozofa urcîndu-se în mansină —Elena e un vis, o obsesie. Hesiode îi aprecia frumuseţea ca o putere malefică şi fatală. Euripide, mai realist, a acuzat-o că a fost responsabilă de izbucnirea războiului sîngeros. Pictorii Renaşteri au văzut-o cochetă, ipocrită, vanitoasă, calculată şi înrobită de fastul oriental al lui Paris. Gorgias — în secolul patru — a apărat-o considerînd-o femeia legitimă a lui Paris. Romanii, poeţii Catulla, Horaţiu, Ovidiu şi Virgiliu au acuzat-o că ar fi perfidă. Theocrit a considerat-o, în schimb, o zeiţă şi o asemăna cu Selena. Pentru Faust ea personifica un nivel romantic şi estetic. Mona Lisa a fost probabil şi ea tot o Elenă. Şi modernii au continuat să vadă în Elena tipul imoral al frumuseţii, uneori şi pretext de evocare picantă.

Cum se situează Elena între mine şi Ianula, între mine şi Moldoveanu, între Ianula şi Moldoveanu ? Ce rol joacă ? Un mediator sau un exploziv al lumii noastre interioare !

Mă chinui inutil cu comparaţiile ! Mă frămînt ca toţi filozofii şi poeţii lumii, fiind, probabil, îndrăgostit de numele ei. Elena lui Ianula este şi ea liberă ca o pasăre şi îndrăzneaţă ca gîndire. Şi Malherbe văzuse în Elena frumuseţea incomparabilă. Pentru La Fontaine fusese minunăţia lumii. Le Conte de Lisle o defineşte ca o frumuseţe ideală, spirituală dar şi carnală. Poate ! Giraudoux avea dreptate că o consideră pasivă, superficială, fără personalitate morală şi fără remuşcări. Deci, dacă nevasta lui Nelu Ianula a jucat teatru ca să-l ducă în eroare ! Dacă era vorbită cu Moldoveanu ? M-am molipsit de la Nelu cu

îndoielile, fiindcă Elena, fie nevasta lui Nelu, fie eroina antichității, e un simbol al chinului bărbaților, e începutul misterului și durerii. Or, Elena Ianula e începutul haosului spiritului lui Ianula.

Oare eu cum o văd ? Pură, mîndră, imaculată moral, sau... ? Cît despre Nelu, la el nu este decît propria lui demnitate jignită. Cred că nici nu o mai vede pe Elena cea adevărată. Se vede doar pe sine. O să ajungă ca acel păcătos care atunci cînd și-a dat seama că-și iubește soția a vîndut-o la un bordel".

Cu astfel de gînduri, Greg întoarse cheia în contact și Dacia demară nervos. „Trebuie să recunosc că Elena Ianula are ceva din toate Elenele lumii". Continuă să se gîndească : „Oare cine e mai fericit ? Ianula că are acasă o Elenă care-l așteaptă, sau eu, care merg într-o casă pustie, singuratic, gîndindu-mă la Elena și la ce s-a întîmplat la întîlnirea ei cu Moldoveanu ? Singura salvare pentru liniștea lui Ianula ar fi să se dedice artei, dar cum pot să-l determin să înțeleagă asta, cînd el este bîntuit de teama de a nu mai fi stăpîn pe el" ?

Atelierele de pictură și sculptură de pe strada Pangratti fuseseră ridicate în deceniul cinci, pe cînd președinte al Fondului Plastic fusese pictorul Spiru Chintilă, un om activ și bun gospodar, ușor irascibil și certăreț, însă penetrant în cabinetele miniștrilor și insistent pentru obținerea aprobărilor și materialelor necesare, fie pentru construcții, fie pentru magazinele Fondului. Atelierele erau invidiate și dorite de toți artiștii. Nu era ușor să obții un asemenea atelier, în aceste pavilioane devenite centrul artei. Fuseseră repartizate după o schemă simplă, întîi maeștrii, ca Medrea, Jalea sau Corneliu Baba, apoi președinții, vechii și actualii, secretarii și membrii Biroului și, la urmă, un număr redus de artiști protejați, întreprinzători sau talentați și cu renume artistic oficial stabilit.

Către unul dintre aceștia din urmă care refuza din spirit de frondă orice sarcină obștească susținînd că el

este numai artist, se îndreptă Greg Penescu venind cu maşina dinspre Arcul de Triumf, în intenţia de a trata cu el achiziţia unui tablou pentru o familie, care vroia să-l obţină la un preţ rezonabil. Cu Sandu Bălăşoiu, la care urca în atelier, Greg era de mulţi ani prieten. Sandu Bălăşoiu avusese trei soţii ; pe rînd îl părăsiseră sau le părăsise, nefiind clar, pentru nimeni, cine făcea primul pas în aceste schimbări. Acum rămăsese încurcat cu o profesoară de limba franceză, tăcută, retrasă, care întruchipa ideal modelul său perfect. Greg îl întrebase de ce nu se căsătoresc. Bălăşoiu răspunsese că nu se potrivesc şi că a constatat că o femeie permanentă, în jurul lui, îl stînjeneşte din lucru, altfel, pentru el orice femeie rămînea un motiv permanent de inspiraţie. Ajunsese, pe merit, printr-o muncă asiduă, datorită unui talent vulcanic, la recunoaşterea publică a valorii operelor sale. Îşi făcuse nenumărate legături cu scriitorii — cărţile unora dintre ei fiind ilustrate şi considerate ca un semn al calităţii editoriale — scriitori care comentau elogios creaţia lui. Se remarcase de asemeni prin filme de animaţie şi picturi monumentale. Avea talent ca orator şi făcuse chiar şi cîteva poezii sentimentale. În ceea ce priveşte colegii pictori, aceştia se arătară rezervaţi. Mulţi doctori, în schimb se întreceau să obţină în colecţia lor un Bălăşoiu.

Era foarte pretenţios cu preţurile tablourilor. Nu ceda uşor, obişnuind să spună solicitarilor : „Cînd zugrăveşti o cameră, dai uşor zece mii de lei. De ce să accept cu mai puţin decît un zugrav ? Şi apoi arta mea durează, e făcută pentru cei ce vor cu orice preţ şi la orice preţ, un Bălăşoiu. Dacă ar fi un Picasso de vînzare, la Consignaţia, se găsi fără îndoială cineva să-l cumpere cu două-trei sute de mii de lei, poate şi mai mult. Deci şi pentru Bălăşoiu se va găsi oricînd cineva, mai ales că tablourile mele au ajuns încă la Consignaţia cum sînt ale lui x şi y".

Greg intră în vastul atelier fiind primit, ca întotdeauna, cu îmbrăţişări zgomotoase. Atelierul, inundat de lumină prin uriaşe ferestre pe un întreg perete, avea o scară interioară ce urca la o cameră de odihnă înzestrată cu dependinţele necesare. Pe un singur perete, erau rînduite tablouri de diferite mărimi. Întotdeauna, în faţa

tablourilor lui, Greg încerca sentimentul ciudat al cosmosului, al începutului și probabilului sfîrșit al lumii. O pictoriță, Helenne de Silaghy, românca ce trăia în Canada, îi explicase, în felul ei, la o expoziție, pe care Societatea România i-o organizase la București, că ea pictează oamenii de pe pămînt văzîndu-i ca de pe o planetă aflată în cosmos, de aceea și păreau altfel în viziunea ei artistică, presupuși a corespunde unui „pictor planetar". Bălășoiu, spre deosebire de ea, era bine înfipt pe pămînt, pictînd însă cosmosul, în viziuni planetare, lunare, deșerturi, oceane întinse, stînci vulcanice, toate proiectate pe un cer albastru, iar oamenii de pe planete, în general nuduri feminine, erau confruntate cu animale antidiluviene, înaripate sau, oricum, ciudate și nemaivăzute. In toată această pictură dăinuia însă un spirit romantic și un suflu umanist, care emoționa pe privitor. Greg nu-și dădea seama dacă Bălășoiu gîndise și realizase simbolurile umane, pe care le emana pictura sa, în timp ce picta sau ele se configurau spontan și miraculos în mintea celui ce privea tablourile lui în fireasca dorință de a lega imaginile fantastice de ceva perceptibil, palpabil și comun înțelesului omenesec. În fața picturilor sale, Greg simțea că aparține acelei lumi stranii, că și el, cîndva, trăise într-o asemenea atmosferă, că luciditatea lui avea ceva din întinderile infinite ale cerului albastru.

În afară de ideile fantastice, Bălășoiu stăpînea un desen de rară perfecție clasică, mai puțin întîlnit în epoca noastră modernă, prin care, fără să aprofundeze un realism sec, idealiza figura umană, îndeosebi nudul feminin — sau întruchipa cei mai ciudați monștri ai gîndirii umane. Culoarea preferată era cea albastră. Ea exprima puritatea infinitului, claritatea cerului, astfel că imaginile profunzimii cosmosului apăreau ca reale.

Aparent, la prima impresie, Greg îl socotea că suferă de spiritul epocii romanice, sub influențele bestiarului oriental, sau că amintește de Bosch ori Dali, dar culoarea ca și compozițiile lui aveau ceva nou, original, modern, ieșit din comunul albumelor de artă sau din banalitatea expozițiilor bucureștene.

Pictura lui reflecta o fatalitate astrală.

Cînd Greg îl cunoscuse, Bălășoiu lucra la etajul unei magazii a Fondului Plastic, lîngă Gara Mogoșoaia, unde se aflau atelierele de cioplitorie în piatră, ferestraiele mecanice și cele manuale țipînd strident, continuu. Bălășoiu stăpînea o cameră sărăcăcioasă, fără sobă și prost luminată. Tablourile lui stăteau pe jos neavînd curajul să bată cuie în pereții crăpați și plini de păianjeni. Dar poseda un șevalet, un scaun, o măsuță pentru cutia de culori și o ladă pe capacul căreia tronau înșirate cîteva albume de artă alături de sticle goale și cutii de conserve. Dar cît entuziasm, cîtă voință și forță, cîtă ambiție emana Bălășoiu din toată ființa lui !

Acum, în atelierul de la Pangratti, pentru prieteni, Bălășoiu avea întotdeauna o sticlă de whisky, din care se pregăti să-i ofere și lui Greg un pahar, jumătate plin, după ce acesta se așezase, aproape răsturnat pe spate, într-o berjeră comodă acoperită cu o catifea de culoare gri.

— Nu te mai întreb ce lucrezi fiindcă văd cît ești de activ și cît de multe tablouri noi ai pe pereți !

— Nu mă plîng. Am încă idei. Eu nu sînt dintre cei ce tot întreabă care este linia actuală în pictură sau ce se cere. Stau prost însă cu timpul. Am multe invitații, comenzi, solicitări și-mi este extrem de dificil să le onorez.

Bălășoiu avea o statură potrivită, părul ondulat, ochii vioi, umerii înguști, mîinile mobile, nervoase, agitate. La 38 de ani reușise strălucit în viață și în artă fiind invidiat de mulți dintre colegii lui.

— Sînt puțin necăjit — continuă el. A fost la mine Marius Moldoveanu — Greg făcu ochii mari —. Vroia să execut o lucrare de proporții cu o temă oficială, portretul lui Ceaușescu înconjurat de copii, dar cu bani puțini și într-un timp record. Nu am cedat din cauza caracterului lui. Nu-l pot suferi. Și apoi dacă vrea ceva măreț, de însemnătate politică, ca în Renaștere, și făcut de mine, ar trebui să mă onoreze cum se cuvine.

— Era o comandă socială ? O sarcină sau cum să-i spun...

— Da, dar eu nu-s membru de partid. Sînt pictor și trăiesc din pictură.

— Cum vezi tu răspunderea socială ca artist ? Atitudinea ta poate deveni ireconciliabilă cu cerinţele partidului.

— Teoretic, da. S-a scris mult despre această problemă a mesajului şi a artistului-cetăţean. Practic, fiecare artist este o individualitate, un univers izolat. Libertatea este de a nu fi de acord cu ceilalţi — discuţia dintre Greg şi Bălăşoiu se învîrtise deseori în jurul teoriei realismului socialist şi a celei artă pentru artă. Bălăşoiu, deşi apăra libertatea artistului considera că arta lui nu se putea desprinde de uman şi era atît împotriva artiştilor cît şi a celor aserviţi realismului socialist —. Eu am refuzat însă şi din alte motive. Cu cîţiva ani în urmă am participat la ornamentarea marelui palat al culturii şi teatrului. Eram opt candidaţi. Ai văzut proiectul meu : Spaţiul mioritic. Era superb. Toţi care l-au văzut afirmau că ar fi fost cel potrivit palatului. Eu propuneam să fie realizat în frescă, fresca fiind mai adecvată, decît mozaicul, deci altfel de cum gîndeau ceilalţi concurenţi. În climatul ţării noastre, din cauza frigului, mortarul are o altă contractare decît pietrele de mozaic şi atunci, cu timpul bucăţile de mozaic cad, pe cînd fresca rezistă, ca la Voroneţ. Dar asta fusese o treabă secundară. A intervenit pictorul Dănciulescu, prieten cu principalul meu adversar, Armaşu şi, cu acordul lui Moldoveanu, s-au constituit două grupe de candidaţi, eu de o parte, singur, şi restul de şapte, de cealaltă parte. Ei aduceau, în proiectul lor, toate imaginile, ilustraţii, cuprinse în Istoria românilor a lui Iorga şi, firesc, cinsteau idealizant realizările regimului. Un talmeş-balmeş de pătrăţele suprapuse. Era ceva infernal.

— Rezultatul ? Greg cunoştea toată istoria concursului.

— Moldoveanu văzînd că balanţa înclină spre mine a luptat să rămînă rezultatul în suspensie. Ba că nu e realizat politic, ba că va fi prea scump ! A găsit, desigur, argumente pentru o înmormîntare lentă.

— Ianula nu a avut nici un amestec ?

— El adora proiectul meu. Ca şi alţi susţinători. Din nefericire, nu a făcut parte din comisia respectivă..

— Acuma de ce nu a venit Ianula cu Moldoveanu, doar el răspunde de comenzile de artă ? !

— Diversune ! L-am întrebat pe Moldoveanu ce e cu Ianula şi mi-a răspuns, anchilozat într-un zîmbet acru, că în circumstanţele actuale, fiind ocupat, a preferat să apeleze la un artist de frunte. La cine crezi ? La Dănciulescu ! Să-mi vină rău ! Şi tocmai cînd îmi justifica absenţa lui apare la uşă Dănciulescu. Să înnebunesc, nu alta ! Nu suport să-l văd. Simt efectele penibile în faţa unui şarlatan şi oportunist. Cu un an în urmă mi-a ademenit un model, o fată tînără, cuminte cu un corp dumnezeesc. I-a oferit ceva mai mult, decît îi dădeam eu, şi i-a pasat-o lui Moldoveanu, ca metresă. Fata i-a părăsit pe amîndoi după trei-patru zile.

— Măi, ce apocalips uman !

— Sigur. Cînd mi-a întins mîna linguşitorul de Dănciulescu, cu ochii lui de pisică siameză şi cu vocea de castrat, mi-am pierdut răbdarea. I-am cerut atunci lui Moldoveanu un preţ, pentru compoziţia ce vroise s-o execut, că-i pierise graiul. I-am ripostat, s-o facă Dănciulescu, că poate mai repede, mai bine şi mai ieftin. S-a scuzat că el are o altă lucrare şi că nu are timp... Moldoveanu se uita la Dănciulescu, aştepta salvarea de la această şopîrlă. Cum dracu l-a găsit pe ăsta consilier ? În loc să picteze se ţine de intrigi şi afaceri repezi, bişniţe şi matrapaslîcuri. Mare sforar !

— Deci ai ratat comanda ! „Iată unde duce vanitatea existenţei individuale în artă“ ! rezumă Greg.

— Pe tine de ce nu te cheamă Moldoveanu ? întrebă Bălăşoiu.

— Nu ne suportăm ideile. E un barbar, care distruge tot, făcînd întuneric acolo unde lumina apare prea vie. Apoi, mie nu-mi plac sarcinile formale în care eu fac doar figuraţie pasageră. Prefer să vin la tine, ca prieten, să-ţi admir lucrările. Operele frumoase nu vor îmbătrîni niciodată fiindcă poartă în ele pecetea sentimentului şi a adevărului.

Bălăşoiu se simţea flatat. Deşi afirma că nu-l interesează opiniile asupra creaţiei lui, era atent la tot ceea ce se vorbea despre creaţia lui şi riposta la insinuările negativiste.

— Nu mă plîng de succes și prosperitate sau de performanță. Fericirea e încă departe. Întotdeauna am avut de suferit în ciocnirile cu colegii sau cu societatea.

Nu reușea să uite ceea ce i se întîmplase în Italia. Cu trei ani în urmă, Bălășoiu care se remarcase în multe filme de animație, obținînd și un premiu, acceptase să execute pentru o firmă italiană, la Roma, un film al cărui scenariu îi aparținea. Folosea o tehnică specială : pictură animație. Începea o pictură, apoi modifica scenă cu scenă. Concepția sa, de factură suprarealistă imprimase filmului o atmosferă de originalitate și actualitate.

Greg îl întîlnise la Roma. Bălășoiu de bucurie îl invitase la un restaurant, descoperit de el, unde se mînca spaghetti pregătiți de o manieră specială. Lui Greg îi displăcu preferînd o friptură. Bălășoiu părea atunci entuziasmat și mîndru de ceea ce realizase.

După un an de lucru, rezultatul fu lamentabil pentru Bălășoiu. Casa de filme italiană ce îi plătise hotelul, masa, îi mai dăduse și ceva pe deasupra ca un gen de salariu, avu pretenția dreptului de autor, asupra scenariului și execuției, conform contractului, care fusese semnat de un funcționar al Casei de filme din București. Furia lui Bălășoiu deveni nepotolită cînd directorul Casei de filme italiene participă la un concurs internațional unde cîștigă un premiu, spre disperarea lui Bălășoiu, obligat să se întoarcă în țară dezaxat și dezolat de faptul că fusese tras pe sfoară, că muncise cu multă ambiție, pentru altul. Revolta lui fu și mai excesivă cînd află că cel ce semnase contractul, un director administrativ, de la Casa de filme, obținuse, nu știa prin ce mijloace, ca recompensă de la patronul din Roma, un autoturism. A urmat un scandal economic, la reclamația lui Bălășoiu, fără alte repercursiuni decît sancționarea beneficiarului autoturismului. Greg știa toate acestea amănunte. I le povestise Bălășoiu de mai multe ori. Știa deasemeni că Moldoveanu se situase de partea directorului.

— Nu vreau să mai sufăr, să fiu tot timpul păcălit. Vreau să pictez ceea ce-mi dictează inima. Eu, trebuie să înțelegi, sînt un artist care cîștig. Cîștig bine, însă să nu te miri că cer mult pe un tablou din cauza fricii — „nu

mai e cazul să-i propun să-mi dea un tablou mai ieftin pentru altul. O las cu altă ocazie", reflectă Greg —. Da ! Am o neliniște aproape inexplicabilă. E un sentiment care mă domină. Teama de existență, nu de moarte ! Spaima de singurătate ! Obsesia nebuniei din mine ! Emoția, cine poate ști, că nu voi mai putea lucra, că mă lasă încet-încet vederea ! Fobia bolilor ! Mă întreb și eu, ca mulți alți artiști tineri, cine are grijă de noi, cui îi pasă de suferințele sau bucuriile noastre ? Ce vom face mîine ? Ce va fi ? Ce se întîmplă cu ei și cu mine ? Cum ne putem realiza ? E îngrozitor să lucrezi, zi de zi, pentru bani, pentru existență ! Află că toți trăim o angoasă teribilă... Nu din lașitate. Mă știi cum eram tînăr. Sărac dar curajos. Lumea era a mea. Acum ! Mi-e greu să-ți explic. Sentimentul fricii a pus stăpînire pe mine.

— Bine, dar arta ta... Greg nu era convins de ceea ce auzea.

— Da ! Salvarea conștiinței mele e în artă ! Lucrez ca un nebun. Altceva nu știu, dar uneori și cînd lucrez, mă cuprinde teama, frica de mine. Aud atîtea ! Bombe, neofascism, războaie fratricide, luptele absurde din Liban, din Afganistan, apoi terorismul, foamea, sărăcia, catastrofele, cutremurele. Observ, zîmbești și vrei să spui că-s banal și complet caraghios.

— În mare măsură, da ! Ce te-a apucat să te manifești în halul ăsta ? Și nici nu cred tot ce spui. Nu te va crede nimeni.

— Credé-mă ! E groaznică starea asta de angoasă și de plictiseală ce mă stăpînește. — Îi ardeau ochii. Dădea din mîini. Își turnă un pahar de whisky și-l dădu dintr-o mișcare pe gît. Greg încerca o stare ciudată în fața acestei destăinuiri, spontane. Nu bănuise atîta sensibilitate, slăbiciune și frămîntări interiorizate la Bălășoiu. „Poate de nici vine și nebunia lui din pictură" ! Greg se obișnuise cu Bălășoiu și-l știa capabil ca peste două zile într-o altă societate să susțină triumful voinței, lupta pentru pace, măreția omului. Sta în structura lui psihică discordanța ideilor și sentimentelor.

— Nu cumva vrei să mă convingi că pictura ta, lucrul tău nu-ți dă satisfacție ?

— Satisfacţii şi oarecare siguranţă materială, e firesc. Mă înfior însă la gîndul cîte se pot şi se întîmplă în lumea noastră, la ce se poate aştepta omul.

— Ce se petrece cu tine nu e deloc de mirare. Eşti prea individualist. Iubeşti societatea dar fugi de ea şi o disprețuieşti. Te opui continuu şi îndeoscbi majorităţii.

În aparenţă societatea noastră e liniştită — însă oamenii au conştiinţa slăbiciunilor şi infirmităţilor ei. Din această cauză regimul preferă şi ridică oamenii supuşi. Cu tine e altceva. Societatea te apreciează, te laudă, te consideră şi te vrea puternic. Paradoxul constă, în faptul că, pe de altă parte, oamenii se tem de cei puternici. Meritul tău principal, îl găsesc în faptul că tu readuci în prezent natura cu forţele ei ascunse şi monstruoase. Din această cauză tineretul, îndeosebi, te adoră. Eşti ca un semizeu. Arta ta e măiestrie, spectaculozitate şi adevăr.

— Crezi ? Eu ? Bălăşoiu se înseninase. Credea. Avea o neţărmurită încredere în Greg, în gîndirea şi în sfaturile lui. Lîngă Bălăşoiu, Greg, el însuşi, se considera că nu aparţine acestui pămînt, că făcea parte dintr-o rămăşiţă a unei lumi opuse, necunoscute, ireale.

— Da ! Cred. Şi dacă ai merge cu mine, zilele acestea, la Sinaia şi vei urca pe munte, sus, vei vedea de la înălţimea ta, vastul cuprins al infinitului din pictura ta.

— Rîzi !

— Nu ! Te invit să vii cu mine la Sinaia. Trei-patru zile, la odihnă. Ai nevoie de aşa ceva. Acolo vom putea discuta în deplină linişte despre toate acestea.

— Cît aş vrea ! Este acolo o fată care mă interesează. Lucrează la muzeu. Am cunoscut-o încă de pe cînd era studentă. Tare aş vrea s-o reîntîlnesc.

— Viorica Laurenţiu !

— Aşa e. O cunoşti ? Spun drept, pentru ea, aş merge la Sinaia. Atît de mult m-a atras că aş fi capabil şi de unele sacrificii.

— Tu ? Văd ! Greg nu-l credea capabil de sacrificii mari decît de un entuziasm furtunos, iniţial, ce se stingea repede.

— Nu pot însă să merg. Am de lucru şi aştept nişte amatori din provincie.

— Medici !

— Și medici. Am făcut portretul unei cucoane ce vine să și-l ea... Ce vrei ? Am nevoie de bani și nu atît banii mă reţin, cît faptul că a insistat ea.

— Fie ! Ce să-i spun, la Sinaia, dacă o văd pe Viorica Laurenţiu ?

— A ! Să nu mă mai ocolească. — Bălăşoiu se gîndea la ea cu oarecare melancolie şi cu dorinţa sinceră de a o revedea. Regréta că ultima dată, cînd o văzuse în Bucureşti, nu fusese insistent şi nu o invitase la un restaurant. Simţise că ea se eschivase. Auzise că mulţi bărbaţi mergeau la Sinaia şi căutau s-o vadă. Printre aceştia se afla şi Moldoveanu, ceea ce-l înfuria şi mai mult. Păstră pentru el amintirile.

— Îmi pare rău că nu vii. Ar fi fost o mică vacanţă. Stau doar patru-cinci zile. În ceea ce priveşte comanda tabloului, stai de vorbă întîi cu Ianula. Un mare artist nu poate exista fără o capodoperă. Cît despre mine, cînd mă întorc ţi-aduc o floare de la Viorica, floarea reginei. — „Bălăşoiu este un pictor dificil. El a introdus în artă obligaţia efortului intelectual. El face în pictură stalactitele unor culori miraculoase. Este un pictor frămîntat şi nu un fabricant de tablouri şi totuşi — singurătatea şi frica lui, de sine, înseamnă că a trăit drama cunoaşterii pînă la angoasă". — Ascultă, tabloul ăla cu fata ce priveşte de pe ţărm în depărtare, pe mare, aşteptînd ceva ce nu mai vine, te rog reţine-l pentru un prieten. Cît despre preţ, mai discutăm cînd revin. Greg îşi aduse aminte de scopul vizitei lui.

— Îl am, încă, deşi s-au certat cîţiva clienţi pentru el. În sfîrşit, cine dă mai mult.

— Bălăşoiu nu te întinde prea mult. Vorbim cînd mă întorc. Te rog păstrează-l ! Îmi faci un serviciu necesar

*

Avînd unele treburi la editurile din minister, Greg Penescu, care nu-l văzuse de cîteva săptămîni pe Ianula se hotărî să treacă pe la biroul lui. Ianula studia compoziţia unui afiş proiectat pentru o expoziţie republicană ce se organiza în sălile Dalles. Se bucură cînd îl văzu pe Greg. Îşi strînseră mîinile, ca de obicei, prietenește. Greg se trînti într-un fotoliu. Îl dureau picioarele. Urcase şi

coborîse scările Casei Scînteii de mai multe ori, liftul fiind supraaglomerat iar el nu avea răbdare să se aşeze în rînd, aşteptîndu-l să se oprească.

— Ei, ce se mai aude ? Cum merge cu răzbunarea ?

Întrebarea era directă cu haz, în speranţa să audă o înjurătură şi atît.

— Cunoşti ce este aceea o rană adîncă în piept ? Se adînceşte, pătrunde spre inimă şi doare insuportabil, pe zi ce trece. Vederea lui Moldoveanu e ca un bisturiu sau ca o infecţie supuroasă pentru rana mea. M-ai sfătuit să-l spionez, să aflu tot, îndeosebi secretele lui. Îmi produce septicemie această operaţie secretă. Abisurile răului răbufnesc la suprafaţă. Am încercat să uit, să mă comport indiferent şi dezinteresat. Nu reuşesc. Ajung acasă şi nu pot mînca. Mă culc şi nu pot adormi. Am coşmaruri.

— Şi Elena ?

— Nu am autoritatea de a vorbi cu ea. Ne ocolim. O perdea de fum negru pare a se fi ridicat între noi. Mi-e teamă să nu înnebunesc. Mă simt atît de umilit în faţa ei şi atît de neputincios în prezenţa lui ! — Nelu ar fi vrut să continue să-i explice ce groaznice senzaţii suporta, cum transpira noaptea, cum deprinsese obiceiul să vorbească singur, după cum la birou devenise irascibil şi apatic. Nu-l mai interesa nimic. Începuse să bea ca să uite. Îi pierise pofta de mîncare. Nu avea plăcerea să se vadă cu prietenii. Amar devenise şi gustul pentru artă. Gînduri, tot mai sumbre, îl chinuiau însoţite de presentimente insalubre. Elena, la rîndul ei, întîrzia acasă şi pleca des pe teren. Singurătatea îl chinuia pe Ianula mai mult decît bănuise. Ceea ce nu-şi explica era faptul că gîndurile negre se învîrteau în jurul Elenei. Pe ea o considera vinovată. Era gelozia ? Era nesiguranţa ? Îi studia gesturile, îi cîntărea greu şi suspicios cuvintele, îi căuta intenţionat subînţelesurile. O gelozie nejustificată îl împingea s-o urmărească atît la birou, să vadă cu cine se întîlneşte, o urmărea şi atunci cînd se întîlnea cu prietenele ei. Ar fi vrut să-i vorbească şi să afle ce a putut însemna Moldoveanu în viaţa ei. Uneori cînd Moldoveanu pleca neanunţînd unde se duce, Ianula se repezea acasă. Se interesa unde se află Elena. Fapta lui Moldoveanu luase proporţii insurmontabile — reveni la Greg —. Ei bine, e totuşi ceva nou

ce am aflat din viața lui: Sinaia ! Ești la curent, am vorbit deseori despre furtul tacîmurilor din argint aurit de la muzeu.

— Cele rare și prețioase. Minunea lui Dumnezeu ! Le-a furat Moldoveanu ?

— Glumești ! Nu e capabil de o asemenea ispravă.

— Păcat !

— La sfatul lui Dănciulescu, a făcut atunci, în așa fel, ca procesul să se desfășoare în anonimat, la Cîmpina, fără tam-tam. „Mare lucru, spunea el, cîteva tacîmuri". Povestea e însă alta. Atunci director era Sorin Mărăscu.

— Alt prieten de-al tău ! De ce l-ați adus, atunci, la București ? Din puț în lac. Nu-i dați și o barcă cu motor ? Ce interese ați avut ?

— Aiurea ! O fiară și ăsta. Mărăscu este bun prieten cu Dănciulescu și prin Dănciulescu a fost apărat de Moldoveanu. A fost scos basma curată. Doar gestionarul, adică magazinerul, a primit o condamnare. Cred că Dănciulescu i-a propus lui Moldoveanu, un schimb „dă-mi-l pe Mărăscu la București, că eu îți fac drum la Viorica Laurențiu" — Greg înțepeni în fotoliu — Viorica Laurențiu este muzeografă. O cunoști, n-am nici o grijă că-ți scapă ție o fată frumoasă !

— Și încă ce frumusețe ! Mi-a fost studentă acum șase ani. E pictoriță. — „Încă unul care-mi vorbește de Viorica Laurențiu" — Am întîlnit-o deseori la Sinaia. Știam ceva, că se încurcase cu Sorin Mărăscu și-mi părea rău de frumusețea ei. S-au despărțit ? Și ce-i cu Moldoveanu ?

— Au fost despărțiți. Înainte mergeam eu, la Sinaia, în control, dar în ultimii doi ani, de la mutarea lui Mărăscu la București, Marius Moldoveanu, aproape în fiecare săptămînă, își făcea drum la Sinaia. Noi credeam că merge la odihnă. În realitate pornea s-o cucerească pe Viorica Laurențiu. S-o vadă, s-o admire. O considera a lui. Dănciulescu o despărțise de Mărăscu pentru a i-o oferi cadou.

— Un tîrg medieval !

— Noi credeam că gestul lui de clemenţă nobilă îl salvase pe Mărăscu din procesul cu furtul tacîmurilor, însă el a făcut totul pentru a găsi locul liber lîngă Viorica.

— De unde ştii toate aceste amănunte ?

— Chiar de la Viorica Laurenţiu. A venit la mine acum două săptămîni. Am fost şi eu pe la Sinaia cu treburi de muzeu, — se scuză Ianula văzîndu-l pe Greg că se uită curios şi gata să-l persifleze — Viorica Laurenţiu a început să plîngă şi să-mi destăinuiască disperarea opresivă în care se afla, deoarce nu mai putea rezista asalturilor insidioase şi abuzive ale lui Moldoveanu...

— Mizerabilul ! Indigentul ! Penibilă toată situaţia ei.

— ...Că Moldoveanu de doi ani o ameninţă, o insultă, o jigneşte. I-a ţipat că dacă-l respinge o să se răzbune, că face orice s-o lase pe drumuri, că ce numai Mărăscu e om bine ? Auzi ce i-a aruncat în faţă : „Curvă te fac. Dacă nu te culci cu mine, ai să te culci cu toţi, pe stradă, în pădure, oriunde“. Am fost tare impresionat şi indignat la culme de o asemenea măgărie.

— E tare tipul. Direct. Ştie ce vrea. Merită aplauze.

— Indezirabilul ! E posibil aşa ceva în epoca noastră ?

— Eşti mare, naivul naivilor !

— E dezgustător !

— Şi ce ţi-a mai spus Viorica, ţie, duhovnicului sfînt şi sihastru în această cetate a moralei desăvîrşite ?

— Mie ! Nu fi grosolan şi tu ! Ce ai vrea să mai fi articulat, săraca ? O fată aşa de bună, frumoasă, corectă, să suporte atîtea jigniri !

— Fata asta parcă e un drog, un drog care nu e la îndemîna tuturor, dar pe care-l vor toţi şi se bat, cu vicleşuguri, pentru a-l obţine. Scapă însă de ghiarele vampirilor. Greg se minuna cum lui Ianula, i se întîmpla după povestea cu Elena, să trăiască scene asemănătoare cu Viorica Laurenţiu : „Era o predestinare ? E începutul dezorientării lui Ianula ?“.

— Esenţialul este că bestia din Moldoveanu a devenit nepotolită. O chinuie, o urmăreşte, o înnebuneşte. Trebuie să acţionăm într-un fel.

— Ce face Moldoveanu nu poate fi încă o vină juridică şi nici chiar partinică. Ce poţi demonstra ? Că îi place Viorica sau că o iubeşte ? Şi noi profesorii ne holbam la ea, în clasă, la institut, şi-l uram pe profesorul de pictură, care a avut succes spre disperarea celorlalţi profesori şi a studenţilor. Ce poţi face tu, ca secretar de partid ? Şi dacă consideri că ar fi cazul, de ce nu intervii ? De ce nu ridici cazul lui în şedinţele voastre ? E doar căsătorit şi umblă după alte fuste.

— Greg, foarte uşor îţi vine să vorbeşti ! Plutești total, întotdeauna, în afara sistemului nostru social şi a problemelor noastre de instituţie. Pari să vii din altă lume. Faci pe înţeleptul cu mine şi pe omul progresului democratic. Sigur, m-am gîndit să-i vorbesc de Viorica, să ridic cazul lui în şedinţa noastră. Şi ! Tipul e în stare să nege, să rîdă de mine că sînt gelos, aşa cum spuneai. Şi poate reuşeşte să arate că are şi dreptate. O să rîdă şi el, şi cei din şedinţă, deşi vor fi de partea mea individual fiecare. Nu am argumente solide. Vorbe ! Trebuie să înţelegi că unul din caracteristicile distinctive, ale societăţii noastre consistă la unii în căutarea succeselor sociale, a relaţiilor sus puse şi deci a bucuriilor prezente şi a înlăturării răspunderii personale şi mai puţin a analizelor profunde. Să-ţi dau un exemplu. Pentru ornamentarea unor holuri de metrou s-au comandat un număr de proiecte, la 10—15 artişti. Le-au executat la mărimi diferite, de 50—100 de centimetri. Moldoveanu nu a vrut să le arate la mărimea aceasta mică şi a comandat mărimea lor fotografică la dimensiunea reală, necesară spaţiilor, adică la 3—4 metri înălţime. Îţi închipui ce a putut să apară dintr-un portret de cîţiva centimetri mărit de zece ori ! Ceva groaznic ! Crezi că le-a mai văzut cineva ? Crezi că a fost tras la răspundere fiindcă s-au cheltuit aproape 300 000 de lei ? Eu ca subaltern ce puteam face ? Am dat din umeri. Rîzi ! Tu însă ca ziarist, de ce nu faci ceva ? De ce nu scrii despre moravurile unui asemenea om ? Unde-ţi este independenţa şi libertatea de care faci atîta paradă ? Cum stăm cu gîndirea ta slobodă ?

Îţi pun întrebările fiindcă ştiu şi răspunsurile tale. Dai din umeri şi vei spune că nu depinde de tine, ci de

redactorul șef. Ai să începi să te disculpi, să arunci răspunderea pe alții, să faci tot felul de calcule cu ce e posibil de a scrie și ce nu și ce efecte pozitive sau negative asupra ta poate avea un asemenea articol. Cuvîntul și faptele unui om puternic, bine înscăunat, care a pătruns în mijlocul acțiunilor umane are mai mult credit decît adevărul din articolul tău, dacă ar fi să-l scrii. Greg, vezi-ți de ale tale și revino la realitate ! Coboară pe pămînt ! Singurul sfat bun ce mi l-ai dat, a fost să-l urmăresc pe Moldoveanu. Să-l cunosc. Tu mi-ai explicat că Moldoveanu are vocația intrigii și a viciului, că ambițiile lui sînt crime sociale, că e păcătos iremediabil, că pe arena socială e un jucător murdar. Ce pot face eu direct, pe față, singur, într-o ședință, cu un asemenea om ?

— Bine ! — Greg nu vroia să cedeze, deși aproba în parte argumentele lui Ianula —. El a reușit pînă acum, dar nu fi fatalist ! Ora justiției se apropie și colectivul va dezvălui și va acuza just nebunia lui. Dacă ți-ai pierdut încrederea în judecata și forța colectivului atunci s-a terminat cu tine ! În jurul lui Moldoveanu se strîng toate fărădelegile lui. Se cunosc, se judecă și la momentul necesar colectivul va acționa.

— Crezi ?

— Cum, tu nu crezi așa ceva, tu care propovăduiești justețea și forța revoluționară a maselor ? Ai și tu dreptatea ta. În scriptură e un verset al dracului de înțelept : „Am ochi și nu văd, am urechi și nu aud". Mă înfioară ! Asta înseamnă să vezi, să auzi și să nu știi, sau să te faci că nu știi. Bine, am înțeles ce este cu Viorica. Dar cu Elena, cum rămîne ? Pe ea cum o scoți din mocirlă ?

— E greu să-ți povestesc. Ceva mă chinuie îngrozitor și nu înțeleg. O chinui și eu. Poate nu mai sînt eu același ca înainte, poate nu mai este ea. Poate niciodată nu am fost decît două păpuși care am jucat un teatru convențional.

— Dar o iubești, ai iubit-o ! Ce înseamnă pentru voi prezentul ?

— Deliberat ne facem rău. Începem să fim străini. Realitatea e că am constatat că nu o cunosc, că nici nu am cunoscut-o vreodată.

Greg se uită atent la prietenul său. Ianula părea transportat în alte sfere. O umbră a propriei lui personalități. „Pasiunea și ura, ca și dragostea vor întotdeauna imposibilul. Blestemată viață ! E mai slab decît înainte ? E mai tare acum ,că devine conștient de forțele și lipsurile lui ? E oare Elena de vină ? E Moldoveanu ? Îngrozitor ce se întîmplă cu acești oameni !“.

— Fie, revin la cele ce mi-ai spus înainte de afacerea amoroasă dintre Viorica și Moldoveanu. Nu am înțeles clar ce rol are aici Dănciulescu ?

— Dănciulescu manevrează relațiile de interese dintre Moldoveanu și Mărăscu. Impresia mea este că el i-a prezentat-o pe Viorica Laurențiu și-l ațîță continuu. La un moment dat. Moldoveanu a aruncat așa, o vorbă, dacă nu putem cumva s-o aducem în București. Prea mult nu cuprind nici eu din ce se uneltește în jurul ei.

— Întîmplrea face că peste cîteva zile să plec la Sinaia. Am s-o caut și am să încerc să vorbesc cu ea. Dacă aflu ceva interesant, te avertizez.

Nelu se uită la Greg fără să-l vadă. Greg observă absența lui. Se miră. Tăcu însă. Păstră pentru el reflexiile crude.

Își luară rămas bun, Greg plecînd cu gîndurile sale între mirare și dezamăgire.

8

După zece zile, Greg Penescu reuși să pornească cu trenul la Sinaia, unde avea să se stabilească într-o vilă pe Cumpătul.

Drumul pe Valea Prahovei îi oferi o destindere plăcută, iar urcușul pînă la Cumpătul, pe jos, cu sacul de voiaj aruncat pe spate, îl învioră și-i dădu sentimentul tinereții și libertății. Îi plăcea să hoinărească de unul singur descoperind și redescoperind lumea și natura. Se considera un trimis al unei lumi planetare pe acest pămînt. Căuta să-și impună imaginativ o asemenea deprindere.

Obținu ușor camera, reținută din București.

Bucurîndu-se că era spațioasă și elegantă, avînd un mobilier comod, strict necesar, de proveniență austriacă,

cu un stil confuz, bogat în ornamente, se instală repede pentru a respira atmosfera înmiresmată cu parfum de brad. „Ce simplu pot fi toate, şi ce puţin îi trebuie unui om !“ Îi plăcea să trîndăvească, fără griji şi telefoane. Uneori era chiar acuzat de lipsa de politeţe şi de neatenţie. Luase cu el cîteva cărţi, revistele şi ziarele pe care le primise în ultima lună şi de care nu se atinsese. Stînd în cameră, în faţa ferestrei larg deschise, se bucura de un adevărat răsfăţ avînd prilejul să răsfoiască revistele, îndeosebi pe cele primite din Franţa şi Elveţia, lăsîndu-şi imaginaţia liberă la lectura diferitelor întîmplări cotidiene. Prefera revistele de limbă franceză pentru limbajul lor fastuos dar precis, poetic dar preţios documentat. Se aşezase, risipit pe cît era de lung, într-o berjeră, în faţa ferestrei deschise cu vederea spre culmile munţilor, contemplîndu-le fără să simtă ispita să urce spre vîrfurile lor. O singură dată încercase cu Ianula şi Elena să urce la Buşteni pe munţi. Se lăsase ispitit din cauza ei şi mergînd în urma lor îi admira silueta sa. După o oră începu să blesteme în gînd această pasiune. Apoi se opri, invocînd dorinţa de a rămîne să domine văile şi să se bucure de vederea asupra Buştenilor. Au rîs de el, ei continuîndu-şi drumul. Le spusese că dacă nu revin în trei ore se întoarce la Buşteni să-i aştepte în restaurantul gării. Sosiseră cu zece minute înainte de plecarea trenului. Ei voioşi, veseli, puşi pe glume, el adormit, mohorît şi plictisit. Nu-i plăcuseră niciodată sporturile alpine şi îndeosebi eforturile fizice. I se păreau mai fascinante singurătatea şi comoditatea unei camere elegante. Liber. Fără forfota stranguiantă şi haotică din Capitală. Fără griji. Masa îi era asigurată la cantină.

Se uita pe fereastră atras de adîncurile văilor şi pădurilor. Vîrfurile munţilor erau învăluite de nori subţiri, transparenţi, ca o perdea de tul ce se mişca continuu, lăsînd impresia că munţii se pregăteau să coboare la vale, spre Bucureşti. Rămăsese cu privirea aţintită spre piscurile lor fără să se gîndească la ceva anume. „De ce atîta zbucium inutil la Bucureşti ?“ Se simţea atît de departe de oamenii mediocri din jur, care aveau răspuns la orice şi nu se mirau de nimic. Nu-l înţelegea nici pe Iapula, nici pe Bălăşoiu. Socotea că amîndoi îşi risipesc existenţa.

Discuţia cu Bălăşoiu îl impresionase fără să diminueze admiraţia ce i-o purta.

Reluă în mîini un ziar elveţian, pe care-l lăsase acasă deschis, la ştirile mondene. Ziarul conţinea multe pagini şi exagerat de numeroase reclame. Un articol, mai corect un reportaj, întins pe o pagină întreagă, îi reţinu atenţia. Cuprindea o relatare spumoasă despre nunta lui Cambiano, considerat de ziaristul respectiv, a fi din România, descendent din viţă regală. Conţinea şi cîteva fotografii ale căror figuri zîmbeau, anonime, sub privirea lui Greg. Vru să dea pagina următoare, dar se răzgîndi, ispitit din curiozitate, să citească tot reportajul. Nu ştia prea multe despre Cambiano deşi, în copilărie, auzise vorbindu-se intens despre conflictul dintre acesta şi familia sa. Citind află, în descrierea cu lux de amănunte a nunţii lui Cambiano, că era considerat prinţ. Îşi reaminti că aflase din conversaţiile unor intelectuali, mai în vîrstă şi mai bine informaţi decît el, că în conflictul respectiv ar fi cîştigat Cambiano, fiind recunoscut, în cele din urmă, ca prinţ. De fapt aceasta insinua şi articolul, originea regală a lui Cambiano. Şi, printre argumentele concrete şi demonstrative, care-i atrăseseră atenţia ziaristului ca şi lui Greg, se înşera, cu o drăcească descriere exagerată şi insistentă în detalii, masa oferită de Cambiano socrilor lui. Aparent, o asemenea situaţie nu ar fi avut nimic extraordinar pentru Greg. Ce putea reprezenta o masă intimă de şase persoane ? Nimic anormal. Ziaristul însă rămăsese perplex, puternic impresionat, de aranjarea mesei, de înşiruirea pe masă a numeroase, prea neobişnuit de diverse, tacîmuri din argint aurit ce aveau pe ele ornamente artistice cu însemnele regale, fapt, afirma ziaristul, ce produce o strălucire unică, de mare fast, acelei mese intime.

„Şase rînduri de tacîmuri, pentru şase persoane“ ! Greg repetă în gînd cele citite. Rămase concentrat în aduceri aminte. Cum întotdeauna se afla în dispoziţia de a da frîu liber imaginaţiei, combinînd miraculos cele mai neînsemnate detalii ale existenţei umane şi ale obiectelor ei, cu întîmplările la care subiectiv participa, se trezi incitat să facă asociaţia dintre cele şase rînduri de tacîmuri, la care se referea articolul din ziarul elveţian, cu cele şase rîn-

duri de tacîmuri furate din muzeu din lada care conținuse 40 de tacîmuri din argint aurit, oferind un serviciu complet pentru supă, friptură, ouă, salate, cafea, lapte, brînză, compot, fructe, pește, mere, dulceață etc. Lui Greg, într-o vizită la muzeu, i le arătase un muzeograf ca pe un lucru ieșit din comun. „Dureros de frumoase" ! De curînd, vorbise și cu Ianula despre ele.

Predispus la presimțiri și implicări în exagerări și bănuieli, ca și cînd ar fi pierdut ce-i aparținuse sau cum faptele noi, neașteptate și neprevăzute, la care era martor, îl obligau spiritual să găsească un echilibru salvator pentru a depăși marginea unei prăpastii în care-l împingea fantezia sa, Greg, precipitat, curios și oarecum exaltat reciti pasajul respectiv. Fantezia sa cizela, fasona și completa cele știute. Trăia clipa unui hazard ciudat, ce-l situa martorul unor evenimente comune. Să-i parvină sub ochi, tocmai lui, o asemenea conjunctură și situație tocmai în orașul, care adăpostise tacîmurile, deoarece nu-și închipuia că proprietarul elvețian comandase asemenea modele de tacîmuri, ce probabil costau o imensă avere, doar pentru capriciul unei recepții.

Lui Greg îi plăceau și căuta asiduu misterele și complicațiile lor. Considera, ca și în cazul lui Bălășoiu, că rolul lui era să descifreze tainele pămîntului. Și aici, pornind de la zece rînduri din ziar, bănuia declanșarea unor tainice povești în care amesteca, drept eroi, pe Moldoveanu, Dănciulescu, Mărăscu, Ianula, Viorica Laurențiu și, probabil, existau și alții.

Dacă nu descoperea mistere, Greg le inventa. Misterele se instituiau în viața lui și deveneau pasiunile active, considerîndu-le că ascundeau întotdeauna un adevăr, în timp ce scurgerea cotidianului și a existenței banale, arăta doar suprafața lacului în care se scăldau, îmbrăcați în diferite costume, oamenii. Nu venise oare la Sinaia pentru a descifra conflictul ciudat dintre Moldoveanu și Ianula, ori pe cel dintre Moldoveanu și Viorica Laurențiu ? Nu era însăși viața lui un mister ? Se întreba deseori : „cine sînt, de unde vin, unde merg" ? Ce însemnau imaginația, gîndirea, sentimentele, cunoștințele, dacă nu mistere în re-

lației cu existența ? „Oare eu exist ? Sinaia există ? Masa din Elveția a existat ? Ce a existat sau există cu adevărat, în afara cugetului meu ? Dacă nu aș fi citit ziarul nu aș fi preocupat să gîndesc așa ceva și dacă nu aș gîndi nu aș exista ! Atunci fantezia mea e reală fiindcă e produsul gîndirii“ !

Povestea din ziar declanșa în cugetul său unele legături posibile.

Nelu Ianula îi relatase cu lux de amănunte întîmplările de la muzeu. După sustragerea tacîmurilor urmase firesc un proces penal. Cine le furase și cînd dispăruseră din depozit nu reușiră să afle anchetatorii. Gestionarul arestat afirmase la proces că nu știa nimic și toate cercetările în legătură cu el și cu relațiile lui nu obținură nici un rezultat. Directorul muzeului scăpase doar cu o sancțiune administrativă, iar Sorin Mărăscu fu și el sancționat urmînd după proces transferul la București! Nici el nu contribuise la proces cu relații lămuritoare. Personalul muzeului anchetat nici el nu adusese vre-o dovadă în plus. Se constatase doar că anterior comisiile de inventariere nu-și făcuseră datoria, neobservînd dacă din lădița cu tacîmuri lipsiseră tacîmurile în cauză, astfel că nu reușiră stabili cu precizie data cînd dispăruseră. Timpul scurs după proces așternuse uitarea peste acest eveniment. Dar acum, lui Greg i se păreau stranii coincidențele, ce se infiltrau tulburător în existența sa. Fără îndoială nu avea nici o dovadă să poată afirma cu certitudine că se afla în fața acelorași obiecte, în gazetă nu fuseseră reproduse și nici nu apăreau indicații de unde proveneau. Imaginația lui țesea însă, în jurul lor, o poveste fabuloasă. Înclina spre o aventură complicată politic, sentimentală și polițistă. Îl amuza să imagineze tot felul de întîmplări : cum fuseseră furate, ce persoane și ce gangsteri participaseră, cum fuseseră scoase din țară, și cîte altele nu-i treceau, fabulos, prin gîndirea sa. Reciti de mai multe ori pasajul din gazeta elvețiană. Relatarea era banală. Nu avea nimic fantastic. Dar tocmai aceasta îi provoca cele mai nesăbuite fantezii. „Dacă Moldoveanu ar fi și el amestecat în această aventură, ce bucurie îi voi produce lui Ianula“ !

Lăsă gazeta din mîini și privi pe fereastră la munții, care-și pierdeau văile și vîrfurile în întunericul serii ce se lăsase încet în jurul lor. „Ce straniu mister este omul, ca și natura ! Ce schimbări și neprevăzut aduce timpul“ !

*

Viorica Laurențiu nu mai arăta a fi tînăra studentă, așa cum Greg o cunoscuse cînd îi fusese timp de doi ani profesor, în urmă cu șase-șapte ani. Nu atît anii o schimbaseră cît o angoasă și o nemulțumire de sine de ale căror marasme nu reușea să se debaraseze. În ultimii ani renunțase să trăiască entuziasmele din anii de studenție cînd considerase pictura singurul scop al vieții ei. Existența însă îi pusese în față numeroase și triste feste. Avusese o copilărie zbuciumată. Părinții îi muriseră în război, fiindu-le distrusă casa de un avion ce-și deșertase bombele la întîmplare. Păstrase, din acest trecut sumbru, o singură pasiune, pictura. Sprijinită de o mătușă i se dedicase, la început, cu ambiție, considerînd-o mijlocul eficient de a uita și trăi. „Un strigăt în noapte. Un vis strangulat“, cuvintele lui Rouault, o obsedau în ultimii ani cînd se afla în fața șevaletului. După terminarca Institutului de Arte fusese repartizată ca muzeografă la Muzeul din Sinaia. La început sperase în viitorul ei artistic, în șansa să se realizeze ca pictoriță. Înaltă, dar nu exagerat, bine făcută la trup ca proporții și forme, brunetă, cu ochii negri, cu un păr negru lucios, ondulat natural, plăcea bărbaților și era curtată atît de personalul muzeului, cît și de cei veniți la odihnă dornici de petreceri și aventuri. Avusese însă cîteva decepții amare, încă din Institut. Întîi cu un student, apoi cu profesorul de pictură, ceea ce o făcuse să fie prudentă și să nu mai accepte avansurile bărbaților. Cu pictura mergea greu, din ce în ce mai dificil.

Ceea ce studiase în Institut nu reușea să aplice în pictură. Își amintea că fostul ei profesor, Greg Penescu, le vorbea de homomorphisme, de pericolul de a nu ști să aplici un ansamblu de principiu în alt ansamblu, pe care ți-l oferă natura, de exemplu, că adesea aceste elemente ce compun ansamblurile pot fi contrarii. Se hotărîse să pornească de la studiul naturii. Dar cînd picta în natură, tu-

riștii efemeri se opreau și-i făccau complimente agresive. care o enervau și o stînjeneau din lucru, făcînd-o să se grăbească sau să renunțe. În fața șevaletului, în mica sa garsonieră, lumea și orizonturile ei i se păreau strînse într-un cerc îngust din care nu avea ieșire. Nu înțelegea de ce pictează. Un timp se dedicase cu pasiune activității muzeului, dar nu avu nici aici satisfacții. I se părea munca anostă. O rază de speranță apăruse o dată cu venirea lui Sorin Mărăscu la Muzeu ca Director adjunct. Ceva puternic, nedeslușit, o atrăsese spre el. Mărăscu voinic, ambițios, pedant, elegant, posesiv, la cei aproape 40 de ani părea visător și se manifesta față de ea, amabil și curtenitor. Viorica văzuse doar părțile frumoase și în acest fel se apropiase acceptîndu-l să o domine și să facă din ea o ființă supusă voinței lui. Deși Mărăscu era insensibil la pictură, Viorica își făcuse totuși, multe visuri. Îndrăznise să se gîndească la o căsătorie și la posibilitatea mutării la București, în mijlocul unei vieți artistice intense ce i-ar fi oferit avantajul să revină la pasiunea ei. Nu a avut acest noroc! După scandalul de la Muzeu, cu furtul tacîmurilor de argint, Sorin Mărăscu o părăsise lamentabil, fugind ca un laș cuprins de panică, arătînd, disprețuitor în fața colegilor lui, bucuria că pleacă. Atitudinea îi apăru inexplicabilă. Trăiseră împreună doi ani, în armonioasă înțelegere și fără secrete între ei. El îi încredințase pentru păstrare o cutie din metal în care ținea diverse documente intime, vechi sau recente. Luau masa împreună, dormeau pe rînd în garsoniera unuia sau a celuilalt, în speranța să obțină un apartament. Aproape toate colegele o considerau că dăduse norocul peste ea fiind sigure de iminenta lor căsătorie. Și dintr-o dată, purtarea lui anormală, ciudată, o aruncă în plasa unei singurătăți deznădăjduite, trăind doar cu amintirile. Nu pricepea de ce o evita, după plecare, de ce renunțase și se ferea să o vadă. O lăsate în întuneric acolo unde te simți singur, exilat, fără scăpare. O singurătate absolută. Trecuseră doi ani de la plecarea lui Mărăscu. Încercase să-l vadă de cîteva ori întîlnind însă un străin și nu pe cel pe care-l iubise. Frămînta în gînd, în vise și chiar cînd lucra, chipul și caracterul lui și deși îi descoperea unele trăsături dure,

un egoism tiranic, o fire neînduplecată, nu reușise să se desprindă definitiv de amintirea lui și să-l alunge din visurile nopților sale albe.

Îi scrisese de cîteva ori în diferite moduri. L-a măgulit, l-a implorat, i-a reproșat de ce nu o caută, de ce nu vine la Sinaia. Mărăscu îi răspundea de fiecare dată absent, convențional, preocupat de alte treburi. La telefoanele ei se arătase plictisit, ocupat, grăbit, fără entuziasm, ironic și ușor irascibil. Mărăscu se plîngea des de oboseală, de dureri de cap, de o stare de angoasă. Afirma că i se făcuse lehamite de viață și mai ales de Sinaia. „Da, spunea el, frumos trecut am avut, plin de speranțe irealizabile". Devenise rece și arțăgos. Cînd l-a întîlnit, prima dată, la București, la cîteva luni de la plecarea lui din Sinaia și apoi, din nou, peste cîteva luni, a îndepărtat-o brutal, ofensator și jignitor, aruncîndu-i în față, ca o lovitură grea de palmă : „Ce mai vii la mine ? De ce ? Acum cînd îl ai la Sinaia pe Moldoveanu" ?

Asta era deci ! Aflase de vizitele și insistențele lui Moldoveanu. Inutil încercase să-l convingă că Moldovcanu nu însemna nimic și nu avea să devină pentru ea decît persoana cea mai abjectă din lume. La toate protestele și jurămintele ei de credință și dragoste, îi răspunsese dureros de dușmănos și crud, aruncînd-o în îndoială și disperare.

Un timp admisese că, în adevăr, el se purta astfel fiind gelos pe Moldoveanu. Apoi a crezut că găsise o altă femeie, dar aflase că și el era singur.

A început să persiste în ideea că totuși el o iubește și că vroia să se convingă cît de tare este față de Moldoveanu. Nu numai că avea să-l ocolească pe Moldoveanu, dar ea alesese abstinent singurătatea, neacceptînd un alt bărbat în preajma ei. Deziluzia ce o măcina și speranța că el va reveni o determinase să se izoleze tot mai mult de oameni. Îl aștepta. Îl adora. Îl visa. În imaginația ei rămăsese un cavaler medieval „Stăpînul". Pe Marius Moldoveanu, care după plecarea lui Sorin Mărăscu venea des la Sinaia și se purta tot mai insistent față de ea, îl repezise, îl ocolise, îl implorase s-o lase în pace, îi refuzase toate apropourile pe care le considera libidinoase. Îi arun-

case în față dispreţul. Moldoveanu rîdea și devenea cînd dur și îndrăzneț, cînd curtenitor. Aștepta. Avea o răbdare drăcească. Colegii din muzeu, speriați de posibila furie a lui Moldoveanu, care le făcea control și-i amenința că nu-și îndeplinesc serviciul cum scria la regulamente, o rugau să fie îngăduitoare cu el. Dar ea devenise irascibilă, imposibilă, greu de înțeles și de suportat de cei din jurul ei. La ultima întîlnire cu Sorin Mărăscu, la București, constatase o schimbare profundă în sufletul și în caracterul acestuia. Nu era gelozie ci o pustietate sufletească. O durea starea lui și decăderea psihică în care-l găsise. Considera că din cauza ei. Întoarsă la Sinaia devenise, pentru cei ce o cunoșteau, o ființă stranie, fără cruțare în arătarea dispreţului ei. Continua să se învinuie că din cauza ei Mărăscu ajunsese într-o stare de decrepitudine sufletească, că ea fusese singura vinovată, că ar fi trebuit să-și dea demisia din muzeu și să plece cu el la București. Viitorul i se arăta sumbru. Nu mai spera în revenirea lui Mărăscu.

Colegii începuseră să bîrfească, să considere că se apucase de băutură. Mulți îi asociau cinismul cu o stare a disperării. În schimb, Marius Moldoveanu devenise în raporturile cu ea, nerăbdător și insuportabil, iar refuzul ei continuu îl făcuse să fie furios și aprig în dorința cuceririi. Viorica Laurențiu se ferea, se codea, îl refuza ironic, sau în silă, cocheta sau nu răspundea torentului de rugăminți și insistențelor brutale. Avusese împreună, cîteva scene groaznice. Aprins de dorința de a fi stăpînul, se purtase brutal, vrînd să profite de clipele cînd se aflau singuri. Aproape o siluise. Se zbătuse, primise cîteva lovituri dure în piept, dar scăpase.

Greg, coborînd spre cantina-restaurant, unde spera să o întîlnească, se interesase la ce oră venea la masă, se gîndea la situația fostei lui studente, știind cîte ceva din zbuciumul pe care-l trăia, fie de la Nelu Ianula, fie din amintirile clipelor și discuțiilor purtate, cînd poposise la Sinaia și o întîlnise întîmplător. Față de el, Viorica se comportase întotdeauna binevoitoare. Discuțiile lor se desfășuraseră, de obicei, în domeniul artei.

Așa cum sperase, intrînd în restaurantul-cantină, o găsi singură la masă. Era îmbrăcată simplu, lipsită de orice extravaganță. O rochie înflorată se mula pe corpul ei zvelt, punînd în relief feminitatea senzuală. Se îndreptă către ea, cu o emoție nefirească stării lui de independență, și-i ceru amabil permisiunea să se așeze pe unul din cele trei scaune rămase libere.

O rază de lumină, scurtă, îi lumină fața, văzîndu-l pe Greg. Îi bătea inima. Se bucura sinceră de prezența lui. Era un eveniment plăcut, așteptat. Aducea un aer proaspăt și intelectual din București.

— Ați venit de mult, domnule Profesor ? Nu v-am văzut. O clipă îi reveniră în memorie anii de studenție și de nerăbdare cînd el venea să le țină cursuri. Orele lui întotdeauna erau atractive prin divagațiile filozofice și istorice pe care obișnuia să le facă. Apoi zîmbetul și politețea lui deveniseră proverbiale printre studenți. Nu supărase pe nimeni. Părăsise cu ostentație pretențiile didactice și agrea numai convorbirile directe și intime cu studenții.

— De două zile și nu voi sta mult. Poate încă două-trei zile deși îmi va părea rău să plec. E atîta liniște ! Superb ! Aer. Munții. Luna. Stelele pe cer. Am aici tot ceea ce nu găsesc la București. Chiar niciodată atît de măreț !

— Pentru cei ce vin aici, din cînd în cînd, ca dumneavoastră, totul pare nou și minunat. Noi, ăștia ce trăim pe aceste coclauri, ne-am obișnuit, sîntem cătrăniți. Pentru noi munții înseamnă urcuș, pietre ; norii sînt vestitori de ploaie, sau de zăpadă. Vîntul, întunericul, ceața, frigul, li se adaugă. Rareori vedem, ceea ce dumneavoastră considerați a fi minunat, splendoarea munților !

— Cum asta ? Doar ești artistă ! Nu te atrage diversitatea naturii ? Viorica Laurențiu săltă din umeri. Se uită tristă dar îmbujorată pe fereastră. Greg îi admiră profilul de romană.

— Sub aspectul exterior pare frumos. Nu se simte mizeria noastră cea interioară. Da, uneori e plăcut... și... Se opri. Apucă paharul vrînd să bea apă. Greg, amabil, îi turnă apă din carafa de pe masă observînd că îi dispăruse palida

rază de lumină, ce i se așternuse pentru o clipă pe obraji, cînd se așezase la masa ei.

— Am impresia că nu mai pictezi. Unde este entuziasmul de altădată ? Îmi amintesc, te socoteam printre cele deosebit de capabile și dotate studente. Cum poate să dispară vocația și dragostea pentru natură a unui pictor ? Ce s-a întîmplat ?

Viorica schiță un zîmbet acru. Îl privi pe Greg în ochi. Direct. Sarcastic. Greg aprecie că avea ochii frumoși, negri, expresivi, deși apăruseră mici crețuri la colțurile laterale.

— Pentru o femeie-pictor e foarte greu, oriunde. Dar extrem de dificil în provincie ? Desigur, nu m-am lăsat cu totul de pictură. Lucrez, din cînd în cînd, în timpul liber, însă, vă spun drept, nu mă satisface ceea ce pictez. Îmi lipsesc comparațiile, confruntările cu alți artiști. Aici nu am pe nimeni, care să-mi fie critic obiectiv, prieten și, îndeosebi, sincer și priceput în ale artei. Am pierdut orice legătură cu Capitala și cu vechii mei colegi din Institut. Cum poți picta cu adevărat ceva de valoare în mijlocul contactului permanent cu ceea ce este josnic ? — „Oare ce-o fi josnic pentru ea“ ? reținu Greg —. Lucrările mele sînt întrerupte necontenit. Nu știu cum se face, dar timpul pentru pictură mi se scurtează. în schimb se lungește pauza pînă vine inspirația, iar dacă vine și, cînd vine, dispare repede — Greg ar fi vrut să adauge „cu profesorii cum stai ? De ce i-ai părăsit“ ? — Nu mai știu ce există la modă în pictură, ce se mai cere, ce se mai cumpără. Tendințele noi !... La noi sînt numa cele vechi. Mi-e foarte greu să trimit la București ceea ce pictez acum. Am îndoieli. Nesiguranța ! Știți ce e pictura mea ? Un simplism personal foarte colorat. Dădu din cap a pagubă. Se gîndea la ultimul tablou, pe care-l reluase de mai multe ori. Gara Sinaia. Nu-i reușise deloc. Renunțase, hotărîtă să picteze munții, dar cînd se așezase cu șevaletul începuse să plouă. O apucase plînsul. Merega prin munți și vedea numai brazii, drepți, verzi și proiectați pe fundalurile întunecate ale umbrei pădurilor.

— Totuși, porniseși bine. Cum de nu ați reușită să vă formați aici un cerc artistic, fie la muzeu, fie la Casa de

Cultură ? Cît despre prieteni... venim! și noi cei din București. Mai sînt și cei din minister...

Viorica tresări ca împinsă de un resort mecanic de pe scaun

— Nu prea. E o glumă. Amatori avèm, da, e adevărat. De asemeni, vin foarte mulți artiști. Vin și pleacă. Egoiști. Nici nu lucrează sau dacă pictează stau în camere. Nu au timp de discuții. Unii lucrează în grabă. Arta noastră, aici, e un cerc închis, strîmt, ostil. Atît ! Nu dumneavoastră spuneați că cel mai greu lucru uman e arta ?

— Am venit de atîtea ori la Sinaia. De ce nu m-ai oprit să-mi ceri sfatul sau ajutorul, să stăm de vorbă, să văd și eu ce pictezi ? Nu să-ți dau lecții ci, așa, ca prieten, să schimbăm idei.

— Am încercat, dar, dumneavoastră veniți la muzeu și vă uitați numai la mobile, iar aici, stați în cameră, citiți sau scrieți. Pe noi cei de la muzeu ne-ați ocolit.

Greg făcu ochii mari. Nu-i surîdea observația justă. Adevărat, îi plăceau mobilele vechi dar și femeile frumoase. Privind-o regretă că o ocolise atîta timp. „Ce se întîmplase cu mine ? Fusesem orb“ ?

— Dumneavoastră — continuă Viorica puțin țepoasă, și la școală ne tratați ca pe niște mobile. Vă uitați doar la exterior. Cîntăreați, cu ironie, forțele noastre, dacă au greutate și stil...

— Eu ? Nu cred ! — „Iată-mă prins la strîmtoare“ !

— Zău ! Erau unele stundente care se dădeau în vînt după dumneavoastră și nici nu le vedeați sau vă uitați la noi ca la dulapuri.

Greg nu știa dacă să rîdă sau să se supere. Zîmbi acru.

— Există un cod moral al profesorilor.

— Poate. Numai pentru unii. Dar de ce vă atrag atît de mult mobilele vechi ?

— Nu presupui că poți gîndi și cu ochii ? O mobilă veche, un Dressoir, o comodă Louis XV, un Bonheur de jour, un secretaire, te fac să visezi, dragă Viorica Laurențiu — se trezi Greg vorbind profesoral cu un ton semiserios —, Orice mobilă degajă un spirit. Aș putea, dacă

aș fi poet, să scriu un poem despre o bergeră, din timpul lui Ludovic al XV-lea. Reține că unul din cele mai frumoase romane ale lui Călinescu își deapănă acțiunea pornind de la scrinul negru, fiindcă orice mobilă a fost martora unui trecut uman. Forma și decorația ei vorbesc, posedă un grai special, afectiv, economic, politic, familiar, pe lîngă cel artistic. Sentimentele trecutului sînt redate nu numai de imaginile picturilor și sculpturilor sau de istorie și literatură, ci și de cadrul mobilier în care oamenii și-au dus existența. Mai mult, mai intens, o mobilă dezvăluie rolul istoric și estetic, etic și economic, pe care oamenii l-au jucat în societăți diferite și în familii dispărute. Mobila a cristalizat o expresie, o manieră, un gust, o concepție estetică, o forță economică, întocmai ca o filozofie complementară a ființelor care au folosit-o.

Viorica se uita admirativ la Greg. Totdeauna se entuziasma cînd vorbea. Retrăia, o senzație veche de studentă, bucuria de a-l asculta.

— Să-ți vorbesc de caracterul liniei, a ornamentului într-o mobilă, de expresia graiului lor ! Mobila italiană poate foarte bine să fie identificată cu femeile italience, cu acele femei cochete încărcate de bijuterii strălucitoare și de șaluri de mătase viu colorate, în timp ce femeia franceză, ca și mobilele ei, exprimă multă finețe și o eleganță sobră și distinsă, mult deosebită de stăpîna mobilelor flamande sau germane, grele, masive, solide, avînd culorile sumbre ale lemnului natur. De aceea nu surprinde că mobilele acestea au renunțat la bronzurile aurite sau marchetăriile, ce ne încîntă privirea, ca la mobilele franțuzești sau italiene.

O mobilă frumoasă constituie bucuria ochilor, a sufletului, e ca o muzică, o privești în tăcere, cu admirație deplină. Uneori bucuria debordantă a Renașterii, cu triluri bogate, a depășit limitele frumuseții austere, aterizînd în eroare și exagerare, folosind în mobilier pictura sau reliefuri accentuate și chiar abundente. Pentru a corespunde luxului Renașterii s-a introdus marmura, mozaicul, sideful, după cum mobila spaniolă a folosit feroneria și ornamentul presat în piele. Să-ți vorbesc de frumusețea ornamentelor imprimate pe pielea de Cordoba ? Soarele spiritului

artistic e blînd, te învăluie, te subjugă, te înalță și te urmărește cu amintirea și căldura lui.

Viorica se rezemă de speteaza scaunului, ca la Institut.

— Fenomenul e interesant de urmărit și la noi. Unei societăți frivole, amoroase, cu traiul zilnic petrecut în saloane și în budoare, așa cum se întîmpla în secolul trecut, dezvoltînd gustul de a trăi bine și a te bucura de darurile vieții, liniile rigide, unghiurile ascuțite, decorațiile în spirit bizantin sau gotic, ori arabescurile musulmane, cîteva secole la modă, deveniseră incomode, neplăcute vederii, necorespunzătoare modei feminine europene. În schimb, boieroaicele noastre au introdus moda europeană împotriva solilor tradiționaliști, au preferat eleganța mobilierului cu stilurile Ludovicilor XV sau XVI, acompaniate de un confort alcătuit cu grație, de o eleganță indiscutabilă, ca o invitație la dragoste.

La acel sfîrșit de secol unghiurile s-au aplatizat, simetria va fi ruptă, axele simetrice sînt deșirate sau părăsite, în timp ce vor apare curbele picioarelor mobilierului, ca o reverență galantă. Pe sufrafața mobilelor vechi, inflexibile, se introduce bogăția ornamentelor marchetate. Asemenea mobile s-au adaptat spațiilor apte pentru galanteria, flatării estetice și frivolității adorabile petrecute în spații mici. Mobila mare, greoaie, de tip german dispare sau a rămas ca o reminiscență a memoriei preferinței, imperiului austro-ungar și a zonelor populate cu oameni de origine germană.

— Să vorbim deci și la noi de o expresie estetică feminină gen stilului Madame de Pompadour.

— Într-un fel. Ea nu a creat însă un stil, a dat doar numele unui stil frecvent. Ea fusese favorita lui Ludovic al XV-lea, care-i oferise tot ceea ce îi făcea plăcere.

Intempestiv și fermecător, această schimbare, care a avut loc în mobilierul românesc, s-a îmbinat cu darurile naturii, cu ghirlande de flori și trandafiri, îndeosebi preferate în marchetăria mobilierului sau adăugate prin sculpturi în lemn la mobilierul Biedermeyer importat din Viena sau făcut în Transilvania.

A fost o luptă interesantă între păstrarea tradiției și imitația modei franceze, în Muntenia și Moldova, deoarece

în Banat și Transilvania a continuat mult timp influența stilului austriac, al Biedermeyerului. În această luptă au învins importatorii de mobilier deoarece noi am avut puțini ebeniști locali, pînă la primul război mondial.

Acum înțelegi de ce mă pasionează mobila ? Dincolo de plăcerea identificării stilului și a provenienței, trăiesc o reală reîntoarcere în timp. Eu văd acei oameni, îndeosebi acele femei, care le-au folosit sau le-au comandat. E o adevărată delectare spirituală și imaginativă.

La fel trăiesc în fața picturilor vechi sau noi. Încerc să reconstitui sufletul artistului după maniera picturii lui.

În sfîrșit, să nu mă crezi un maniac, că privind mobilele uit de femeile ce mă înconjoară. Femeia rămîne, ca pentru orice bărbat, și pentru mine, o atracție. Ea este frumosul viu, palpabil...

— De atîtea ori am auzit asemenea vorbe cu atracția naturală încît mi s-a făcut lehamite de o asemenea frumusețe.

Gerg se simți puțin lezat în entuziasmul lui.

— Eu vroiam să știu de ce eziți să pictezi ?

— V-am spus, îmi lipsește un elan firesc, ca și un stimulent spiritual, spontan, creator, fără să mai subliniez unul amical.

— Cînd era director adjunct, Sorin Mărăscu, îmi aduc aminte, exista o oarecare agitație artistică — Viorica Laurențiu se încruntă. Privirile i se îndreptară din nou spre fereastră prin care se zăreau crestetele Bucegilor. Inima i se păru a fi prinsă într-un clește. „Sorin. Ah ! Da ! Sorin... De ce tocmai acum să se risipească plăcerea de a fi împreună cu Greg ?“. Ezită să-i răspundă. Își întoarse doar privirile către el, triste, speriate. Turnă în pahar apă din carafa ce se afla pe masă. Ridică paharul uitîndu-se la el ca la un glob de sticlă în care spera să citească viitorul.

„Pactul lacrimilor, gîndea Greg. În suferință, Viorica a găsit o plăcere și liniște amară“.

— Poate. Își făcuse un cerc de artiști numai pentru el. Nu mă luau în seamă. Mă acceptau să le servesc doar cafelele. Se comportau ca toți bărbații din lumea aceasta. Egoiști. Nu veneau mulți. Cîțiva. Se adunau mai des du-

minica. Soseau dimineața și plecau seara. Aveam impresia că-i interesau prea puțin pictura sau muzeul. Căutau alte amăgiri... Nici nu intrau în muzeu sau să se plimbe prin pădurile de brazi, pe cărările munților.

— Veneau aceiași ?

— Mai întotdeauna. N-am agreat figurile și nici năravurile lor. De exemplu, Emilian Dănciulescu, se comporta agresiv, nu admitea contrazicerea. Făcea pe șeful. El comanda și propunea discuțiile. Venea însoțit de Orăscu, care comenta presa. Îmi aduc aminte că aducea cu el o servietă mare plină cu ziare. Ceilalți ? Beau tot timpul. Rîuri de votcă și vin. Fiecare poseda cîte o meteahnă. De fapt, își făcuseră obiceiul să se închidă în biroul lui Sorin, sau mergeau la el în garsonieră. Discutau, bîrfeau, chicoteau, ore în șir. Mă plictiseau. Preferam să mă plimb singură. E așa plăcut pe aleea cu brazi !

Greg remarcă, în glasul ei, același ton ironic, aspru, răutăcios dar și o nuanță de amară melancolie. Nu aflase de la Nelu Ianula despre asemenea reuniuni duminicale. Ca întotdeauna Nelu Ianula era orb la evenimentele importante. Deschidea ochii numai cînd se prăvăleau evenimentele peste el. Auzind că participase Emilian Dănciulescu i se părură firești zvonurile despre intrigile acestuia și despre prezența lui pretutindeni unde erau artiști : „Consilier ! Halal consilier“ !

— Venea și Marius Moldoveanu ?

Viorica Laurențiu roși. Se făcu că nu înțelegea întrebarea.

— Erau prieteni ? continuă insistent Greg.

— Cine ?

— Emilian Dănciulescu cu Sorin Mărăscu, ocoli Greg prima întrebare.

— Păi cum ? De ce ar fi venit la Sinaia dacă nu ar fi fost prieteni ? Atunci mă surprindea prietenia lor. Nu se potriveau la caracter. Sorin — Greg observă că-i spunea pe numele mic — lăsa totul baltă cînd venea Dănciulescu. Avea asupra lui o putere drăcească. Atunci nu prea înțelegeam, dar acum nu mă surprinde. Amîndoi, o apă și un pămînt. Dar... — ar fi vrut să arunce și o vorbă de ocară. În ultimul timp Viorica se deprinsese să înjure

În fața lui Greg Penescu se jenă. Se frămîntă punîndu-și aceleași întrebări : „Poate greșisem cu Sorin Mărăscu ? Posibil, să fie doar o ranchiună. un efect al geloziei și mîniei“ —... se fereau de mine. Preferau să rămînă în doi cînd nu veneau și alții. Se întîmpla des.

— A durat mult prietenia lor ?

— Continuă. Dănciulescu este spiritul răului — îl ura pe Dănciulescu în același mod ca și pe Marius Moldoveanu —. Adevărat însă că după furtul acela de la muzeu, Emilian Dănciulescu nici el nu a mai venit la Sinaia, ca și Sorin. La început am cugetat că se certaseră, dar m-am înșelat. Și-au continuat petrecerile la București. Greg se gîndea la tîrgul făcut de Dănciulescu cu Moldoveanu privitor la Viorica Laurențiu în ciuda lui Mărăscu. „Oare Mărăscu a fost chiar așa de fraier ? Oare Viorica nu bănuia asemenea obiceiuri orientale“ ?

— În schimb a început să vină aici Marius Moldoveanu ? Greg simți că întrebarea sa picase prost, Viorica Laurențiu strîmbă nervos din gură și încercă să se ridice de pe scaun. Părea ofensată. Se simțea jignită în sentimentele ei față de Greg. „Ce-l amestecă pe Moldoveanu ! Ce fel de om este Greg Penescu ? Atît de imprevizibil, amabil și ironic, prezent și totuși zburător ! Cald și rece totodată“ !

— Stai, dragă, nu te enerva ! Știu ca și tine că Marius Moldoveanu e o lichea. Mi-a spus-o și Nelu Ianula.

La auzul numelui lui Ianula Viorica se liniști.

— Și încă ce lichea !

— Spune-mi, Sorin Mărăscu înainte de furt se întîlnise cu Marius Moldoveanu ?

— Foarte des. Îl adusese la Sinaia Emilian Dănciulescu. Veniseră cu niște femei tinere.

— La Mărăscu ?

— La odihnă. De fapt venea la Cumpătu. Mărăscu făcea doar pe gazda. Reținea camerele libere. Greg făcu o pauză. Privi și el pe fereastră. Bău apă din pahar. Își întoarse capul către Viorica. Era frumoasă, așa tristă și încordată ca un arc întins. „Încotro avea să pornească viitoarea săgeată“ ?

— Sorin Mărăscu cu Marius Moldoveanu cum se aveau ?

— Moldoveanu îi era şef iar Mărăscu subaltern. Rolul lui era să se supună. Asta e regula generală. Cît despre Marius Moldoveanu, el este... un... un...

— Un afemeiat. Un proscris spiritual. Un bezmetic.

— Mai rău.

— Cum s-a purtat cu Sorin Mărăscu ?

— Brutal... Părea fericit că l-a dat afară. Viorica devenise pătimaşă în cele ce spunea, dar îşi aduse aminte că aflase că Moldoveanu fusese acela ce-l sprijinise, în continuare, la Bucureşti, făcîndu-i rost de o situaţie bună.

— Din cauza furtului ?

— Sigur ! Deşi, cred, că totul fusese o mascaradă. Moldoveanu teroriza politic : „un membru de partid nu are voie să greşească sau să nu observe greşelile altora". A fost o şedinţă groaznică. L-a dat afară după terminarea procesului, dar l-a iertat după aceea. Totuşi, nu pricep ceea ce a fost între ei.

— Ianula spune că l-a ajutat să vină la Bucureşti. Greg ar fi vrut să-i spună că Dănciulescu trăsese toate sforile pentru a-i face drum lui Moldoveanu la Sinaia. Se răzgîndi. Cuvintele sînt ca gloanţele, pot răni, omorî sau trece alături de ţintă. Ale lui puteau fi fatale.

Viorica tăcu, nu răspunse. Vroia să fugă. „Ce e şi cu profesorul ăsta ? Se mai crede învăţăcelul meu. Stă, se holbează la mine şi-mi pune întrebări impertinente. Parcă ar face o anchetă. E el bărbat bine, însă sucit al dracului. Ducă-se dracului" ! Greg zîmbea ciudat. Părea că-i citeşte gîndurile. „A înţelege prin cunoaştere înseamnă a fi capabil a corespunde unei idei clare. Prin spaţiu, universul mă înglobează şi mă cunoaşte, prin gîndire eu sînt cel care interpretez. N-am s-o las. Trebuie să aflu, să ştiu".

— Apropo de furtul acela. Aşa, o întrebare de diletant, crezi că Mărăscu, în calitatea sa de director adjunct ar fi putut să intre în orice cameră din muzeu ?

— Nu ştiu ! „Acum îl bănuie pe Sorin. De unde pînă unde această pornire ?" Există un dulap sigilat în care se ţin cheile tuturor camerelor, iar cheia dulapului stă şi ea într-un plic sigilat la portar, în alt dulap sigilat. Sigiliul

e dublu, al directorului și contabilului-șef. Știu la ce vă gîndiți. Sînteți bănuitor din fire... Sistemul de pază e complicat chiar și pentru un director... Așa că nu vă mai gîndiți la Sorin Mărăscu. „Referința la Mărăscu e comprormițătoare, îl pune într-o nouă situație critică. De ce oare vrea să-l diminueze în ochii mei ? O ! Profesorul ăsta niciodată nu a greșit. E un diavol“ !

Greg dădea din cap. Își amintise de cele citite în ziar. Fu gata să-i spună Vioricăi Laurențiu, dar se răzgîndi. „Un detectiv, fie el amator, nu-și dezvăluie constatările“. Hotărînd că Greg îl învinovățea pe nedrept pe Sorin Mărăscu, Viorica Laurențiu continuă luîndu-i apărarea, fără să-i fie clar de ce o face.

— La proces s-a dovedit că Mărăscu, sau altcineva, nu ar fi reușit să ia cheia de la portar. Era bine păzită. Nu s-au găsit urme. Au cercetat tot ceea ce a fost posibil. Și cîte altele ! A fost o mare tevatură în muzeu.

Greg știa că data furtului rămăsese neelucidată.

Viorica era și ea cu gîndul în trecut. „Cine oare știe adevărul ? Numai Mărăscu mirosise ceva. Se purtase atunci foarte circumspect și foarte atent cu mine. De ce ? Lui Sorin îi plăcea să știe tot, să poată face totul. Inventiv. Umbla prin muzeu ca o stafie. A ! Cîte aș fi putut spune la proces...“ ! Își mai aduse aminte cum, cu mult înainte de furt, în cutia metalică, bine închisă cu un sistem cifrat — în care Sorin își ținea documentele și economiile și pe care i-o dăduse în păstrare — introdusese înainte de furt, niște hîrtii care, spunea el, sînt viitorul lor. Numai el umblase la cutie. De la plecarea lui Mărăscu se întreba de ce nu vine să-și ia cutia ?“ „Ce mistere poate ascunde ? Dacă i-ar spune lui Greg Penescu, oare ce ar sfătui-o“ ?

— Nelu Ianula mi-a spus că l-ai apărat la proces. De ce ? Cînd el putea să fie principalul vinovat ! Viorica se trezi strînsă ca de un lanț. Avu o stare de sufocare.

— Cum de ce ? E nevinovat... iar eu o copilă naivă. Nu știam nimic. Așa se întîmplă. Viața e o deziluzie amară. Sigur că dacă aruncam o vorbă-două, aiurea, situația lui ar fi fost alta. Însă dreptatea o face justiția. Nu eu. Îl judeca fiindcă plecase de lîngă ea în mod brutal și legăturile lor se răciseră.

— Nu întotdeauna. Există şi un alt gen de dreptate. Divină, umană, socială, personală, partinică... sentimentală.

— Eu nu cred în nimeni şi în nimic. Şi, mai ales în dreptate. Şi apoi o vorbă aruncată fără o bază reală ar fi adus numai nenorociri. Sorin a fost un director bun, capabil...

Greg o privea insistent. Îl surprindea angoasa afişată dur pe faţa femeii frumoase din faţa lui. Viorica nu juca teatru. Ascundea şi o frămînta ceva intim ştiut numai de ea. Viaţa îi părea un neant. Intui că nu mai reuşea să-şi stăpînească nervii şi starea de irascibilitate şi că însăşi discuţia lor ajungea la un final absurd, după modul în care ea se grăbea să-şi termine prînzul. Vina ei mare consta în incapacitatea de a-şi organiza propria viaţă. O imagine i se imprimă lui Greg, pe retină, privind-o, aceea a unei alpiniste care încerca să ajungă pe creasta muntelui fără să fie echipată pentru aşa ceva.

Mîncase în silă, repede, lăsînd în farfurie jumătate din tocana de cartofi cu carne de vită.

— Nu-mi plac dulciurile... Aşa că, domnule profesor, rămîneţi cu bine şi odihnă plăcută ! Sper să vă revăd cît mai staţi aici. Mi-ar face plăcere. Sincer !

Greg se ridică în picioare, o salută ceremonios uitîndu-se atent cum se îndepărta spre ieşire. Avea un mers elegant şi o siluetă zveltă. Observă că şi alţi bărbaţi, de la mesele alăturate, o urmăreau cu privirile cum îşi flutura pletele negre pe umerii rotunzi. Totuşi oboseala morală îşi lăsase amprentele, o oboseală fizică, pe care ochiul lui le descoperi comparînd-o cu fata pe care o cunoscuse la institut.

Nu se reaşează bine pe scaun cînd, de lîngă masa alăturată se ridică un bărbat înalt, uscăţiv cu părul ondulat venind către Greg. Îl recunoscu. O figură obişnuită a Cumpătului, scriitorul Marin Zorincă, autorul mai multor romane de spionaj, care aproape tot anul locuia numai la Sinaia şi, deşi retras aici în mijlocul pădurilor de brazi, era la curent cu tot ceea ce se întîmpla deosebit la Bucureşti, în lume şi în domeniul culturii:

— Ce faci Grigore Penescu ? Zorincă avea vreo zece ani mai mult decît Greg. Se cunoşteau bine deoarece cola-

boraseră împreună la o revistă din Capitală și se întîlneau pe stradă, în București, locuind în același cartier. Și apoi era imposibil ca Zorincă să nu cunoască, să nu dorească să-i cunoască pe noii veniți. Era prietenos, familiar, îndatorat, atoateștiutor. O figură simpatică și tradițională a Cumpătului.

— Salve ! Îmi pare bine că te văd. Ia loc. Tot mă plictiseam. Greg se bucura sincer sperînd să înlăture gîndurile ce se învîrteau ametitor în jurul femeii ce-l părăsise.

— Nu cred ! Dar stai să-mi iau paharul. Bei un vin ? Nu ? Se întoarse la masa lui și reveni cu o sticlă pe jumătate plină. Îi turnă lui Greg în pahar cu o seriozitate specifică unui vechi cunoscător al vinurilor, ca un călugăr grijuliu să nu se piardă vreo picătură. Vinurile de la bufetul cantinei, aduse de la podgoriile cel mai renumite, deveniseră celebre. Unii scriitori veneaua special să se aprovizioneze de la bufetul cantinei, unde Lenuța, bufetiera, ajunsese ființa cea mai căutată și cunoscută. Să fii protejatul ei însemna multe : camera cea mai bună, masa cea mai comodă, serviciul cel mai select, iar în ceea ce privea vinurile, cele selecționate.

— Noroc ! Zorincă ridică paharul cu vinul auriu. Ești de mult aici ? Nu te-am zărit.

— Nu ! De trei zile. Am stat mai mult în casă și o dată la muzeu.

— Aha ! Ai venit la Viorica ? Întrebarea era directă și Greg o găsi nepoliticoasă. Dar acesta era felul lui Zorincă. Ți se băga în suflet și fără să greșească spunea adevărurile care uneori dureau, fără să te revolte.

— Ce-ți veni ? Era o întrebare directă, fără rost. Greg îl înțelese, după o clipă de ezitare, aducîndu-și aminte că Zorincă stătuse la o masă alăturată și indirect asistase la discuția lui cu Viorica Laurențiu. „Nimic nu-i scapă ăstuia".

— Te-am văzut cînd ai venit. Și apoi, la ea vin artiștii, criticii, ministerul. Nu ești numai tu cavalerul. Din contră, văd că ai supărat-o ! Se poate ?

— Las-o baltă ! Nu mă ating insinuările tale. Cine mai vine la ea ?

Zorincă zîmbea. Învîrtea paharul admirîndu-i culoarea. Bău încet privindu-l pe Greg dintr-o parte.

— Moldoveanu, Ianula, Bălășoiu.

— Ianula ? „Zorincă știe mai mult decît pot bănui“ !

— Îhî ! A fost acum o săptămînă. A întrebat de ea la cantină, apoi s-a dusă după ea la muzeu. Era agitat.

— Ești grozav ! Știi totul. E firesc să vină Ianula, doar răspunde de muzeu.

— De ce nu se duce la director ! Iară Moldoveanu, care vine mai des, umblă după ea ca un cățeluș. Nu se ferește de nimeni. Dar ea fuge de el.

Vreau-nu vreau, aflu tot ce se întîmplă aici. Oamenii vorbesc. Ce vrei să facă ? Le place bîrfa și din bîrfă cunosc secretele oamenilor. Și, una de colo, o vorbă dincolo, te lămurește ce învîrt oamenii aici și ce intenții au și mai cu seamă de ce vin.

— Mai bine mi-ai spune ce mai lucrezi — încercă Greg să schimbe vorba.

— Lasă ! O să afli la timp. Am priceput că nu v-ați dat întîlnire aici — dar te cunosc bine, ai vrea s-o mai vezi — Greg nu se gîndise dar, acum, că-i spunea Zorincă, dorea aceasta —. E foarte simplu. Înainte de masa de seară, cînd termină treaba la muzeu, se plimbă pe drumul ce leagă muzeul de oraș. Se numește Aleea dintre brazi.

— Singură ?

— Imaginează-ți ! Singură. Nu acceptă să fie însoțită. Dacă cineva o caută îl repede. Arici !

Greg tăcu. Ridică și el paharul. Schimbă discuția.

— Îmi amintești de crepusculul intelectualilor.

Marin Zorincă își turnă vin în pahar. Greg se gîndea că ideea s-o caute pe Viorica îl frămîntă, dar un avea chef să-și etaleze sentimentele în fața lui Marin Zorincă.

— Nu mă lămuresc cc-i cu crepusculul ?

— Să analizăm de ce stai numai aici ? Ca scriitor ai o funcție reflexivă, a contemplației și inteligenței. Realiștii vor domina idealiștii și sînt cei ce supraviețuiesc timpului. De aici crepusculul stării tale, ca al unui scriitor ce refuză contactul cu viața. Crepusculul e o lumină incertă. Wagner are o operă „Crepusculul zeilor“. În literatură înseamnă declin.

— Aiurea ! Scriu tocmai despre realitatea cea mai dură.

— Pe dinafară. Cel mult din documente. Era modernă a multiplicat imens fenomenele și a creat tipul de vagabond intelectual.

— Nomadism intelectual ? Poate să fie ceva nou ca un scriitor să călătorească cel mai mult. Nu mă pasionează.

— Așa, ai să trăiești în abstract. Nomadismul creează sciziunea între rațiune și fantezie, promovînd relativismul. Totul e relativ în viața noastră. Stînd numai aici vei fi, recunosc, un om cult, citit, rafinat, dar dogmatic, vei îmbrățișa o dogmă, și din cauza asta vei fi lipsit de comparațiile și de diversitatea ideilor din viață. Unde-ți va fi entuziasmul sau suferința ? Dispariția entuziasmului la un scriitor îl împinge să aterizeze în depozitul intelectualismului superficial, la cepusculul intelectual.

— E ! Nu uita, mai merg și eu în Capitală.

— După împrumuturi sau la casieria Fondului Literar. Există o disciplină a reflexiei, a stăpînirii instinctelor, a cunoașterii intereselor vitale ale omului, a pasiunilor și credințelor lui. Un scriitor trebuie să aibă intuiția vitezei senzațiilor, ale lui și ale altora. Cum poți fi aici sedus de ideile ce bîntuie lumea ? Ce poți înțelege din ideile comunismului, dacă sînt bune sau rele, dacă vor corespunde intereselor vitale și sociale ale omului ? Din cărți ? Din dogmele unuia sau altuia ? Cum poți fi revoluționar, novator, realist ? Vei descrie brazii ! Pe Lenuța de la bufet, sau interpretezi ce-ți spun călătorii grăbiți.

— Și asta e important. Lenuța e un personaj divin.

— Da, dar progresul e deschiderea inteligenței și a voinței de a ști, către viață, este sborul spre libertate.

Marin Zorincă îl privea amuzat. Căuta cu mîna sticla. Se golise. Oftă.

— După tine, în lume, ar fi numai revoluție. Știința cere liniște, izolare, ca și scrisul. Eu mă feresc de crize, de sentimentele dure ale durerii, de ritmul haotic al vieții moderne Tu ești acum, aici la Cumpătu, cel care trebuie să alegi. Ori Apollo, ori Dionissos. Pe care-l sacrifici ?

Zorincă, atinsese cu știință sau fără intenție, o coardă sensibilă a lui Greg.. Epictet, care fusese sclav, avusese mai bine asigurată existența decît a unui intelectual modern dispus să se vînture în lume. Propriu idealului, era

ca el să nu fie atins niciodată. Iară chestia cu Apollo era o aluzie mai mult sau mai puţin directă la Viorica Laurenţiu.

Discutau în gol, numai ca Greg să scape de gîndurile care i se îndreptau mereu către Viorica. Se uită la ceas. „Mă voi duce, totuşi, să o întîlnesc".

— Te las bătrîne ! Poate ai dreptate. Am să mă gîndesc atît la Apollo cît şi la Dionissos.

Îşi luă rămas bun de la Zorincă, care se ridică şi el îndreptîndu-se către bufet s-o caute pe Lenuţa. Vroia să mai ia o sticlă, s-o ducă în camera în care dormea şi să scrie ce fac alţii.

Cu o oră înainte de masa de seară, Greg se afla pe aleea pietruită dintre oraş şi muzeu, situată între panta împădurită de brazi înalţi şi o vale adîncă prin care se scurgea pîrîul Pelişor. Purta în mînă o carte. Se comporta idiot de ridicol cu cartea sub braţ, dar vroise să pară că pornise la plimbare pentru a citi, căutînd un colţ singuratic. Era plăcut pe Aleea dintre brazi. Şi însăşi atmosfera poetică a locului îi menţinea trează dorinţa s-o revadă pe Viorica. „Romantic sau caraghios — Absurd şi ridicol". Se uita pe furiş să vadă dacă apare Viorica Laurenţiu. Aşteptînd-o constata cum făptura acestei femei tinere, triste şi necăjite, lua proporţii în cugetul său. „Oare ce se întîmplă cu mine, cu această dispoziţie favorabilă afectivităţii şi voinţei de a simţi sau recunoaşte ce este bun în această femeie ? E altruism, milă, adoraţie, capriciu, pasiune ? Sau nu e decît dorinţa unei aventuri delicioase de om singuratic ?"

Trecuse aproape o oră şi începuse să se plictisească gîndind dacă nu era mai cuminte şi normal să-şi vadă de treburile lui, cînd, o zări, venind din partea opusă, către el. Nu ştia ce să facă. Să se oprească, să grăbească pasul, sau să pară indiferent ?

Viorica Laurenţiu îl zări şi ea. Surpriza şi mirarea la ea se prefăcu într-o bucurie şi într-o întrebare neclară ochilor: „Ce caută acest bărbat, profesorul meu, pe această alee, singur ? Nu s-a plimbat niciodată singur prin aceste

locuri ! Știa că trec eu ?... A venit pentru mine ? Doamne, ce-mi bate inima ! Ce să fac ? Cum să mă port ? Ce se întîmplă ? Oricum, mă bucură".

Cînd se apropiară unul de altul nu avură altceva de făcut decît să-și zîmbească. Se opriră față în față. În sinea lor gîndeau, că avuseseră o întîlnire stabilită anterior și că întîlnirea era un fenomen normal, dorit, așteptat.

— Mergeai spre cantină ? începu Greg cu banalitatea unei întrebări.

— Și, dumneavoastră, vă plimbați de unul singur ! De fapt seara nu prea iau masa la cantină.

— Acum că sîntem doi, îmi dai voie să facem cîțiva pași împreună.

— Mă bucur că v-am întîlnit. Vroiam să-mi cer iertare. La prînz am plecat așa... nepoliticoasă. Îmi pare rău. Regret sincer.

— A ! Nu-ți face probleme. Eu sînt cel vinovat, am fost prea indiscret. Acum îmi pare rău că am insistat atît asupra lui Mărăscu și Moldoveanu — o văzu că începe să fie iritată la auzul numelor celor doi — din două motive : primul, sînt, ca bărbat, invidios. Cum să mă explic, orice bărbat vrea să fie singurul cuceritor, apoi, în al doilea rînd, am citit de curînd, ceva în legătură cu furtul acelor tacîmuri. Greg mințea într-un fel eschivat. Viorica îl privi speriată.

— Nu înțeleg despre ce poate fi vorba ?

— Ceea ce aș vrea să te fac a știi nu ar avea nici o importanță dacă nu aș fi aflat o descriere a lor și a locului unde au ajuns tacîmurile.

Viorica rămase pe loc, mirată, curioasă și intrigată.

— E ciudat ceea ce spuneți.

— Nu vreau să te implic și nici nu doresc să-ți spun mai mult. Cine știe dacă nu se va redeschide procesul ! E preferabil să fii în afara acestei afaceri. Am o vagă bănuială că Mărăscu știa sau știe de soarta acestor obiecte. Oricît îi păstrezi un ansamblu vechi de stări afective, de amintiri și de prietenie față de el, Mărăscu pentru mine rămîne un obscur intelectual, bizar și absurd. Nu protesta și nu îl apăra ca pe un erou !

Viorica stătea încruntată și încurcată. Se gîndea la atîtea clipe petrecute cu Mărăscu dar și la misterioasa casetă pe care i-o dăduse în păstrare. Greg avea în parte dreptate. Pe Sorin îl interesase prea puțin ce picta ea. Se uita la tablourile ei fără a manifesta nici o impresie sau obiecție. Greg observa cum se chinuia în aduceri aminte.

— Ce spui ?

— Sînt speriată și intimidată. Poate aveți dreptate, domnule profesor. Poate Mărăscu o fi știind ceva. E peste puterile mele să cunosc adevărul... Și, sincer, acum cînd sînt cu dumneavoastră, tare aș fi dorit să nu-i aducem în discuție, în prezentul nostru, pe Mărăscu sau pe Moldoveanu ! Văzîndu-vă nu mă interesa nici Mărăscu și, mai ales, Moldoveanu. Nu vă înțeleg, ce vreți ? Vă interesează, am impresia, numai Mărăscu. Și eu care doream altceva... Pusesem multe speranțe în această întîlnire, fiindcă inima îmi șoptea că veți veni pe alee ! Dumneavoastră continuați să priviți oamenii ca pe marionete. Îi așezați pe scenă cum vă place. Mă întristați. Altceva am dorit de la întîlnirea noastră.

— Adevărat ! Ai perfectă dreptate. Nu este cinstit și echilibrat din partea mea, cu atît mai mult cu cît și eu am venit pe această alee împins de dorința să te revăd. Vroiam să vorbim de cu totul altceva. Mă nedreptățești cînd afirmi că eu compar femeile cu mobilele și oamenii cu marionetele.

Ai să rîzi și vei protesta, dar pentru mine o femeie e un cer cu stele, stelele prețioase. Există și aici o ordine în care le ierarhizez : stele de argint, stele de aur, de perle, de smaralde, de rubine și cerul populat cu topaze și cerubini. Acesta este cerul în care eu te situez și te văd.

— Rîdeți domnule profesor ! Întotdeauna nu am știut cînd vorbeați serios sau glumeați, cînd ne purtați în sfera fanteziei sau în realitatea crudă. Vă consideram ca o ființă venită de pe altă planetă, din alte timpuri, așa ca pe un marțian sau un meteor spiritual. Nici acum nu mi-e clar de unde ați aterizat aici !...

— Și de ce nu ar fi așa ? Nici eu nu știu cum am apărut și cînd, pe pămînt. Mi-au spus-o alții și au consemnat-o în hîrtii îngălbenite și pline de semnături și ștampile.

— De mic aţi fost rău !

— Bine ! Să lăsăm magilor trecutul. Eu nu-s mag şi nici profet. Mă interesează concret, ce lucrezi, mă refer la pictură şi la viitorul tău ?

— V-am prezentat că sînt în mare cumpănă. Nu reusesc a fi originală. Nu descopăr nimic, inedit, nou în creaţia mea. Bîjbîi. E palidă creaţia mea, fără suflu.

Greg se gîndea cum s-o determine să devină mai deschisă şi sinceră faţă de el. „Probabil nu mai posed forţa de a face o femeie să mă urmeze cu gîndul şi trupul".

— Se lasă seară. Uite, au apărut stelele şi planetele ! Plutarch socotea zilele după planete. Noi, nopţile. M-ar interesa să văd ce lucrezi. Unde ai atelierul ? În garsonieră ?

— Cu atît mai bine. Vom putea discuta comod în faţa tablourilor.

Viorica Laurenţiu îl privi ceva mai cald. Ezita. O bucurie orgolioasă se aşternu pe chipul ei. „Acum pare mai tînără" ! constată Greg şi curajos o apucă de braţ pornind pe alee. O simţi tremurînd.

— E mult deranj la mine. Ea gîndea însă că de aproape doi ani nu mai intrase nimeni la ea în cameră. „Oare ce fac ? Pot să-l refuz ? Vreau să vină la mine ? De ce nu ? Doamne, ce situaţie ! Îmi place şi totuşi mi-e frică ! Oare nu pentru Mărăscu a venit ? Ce înseamnă tot acest joc cu furtul tacîmurilor ? Ce mă interesează pe mine ? E orb oare, nu vede că-l plac, că-l doresc" ?

— Ce importanţă are ? Întotdeauna m-a preocupat arta, spiritul. Ne vom desprinde de cele materiale. Vom pluti în alte sfere celeste.

— Un cer cu stele de topaz şi cerubini ! Era ironică şi vanitoasă.

— Ştii, în cer toate lucrurile sînt mai simple. Ne vom desprinde de amintirea lui Mărăscu sau de Moldoveanu. Am pentru ei un dispreţ total. Cred că te-ai convins de caracterele lor.

Viorica se opri. Îşi desprinse uşor braţul. Se uită încordată la Greg. Se frămînta, ezita, avea îndoieli. În cele din urmă i se adresă hotărîtă, împinsă de o mîndrie neaşteptată pentru Greg.

— Să fiu sinceră... Vreau... Doresc să fim împreună. Întotdeauna v-am admirat — chiar ceva mai mult. Dacă ar fi fost această dorință și la Dumneavoastră acum trei-patru ani ! Acum mi-e frică — spun și eu ca Rimbaud „Sîmt totul dar nu văd nimic".

— De ce ?

— Cum să vă explic... Mi-e teamă să nu mă îndrăgostesc...

Greg rămase încurcat. El care era omul sincerităților, îl deruta sinceritatea altuia.

— Da ! Mi-e teamă. Știu că o dată ce ați intrat la mine nu voi mai fi eu ci o femeie slabă, care așteaptă de mult așa ceva... Acum mi se pare că e prea tîrziu. Nu sînt o femeie modernă. Pendula nu poate merge înapoi.

— Bine, bine, dar eu... Știi... Greg se bîlbîia neștiind ce atitudine să ia la această turnură, nereușind să-și adune gîndurile. O plăcea, o dorea, dar dragoste, iubire nu simțea... Și poate ea avea dreptate. Observă că devenea din ce în ce mai hotărîtă.

— Dumneavoastră mîine plecați... Și, vă place libertatea. Eu rămîn cu gîndurile, cu dorințele, așa cum am rămas și după Mărăscu, pe care-l disprețuiți. E mai bine să ne despărțim chiar acum. Să fiți încredințat că eu am fost fericită, că sînt fericită, că v-am văzut și că am stat de vorbă. Să nu fiți supărat și să nu mai spuneți nici un cuvînt. Vă rog ! N-aș putea suporta să constat că mă minți sau că ați vrea doar o aventură ușoară, că insistați, așa, formal.

Plec. Singură. Vă rog să nu mă însoțiți... La revedere, domnule profesor !

Greg rămase perplex. Mai trăise scene asemănătoare cu ani în urmă, cu diferite femei. Însă nu așa categorice. Atunci era mai tînăr. Acum suporta greu o asemenea rapidă și categorică despărțire. O suporta ca o înfrîngere. „Ce fac ?" se întrebă. „Alerg după ea și-i spun că o iubesc, că o doresc ? Rămîn pe loc și fluier a pagubă ? Care sînt eu, cel adevărat ? Cine mă poate sfătui acum, pe loc, repede ? Ce spune conștiința sau inteligența mea ? Sînt golit de ele ?".

O privea înfrînt plin de pasiune și dorință, cum se îndepărtase de el, fără să mai întoarcă nici capul, nici să ridice o mînă, mergînd dreaptă, mîndră, fluturînd pe spate părul ei bogat.

„Sînt un nătărău ! Ce-am vrut ? Ce-am făcut ? Ce voi face ? Cu ce am supărat-o ? Iarăși singur ! Ce idioție ! E o victorie a ei, sau lașitatea mea ? Dacă a spus că mă iubește înseamnă că ea este lașă, fiindcă pleacă. Oare cine va putea descifra căile destinelor noastre“ ? Și cu umerii lăsați în jos a oboseală, Greg porni spre Cumpătul, avînd de străbătut cîțiva kilometri buni pe care-i făcuse inutil.

Tot ceea ce-l înconjura i se părea străin. Se simțea pe pămînt ca pe o planetă străină unde căzuse din aceea pe care o locuise cîndva și pe care o uitase de mult. Reținu în gînd cuvintele ei „Pendula un merge înapoi“.

*

Pe bulevardul Magheru, într-un bloc vechi construit cu o elegantă risipă, locuia pictorul Emilian Dănciulescu. Apartamentul său, impresiona prin spațiul larg, generos risipit în mai multe camere, din care salonul, o cameră vastă, cu trei rînduri de ferestre ce dădeau spre bulevard, fusese transformat în atelier, cît și în salonul reuniunilor prietenești. Salonul era despărțit de atelier printr-un paravan chinezesc ornamentat cu trei kakemonouri. În salon o masă pentru jocul de cărți, mai multe fotolii, două divane acoperite cu blănuri de urși, creau o atmosferă intimă. Aici, Dănciulescu își primea prietenii, aproape seară de seară. Aici, organiza întîlnirile cu Marius Moldoveanu. Aici, invita femeile dornice de petreceri. Printre prietenii lui cei mai frecvenți se afla și Viorel Orăscu. Îl cultiva pentru calitatea de a fi întotdeauna prompt informat. Citea în fiecare dimineață toate ziarele și revistele. Asculta radio București și posturile străine. Alcătuia note și dosare și apoi, în timpul zilei, uimea, pe toți cei cu care se întîlnea, asupra ultimelor știri. Seara trecea pe la Dănciulescu și-l alimenta, în afară de ceea ce știa, și despre ceea ce aflase în cursul zilei. Orăscu era invidios pe toți ce aveau succese. Mai obișnuia să citească și cărțile noi apărute, îndeosebi cele politice sau cele cu diferite aluzii răutăcioase apte

scandalurilor politice, continuînd subînțelesuri ironice sau atacuri la unii colegi. Căuta în ceea ce citea numai greșelile sau ceea ce ar fi provocat un scandal literar artistic. Cinic obișnuia să spună despre cei prinși în „flagrant" : „Aici îi am, la degetul mic", și-și arătă în sus degetul cu unghiile netăiate și murdare. Ajunsese spaima muzeografilor și organizatorilor de expoziții, fiind singurul care citea etichetele tablourilor, textele expuse sau cele din pliante și cataloage, făcînd apoi mare tapaj de greșelile pe care le descoperea. Arătînd o asemenea competență începuse să fie folosit în diverse comisii. Lingușitor, insistent, părtinitor, prompt informat își făcea apariția întotdeauna la vizionări sau jurii în spatele lui Moldoveanu, șoptindu-i la ureche ce să vadă, ce să spună, ce să facă și, mai ales, dezvăluindu-i dedesubturile și greșelile altora. Atît Dănciulescu cît și Moldoveanu îl apreciau și îl foloseau chiar și pentru racolarea de femei dispuse la aventuri amoroase. Avea un simț al cunoașterii infamiei și o impertinență în a ataca oamenii direct și a le spune pe față cele mai enorme jigniri.

Viorel Orăscu spera ca prin Dănciulescu sau prin Moldoveanu să parvină la un post superior, care să-i asigure o pensie substanțială. Influențat de Dănciulescu, se străduia să fie informat de toate mișcările lui Ianula și ale lui Greg Penescu. Ciudat era că Viorel Orăscu se bucura de o simpatie amestecată cu teamă, atunci cînd se afla printre artiști sau printre oameni de litere. Relațiile lui cuprindeau multe sfere ale activităților culturale. De statură potrivită, privind de obicei în jos, adus din spate ca un cocoșat, avea ochii vicleni, iscoditori, răi. În privința lui Greg oscila în atitudinea sa. Îl ura, că-l provocase, fără să-și dea seama, la destăinuiri familiare. Orăscu avea un băiat, pe care nu reușise să-l îndrepte spre învățătură, și cu toate eforturile lui băiatul ajunsese taximetrist. Desigur o meserie normală și bănoasă — însă acesta prefera să fie de serviciu numai noaptea, lucrînd pentru o bandă de traficanți din vechiul cartier Tei. Cîștiga bine. I se aruncau după cursele rapide de noapte două-trei sute de lei, ca bacșiș. Poliția economică aflase. Fusese bușit bine dar el nu se lăsase de năravul cîștigului ușor. Își relua orele de noapte. Toate acestea

Greg le știa și lui Orăscu îi părea rău de destăinuirile făcute. Îndeosebi regretase că-i arătase cît de rău se avea și cu soția lui, că uneori o și bătea, dar că nu avea curajul nici s-o părăsească, nici să divorțeze deoarece apartamentul, în care locuiau, fusese cumpărat pe numele ei.

Dănciulescu, la rîndul lui. avea unele îndoieli asupra isteţimii lui Viorel Orăscu, de la care plecase ideea împotmolirii amoroase a lui Moldoveanu la Sinaia, deoarece Viorica Laurenţiu rezista și le stricase planurile de subjugare totală a lui Moldoveanu. Mai mult, Mărăscu era și el revoltat, fiind încă legat sentimental de Viorica. Dar cum preocuparea principală rămînea cucerirea diferitelor locuri în comisiile Uniunii, Dănciulescu il folosea pe Orăscu drep aghiotant fidel. Dănciulescu organiza adesea reuniuni, la el acasă, cu prietenii intimi. care-l puteau informa de mișcările și preocupările celor din conducerea Uniunii. Căutînd să atragă de partea lui pe cei mai mulți artiști în scopul de a-i determina să fie favorabili intenţiilor lui referitor la perspectiva evoluţiei artistice, pe care, în realitate, nu o vedea decît prin prisma intereselor lui, Dănciulescu, foarte atent la ceea ce făcea Nelu Ianula, îl considera pe acesta ca fiind rival și opozant ideilor lui din cauza obiectivității, disciplinei intransigente, caracterului nepărtinitor și incompatibil al acestuia. Îl „săpa“ pe plan ideologic, în primul rînd, la Marius Moldoveanu, pentru a-l convinge că e un om de partid oportunist. Moldoveanu ce se arăta indiferent față de subalternii lui, în privinţa lui Ianula, începuse să-i încolţească o suspiciune. Moldoveanu îl ocolea pe Ianula. Îl vedea reţinut, întunecat la față, ciudat în comportamentul lui, schimbări pe care le observase din ziua cînd se dusese la Elena. Ros de ambiţia de a o revedea pe Elena, întărîtat de refuzul ei, aștepta momentul favorabil să găsească situaţia convenabilă unui nou atac. Din această cauză, se ferea să discute prea des cu Ianula. Dănciulescu reușise să-l enerveze, în privinţa lui Ianula, atunci cînd îi demonstră că Viorica Laurenţiu nu-i ceda fiind protejată de Ianula și că-l plăcea pe acesta. Credul, furios, gelos, Moldoveanu căuta să-l îndepărteze pe Ianula. Îl oprise să facă inspecţii în judeţul Prahova.

Unde nu reușea Dănciulescu să-și verse veninul era la Greg Penescu. Se cunoșteau, însă nu se agreau. Dănciulescu încercase de cîteva ori să-l atragă de partea lui, să-l invite la el acasă, la întîlnirile de seară, însă Greg îl luase în derîdere. Lui Greg nu-i lipseau unele aventuri, dar nici nu vroia să cadă în capcana lui Dănciulescu. Nu-i plăceau orgii camuflate, programate și obscene. Neagreeind caracterul lui Dănciulescu, îi spusese ironic, că se văd la reuniunile lui mai bine profitorii decît eroii, că ele erau adulteraţii lipsite de fiorul inéditului și al improvizaţiei. Greg se consultase cu Ianula despre năravurile lui Dănciulescu, amîndoi rîseseră de el și hotărîră să-l trateze cu toată indiferența, cu atît mai mult, și atît timp, cît Marius Moldoveanu, păstrînd complicităţile intime cu Dănciulescu, se lăsase antrenat în promiscuităţile oneroase de noapte ale acestuia.

În seara zilei de 15 iunie, Dănciulescu împreună cu Orăscu se întorceau de la o adunare a secţiei de pictură. Orăscu, care lucra la minister într-un serviciu adiacent lui Ianula, ocupîndu-se de publicaţiile pentru casele de cultură, deoarce se considera un critic activ, participa frecvent la adunările artiștilor. În sinea lui rîvnea postul lui Ianula.

Mai mic ca statură decît Dănciulescu, mergea cu pași repezi pe lîngă el dînd din mîini și vociferînd.

— Am fost la Sinaia. Două zile am stat. Înaintea mea a fost Penescu.

— Cam peste tot apare ăsta.

— Ce crezi ? Pe cine a căutat-o ? Pe mititica noastră ! Am fost la muzeu și i-am spus : „Fetico, ce-o vrut lunganul ăla de profesor“ ? Viorica s-a zbîrlit urît la mine. Am tras-o de limbă și ce crezi că mi-a spus ? Repet cuvînt cu cuvînt : „Numai de ticăloșii din București s-a interesat. Vrea să știe ce relaţii sînt între Dănciulescu și Mărăscu. M-am săturat, zice ea, să tot aud de numele lui Dănciulescu“. I-am zis : „Dar cu Moldoveanu ce ai“ ? Află că a aruncat o înjurătură, d'aia birjărească, și mi-a întors spatele ! Ei, ce spui ?

— Că nu ești bun de nimic. Încurci lucrurile. Eu te-am rugat să-l lauzi pe Moldoveanu, să-l ajuți să o cucerească și tu te încurci cu Greg Penescu. Îl preamărești !

— Asta a întărîtat-o contra lui Moldoveanu.

— Și nu găsim ac de cojoc pentru Penescu ? Unde este știința ta ? Ai îmbătrînit.

— Ce-am stat cu mîinile în sîn ? Am citit tot ce-o scris Greg Penescu pînă acum.

— Și ?

— O mulțime de greșeli, devieri de la linia partidului, păreri subiective care pot fi dezvăluite public.

— De exemplu ?

— Vorbește într-un articol de monarhie că a exprimat spiritul timpului — ori noi știm că existau mișcări sociale muncitorești. Apoi insistă asupra termenului de fatalism și nu de determinism istoric.

— Mda ! Nu prea e grozav ce ai descoperit !

— Spre deosebire de Marx, pentru care sensul istoriei este demonstrabil și că sfîrșitul inevitabil al capitalismului este rezultatul legilor economice care-l guvernează, Greg Penescu afirmă, ca o axiomă evidentă, că umanitatea merge cu pași mari spre democrație.

— E complicat să ne băgăm noi în controverse politice. Vreau ceva mai clar ce sare în ochi !

— Bine, ce vrei să fac ? În discuțiile despre artă, cu el, e mai dificil. E domeniul lui. Jonglează cu ideile și frazele. Ici-colo o greșeală istorică nu e mare lucru.

— Ba ! Asta să arăți ! Cinci exemple și gata concluzia că vorbește și scrie aiurea, fără să se documenteze.

— El pune la baza evoluției arta, creația. Asta ar fi, după el, scopul suprem al societății.

— Vezi ? Așa ceva să subliniem ! Să-l scoatem anarhist, individualist, antimarxist.

— El scrie, nu mai știu unde, că spiritele artistice independente sînt speranța salvării libertății umane. Înțelegi ? Apoi spune că are un vis.

— Ce vis ?

— Că artiștii noștri sînt cuprinși de o epidemie de activitate. Scrie, auzi, a scris asta, că istoria nu trebuia tratată ca ceva dat, ci ca un proiect în care fiecare proces sau

realizare este provizoriu și că acest proiect depinde de imaginația și de pasiunea umană individuală.

— Bun ! La așa ceva mai adaugă, că se dă la studente. De ce s-a dus la Sinaia, dacă nu după o fată studentă ? De ce nu este căsătorit ?

— Tu ești ?

— Lasă ! Te-ai prostit ! Noi vorbim despre el. Caută ceva în legătură cu combinațiile pe care le face împreună cu Ianula, că-l bagă în toate comisiile !

— Am înțeles. Se face șefule ! Scriu tot.

— Să le avem pregătite. Treci pe la mine miercuri !

Își luară rămas bun. Orăscu regretă că nu fusese invitat să urce la Dănciulescu în apartament — „Tare aș fi băut o votcă" ! Dănciulescu avea însă alte preocupări.

Dănciulescu urmase cursurile la Academia Liberă de Pictură, după ce părăsise Facultatea de Medicină în anul doi, determinat, susținea el, de marea sa vocație pentru pictură.

Înalt, blond, cu ochii albaștri și buze senzuale, cu o voce subțirică, plăcută, curgătoare și insistent convingătoare, își atrăsese inițial multe simpatii. Avea un succes inexplicabil pentru mulți, la femei. Gurile rele spuneau că din cauza unei boli de plămîni virilitatea lui se accentuase exagerat. Ca pictor nu excela, însă reușise să convingă, mai decis prin argumente, că e un pictor modern și militant al socialismului. Unul dintre susținătorii lui, cel mai convins, era Marius Moldoveanu. Nelu Ianula și Greg Penescu se convinseseră asupra falsității succesului lui Dănciulescu ca și a sprijinului evident al lui Moldoveanu. Accesibilitatea lui la sexul slab și abilitatea relațiilor erau deasemeni punctele lui tari. Știau că nici Bălășoiu, nici cei din conducerea Uniunii nu-l agreau însă, reușise să-i intimideze, deoarece el nu se intimida în fața nimănui. Arma tare a picturilor lui o constituia tematica istorică și muncitorească făcută în spiritul realismului socialist, convențională și festivă. Picturile constituiau sursa de cîștig și berbecul prin care reușea să lovească în porțile ce rezistau poftelor sau cerințelor lui.

Relațiile dintre Nelu Ianula și Emilian Dănciulescu se stricaseră și ele, din primul an în care Ianula fusese nu-

mit în minister. Un pictor îi adusese o reproducere din revista „Signal“ și o fotografie după o lucrare a lui Dănciulescu. Imaginile erau identice, dar Dănciulescu le inversase. Schimbînd doar costumele, nemții deveniud sovietici și sovieticii, care erau înfrînți în imaginea din Signal, purtau la Dănciulescu costumele nemților. Lui Ianula i se păru grosolană și amorală copia, ca și schimbarea sensului scenei, și trimisese cele două dovezi conducerii Uniunii considerînd că este o treabă de puritate și cinste profesională. Cei de la Uniune nu luaseră nici o măsură contra lui Dănciulescu. Acesta aflase și se purta neiertător față de Ianula. În acest mod relația lor se transformă într-o umbră apăsătoare gata oricînd să izbucnească în ură fățișă.

Nu bănuia cît de dură putea fi ura acestuia. Îl știa pătimaș și că în dușmănie acționa adesea orb. Ianula considera că se comportase just, că nu putuse trece cu vederea un fapt artistic reprobabil și că normal ar fi fost ca Dănciulescu să-și recunoască greșeală sau reaua intenție. Greg, care aflase toată povestea de la Ianula, nu făcu decît să rîdă copios și să-i arate cît de naiv și precipitat se purtase, cît de necunoscător era în ceea ce privea caracterul oamenilor.

Atunci cînd unul dintre pictorii ce participaseră la una din reuniunile lui Emilian Dănciulescu îi relatase cît de nepotolit se comporta Dănciulescu și cît spumega de furie la auzul numelui lui Ianula, acesta ridicase disprețuitor din umeri.

— O ! Morarule — așa îl chema pe pictorul ce-i arătase prietenia — Emilian e un mare nefericit. În loc să-și caute originalitatea în creația artistică, unde ar trebui să-și reverse forțele lui, formîndu-și un stil elevat, favorizînd o melodie a culorilor, armonii pline de efecte strălucitoare, umblă vanitos și orgolios, după o glorie deșartă și inutilă. Își pune prea mari speranțe în efectul intrigilor lui și în rezultatele ambițiilor lui.

— Ai dreptate, însă uneltirile lui sînt veninoase și pot avea efecte neașteptate. A alcătuit o listă albă, cuprinzînd prietenii și susținătorii lui, una roz cu neutrii, ce pot probabil să treacă de partea lui și o listă neagră, în care a înserat adversarii lui direcți, cei presupuși și cei ce trebuie

defăimați și compromiși, pentru a-și face cale sigură în artă.

— Ei și ! E o metodă veche, inutilă și fără efect. Oricînd poate fi oprit.

— Pe lista neagră figurează și numele tău.

— Pe ce considerente ? Și ce consecințe crezi că va avea o asemenea listă ?

— Mari. Nu-l aprecia chiar atît de inofeniv ! A redactat șase pagini contra ta și contra lui Greg Penescu... șase pagini !... Il ajută și Viorel Orăscu.

— Adică a citit articolele mele. A cercetat cum conduc muzeele ! Asta ar fi ceva bun. Mai învață și el din experiența altora.

— El a cercetat doar greșelile și a inventat intenții compromițătoare, cele cu priză la masa de artiști. Speră ca fiecare pagină să fie citită de cîte un artist la prima adunare publică. Sînt astfel redactate ca să producă ilaritate în sală.

— S-au și găsit amatorii care să le citească ?

— Ce te miră ? Emilian are grijă de toate. E un cap bine organizat. Nu se dă în lături de la nimic atunci cînd urmărește ceva. El contează că va găsi dintre cei care nu te iubesc și care vor să facă pe eroii la tribună. Și apoi, nu uita, e susținut și de șeful tău, de Marius Moldoveanu.

De data asta Ianula nu mai zîmbi. Oameni răutăcioși, în adevăr, se găseau din belșug. Îi dădea dreptate lui Moraru. Intrigile întotdeauna reușeau să denatureze adevărul și să lase victime în urma lor. Rămase pe gînduri. Nu-l speriau atît cele ce aveau să citească cei desemnați de Emilian și să facă pe criticii atitudinilor și acțiunilor lui și ale lui Greg, cît caracterul lui Emilian, arțăgos, nepotolit, capabil de fapte și mai rele. Și peste toate acestea prietenia lui Dănciulescu cu Moldoveanu, șeful lui ! Se simțea, în această privință, izolat și neputincios.

Prietenia lui Dănciulescu cu Moldoveanu îi apărea lui Ianula o stavilă serioasă în calea răzbunării lui. Emilian Dănciulescu apărea ca un geniu al răului. Să se lupte cu doi îi îngreuna situația. Adevărul, și numai adevărul ! constituia singurul lui sprijin. Credea în efectul obiectiv al adevărului. Nu toți suportau adevărul, și mai ales în viața artiștilor.

„Unde se află Pallady, gîndea Ianula, care scrisese că «arta e esența vieții, fiind pentru mine viața, eliberată de toate inutilitățile»“. Dar Pallady stătea retras avînd să sfîrșească trist și singur într-o cămăruță mizeră. Singura consolare o constituia că Greg se afla și el amestecat în toată povestea cu Dănciulescu. Ianula începuse însă să se îndoiască și de Greg Penescu deoarece considera că își bătuse joc de el cînd îi spusese să facă fișe cu faptele lui Moldoveanu.

Intrigat totuși de această atmosferă, care-l speria și-l neliniștea, Nelu Ianula apelă din nou la Greg Penescu. Se duse la Greg acasă, ceea ce-l miră pe Greg. obișnuit să fie el invitat la Ianula, unde Elena întotdeauna îi servea cu cafea. Ianula arăta palid cu cearcăne la ochi. Greg, era după-masă, în halat albastru. Arăta bine dispus. Se așezară în cabinetul lui Greg, camera cea mai luminoasă a apartamentului acestuia. Îl servi pe Ianula cu coniac și spre surprinderea lui acesta își turnă al doilea pahar. Vorbea tărăgănat căutîndu-și cuvintele cele mai expresive.

— Știi ce afirma Kant : „finalitatea fără sfîrșit“, îi răspunse Greg după ce-l ascultase cu atenție. Tot ce-i spusese Ianula, Greg aflase și el de la alți prieteni însă, îl interesa la Ianula modul lui de a vedea și cum se situa în mijlocul fenomenelor și relațiilor. Greg îi relată, la rîndul lui, discuțiile cu Viorica Laurențiu, fără să facă vreo aluzie la furtul de tacîmuri, care-l chinuia intuind tot felul de situații.

— Niciodată nu s-a văzut o problemă atît de mare între dorințele artistului și cerințele în artă ca astăzi. Cazul lui Dănciulescu ! Ceea ce el pictează nu corespunde caracterului său. Însă nici la ceilalți artiști, amicii lui. Fac lucruri la comandă, ce se cere, și nu ceea ce le dictează inima, cugetul, rațiunea. Aici, îmi pare rău, dragă Nelule, voi sînteți vinovați. Vă băgați oficial peste tot. Îmi amintesc că înaintea lui Moldoveanu a fost un director general, care obliga sculptorii să facă găuri la ochii portretelor lor, fiindcă așa văzuse el la Michelangelo. Or, aceasta nu era dictată de ideologia partidului ci de o proastă înțelegere

a ei de către niște servili fără capete ca și Moldoveanu al tău. Tipul, de care-ți vorbeam, a ajuns azi curier diplomatic și, sînt sigur, că și în această funcție face caz cu aplomb de o ideologie neînțeleasă de el. Un asemenea tip a făcut ca și Faust, pentru a se menține tînăr și-a vîndut sufletul dracului.

— Ție îți este ușor să vorbești. Parc-ai fi pe cealaltă baricadă !

— Rolul vostru ar fi să eliminați din ideologie prospețimea și ingenuitatea principiilor artistice, să le lăsați libere.

— Toată lumea ne dă lecții. Dacă dai o comandă unui artist restul întreabă de ce tocmai lui ; dacă-i respingi o lucrare la o expoziție, toți se bucură, dacă o pui în muzeu vine întrebarea de ce numai a acestuia. Unde e obiectivitatea ?

— Totul pleacă, greșit sau bine, de la problema contradicției, care constituie miezul gîndirii umane. Nu totdeauna o recunoaștem. Contrazicem ceea ce a fost ieri — ne opunem la ceea ce va fi mîine. Însă contradicția se află nu numai între da și nu, ca o formulare categorică. Cunoști legenda cu cei doi lei puși într-o cușcă. S-au găsit a doua zi numai cozile. Voi vă grăbiți și impuneți ori Da, ori Nu. Există însă cunoașterea, analiza, dialectica, logica complementaristă, adică voi nu ajungeți logic la natura și cauza contradicțiilor. Există devenirea, evoluția, un dinamism care diversifică totul. Tu, ca secretar de partid, ești pentru monism, monismul tău — dar dacă accepți contradicția cum mai poți aspira la monism ? Omogenitatea este prea puternică la noi și o impunem cu de-a sila și în artă. Din această cauză profită Dănciulescu și Moldoveanu — fiindcă au înțeles avantajele monismului pentru liniștea și buna lor stare și totodată aici caută argumentele cu care te înfrîng sau te potolesc, deoarece și tu ești pentru monism. Cu mine le este mai greu fiindcă eu nu am o singură teorie, eu analizez faptele în numele artei adevărate.

Gîndește-te că și în psihicul tău se află o contradicție între a te răzbuna și a-l da dracului pe Moldoveanu.

— Deci, tu ești un suflet zburător. Un călător prin idei.

— Te înșeli ! Sînt și eu un chinuit, un idealist care caută frumosul frumuseții.

— Adică arta artei — ceva în spiritul marii burghezii.

— E prozaic ce spui. Frumosul frumuseții e ceva pe care nu-l poți atinge, vedea și înțelege, niciodată, dar pe care inima, spiritul meu îl cere. Uneori am crezut că-l găsesc în dragoste, în femeie. Mai cred că poate fi atins în artă.

— Femei ! Femei ! Ianula se gîndea la Elena și fapt ce nu și-l explica, peste chipul ei se suprapune cel al Vioricăi. După venirea ei la București, lacrimile ce-i înfrumusețase chipul îl emoționaseră în așa măsură că nu reușise s-o uite și împins de sarcini de serviciu, propunîndu-și un control la Brașov, pe drum, ca un școlar nedisciplinat, se oprise la Sinaia. Suferise, ca un licean, că se întîlnise oficial la muzeu, fiind lipsit de curajul să-i propună o întîlnire sau s-o caute acasă. Plecase, rușinat și cu inima cuprinsă de o slăbiciune și lașitate, mai departe, la Brașov, unde rămăsese pe timpul nopții. La întoarcerea spre București, în cele cinci minute cît rămăsese trenul la Sinaia, coborîse pe peron sperînd s-o vadă. Ar fi rămas în Sinaia. Inutil. În tren se duse la vagonul-bufet și pînă la București se ameți cu trei sticle de bere.

— Ce mai știi de Viorica Laurențiu ? întrebă Greg. Ianula tresări dureros ghicind gîndurile lui — „A cunoaște înseamnă oare a iubi“ ?

— Nimic deosebit. Atît că se mai învîrte pe acolo și Viorel Orăscu.

— Mare fanfaron este și Orăscu ! Ce fanfaronadă a mai făcut ?

— La îndemnul lui Dănciulescu — și cu datele furnizate de Orăscu, Mărăscu a publicat un articol negativ la adresa mea în sensul că neglijez restaurarea monumentelor și că eu aș fi piedica principală.

— Neesențial și neconvingător, decît că amintește de numele tău.

— Cum poți vorbi astfel ? Neesențial ? Moldoveanu a hotărît o analiză a acestei activități în lumina articolului lui Mărăscu. Războiul începe să se desfășoare pe față.

— De ce nu răspunzi ? Demonstrează, de exemplu, că valoarea unui monument stă în vechimea lui şi nu în exemplarul refăcut sau restaurat, că valoarea vechimii reprezintă singurul principiu într-adevăr realizabil, că istoria are grijă să selecţioneze. Nu rămîne nimic veşnic în istoria omenirii. Avem numai ruine pe care le interpretăm cum vrem.

— Îţi arde de glume !

— Cultul valorii de vechime condamnă orice activitate de restaurare. Restaurarea veşnică nici nu poate fi continuă. Să păstrăm ce avem. În sfîrşit, nu are mare importanţă ce spun eu ci ce vei spune tu. De ce nu-i răspunzi ? Aveţi date, aveţi fotografii cu monumentele restaurate etcetera, etcetera. Ce faci în fond ?

— Am vrut să-i răspund în scris, dar am apucat să vorbesc cu Moldoveanu, care m-a rugat să-l las în pace pe Mărăscu.

— Normal ! Ce trebuia să-i spui ? N-ai iniţiativă !

— Cît priveşte restaurarea şi vechimea e o chestiune de monument şi de economie nu numai de principii. Am pus însă pe altcineva să-l combată pe Mărăscu. Un arhitect specialist. Dănciulescu a aflat şi mi-a trimis şi el vorbă să-mi văd de treabă, că va începe o mare campanie contra mea. Ce spui ? Cam prea mult unison între Moldoveanu şi Dănciulescu ! Ura lui Ianula contra lui Moldoveanu devenise crescîndă datorită şi Vioricăi Laurenţiu. Nu avu curajul să-i mărturisească lui Greg Penescu. Se simţea ca într-un cazan cu exploziv, el avînd fitilul în mînă şi chibritul stînd în mîna lui Moldoveanu.

— Ţi-am povestit doară ce-am aflat la Sinaia ! Vionica Laurenţiu mi-a dat detalii despre cîrdăşia lor, de un trio vesel. Afară de asta, din ce mi-ai spus în legătură cu Moraru şi Viorel Orăscu, de adunările la Dănciulescu, reiese că ăştia sînt activi, dar periculoşi sînt fără efect. Dănciulescu este un despot, prin natura sa. El vrea să ne izoleze şi să ne separe, să ne facă duşmani. A lansat în public că ne-am certat şi că eu am fost exclus dintr-o comisie de la care am plecat de bună voie nefiind de acord cu regulamentul ei. Dănciulescu este un egoist şi ca orice egoist, are frică de el însuşi. Dorinţa de a parveni, atît la el cît

și la Mărăscu, îi împinge să facă război, să dividă prietenii și dușmanii. Despotismul ar produce însă o indiferență generală. Ei sînt cei speriați. Pe de o parte își schimbă prea des părerile și prietenii și aceștia încep să circotească contra lor, pe de altă parte, nu știu cine sînt mai tari decît ei și de unde le va veni lovitura de grație, fiindcă le va veni, deoarece sînt situați evident în afara mersului normal al gîndirii umane. Am stat de vorbă cu unii din prietenii lui și mi-au spus că merg la el deoarece nu au ce face seara și că, din cînd în cînd, mai află cîte ceva nou, dar că în general nu dă doi bani pe pielea lui Dănciulescu, pe această lăcustă.

—. În afară e adevărat, Dănciulescu nu are nici un efect. Însă la mine, prin Moldoveanu, e prezent, activ și rău.

— Dă-l dracului !

— Să știi că am făcut o faptă nedemnă de mine.

Greg, așezat comod într-un fotoliu în camera lui de lucru, ridică fruntea. Se aflau numai ei doi.

— Da ! Am fost solicitat, în calitatea mea, să-mi spun părerea, în scris, ca un fel de aviz, dacă Dănciulescu merită să plece în străinătate. Solicită Italia prin Uniune.

— Și ! Greg deveni curios. Noi nu sîntem zei, sîntem oameni, din cauza asta Jean Jacques Rousseau credea că nu există o democrație veritabilă. Ce ai făcut ?

— Am dat un aviz negativ.

— Pe ce criterii ?

— Pe sistemele lui de agitație. De fapt cauzele erau mai profunde și subiective. Ianula voia să-și liniștească fapta printr-o confirmare din partea lui Greg.

Greg se uita mirat la Ianula. Omul pe care-l admirase pentru cinstea și probitatea lui devenea tot mai meschin ca și Moldoveanu.

— Crezi că va avea vreun efect ?

— Da ! Numai că mi-e teamă că ar putea afla Moldoveanu — își turnă din nou coniac în pahar — ...și prin el, Dănciulescu. E posibil. Greg dădea din cap. Îi plăcea lupta dar nu cu lovituri nepermise. Ideea de a ajuta un prieten e doar pe jumătate curată. Un lucru era cert, distincția competenței completa distincția puterii. Totul depindea de priceperea lui Ianula. El se situa acum într-o criză a

competenței și, mai mult ca sigur, gîndea Greg, Dănciulescu va afla tot. Era tipul insistentului pînă la obrăznicie atunci cînd se aflau interesele lui în balanță.

— Elena știe ? Se miră și Greg de întrebare. O făcuse spontan.

— Ce legătură are Elena ? Ianula se întoarse către Greg, umplîndu-i și lui paharul cu coniac. Greg privea mirat cum bea Ianula. Era ceva nou la el.

— Așa ! Eram curios să știu și părerea ei.

— Nu m-ai sfătuit s-o las în pace ?

— Eu ? Nu-mi amintesc, dar dacă tu consideri că așa e bine, fie... Totuși e soția ta, cel mai bun sfătuitor și, recunosc, că rațiunea ei este solidă, practică, justă. Rațiunea stăpînește rareori oamenii comuni și mai rar marile spirite. Elena are înțelegere, cunoștințe, spirit, gîndire, inteligență, naturalețe și moderație.

— Poate ! În ultimul timp ne vedem tot mai rar. E mai tot timpul plecată în delegații iar cînd vine, nu știu cum se întîmplă, trebuie să plec eu.

Greg înțelegea mai mult decît auzea și vedea. Ianula începuse să bea, întîrzia acasă la masă, pleca mai des în delegații, întîrzia la birou, de Elena se ferea să vorbească, în timp ce Viorica Laurențiu îl obseda. Și toate acestea pornite de la o faptă nesăbuită a lui Moldoveanu. Presimțirile lui începeau să se adeverească.

— Cum poate să suporte Dumnezeu asemenea oameni ? reluă Ianula.

— Adică cum poate naște socialismul asemenea monștri ?

— Da, uite asta nu pricep !

— Egalitatea atît de mult trîmbițată la noi sugerează spiritului uman numeroase idei. Tu susții perfectibilitatea umană fiindcă ea convine ideii de socialism și, în special, monismului tău. Alții îi descoperă diferențele — ce impun rangul, profesiunea, originea socială, pilele, șansele în viață. Socialiștii luptă contra destinului individual inevitabil. Vor uniformizarea. Ei refuză ideea de perfecționare umană individuală. Tu poți fi pentru ameliorare. Eu pentru progres. Dar cum poți înlătura barierele existente ? Cum poți promulga azi legi pentru afirmarea perso-

nalității ? Ideea perfecțiunii prin promovarea liberă a individului este contrară spiritului lui Dănciulescu sau Moldoveanu. Egoismul lor este mai puternic. Mărăscu și Viorel Orăscu luptă la rîndul lor, pentru îmbunătățirea vieții lor. Moldoveanu, în special, e un caz aparte. Individualismul lui feroce e o creație a epocii. Părinții noștri cunoșteau doar egoismul. Egoismul era o dragoste pasionată și exagerată pentru sine. Individualismul de tip Moldoveanu, e un sentiment care izolează omul de mase, care abandonează societatea. Egoismul se naște dintr-un instinct orb iar individualismul lui este o atitudine greșită provenită dintr-un sentiment al depravării. Sursa sa vine de la defectele spiritului și viciile inimii.

Îmi pare rău, dragă Nelu, dar individualismul lui are o origine socialistă și se dezvoltă pe măsura dezvoltării condițiilor de egalitate. Egalitatea creează indivizi, care se concentrează în singurătate aplecați asupra propriei lor inimi și situații. Trebuie să recunoști că tu ai uitat gustul libertății. Libertatea înseamnă degajare, relaxare, emancipare, dezalienare. Oare tu poți acționa fără constrîngere ?

— Tu întotdeauna teoretizezi și nu aduci soluții concrete la ceea ce mă interesează.

— Greșești. Eu nu sînt fatalist, deși am o atitudine morală și intelectuală prin care consider că ceea ce vine trebuie să vină și că nu pot face nimic pentru a mă opune. Cred în dreptate, care poate fi, am mai spus-o, socială, partinică, umană, divină — care nu poate fi evitată. Ea va veni. Vom asista la triumful binelui.

— Deci destinul !

— Mai degrabă o suită de coincidențe și întîmplări inexplicabile și necunoscute încă.

— Delirant, vizionar, iluminist !

— Prefer decît dezaxat, detractat, deranjat, bizar sau anormal, adică irațional și periculos.

— În concluzie, tu mă povățuiești să stau cuminte și să aștept evenimentele.

— Într-un fel. Să stai cuminte dar să cunoști totul.

Emilian Dănciulescu obișnuia să-l viziteze des pe Mărăscu, cel puțin de două ori pe săptămînă. Apartamentul lui Mărăscu nu era mare. Două camere plus dependințele. Lipsa mîinilor și a gustului decorativ al unei femei marcase interiorul. Totul se afla într-o dezordine alarmantă. Nimic nu stătea la locul lui, în plus indiferența determinase haosul. Resturi de mîncare risipite pe mese, pe birou, ziare pe scaune și pe jos, cărți și cutii azvîrlite pe un scrin și pe bibliotecă, haine aruncate pe scaune sau agățate de ușa dulapului și pantofi desperecheați măreau atmosfera de murdărie și neglijență, dînd un aspect de vervă intelectuală scîrnavă. Pe pereți cîteva afișe de expoziții, unele atîrnînd spînzurate prinse într-un colț de o pionează. Mărăscu era conștient de dezordinea din casă, care o speriase pe Viorica atunci cînd reușise, doar o dată, să vină la el. Intenționat imprimase camerei sale — avînd și o bibliotecă supraîncărcată de cărți și reviste, atmosfera de intelectualitate boemă și de blazare. Părea un mod de a refuza existența socială. Ca scriitor se afirmase sporadic prin negații verbale și nemulțumiri ostentative decît prin critici constructive. Își dobîndise un renume de comentator și vorbitor teoretic sprijinindu-se în argumentele sale prin ridicări de umeri, prin gesturi ale mîinilor și răsturnarea capului pe spate. Vocea gîlgîită accentua agresiv starea de nemulțumire.

Scria cu greutate. Se plîngea tot mai des de migrene și argumenta că angoasa intelectuală și inutilitatea scrisului trebuie să fie manifestarea criticului actual în fața a ceea ce se scrisese atîtea secole înaintea sa. Cu toate acestea primise cu bucurie un premiu pentru o prefață scrisă la un album de artă. Dănciulescu și Moldoveanu contribuiseră la acest succes ce se rezumase la un premiu în bani. Emilian îl considera prietenul său sincer și omul de bază al țelurilor sale, deoarece susținea că Mărăscu avea șansa de a deveni secretar al Secției de critică a Uniunii. Acesta, cu falsă modestie, para asemenea onoruri, însă măgulit ridica din umeri în semn de protest sau ca o manifestare de indiferență și scepticism.

— Oricé ai spune, îi argumenta Emilian, nu văd pe altcineva capabil să ajungă secretar la critică sau redactor-şef al revistei noastre. Tu eşti singurul în drept, care are posibilităţile intelectuale să facă faţă unor asemenea sarcini. Eşti singurul abil, inteligent, competent şi dotat.

— Hm ! Hm ! Ţie totul ţi se pare aşa de uşor ! Lui Mărăscu îi surîdea postura de a fi şef — fusese obişnuit să comande şi să se înconjoare de linguşitori. — Nu-i suficient să vrei tu, sau cei cîţiva bine intenţionaţi. Trebuie să accepte şi forurile superioare.

— Fără îndoială ! Am făcut însă lucruri şi mai grozave.

— Da — mîrîi ca pentru sine Mărăscu, — mai antrenat în cele mai monstruoase vicii, m-ai subjugat lui Moldoveanu, acestui rafinat blazat, tiranic în poftele lui ! Ca prieten, violent şi cinic, de o cruzime subtilă, m-ai depărtat de Viorica — am remuşcări şi regrete.

— Nu-i mare pierderea.

Mărăscu simţea că se sufocă de furie. Avea, din cînd în cînd, amnezii. Renunţase la Viorica, nu atît din cauza lui Dănciulescu, ci fiindcă se simţea bolnav. Ceva îl rodea pe dinăuntru. Lua medicamente fără măsură, îndeosebi tranchilizante şi dacă nu reuşea să adoarmă atunci bea pînă se ameţea.

— Fii bărbat ! reluă Dănciulescu. Deocamdată arma noastră e compromiterea celor doi ce nu sînt agreaţi de noi. Mi-a plăcut articolul cu muzeele şi restaurarea. L-ai dat gata pe Ianula ! Tu ai trecere şi poţi influenţa opiniile. Aici la tine vin destui artişti, care vor să afle noutăţi din revistele tale. Nimic nu pare imposibil. Eşti pentru mulţi o stea a timpurilor noastre.

Emilian se învîrtea prin cameră cu paşi măsuraţi. Sorin Mărăscu îl privea de jos, stînd pe un taburet, invidiindu-l că era mai înalt decît el. Avea faţa marcată de petrecerile de noapte, dar care exprima vigoarea şi siguranţa de sine.

— De acord cu tine, dar din păcate mulţi artişti sînt indiferenţi faţă de noi. Poate e bine aceasta. Poate ! Nu ştiu ! Din această cauză cred că nu trebuie să fim văzuţi prea des împreună. Vom ataca unitar pe două fronturi. E preferabil să vii numai tu la mine.

— De ce ?

— Tu începi să fii compromis cu petrecerile tale. Stabilim zile de întîlnire.

— Am auzit că probabil o să fii convocat la redactarea unui studiu despre critica de artă. Ai grijă, trebuie să-i criticăm pe Ianula şi pe Greg Penescu, să nu-i uiţi. Vezi ce se poate face. Datele compromiţătoare le strînge Orăscu. În curînd ţi le pasez.

— Nici mie nu-mi plac tipii. Periculos mi se pare Greg Penescu. Ăsta îşi bagă nasul peste tot. Din păcate nu sînt însă singurii.

— Da, mai sînt şi Bălăşoiu şi Gurganu şi alţii care nu ne înghit.

— Am veşti proaste. Atît Ianula cît şi Grigore Penescu au fost la Sinaia, de mai multe ori.

— Şi ? Dănciulescu ştia o asemenea veste ce-i fusese transmisă de Viorel Orăscu.

— Greg a căutat-o pe Viorica. Mi-a telefonat ea. Şi ce crezi că i-a spus, că el ştie unde se află tacîmurile care au dispărut de la muzeu şi că va redeschide procesul. Mai mult, a lăsat să se înţeleagă că ne bănuie pe noi.

— Ce ? E nebun ! Şi Viorica ce i-a spus ?

— S-a bîlbîit la telefon. Nu am înţeles foarte clar ce i-a răspuns.

— Fata asta face numai prostii. Şi tu care ai avut şi ai încredere în ea ! Uite unde am ajuns ! Cu Greg nu te poţi juca. E dat dracului. E ca un şarpe... Intră în toate găurile şi muşcă numai cînd vrea şi pe cine vrea. Uite unde am ajuns ! Va trebui, să întreprindem ceva serios. Viorica trebuie determinată să tacă.

— Eu ştiu ! Sînt cam obosit. Mărăscu oscila între revoltă şi oboseală, între frică şi curaj. Îl enerva Dănciulescu în care avusese înainte o încredere oarbă. Acum avea convingerea că greşise continuînd să-l accepte, să-i asculte ideile ce nu erau în fapt, decît ifose de artist ratat şi impertinenţa unui om de afaceri dubioase.

La rîndul lui, Emilian Dănciulescu afişa o superioritate dispreţuitoare considerînd oamenii drept obiecte fără gîndire pe care, credea el, cu voinţa lui, le putea orîndui în spaţiu după schemele concepute de el. Aprecia pe cei

servili, pe intriganți; considerîndu-i îndrăzneți, maleabili și primejdioși în societate.

Mărăscu nu-i suporta ușor emfaza, înfloriturile și înfumurările prostești. Se convinsese că viclenia și minciuna erau armele temute ale lui Dănciulescu.

Mărăscu iubea metoda, chibzuiala, prudența. Adeseori buna dispoziție a lui Dănciulescu îl indispunea, îndeosebi schimbările bruște de idei și pripeala în hotăriri. Îl considera că exagerează și că, din ce în ce, se manifestă imprudent în relațiile pe care și le face. Dănciulescu nu concepea singurătatea. Adora mulțimea. Fiind și înalt, ca statură, își domina interlocutorii.

Mărăscu oscila în acordarea totalei încrederi. Dar și el, în ultimul timp, debita prostii fără să-și dea seama, sub impulsul cedării nervilor și al nesiguranței care-l cuprinsese. Porniri brutale, colerice, îl stăpîneau. Ura oamenii, ura societatea. Gusta sadic visul de a distruge, de a dărîma, de a sfărîma istoria, considerînd că numai astfel își va simți inima liberă. Odată, fără sens și cauză reală, a spart cu piciorul tablourile unui pictor numai pentru motivul că-i răspunsese că nu crede în observațiile lui. Altă dată, aruncase cu oala cu pensule în capul unui prieten strigîndu-i : „du-te de mai învață“ ! S-a mirat și el după această faptă. Și-a cerut scuze dar prietenul l-a ocolit și nu l-a mai acceptat în atelierul lui. Noaptea se trezea transpirat și speriat. Îl domina ideea că este persecutat și urmărit. Pe Dănciulescu îl socotea diavolul care-l chinuia cu sadism. Avea pofta distrugerii.

— Noi, reluă Dănciulescu, pentru a cîștiga timp de rezervă la cele ce aflase, nu vom ceda așa ușor și pot să-ți spun, ca și sigur, că Moldoveanu e de acord să facă propunerea în scris pentru o funcție la Uniune. Mințea,

— Crezi că ar fi posibil ?

— Trebuie. Și apoi tu vezi altul care ar merita ?

— Una e să vedem noi și alta cei ce vor hotărî.

— Pînă acum totul â mers perfect, de ce nu și în continuare ? Lui Mărăscu i se urca încet sîngele la cap. Începuseră durerile. „Totul a mers perfect, izbucni în sine, doar pentru Emilian, nu pentru altcineva“.

Sorin Mărăscu nu era lipsit de experiență socială și umană. Înainte de 1944, ca să scape să nu fie recrutat și trimis pe front cu trupele române, ce luptau în Ardeal și în Ungaria, preferase să intre în poliție și, cu oarecare pricepere și unele protecții, ajunsese, în 1946, ofițer. În această calitate reușise să intre în partid. După 1948 își dăduse demisia din poliție pentru a urma cursurile serale, fără frecvență, de istoria artei și astfel ajunsese să fie numit director adjunct la Muzeul din Sinaia.

— Ce facem cu Greg Penescu și Nelu Ianula ? reveni Emilian la preocupările lui.

— Îi supraveghezi. Pregătește bine textele scrise de care ai amintit. Cu Ianula va merge ușor. Îl ai pe Moldoveanu și pe Viorel Orăscu. Cu celălalt mi se pare mai dificil. Are mulți prieteni : Gurganu, Bălășoiu, Zamfirescu, Pîlnie. E bine văzut și e invulnerabil. Chiar și cei de la Uniune îl apreciază.

— Crezi ?

— Ianula are și el admiratori și sprijinitori, dar ei sînt izolați. Sînt informat că nu vizează titluri și nici cei din Minister nu se gîndesc să-l promoveze ; cît despre Penescu, ăsta nu cedează ușor și nici nu are șefi care să-l potolească.

— Prea bine. Deci să ne concentrăm asupra lui Greg Penescu.

— Continuă cum ai început. Descoperă și află tot ce face el, zi de zi. Mai ales, ce persoane îl susțin. Ăsta trebuie lovit în plin și dur. Pornește de la catedra lui de istoria artei.

— Am început deja. Dar știi că la el nu contează învățămîntul ci scrisul și nu scrie doar la un ziar sau o revistă. Nu bănui cînd, unde și ce va scrie.

— Fleacuri ce-ați făcut pînă acum ! Te știam mai activ. Roagă-l pe Viorel Orăscu să pregătească un material cu toate greșelile lui. Poate scriu și eu ceva, prea mă calcă pe nervi !

— Va fi formidabil ! Nu te teme ! Nu mă las. Avem timp. Pregătim cu Orăscu un articol pentru presă. Asta va fi ceva eficient contra lui Greg.

— Posibil. Va fi doar începutul. — Răul din el îl mistuia pe Mărăscu. — Trebuie să știi să te înduri pe tine însuți. Va fi necesar ceva solid. Ceva, dur. Văd că nu avem curaj — Emilian îl privi cu atenție. Ochii lui Mărăscu erau sîngeroși — Așa o înfruntare ca pe timpuri.

Artiștii se aflau împărțiți, pe afinități stilistice, pe categorii de genuri, ca adepții unor maeștrii, ciucurentiști, babiști, angheliști, catargieni, brâncușieni, sau pe cercuri constituite în jurul unora sau altora din conducerea Uniunii. Lucrul acesta îl știau bine Emilian și Mărăscu. De aceea nu le ieșeau foarte bine socotelile. Încercau și ei să-și facă un cerc creînd breșe în rîndurile celorlalte grupări. Uneori părea ușor, atunci cînd mîngîia orgoliul unor artiști, dar a doua zi aflau că prietenia acelora cu alți artiști fusese mai trainică. Nu cedau. Săpau cu răbdare și cu încăpățînare liniștea celorlalți. Creau ierarhii artistice false. Să lauzi prietenul și să denigrezi adversarul devenise specialitatea lui Dănciulescu. Moldoveanu îl vedea cu ochi buni, și-l sprijinea dîndu-l model pentru lucrările lui realist-tematice, pe care le prezenta în expoziții. Asemenea merite îi erau șoptite la ureche continuu de Orăscu. Ianula încercase să lămurească la Minister că un asemenea artist, cu caracterul lui venal, nu merita o atenție favorabilă, că era un oportunist notoriu și că avea să facă mai mult rău decît bine. Vorbele lui fuseseră primite cu zîmbete acre. Cineva îl și întrebase ce interese avea în cazul lui Dănciulescu. Nu era cumva ceva personal ? Renunțase. Își dăduse seama că punea o patimă personală, că era împins de pornirea de răzbunare contra lui Moldoveanu și din dorința de a-l înfrînge pe Dănciulescu.

Prezența lui Greg Penescu și interpunerea lui în relațiile lor, legătura neașteptată cu Viorica Laurențiu și întrebările pe care i le pusese, deveniseră puncte ale discordiei dintre Dănciulescu și Mărăscu. Dănciulescu îl atița pe Mărăscu împotriva Vioricăi Laurențiu ; Mărăscu îl împingea împotriva lui Greg Penescu. Amîndoi se temeau de el și exagerau puterea lui. Gelos, Mărăscu intuise la Viorica o atracție neașteptată către Greg. Știa că-l admirase în timpul studenției, dar ceea ce aflase dintr-o scrisoare pe care i-o trimisese Viorica îl umpluse de amărăciune și furie, de gelozie și ură.

Greg Penescu visa. Obișnuia să viseze treaz. Se gîndea chiar să scrie un roman polițist, eroii lui fiind Dănciulescu și Mărăscu. Fantezia sa lucra febril. În fiecare zi alcătuia o altă schemă. Considera că imaginația lui este prea hazardată și nefundată pe date reale pînă într-o seară cînd telefonul începu să sune fără să-i răspundă nimeni. Apoi, a doua zi, noaptea, pe la orele 1 sau 2, din nou. O dată, de două, de trei ori. La ridicarea receptorului, după un moment de tăcere, celălalt de la capătul firului, rămînea mut. La început întrebase politicos, apoi începu să înjure, și în cele din urmă, sătul de un partener anonim, întrerupea telefonul atunci cînd se culca. Nu i se păreau total ciudate asemenea practici, care începură să se repete în fiecare noapte, deoarece aflase că și alții păteau la fel, ba mai mult, unii erau înjurați și amenințați, de fiecare dată, scurt, și mereu de o altă voce.

Greg bănuia cine-s făptașii, deși nu avea dovezi și nici certitudinea situațiilor. Îi plăcea să creadă că nu puteau fi decît Mărăscu, Emilian și prietenii lor, deoarece presupusese că Viorica Laurențiu îi pusese în gardă. De asemeni prietenia lui cu Ianula nu convenea ambițiilor lui Dănciulescu, iar cînd aflase că Mărăscu ar fi fost posibil să fie propus la o funcție în U.A.P., Greg își bătuse joc și de Mărăscu și de cei ce-i spuseseră această „neghiobie", cum o numise, și era sigur că-i fusese transmisă lui Mărăscu. Se și bucura presupunînd mutrele celor doi la auzul hazului pe care-l făcuse și a caracterizărilor emise. Mai mult, cum Greg era dispus să nu cedeze, ca Ianula, care oscila în hotărîrile lui, repetă și el figura telefonîndu-i lui Emilian Dănciulescu. Rămase surprins că la orele din noapte tîrzie telefonul acestuia suna continuu ocupat. Deoarece pînă atunci nu avusese nici o discuție deschisă cu Emilian, socoti nimerit să stea cu el de vorbă, ca și cînd nimic nu ar fi fost între ei. Îi telefonă ziua, la prînz.

— Alo ! Emilian ? — Holărîse că-l putea tutui.

— Da. Cine-i ?

— Grigore Penescu. Ce mai faci ? Întrebare stupidă, banală și gratuită. Greg care pregătise înainte un pretext fictiv, la întrebarea autoritară a lui Emilian, se fîstîcise.

— Greg Penescu ! Urmă o tăcere penibilă.

Greg tuși dregîndu-și glasul.

— Te deranjez ?... Mi se cere un articol asupra preocupărilor actuale ale artiștilor, ce lucrări noi sau speciale au făcut pentru expoziția republicană... Și.. m-am gîndit să te întreb și pe tine ca pe un reprezentant de frunte al picturii.

— Pe mine ? Ce crezi că mă interesează expoziția... și mai ales articolul tău...

Din nuanța glasului, Greg bănui o ezitare între curiozitate și furie. Insistă.

— Nu se poate ca tocmai tu să rămîi cu brațele încrucișate acum cînd se apropie expoziția !

— Ce vrei să insinuezi ?

— Nimic. Dar te cunosc ca pe un pictor activ. E imposibil să nu pregătești ceva — să nu ai o lucrare deosebită în atelier. Aș vrea...

— Mai bine spune-mi tu, ce faci ? Era clar, cînd lui Emilian nu-i convenea o discuție începea el cu întrebările. — Continui cu scrisul ?

— Odihna, liniștea spirituală și scrisul sînt bunurile mele care nu au alt egal. Pentru tine, arta este însă înainte de toate un angajament social. Așa că te întreb în continuare ce ai în atelier ? Ce intenții deosebite ai ? Pot să-ți fac o vizită ?

— Știi ce... Emilian se opri. Urmă o tăcere. Greg își căuta și el cuvintele. Simțindu-l pe Emilian gata să devină agresiv reluă :

— Emilian, eu te știu ca avînd suflet de artist îmbinat cu un spirit de logician. — Trebuia să-l încînte pe Emilian pentru a-l reține la telefon —. Tu ai un fel de a fi deschis tuturor ideilor, tuturor sentimentelor, un îndrăgostit de natură și de oameni. Aș porni în reportajul meu de la cuvintele lui Juan Gris : „Măreția unui pictor depinde de trecutul pe care-l poartă în el.“

— Vacs ! Nu mă interesează nimic și în nici un caz reportajul tău. Greg bănui că avea să închidă telefonul, așa că hazardă o ultimă întrebare, pornită din fantezia lui bolnăvicioasă :

— Dar ce dracu faci ? Stai, nu lucrezi și mănînci cu tacîmuri de argint aurit și te îmbeți de unul singur ? Ai renunțat la pictură ?

— A !... Urmă o tăcere mai lungă. Greg aștepta curios răspunsul. Avea urechea lipită de receptor. Nu auzi decît receptorul trîntit în furcă. „Poate că m-am grăbit. Nu am rezolvat, în realitate nimic, cu această absurdă convorbire, doar că l-am întărîtat. Probabil, va fi feroce, împotriva mea. Ce dracu m-a apucat să mă complac în jocul periculos al lui Emilian“ ? Totuși, reacția la tacîmuri putea fi interpretată în multe feluri. Judecase ironic pe eroul său fiind dispus să-i scoată în relief doar calitățile negative. Îi recunoștea orgoliul, inteligența. În realitate, concluzionă Greg Dănciulescu era un egoist, care suferea de propriul său egoism, un tip superficial cu psihicul dezechilibrat, un visător neliniștit ce aspira la putere, un vagabond moral, superior, de o oarecare manieră, dar mînat de forța răului și lipsit de orice virtute creatoare. Greg se liniști și avu o satisfacție cinică în caracterizarea lui Dănciulescu.

*

În atmosfera dulce-rozã a unui apus de soare, discul lunar ridicîndu-se din albastrul sumbru al mării, Greg Penescu se plimba pe faleza de la Eforie Nord așteptîndu-l pe Sandu Bălășoiu, sosit și el la mare, invitat într-o vilă la un prieten din copilărie ajuns ministru. Se întîlniseră întîmplător dimineața, Bălășoiu în șort și în tricou mergînd spre plajă, Greg în pantaloni albi și o cămașă albastră cu mîneci scurte îndreptîndu-se spre casa de cultură unde avea prima ședință cu comisia de evaluare a unor statui ridicate pe litoral. Bucuroși, cînd se văzură, stabiliră întîlnirea de seară pe faleză. Greg pleca a doua zi spre București.

Singur, așteptînd printre perechile ce se strecurau în tăcere pe lîngă el, Greg privea, ca un îndrăgostit, marea. „Gîndirea răspunde mai ușor interogărilor decît imaginea. Wols, continuă să memoreze Greg, afirma că în ochiul stîng se formează imaginea, în timp ce cu ochiul drept se analizează, se decorticheză și se dirijează imaginea". Se opri pe loc. Închidea și deschidea, pe rînd, ochii privind la orizontul mării, în speranța să verifice teoriile lui Wols. „Prostii ! Dufy a pictat cu ambele mîini".

Continuă, mai mult spre a se amuza, să-și acopere cu palmele ochii, uitîndu-se sincopat la luna ce se ridica încet din infinitul mării.

— Ce faci, Greg ? Te doare ceva ?

Era Bălășoiu. Greg se întoarse către el, continuînd exercițiul cu palmele la ochi, privind, cînd cu stîngul, cînd cu dreptul, pe Bălășoiu, ce purta pe el pantaloni albaștri și o cămașă galbenă cu dungi roșiatice.

— Vreau să știu cu ce ochi te văd, cu cel al minții sau cu cel al emoției ?

Bălășoiu rîse, obișnuit cu fanteziile lui Greg.

— Am întîrziat puțin. Mă ierți !

— Nu-i nimic. Ai venit la timp la insula mea, o insulă a deșertului spiritual. Spune-mi noutățile !

— Pot să-ți spun că Moldoveanu stă prost. Sînt foarte multe anonime contra lui și chiar scrisori semnate. Am fost întrebat dacă știu de unul Mărăscu, dacă e serios sau nebun. Am spus că e nebun și că voi scrie și eu tot ce știu despre Moldoveanu.

Greg se gîndea dacă Ianula nu scrisese și el anonime contra lui Moldoveanu, dar alungă acest gînd. Ianula era serios, cinstit cu sine și cu alții.

— Tu ce crezi de Mărăscu ? întrebă Greg.

— Nu-l cunosc bine. E descentrat, rău ? Nu ?

— E cel mai bun prieten al lui Dănciulescu. Fac o unitate drăcească.

— M-am lămurit atunci. O apă și un pămînt, sau cum se spune...

— Tu, da ! Eu nu ! Nu văd legătura între Mărăscu și Moldoveanu decît dacă Mărăscu a devenit gelos pe Moldoveanu din cauza Vioricăi Laurențiu.

— A ! Ministrul mi-a amintit și de-o femeie care apare în anonime.

— Ministrul tău transfigurează realitatea în norme. Auzi cu ce se ocupă ! Cu anonime !

Ce știe el ce este viața, chiar dacă e prieten cu tine. Și ce va face el ? O lovitură de sapă, de lopată, la mormîntul cui ?

— Al lui Moldoveanu ! Sînt furioși pe el, că nu-și vede de munca pentru care a fost numit în minister.

— Ce-o să se bucure Ianula ! șopti mai mult pentru sine Greg.

Porniră să se plimbe pe faleză. O briză răcoroasă risipea căldura sufocantă din timpul zilei.

— Hai să bem o bere ! Sîntem la cîțiva pași de un restaurant, care cred că are și bere. Ce-ați făcut azi cu comisia ? întrebă Bălășoiu.

— O sinteză macroscopică a impresiilor membrilor. Decompozabilitatea ideilor.

— O la, la ! Ce este asta ? Cum îi zice ?

— Orice echilibru global, adică în cazul nostru, o statuie, se descompune într-o serie de echilibre parțial independente, adică în impresii și păreri juste, dar contrarii, depinzînd de fiecare membru al comisiei — Bălășoiu se încruntă la frunte să înțeleagă —. Cînd ai venit la mare ? schimbă vorba Greg.

— De trei zile. Întîi am fost pe la Sinaia, mi se cere acolo o lucrare de pictură monumentală.

— Ai văzut-o deci pe Viorica Laurențiu.

— Numai despre tine a vorbit. Ce i-ai făcut ? Ai zăpăcit-o ! Cînd te ura, cînd te admira !

— Aiurea ! E ciudată și de neprevăzut, ca timpul la munte, cînd soare, cînd umbră.

— Ciudată, da, nu neg — dar te admiră. Asta e important. Mă întreba dacă ar putea îndrăzni să-ți scrie și cum ai să primești scrisoarea ei !

— Despre ce ? Greg se simțea măgulit dar și strîmtorat, înghesuit de propriile lui nehotărîri. Cu Viorica nu putea face o aventură. Era clar. Avea ceva neobișnuit,

Avea un suflet cinstit. S-ar fi dăruit ca în epoca -tică. El însă nu avea poftă de o legătură îndelu[illegible]ă. Poate greșea. Nu se putea lămuri dacă Viorica era g[illegible]nul de femeie, care l-ar fi putut subjuga total. Totuși, cevá în interior îl frămînta și la suprafață apăreau regrete și un fel de dorință ce-l rodea ca un ghimpe.

— Despre pictură, despre ce vrei ?! Bălășoiu se uită mai atent la Greg. Nu-i putea vedea fața. Se lăsaseră umbrele serii.

Greg tăcea. „Paradoxele vieții ! Arta ca și dragostea vizează aprofundarea unui mister. Arta și dragostea multiplică aceste mistere".

— Și tu, ce-ai făcut ? Mi se pare că vroiai s-o vezi — se întoarse Greg către Bălășoiu, privindu-l în față, la lumina lămpilor de la intrarea în restaurant.

— Eu ! eu ? I--am propus să vină la București. Să-mi pozeze... Îi fac rost și de o slujbă mai bună, decît să rămînă între brazi.

— Ai înnebunit ! Viorica e pictoriță !

— Și ? Ce, ar fi prima ? Mai învață și ea cîte ceva!

— Ești cinic !

— Realitatea e că m-a refuzat. Nu știu a cîta oară ! Păcat ! E foarte mîndră, așa cum spuneai, ciudată și frumoasă. Ceva nu-i merge ca lumea. Ceasornicul. Mi s-a părut acum surescitată. Anormală chiar.

— Păcat !

— De ce, păcat ?

— Așa ! Nu o cunoști îndeajuns. E o femeie excepțională și talentată, dar fără noroc. Ai putea s-o ajuți mai clar și eficient, nu numai din gură și profitor.

— Eu ? Cînd toată ziua, îmi spunea Zorincă, Moldoveanu se învîrte în jurul ei !

— Dă-l dracului !

— Știi, anonima cu femeia fatală cred că se referea la el.

— Sper că nu te referi la Viorica Laurențiu ! E mîndră pentru a umbla cu asemenea scrisori. Cred că aici e vorba de o femeie cu care lucrează Dănciulescu, logodnica lui. Adică ceva mai serios decît un flirt oarecare.

— Noi, cîţiva artişti serioşi sîntem hotăriţi să cerem o discuţie publică, o audienţă la ministru, contra lui Moldoveanu.

— Grozav ! Ascultă ! Tu primeşti ca mine seara, noaptea tîrziu, telefoane alarmante şi anonim agresive ? Sună, ridic receptorul şi nu răspunde nimeni sau, cel mult, fluieră cineva în receptor. Bănui că sînt maşinaţiile lui Dănciulescu. Vor să mă intimideze sau să mă oboseaască spiritual, să mă dezorienteze. Întotdeauna m-am ferit de Dănciulescu fiind capabil de fapte necugetate.

— E în stare !

Intraţi în restaurant cerură o bere, apoi mititei şi la urmă cîte o friptură şi o sticlă de vin de Nazarcea.

— Pleci mîine ? întrebă Greg.

— Mai rămîn o zi. Să văd dacă perfectez comanda. Apoi revin la Bucureşti. Te caut.

— Eu mă duc la Bucureşti. Am o încurcătură la o editură cu o carte. Nu se acceptă sinteze şi idei originale. Vor o carte mare cu note, bibliografii etc. etc.

— Cine-i acolo, Vişan Florescu ? Îl ştiu. A făcut studiile la Moscova şi acum e plin de bani. Îşi tipăreşte cărţile lui groase, traduceri, sau unele cu multe poze. Pe ale altora le lasă deoparte.

— Văd că ştii totul.

— Păi cum ? La albumul meu s-a opus tiranic, îndeosebi la tiraj. Noroc cu relaţiile mele !

— Ştiu. Sînt imposibili. Resping cărţile fără să le citească. Unui tînăr care a lucrat la o carte patru ani i s-a spus să o prezinte peste patru luni pentru contract. Cînd a adus cartea, directorul i-a spus „Eşti prea tînăr".

— Fără s-o citească ?

— Mie mi-a făcut la fel. Sau dă cartea la referat unuia pe care-l cunoaşte şi îi e prieten, să facă referatul aşa cum îi convine. Şi mai se spune că există o comisie a editurii, care are obligaţia să citească manuscrisele !

— Mie-mi spui ? Eu nu-s păţit ?

Aproape toate lucrările lui Bălăşoiu avuseseră de furcă cu autorităţile, cu rezistenţa lor îndîrjită la nou, o opoziţie în faţa îndrăznelii şi individualismului lui.

Mergînd în tăcere, respirînd aerul de seară la mării, Greg se gîndea la o lucrare a lui Bălăşoiu, pe care o executase pentru unul dintre marile hoteluri ale Capitalei. Era o pictură reprezentînd legenda Mioriţei într-un gen complex de imagini, simbolizînd nunta mirilor. Toate personajele, flăcăul cu mireasa, nuntaşii, dansatorii, călăreţii, muzicanţii fuseseră pictaţi şi concepuţi nud, cu trupuri zvelte, tinere senzuale... Firesc, directorul hotelului se speriase şi gîndea: „Nudurile în hotelul meu vor transforma hotelul în bordel". S-a adresat conducerii Ministerului Turismului, de care depindea hotelul. A venit o delegaţie, cînd Bălăşoiu lipsea, membri delegaţiei s-au uitat, s-au învîrtit în jurul lucrării, s-au aşezat în fotolii, au analizat şi pînă la urmă au decis să se adreseze Primăriei, care avea specialişti în arta monumentală, şi care urmau să administreze, probabil, local, hotelul. A venit primarul adjunct de resort. Îl cunoştea bine pe Bălăşoiu. Au stat de vorbă, l-a felicitat, i-a admirat lucrarea, dar nu şi-a luat nici el răspunderea să-i dea aprobarea şi să comunice directorului hotelului verdictul pozitiv. Ajuns la biroul său s-a adresat, la rîndul lui, Ministrului Culturii. În fond, argumenta el, este o lucrare de artă şi, ce se pricepe el ? Singurii în drept să afirme că este bună sau nu, erau cei de la cultură. Deci răspunderea să revină acestora. „Să-şi dea ministrul avizul". Ministrul adjunct de resort de la cultură l-a trimis pe Moldoveanu. El fusese seara şi se speriase în faţa nudurilor, deşi văzînd atîtea femei goale pictate pe perete îi plăcuse, dar aflînd că Bălăşoiu ar fi autorul, nu şi-a luat răspunderea şi raportînd incompetenţa lui a aruncat pe bietul ministru adjunct, care era străin de artă, să-şi ia răspunderea avizării. Acesta a mai venit o dată seara, incognito la hotel, a văzut nudurile şi s-a speriat şi mai rău, neştiind ce să facă cu avizul necesar. Între timp Bălăşoiu lucra de zor, după cum îi dicta inima. Lucrurile au ajuns la Ianula, căruia Moldoveanu i-a cerut să facă un raport. Ianula, prudent şi mai înţelept, a arătat că în conformitate cu regulamentele lucrărilor de artă monumentală, avizul trebuie dat de comisia de artă monumentală. Astfel, fu convocată comisia din care făcea parte şi Greg Penescu.

La ședința comisiei au venit puțini membri, cîțiva din conducerea Uniunii, un critic, doi pictori și Greg Penescu. Ca artiști, au fost toți de acord, dar pe cînd discutau sosesc și tovarăși din conducerea ministerului. Discuțiile au fost reluate. Adjunctul, care — chipurile — răspundea de artă, sugerează că pictura nu ar avea specific național. S-a încins atunci o discuție aprinsă între Bălășoiu și acesta, Bălășoiu susținînd că tocmai lui, care era originar din Oltenia să i se spună că nu înțelegea ceea ce era specific național, constituia o adevărată injurie. Adjunctul se roșise și nu mai știa ce să răspundă. Noroc că celălalt care venise și el chemat de ministru, și care fiind jurist, a argumentat că orice lucrare care nu este terminată nu trebuie judecată. În acest mod discuțiile s-au potolit, comisia a plecat, urmînd să se reîntîlnească la terminarea lucrării. Bălășoiu a terminat lucrarea o dată cu deschiderea hotelului și nimeni nu s-a mai gîndit la pictura sa care, din fericire, avînd succes, din punctul de vedere al valorii artistice, ajunsese, în scurt timp, un punct de atracție al hotelului.

Bălășoiu nici nu cunoștea toate dedesubturile avizării lucrării lui. Important pentru el fusese că dăduse înfățișare unei legende ce-l frămîntase mulți ani. Trăia intens imaginile pe care le realizase. Picta, ștergea, revenea. Nu cunoscuse odihna. Avusese o rară rapiditate în execuție.

Și acum, mergînd spre vila lui, ce se afla lîngă hotelul lui Greg, vorbea cu entuziasm de proiectul său nou de artă monumentală și despre un altul, pe care vroia să-l realizeze în incinta liceului unde învățase la Craiova.

— Va ieși ceva unic. Ceva ce nu s-a mai făcut la noi.

— Fii atent, strălucirea nu înseamnă și valoare !

— Fii fără grijă !

— Bălășoiu ! Iar începi lupta cu comisiile de avizare și cu Consiliul Culturii !

— Aici ai dreptate. Dar voi învinge. Cred că talentul poate emoționa masele. Eu cred în viitorul artei. Să mă împiedic de cîțiva oameni care se codesc s-o aprobe și să repartizeze sumele necesare ? Să-ți spun drept, aici, nu

mă interesează cît cîştig, ci realizarea unei opere, care va fi unica mea mare pictură. Imaginează-ţi plafonul pictat, apoi pereţii laterali, totul pe un fond albastru, iar toate vechile legende olteneşti împletindu-se într-o compoziţie măreaţă !

Greg îl admira. Ştia că entuziasmul său nu reuşea întotdeauna să cucerească toate avizările oficiale şi să se şi realizeze concret.

Se despărţiră fiecare cu propriile gînduri şi speranţe

Greg reveni pe faleza devenită pustie la ora tîrzie a serii lăsîndu-se pradă unor stări de visare.

*

— Ei, ce părere ai de convorbirea mea la telefon cu Greg Penescu ?

Sorin Mărăscu il privea cu ochii înroşiţi, adînciţi de nesomn, pe Emilian Dănciulescu. Faţa lui avea o paloare morbidă. Se răsti răguşit la Dănciulescu.

— Nu ţi-am spus că-şi bagă nasul şi unde nu trebuie ?

— Vorbele lui sunau ca o aluzie, ca o ameninţare periculoasă. Nu înţeleg ce vrea, ce ştie, ce urmăreşte !

— Ce vrea ! E un aiurit ce aruncă petarde să ne sperie. Îl cunosc bine. Ăsta e tipul ce confundă eroii din cărţi cu oamenii de pe stradă. Ai dreptate că e nebun. Am primit încă un telefon de la Viorica. Mi-a repetat că a fost la Sinaia, că a pisat-o cu tot felul de întrebări despre mine şi mai ales despre tine, de realţiile noastre şi despre furtul de la muzeu, că ar vrea să redeschidă procesul. Canalia !

Emilian Dănciulescu se ridică de pe scaun furios privindu-l încruntat pe Mărăscu. Un timp tăcu, învîrtindu-se prin cameră cu paşi mari. Se întoarse spre Mărăscu. Se opri în faţa lui.

— Ştiam ceva. M-a informat Orăscu. Toată banda lor a fost la Sinaia. A fost şi Bălăşoiu şi Ianula. Toţi la Viorica.

— Au înnebunit cu toţii ! Aşa o dată.

— Groaznic ! Ce mă-sa vrea Greg ? Şi ce ştie ? Viorica, asta, a devenit, din ce în ce mai periculoasă. Cred

că vorbește aiurea. Fabulează ! Niciodată nu m-a privit cu simpatie însă asculta atentă la tot ce vorbeam. Ce dracu i-o fi spus lui Greg ? Asta e, se răzbună pe tine, ca orice femeie părăsită.

— Te rog n-o vorbi de rău ! Ține încă la mine. Am înțeles că nu i-a spus mai nimic, dar a avut remușcări că a vorbit cu el. S-a supărat că a pisat-o cu situația furtului de la muzeu și despre relațiile dintre noi. Viorica nu vrea, nu poate, nu are de ce să-mi facă vreun rău !

— Zău ?... Emilian se uita acru la Mărăscu. Tu crezi că ar fi dat telefon dacă nu o cuprindeau remușcările ? Oare purtarea lui Greg i s-a părut anormală ? Ți-a spus-o ție ! Dar cine știe ? Greg se răzbună că l-am terfelit pe Ianula. Sînt prieteni.

Și apoi de ce mi-a dat mie Greg telefon și nu ție ? Tu erai director... Înseamnă că Viorica știe mai multe decît crezi tu ! Fata asta a ta...

— Nu e a mea, sări ca ars Mărăscu. A fost odată.

— Am certitudinea că știe despre întîlnirile și discuțiile noastre. Am văzut-o eu cum ne dispreţuia.

Emilian Dănciulescu începu să se plimbe nervos, repezit și ameţitor. prin faţa lui Mărăscu.

Părul lui Mărăscu îi acoperea în neorînduială fruntea și ochii. Părea un sălbatic. Cu inelarul de la mîna dreaptă bătea sacadat pe brațul de lemn al fotoliului în care se ghemuise chircit.

— Stai o dată ! Oprește-te ! Să fim calmi și obiectivi. Aici e un șantaj pornit de la Ianula sau Greg contra noastră.

Mărăscu își aduse aminte că ținea la Viorica cutia de fier cu documentele vieții lui. „Trebuie să verific. Ea mi-a dat asigurări că o păstrează la loc sigur. Dacă i-a spus lui Penescu ? Dacă i-a arătat cutia ? Dacă a deschis-o ? O string de gît“ !

— Categoric. Dar de ce cu mine ? De ce a amintit de trecut ca și cînd ar citi o carte ? Tu ești propus să avansezi, nu eu ! Ai vorbit cu Viorica de planurile noastre de viitor ?

Întrebarea îl enervă fără măsură pe Mărăscu. „Emilian pe mine mă consideră guraliv, cînd el toată ziua trăncăneşte aiurea şi cu toţi ! O ! Nu-l mai pot suporta".

— Să luăm sistematic — reîncepu Dănciulescu. Ce poate să ştie ? Despre prietenia noastră veche prea multe nu ştie nici Viorica. În privinţa furtului de la muzeu a fost un proces, care s-a clasat, gestionarul a fost închis, tu ai ieşit basma curată, ai fost oficial adus la Bucureşti. E adevărat, Nelu Ianula a fost la proces, dar a stat deoparte. Ce ar fi putut descoperi nou, acum, impreună cu Greg ? Viorica părea bănuitoare, dar a stat în banca ei. Moldoveanu e cu noi. Uniunea te protejează. Viorel Orăscu nu ştie nici el de planurile noastre de viitor. Atunci ce ne facem atîtea griji ?

— Încep să nu mai am încredere în trecutul paşnic. Şi mai lasă-mă cu prietenul tău Moldoveanu. Din cauza lui, Greg şi Ianula sînt porniţi pe noi. De ce se tot duc la Sinaia ? Nu să vadă ce face Moldoveanu ? Să ştii că la mine a venit un sculptor să mă întrebe dacă nu vreau să semnez o petiţie, o notă, contra lui Moldoveanu, pe care s-o ducă la ministru.

— Nu ştiam !

— Multe nu ştii.

— Probabil că din această cauză se tot duc la Sinaia Ianula şi Penescu, s-o determine şi pe Viorica să scrie şi ea contra lui Moldoveanu ! Grigore Penescu e dat dracului, se pricepe să scormonească în trecutul omului şi să facă literatură din orice. E gazetar. Să ştii că el este capul intriganţilor. Cum este şi tip bine, mai mult ca sigur că a ameţit-o bine pe Viorica.

Asta credea şi Mărăscu. Oftă.

— Şi ?

— Cum şi ? Poate să fie şi o răzbunare a Vioricăi. Nu neg, Penescu bagă intrigi, şi apoi îmi dă mie telefoane să mă sîcîie, să mă deruteze. Trebuie să mergem la Sinaia, adică, să te duci tu, să stai de vorbă cu Viorica. Vom afla multe. E necesar. Aici, am să mă ocup eu de Ianula şi de Grigore Penescu. Ştie mai mult decît credeam. L-am simţit pe Greg Penescu după cum vorbea la telefon. Mă provoca. Mă sfida agresiv. Eu nu pot să

suport situația asta. Ăștia doi trebuie să dispară — să tacă. Pentru totdeauna. Și aici în primul rînd, e sarcina ta. Emilian devenise agresiv. Comanda incitant. De Sinaia te ocupi tu, de București mă interesez eu. Am să vorbesc și cu Moldoveanu. Sîntem prieteni și-l am la mînă.

— Nu mai amesteca lucrurile ! Fără el ! Ajunge.

Mărăscu nu mai scoase o vorbă. Simțea cum se înăbușă și că în curînd va leșina dacă nu reușea să respire aer curat. Se ridică greoi și deschise fereastra. Afară, soare și un vînt plăcut de iunie. În cutia craniană a lui Mărăscu bătea un vînt aspru și rece.

*

Atelierul de sculptură al lui Mircel Gurganu, situat în centrul Capitalei, aproape de Piața Victoriei, într-o veche casă boierească la parter, înțesat de lucrări, semăna cu un salon de expoziție. Atelierul era compus dintr-o cameră imensă, cu un plafon maroniu avînd grinzi false ce imitau lemnul de stejar și cu lambriuri pe pereți, cărora Gurganu le adăugase deasupra polițe, pe care stăteau înșirate numeroasele lui schițe și machete în ghips reprezentînd, în majoritate, torsuri și nuduri feminine. Fiindcă Gurganu se specializase în nuduri, atelierul împrumutase aspectul unui muzeu vechi neoclasic. Pe socluri se aflau, în mărimi potrivite, la proporțiile reale sau mici, nuduri, figuri întregi și torsuri de femei, fără capete sau cu capete țuguiate, frămîntate și răsucite, în diverse poziții, elansate, înălțate în picioare, lascive, stînd ca în balansoar, avînd forme pline, rotunde, senzuale, unele în bronz sau în marmură, intens strălucitoare și netede prin polizare, altele doar la stadiul de schițe în pămînt sau ghips.

Pe un perete se aflau reproduceri, dintr-un album, ale pictorului Corneliu Baba. În fața lor se oprise Ianula venit în vizită la Gurganu. „Lucrările pictorului Baba sînt făcute pentru oamenii care îmbătrînesc. Fiindcă-mi plac, înseamnă că îmbătrînesc și eu". Intrase la Gurganu din două motive. Pe de o parte vroia să ajungă cît mai tîrziu acasă Evita o întîlnire cu Elena. Îi dăduse telefon

că întîrzie și răspunsul ei evaziv, a părere de rău sau a indiferență, nu era sigur asupra tonului și sensului răspunsului ei, îl făcuse să atingă fundul amărăciunii și al obscurității. Pe de altă parte, vroia să cerceteze dacă Gurganu nu avea lucrări terminate și executate în material definitiv, în bronz sau marmură, pentru a le propune la o expoziție ce se organiza în străinătate.

Ianula se afla într-o stare depresivă. Contactul de zi cu zi cu Moldoveanu, fără să poată reacționa cum vroia, îl risipea psihic în tulburătoare îndoieli asupra propriilor lui capacități, iar răceala care se așternuse între el și Elena îi producea o amărăciune ce se adîncea și lua zilnic proporții.

Gurganu era un om vesel, căsătorit cu o pianistă și tată a doi copii. Trăia, avea impresia, numai pentru sculptură lui. Cu familia convietuia în deplină înțelegere : altfel decît ceea ce Ianula înțelegea prin dragoste.

Gurganu se impusese în peisajul artistic bucureștean ca o figură aparte. Deși se plîngea întotdeauna de lipsa de bani și de neînțelegere din partea colegilor sculptori, avea o clientelă bună, poate mai puțin pricepută în artă, cît dornică de lucrările lui șocante ce păreau a ilustra eroinele unui roman pasional de dragoste. Cunoscîndu-și clientela, vindea scump. Preocuparea principală, așteptînd eterna celebritate, se îndrepta cu insistență spre organizarea expozițiilor.

Atelierul mai conținea o cameră, un fel de birou, folosită și ca odaie de odihnă. Avea aici un pat, un mic birou din lemn de brad, o bibliotecă încastrată într-un dulap, cuierul de haine și telefonul. Alăturat se afla și o baie, ce-i servea mai mult ca debara.

Invitat să se așeze comod în singurul fotoliu din birou, Ianula răsfoia catalogul Salonului de toamnă, de la Paris, pe care i-l întinsese, ca o noutate, Gurganu. Acesta îl privea cu nervozitate, stînd și el pe pat și așteptînd curios să vadă dacă Ianula descoperă că numele lui figura în catalog. Cum Ianula bănuise de ce i-l oferise se opri la litera G și ridică privirile spre Gurganu.

— E splendid. Felicitări ! E un succes. Bravo !

— Mulţumesc. Însă tocmai pentru acest catalog aş vrea să-ţi vorbesc, bucurîndu-mă că ai venit tocmai cînd doream să te văd. Am nevoie de un sfat. Ai văzut ce lucrare figurează în catalog ? Ce titlu are !

— Da ! Mircel Gurganu — Dalida, marmură, 120 cm. Îl privi atent. Gurganu era pleşuv, iar faţa prelungă de mongol îi trăda viclenia ascunsă. Cînd vorbea se uita în jos căutîndu-şi cuvintele potrivite şi deobicei cînd vorbea îşi întrerupea şirul ideilor, sărind de la o vorbă la alta, temîndu-se să termine ceea ce începuse pentru a nu dezvălui şi ceea ce nu vroia să se cunoască. Evidenţia doar succesele şi arătînd numai acele scrisori, cataloage, invitaţii care, prin natura lor, erau oficiale şi admirative.

— Păi asta e... Acolo este trecută Dalida în loc de Dalila. Eu am prezentat Dalila. Înţelegi ?

— Şi, ce-i cu asta ? Tot nu te înţeleg. E o greşeală ?

— Aïci e problema ! Dalida fiind o cîntăreaţă celebră au venit la mine nişte tipi, probabil impresarii ei, cînd mă aflam la Paris şi m-au întrebat dacă mi-a pozat sau dacă i-am cerut permisiunea să figureze în expoziţie.

— Şi ?

— Vroiau probabil bani, pentru că-i făcusem reclamă fără consimţămîntul lor, deşi în fapt, totul a fost doar o greşeală, fiindcă s-a trecut în catalog Dalida, în loc de Dalila. Am refuzat să vorbesc cu ei şi m-am dus la Olimpia, unde cînta, atunci, Dalida. Vroiam să discut cu ea, să o conving de greşeală, dar n-am reuşit s-o întîlnesc. Nemaiputînd sta la Paris m-am reîntors în ţară. Acum nu ştiu ce să fac !

— Nu înţeleg ce nu le-a convenit ! Tu ai reprezentat pe Dalila, curtezana filistină, care l-a sedus pe Samson şi i-a tăiat, în timp ce dormea, şapte şuviţe de păr, distrugîndu-i astfel forţa lui de Hercule, trăgîndu-l, în acest mod, şi predîndu-l, fără să mai aibă vlagă, duşmanilor. Dalila a rămas eternul feminin rostit în trei silabe. Oamenii cei mai puternici devin nişte cîrpe în mîinile unor femei frumoase şi şirete. Ianula oftă gîndindu-se la situaţia lui — „Ah, Elena ! Are tot trei silabe."

— Camile Saint-Saëns, reluă el, în opera „Samson şi Dalila", o făcuse dezinteresată, dar cu sentimente patriotice — „ca Viorica Laurenţiu", reveni, Ianula la preocu-

pările lui. Oricum a fost tratată sau interpretată de scriitori și artiști, ea a fost fermecătoare, fascinantă, mîndră sau vicleană. Așa cum o reprezinți și tu, o femeie complexă.

În schimb Dalida, nu a intrat încă în istoria artei și nici nu găsim, în trecutul artistic, un personaj pozitiv sau negativ, cu acest nume. Alte nume, da ! Lélia, da, a fost o eroină a lui George Sand. Lala, la fel, în drama lui Paul Claudel. Lara, un personaj celebru al lui Byron. Laura, iubita lui Petrarca. Dorina, da ! E și ea un personaj comic al lui Molière. Elena ! Elena... — „Oare Elena cum este ? Ce va deveni" ?

Dar Dalida ? Poate, prin sculptura ta să devină celebră ! Așa că impresarii trebuiau ție să-ți plătească. Ce importanță are azi dacă ți-ai intitulat sculptura, ca pe cîntăreața Dalida ? Dacă Dalila a devenit pentru tine un simbol al perfidiei, trădării și feminității, fiind tema ta preferată în sculptură, cred că ai făcut vreo șase exemplare pînă acum, Dalida, nu înseamnă prea mare lucru și în cele din urmă. îi popularizezi numele și trupul, fiindcă nudul e frumos.

— Numai că impresarii doreau să recunosc că era Dalida, cîntăreața lor. Vroiau să fac o rectificare publică.

— S-au supărat poate, că ai reprezentat-o ca pe o curtezană ? Sau vroiau s-o reproducă pe afișul lor !

— Poate că asta doreau.

— Spune drept ! Eu cred că nu s-a strecurat nici o greșeală în catalog, ci ai făcut-o cu intenția de a atrage atenția asupra ta. Nu m-ar mira să vrei chiar un proces public, sau ca ea să cumpere lucrarea ta.

— Nu-i vorba de așa ceva... Deși... Uite... dorința mea ar fi ca cineva să scrie un articol asupra acestei povești. Pornind de la catalog să-mi ia un interviu... Și ca titlu : Dalila ajunsă Dalida sau invers ! Unde am expus-o, de ce am numit-o Dalila, ocazie să trecem în revistă și activitatea mea, unde am participat în străinătate, ce lucrări am... Știu că ești bun prieten cu Grigore Penescu. El ar fi singurul în stare să scrie așa ceva. E priceput. O recomandare și îndrăznesc după aceea să-l chem aici.

Ianula îl privi cu interes pe Gurganu. „Ce mai era și povestea asta ? Ce-l considera oare" ?!

— Și crezi că un asemenea articol va produce vreo vîlvătaie spirituală ?

În mare măsură Gurganu era un naiv orgolios. Așa îl considera Ianula.

— Nu știu ! Dar mi-e necesar un asemenea interviu. Știi, sînt necăjit. Fiind tot plecat, cei de la Uniune aproape m-au uitat. Nu mai primesc ajutoare, împrumuturi... îmi fac tot felul de greutăți la turnarea sculpturilor în bronz, la primirea în expoziții...

Ianula îl cunoscuse în urmă cu cîțiva ani. Venise la el ca reprezentantul artiștilor unui județ important, propunînd o serie de lucruri, care să învioreze viața artistică a acestora și, îndeosebi, susținea cu ardoare realizarea unor sculpturi, care să înfrumusețeze orașul. Printre acestea figura, desigur, și o proprie lucrare. Stînd de vorbă aflase cum învățase sculptura trudind pe lîngă un maestru cu renume. La început, Ianula se mirase că nu auzise de el și că nu-i văzuse nici o lucrare, dar zîmbetul său plăcut, sensibilitatea, aerul inofensiv și naiv, entuziasmul, un spirit de dreptate în numele căruia vorbea, l-au atras și așa au devenit prieteni, chiar dacă, din toate propunerile lui, mare lucru nu avea să se realizeze.

La rîndul lui, Gurganu se uita atent la Ianula. Părea a ghici cum acesta scormonea în memorie un film al trecutului său.

— Am muncit mult pînă să ajung azi să fiu și eu cineva, prezent în atîtea expoziții, mai ales în străinătate ; să am lucrări expuse în Iugoslavia, Italia sau Franța. Francezii îmi trimit o lucrare acum la Sao Paolo. Uite am și invitațiile oficiale ! Am aici și alte invitații, confirmări, scrisori, articole din ziare. Luă în mîini un dosar voluminos și i-l întinse lui Ianula, care începu să-l răsfoiască distrat. — Gîndurile lui zburau între două femei —. Vezi și toate astea se cunosc atît de puțin ! Sînt totuși ignorat de unii colegi... E o nedreptate.

— În fond, tu negi că se numește sculptura în cauză Dalida ? Vrei să afirmi că a fost o greșeală sau dorești să menții titlul ei ?

— Tocmai asta nu mai știu. Cum vezi lucrurile ? Greg Penescu va înțelege ușor ce vreau. Ianula îl înțelegea și

el dar nu se arăta interesat. Se întîlniseră de multe ori și întotdeauna constatase ambiguitatea gîndirii lui. Avea o gîndire specială, încurcată, ezitantă. Cîștiga însă simpatiile prin amabilitatea lui.

— Cred că nu ar trebui să-ți faci prea multe griji. În realitate scandalul te-ar avantaja. Ce-ți pasă ?

— S-ar putea... Dar mă ajuți cu interviul ? Și cum ?

Greg mai scrisese, de multe ori asupra creației lui Gurganu, așa că nu-l surprindea această insistență. Scrisese și o prefață la catalogul unei expoziții personale, alături de doi scriitori cu renume.

Fusese o perioadă cînd la Gurganu, în atelier, veneau, atrași, numeroși scriitori și femei diverse, cărora le punea la dispoziție vin din belșug. După fiecare expoziție urmau chefuri în toată regula, la care Ianula, nefiind băutor, rareori participase.

— Auzi Gurganule, ce crezi ? Decît un articol neînsemnat și mărunt, pe care dacă îl vor citi cîțiva artiști, în orice caz nu cei din Uniune, care sînt prea ocupați și deci nu au răgazul să dea atenție unui articol în care ei nu sînt pomeniți, ar fi mai potrivit, mai eficient, să insist pe lîngă Moldoveanu să fie amintită situația ta, la vreo plenară, sau să te treacă la achiziții. În acest mod numele tău va atrage atenția tuturor, mai ales că va fi și publicat în presă.

Gurganu îl privi cu spaimă și cu ochii larg deschiși. Era ceva nou. Nu-i convenea însă cele propuse. Chiar îl jigneau.

— Adică să fiu eu trecut la pozitivi de Moldoveanu ? Niciodată ! Ianula zîmbea și gîndea la deșertăciunile omenești, la orgoliul artiștilor și la nevoia lor de publicitate. Greg îi povestise cum un artist îl rugase să scrie chiar și negativ, „De ce ?“ întrebase curios. „În felul acesta vor ști cititorii că am deschis o expoziție“, fu răspunsul. Altădată un avocat, un prieten din liceu, îi relatase că apărase în fața justiției un pictor, pe care miliția economică îl prinsese vînzînd tablouri într-o cîrciumă și că argumentul decisiv al achitării fusese prezentarea unuii articol, în care, de fapt, Greg îl criticase foarte sever pe pictor, constituind dovada că respectivul inculpat era un artist căruia critica „oficială“, susținea avocatul, îi acordase o atenție

deosebită. Nu conta ceea ce fusese scris ci numai argumentul că numele lui devenise celebru prin atenţia arătată de critica de artă.

Aceasta îi amintea şi de ceea ce Greg îi spunea deseori că forţa artei se dovedeşte a fi invincibilă şi antemergătoare istoriei. Îi arătase cum Iliada transformase ideile lui Homer în virtuţile grecilor, cum Van Eyck, în picturile lui concretizase viziunea religioasă asupra lumii. La fel Piero Della Francesca pictase palate înainte de a fi ele construite, iar Picasso, în Quernica, exprimase „războiul total" şi anunţase masacrele de la Auschwitz şi Hiroshima. Corbusier obişnuia şi el să spună : „Utopica este realitatea zilei de mîine". Aprig, Greg, susţinea că arta a avut întotdeauna privilegiul de a inventa viitorul.

Dar Ianula îl înţelegea eronat pe Gurganu.

— Imposibil strigă acesta din nou... Moldoveanu mă duşmăneşte fiindcă Emilian Dănciulescu mă urăşte. Nu pricepi că Moldoveanu e un păcătos ca şi Dănciulescu ? — Asta cunoştea foarte bine Ianula dar nu-i deslușea ideile lui. — Uite, noi doi sîntem prieteni şi trebuie să-ţi spun. E o adevărată revoltă a artiştilor contra lui Moldoveanu şi asta numai din cauză că e prieten cu Dănciulescu. Să ştii că un grup de artişti s-au hotărît să se ducă la ministru — Ianula făcu ochii mari. „Oare o fi adevărat ?" Pulsul îi bătea anormal, de bucurie, mirare, speranţă.

— De unde ştii ?

— Ştiu-nu ştiu, ăsta e adevărul. Poate printre ei voi fi şi eu. Ai să vezi ! Eu însă te-am rugat pentru Grigore Penescu.

Ianula era fericită. Se luminase la faţă.

— S-a făcut. Îl voi convinge şi sînt aproape sigur că în patru-cinci zile va fi la tine.

— Lui Grigore Penescu am să-i explic că poate să combată şi intenţia lui Dănciulescu, la care s-a raliat Moldoveanu cît şi Mărăcineanu, din conducerea Uniunii, că trebuie făcută o selecţie, în cadrul Uniunii, între artiştii buni, adică prietenii lor, şi restul. O separare subiectivă, pe placul lui Mărăcineanu, sfătuiţi de Orăscu, separare cu consecinţe în achiziţii, contracte şi evaluări. Uniunea este însă o organizaţie profesională ! Toţi sîntem egali în faţa

statutului ei. De unde această idee ca dintr-o uniune să se facă două, una a proștilor și alta a învîrtiților ? Adică eu care fac nuduri nu mai sînt bun ? Am aflat că pe mine Dănciulescu m-a trecut la proști. Dar ce este interesant, el consideră că și cei ce fac tematici actuale nu sînt buni, că le fac după ziare și nu ar fi o creație adevărată... Aici am ajuns ! Este trist că ministerul, că Moldoveanu al tău, pare de acord și sprijină această idee. Cum de nu ești informat de asemenea veleități și premeditări infracționale ?

— Nu știam !

— Și dacă știai ! Cum poți tu să combați în minister și în conducerea Uniunii o asemenea calamitate, deoarece îți vor da nenumărate exemple de artiști care, în adevăr, nu au ce căuta într-o organizație profesionistă, pentru că nu depășesc gradul de amatorism. Însă dintre aceștia, cei care sînt prieteni cu Dănciulescu și cu Mărăcineanu, sînt deja considerați speranțele viitorului, valori naționale.

— Atunci ?

— Numai Grigore Penescu, dacă ar începe o campanie în presă, ar mai stăvili această pornire favoritistă pentru unii și degradantă pentru alții. Ca mine gîndesc și alți artiști.

— Ai dreptate. Am să vorbesc cu el și ți-l trimit sigur. Era hotărît să-l ajute pe Gurganu fiindcă, în fond, se ajuta pe sine în răzbunarea lui contra lui Moldoveanu.

Dar Greg avea alte treburi. Îl simpatiza pe Gurganu, dar nu voia să facă jocul altora la comandă lor. În zadar îl imploră Ianula. Greg dădea din umeri. Numai cînd îi spuse că se unelteşte ceva împotriva lui Moldoveanu și că Dănciulescu face daruri cu pachete de cafea străină celor ce sînt cu el și împotriva lor, atunci începu să cedeze.

— De unde are cafea Dănciulescu ?

Ianula se enervă : „Iată ce-l interesează" !

— Da, de unde are ? insistă Greg.

— De unde să știu ?

— Spune-mi Moldoveanu nu bea și el cafea *Wiener* la birou ?

— Ba da ! Are permanent un pachet la secretară. De unde știai ?

— Lasă ! Spune-mi tu de unde are cafeaua ?

Ianula se uită la el mirat.

— Ar fi bine să te interesezi. Cred că o are de la Dănciulescu.

Intrigat de pachetele de cafea, care circulau în clanul lui Dănciulescu şi aducîndu-şi aminte că şi Viorica Laurenţiu îl invitase la muzeu unde se oferise să-i pregătească o cafea străină pe care probabil o primise de la Mărăscu sau Orăscu, se hotărî să se ducă întîi, nu la Gurganu ci, la unul din presupuşii prieteni ai lui Dănciulescu, la pictorul Zărnescu.

Zărnescu, un bărbat de statură mijlocie, cu părul cărunt, în jurul vîrstei de cincizeci de ani, se afirmase ca pictor peisagist. Se descurca binişor. Nu s-ar fi putut spune că era un pictor la modă, însă avea suficienţi admiratori. Atelierul îl avea la mansarda unui bloc situat pe Calea Victoriei.

Cînd îl zări pe Greg intrînd pe uşa strîmtă în cămăruţa lui, se bucură sincer. Era rar vizitat de criticii de artă. Greg păşi în atelier şi conform unui obicei al vizitatorilor începu să-i cerceteze tablourile, la îndemnul lui Zărnescu ce le întorcea, spre el a fi văzute şi cele ce pînă atunci stătuseră cu faţa la perete.

— Dragă Zărnescu. Să nu te mire vizita mea. Cum nu am fost de mult la tine am hotărît să trec să văd ce mai pictezi. Pe de altă parte, sînt curios, să aflu mă ştii sincer şi direct ce mai face Dănciulescu. Voi sînteţi prieteni.

— Prieteni ! De unde ai scos-o ?

— Totuşi ! Ai fost mereu la el şi cred că eşti mai bine informat.

— Fie ! Dacă asta ţi-e vrerea, Dănciulescu a fost propus de Mărăcineanu, la sugestia lui Moldoveanu, să organizeze o expoziţie la Academia Română din Roma. E bun prieten cu amîndoi.

— E tare tipul ! Greg se gîndea la cele ce-i spusese Ianula „Oare avizul lui negativ să nu fi avut nici un efect" ?

— Păi cum ! Şi atunci a slăbit-o şi cu prietenii şi cu şedinţele lui distractive. Pretinde că este ocupat. În realitate, mă surprinde că l-am văzut nervos, tulburat, precipitat. I-e frică să nu-l trădeze prietenii, să-i bage cineva

o spangă unde nu se așteaptă. Și, știi vorba aceea, de ce ți-e frică nu scapi. În secret, el a avut legături tot timpul, cu un fel de studentă, din Italia, cu care ar intenționa — o spune unora , să se căsătorească. Eu nu cred ! Se ocupau amîndoi de tot felul de combinații cu obiectele de artă.

— Ăsta e un lucru nou. Înseamnă că-și face planuri serioase de viitor, mai solide și mai bănoase. Spune-mi, studenta, logodnica lui, nu-i făcea rost de cafea străină ?

— Și încă cum ! Îi aducea și cumpăra și de la Shop. Cui nu-i dădea Dănciulescu ? Am primit și eu un pachet. Vrei o cafea ? O fac îndată !

— Nu, mulțumesc, nu beau cafea de la Dănciulescu. Numai cafea îi aducea ?

— Cred că și îmbrăcăminte. Poate și alte lucruri. Lui Dănciulescu îi plăcea să se poarte parfumat, ras proaspăt, elegant, cămăși scumpe. Dă-l la dracu ! Spune-mi cum găsești pictura mea ?

Simțea nevoia de o verificare critică la ceea ce lucra. Greg rămase puțin descumpănit văzînd abundența negrului din tablourile acestuia, mai ales că reprezentau peisaje. El era adeptul tablourilor colorate. Negrul îi dădea fiori, provocîndu-i sentimentul respingerii și tristeții.

— Ce-i cu culoarea asta neagră ? nu putu Greg să nu exclame. De cînd îți place ? În expoziția ta anterioară aveai alte preferințe cromatice.

— De ce ? Uite la acest tablou. Nu observi că are o intensitate neașteptată. Am descoperit asta abia acum. Mi se pare sublim, extraordinar ! Negrul îmi dă fiorii noului.

— Negrul ! Niciodată nu a fost culoare. Albul și negrul sînt egale, au o valoare absolută. Negrul e rece, negativ. Albul la fel. Pe mine mă lasă indiferent, chiar mă indispune.

— Bine, bine, dar culoarea albastră nu e rece ! Ea cum îți place la Bălășoiu ? — „Oare e gelos“ ? se întrebă Greg.

— Albastru e o culoare activă. Negrul e pasiv.

— Ei și ! Negrul e culoarea nopții. Noaptea nu e neagră ? E o realitate. Drama umană nu e întunecată ? Uneori negrul este doliul, dar, spune-mi, noaptea nu este și ea

uvertura apariției luminii ? Fără noapte nu am avea zi, lumină. Negrul e neantul, e...

— Adică nimicul...

— Cînd Adam și Eva au fost alungați din Paradis, au fost îmbrăcați în negru.

— Asta e altceva. Dar parcă erau goi !

— Ca să pictez cu negru, insista Zărnescu sperînd să-l convingă, — uneori trebuie să pun și alb. Asta dă strălucire tabloului. Contrastul e dramă, viață. Ca în gravură. Albul și negrul, împreună, se apropie, ca semnificații și contraste, de viața oamenilor.

— Încerci să mă convingi. În parte doar — Greg încerca să fie conciliat —. E adevărat, la unele popoare negrul a fost considerat culoarea substanței universale. Veșnicia e neagră. Materiia primă la fel. Pe de altă parte, negrul mai semnifică și perversiunea, crima. Pe mine însă negrul mă umilește. Mă împiedică să văd, să înțeleg... Vezi, viața și rațiunea sînt peste tot. Ele sînt colorate.

— Mie, dimpotrivă, negrul îmi exaltă imaginația. Oare cînd poți gîndi mai bine, cînd se desfășoară imaginația mai liberă, dacă nu noaptea ?

— Ar trebui să știi că raportul dintre creația artistică „particulară“ și cea „publică“ este un raport complex. Se vede treaba că ești sub influența lui Emilian. Acesta umbrește și soarele. Numai el e totul. Un individualist feroce.

— Aș ! Emilian Dănciulescu ! Ne-am lămurit cu toții că imaginația lui, care, recunosc, este suplă, mobilă, eficace, activă lucrează numai în interesul lui. E un egoist și interesat în tot ce face. Afaceristul, din el, l-a aliat cu italianca. Prin ea primea de toate.

— Interesant ! Îi aducea așa pe gratis. Sau se iubeau.

— Aș ! Dragoste la Dănciulescu ! Uite să fiu cu tine sincer. Fata strîngea Gallé-uri, poate și alte obiecte. Dănciulescu era mijlocitorul, îi făcea rost de obiectele prețioase. Le cumpăra el și i le vindea ei. Am și eu un Gallé. Dănciulescu știa și mă tot pisa la cap să-l vînd. Îmi oferea o sumă ispititoare. Drept să-ți spun l-aș da. Acum că ești aici și te pricepi cît crezi că face un Gallé ?

— Ați înnebunit cu toții cu Gallé-urile. Auzisem eu de o străină care tot cumpăra sticlărie dar nu bănuiam că o strînge la Dănciulescu. Tipul e curajos, fără frică, și, în cele din urmă, escroc.

— E mort după bani și relații.

— Fii atent cu vasul tău și cu combinația cu Dănciulescu !

Emille Gallé a fost, în adevăr, o autoritate extraordinară, un mare inventator în tehnica sticlei. El a făcut însă și pictură, sculptură, mobilă și chiar arhitectură. Un artist complex, de aceasta e și celebru. A înființat școala de la Nancy, celebră în sticlărie. Gallé a murit în 1904. Îți spun acestea deoarece pînă la acest an își data și semna lucrările, în diferite caractere, peste treizeci de semnături. Aceste lucrări, mai vechi de 1904, fac o avere, mi-e greu să o evaluez în lei. După 1904, la Nancy au continuat să se fabrice sticle, unele semnate Daum Nancy, altele Gallé, pînă după primul război mondial. Acestea nu sînt datate și valoarea lor e mai mică, dar încă nu forate mică. După primul război mondial au devenit industriale și comerciale. Cele mai bune pînă în 1924 continuă să fie semnate. Astea sînt mai ieftine.

Dar tu ce te încurci cu Dănciulescu ? De ce nu o oferi la muzeu sau unui colecționar cinstit ? Afară de aceasta, Gallé-urile fac parte din patrimoniul național.

— Eu ! Nu mă încurc cu el. Nu i-am dat vasul. Am simțit că el strînge și ea cumpără. De fapt nu mai sînt în relații bune cu el. Nu ne-am certat, dar ne-am răcit. M-am convins ce fel de om este, mai ales că am certitudinea că vrea s-o șteargă din țară.

Chibzuind, Greg gîndi că în sistemul lui Dănciulescu o asemenea comportare era normală și că dezertarea nu putea fi acum decît rapidă. Lupta lui pentru putere fusese un bluf, ca să-și facă un nume și să obțină unele favoruri, iar Moldoveanu nu i-a fost decît o trambulină. „De ce în Italia ?“ se întreba Greg. O călătorie în Italia, trimis, îi convenea probabil de minune. Acolo avea depozitul de obiecte și fondurile necesare.

— Omul lui Dănciulescu a fost Orăscu, doi escroci care-mi amintesc de o frază celebră referitoare la asemenea oameni, falşi artişti : „Ei căutau în jurul ochiului şi nu în centrul misterios al gîndirii". Emilian al tău caută împrejurul său avantajele şi în gîndire soluţiile.

— Dar nu este al meu. De unde o scoţi ?

— Cine mergea seară de seară la el ? Eu ? Sau Zărnescu ?

— Şi ce dacă ?

— Vezi, am avut dreptate cînd îţi spuneam că este un ticălos ! Nu mă credeai !

— Am ştiut-o întotdeauna.

— Atunci de ce te-ai aliat cu el ?

— Să-ţi spun drept, m-am aliat de frică. L-am crezut puternic şi era chiar o forţă prin veninul lui. Un tip periculos prin relaţiile lui. Capabil de orice. Era dominator şi convingător. Prieten cu Moldoveanu.

— Ascultă ! Am înţeles. De unde avea bani ? Fiindcă o asemenea relaţie cu fonduri, presupune cheltuieli ?

— Da ! Avea bani. Era un om activ. Însă întotdeauna se plîngea că nu-i are, dar in realitate nu le-a simţit lipsa. Să-ţi spun drept, m-a împrumutat şi pe mine.

— Ciudat ! Pe Sorin Mărăscu l-ai văzut la el acasă ?

— La Emilian, niciodată. Erau prieteni, dar se vedeau rar.

— Deci, oamenii por fi uşor cumpăraţi, mai ales cînd li se oferă celebritatea.

— Nu-i cazul meu. Iar cu celebritatea ! Numai unii au şansele acestea. Aia care ştiu să ţipe şi să ameninţe pe alţii. Pe mine m-a trecut pe o listă secundară.

— Dar pe logodnica lui, „italianca", ai cunoscut-o ?

— De cîteva ori. Eu intram şi ea pleca. Nici nu m-a prezentat. La el femeile veneau şi plecau. Italianca era o femeie interesantă, bine făcută, elegantă.

— Se cunoşteau de mult ?

— Cred că de vreo patru-cinci ani. Am înţeles că ar fi vrut să se căsătorească cu ea.

— Părinţii ei ce sînt ?

— N-am înţeles prea bine. Sînt ori morţi, ori plecaţi. Ea s-a născut la Bucureşti. Se spunea că ar fi fost înfiată

de o mătuşă italiancă, care-i dădea banii pentru călătoriile în Bucureşti. Venea des. A dormit uneori şi la Emilian. Totul în mare secret. Un pervers. Ăsta nu a iubit nici o femeie. Pe toate le-a folosit în interesul lui.

Greg se gîndea la tacîmurile de argint aurit. Ceva îi spunea că, în această situaţie, Emilian avusese un rol, fiind capabil să se preteze la orice numai lui să-i fie bine şi să-i aducă bani. Îşi amintea cum blama într-o şedinţă la Secţia pictură pe un artist, din conducerea Uniunii, cu care nu se afla în relaţii bune, că acela ar fi avut autoturism, fiindcă ar fi obţinut venituri mari, abuzive, în timp ce el îşi lăsa propria maşină, la trei-patru străzi de clădirea Uniunii, ascunzînd-o, pentru a nu se şti că şi el posedă un autoturism.

Îşi mai amintea de vremea cînd erau studenţi. Emilian dormea la un cămin improvizat al Academiei Libere de Pictură, pe strada Polizu, un fost hotel, celebru în trecut pentru moravurile uşoare. Se îndrăgostise de el o tînără pictoriţă. Se purta însă brutal cu ea. O obliga să-i facă diverse servicii, uneori indecente. O trata ca pe o sclavă. Constanţa, aşa o chema, crezînd că Greg era prieten cu Emilian, i se plînsese la o întîlnire studenţească, că fusese bătută de Emilian.

„Bine de ce nu renunţi la el ? Cum te poţi lăsa umilită în aşa mod ?“ o întrebase revoltat şi nedumerit.

„Nu pot. E prea puternic. E groaznic. E foarte posesiv.“

„Cum asta ?“

„Îi place să organizeze. Să fie ascultat. Să fie şeful. Vrea să-l asculte toţi. Comandă, hotărăşte. Altfel, ca bărbat, e tipul ideal. Ştie să fie politicos şi galant. Cînd vrea !“ Greg o privea atent fără să o înţeleagă în structura ei intimă, ciudată.

„Ce poate să facă el la cămin ?“

„Şedinţe. Parcă sînt legionari. Discută viitorul... iar eu trebuie să fac cafele, să curăţ camera, să fac paturile, să aduc vinul, să torn în pahare.“ «De ce accepta o asemenea situaţie, se întreba Greg. Ce farmec ascuns avea, totuşi, Emilian ?»

Greg, atunci, nu acordase lui Emilian o prea mare atenţie. Erau tineri. Prietenia cu Emilian fusese relativă

și sporadică. El venea la atelier pentru un prieten și pentru o tînără blondă, și apoi plecau, în grup, la cîte o bere. Nu întotdeauna. Profitînd de o întîlnire în doi, cu Emilian, îl întrebase ce are cu Constanța, de ce o brutalizează. Răspunsul fu scurt, laconic, brutal.

„Chiar așa ! Te pomenești că-ți place. Ți-o cedez !".

Și într-adevăr, află peste cîteva zile că rupsese legătura cu Constanța. Emilian fusese cel care o îndepărtase. Ruptura devenise probabil atît de dură încît Constanța nu se mai prezentă la atelier. Părăsi căminul și dispăru din viața artistică. Atunci Greg se mirase. I se păruse ciudată o asemenea comportare din partea lor. Acum își explica de ce Emilian nu accepta ca cineva să-i afle gîndurile și să se amestece în treburile lui. Era un egoist feroce.

După atîția ani de zile, Greg era înciudat că, tocmai el, nu știa nimic despre părinții, rudele și chiar despre prietenii intimi ai lui Emilian. Rușise să fie foarte tainic. Deși se învîrtea într-un cerc larg de artiști, nu amintise nimănui despre trecutul lui. Plecase de cîteva ori în străinătate dar și atunci păstrase totul în secret. Apărea cînd nimeni nu se aștepta. Pleca atunci cînd nimeni nu gîndea. Știa să fie insistent atunci cînd dorea ceva. Iar cînd rivalii săi spuneau cîte un cuvînt nefavorabil asupra situațiilor politice sau condițiilor artiștilor, avea obiceiul să-i citeze public la prima ocazie. Devenise temut prin răzbunările și lipsa de loialitate.

Analizînd temeinic caracterul lui Emilian și situațiile în care se complăcuse acesta, Greg îl asemuia unui terorist, care reușise să pătrundă în rîndurile artiștilor.

Nu înțelegea foarte clar nici relația lui cu Marius Moldoveanu. Cum cedase acesta lui Emilian, cum de se împrietenise cu un asemenea om ! Se frămînta să deducă de unde îi veneau lui Emilian sumele necesare pentru întreținerea apartamentului, autoturismului, pentru călătoriile în țară și în străinătate, pentru petrecerile și întrunirile frecvente, pe care le organiza la el acasă.

— Asta e. Zărnescule ! În sfîrșit, arta lui a căzut la nivelul minciunii.

— Am fost niște blazați, de care Emilian a rîs, făcînd absolut ce a vrut. Era darnic, cheltuitor, știa să ne strîngă în jurul lui.

— O sperietoare ridicolă. Dacă am reuși să ridicăm vălul asupra vieții sale intime, cine știe cîte am descoperi, ce canalie ascunde !

Se despărțiră, Zărnescu obținînd promisiunea ca la viitoarea lui expoziție Greg Penescu să țină discursul inaugural.

— O cuvîntare despre negrul biruitor.

Cînd ajunse acasă Greg găsi în cutia de scrisori un plic, fără timbre, fără adresă. Erau doar cîteva rînduri, scrise stîngaci, anonime :

„Fii atent ! Vă cunoaștem intențiile dubioase, relațiile feminine, afacerile murdare. Vom dezvălui toate acestea. Dacă stai la locul tău, vom fi și noi cuminți, dacă nu, răzbunarea noastră va fi crudă și neașteptată. Las-o în pace pe Viorica Laurențiu ! Lasă-l în pace pe Moldoveanu ! Nu-l mai critica pe Mărăcineanu ! Ce ai cu Orăscu și cu alții ? De ce crezi că ești singurul deștept“ ?

Era un avertisment. Stîngaci și naiv. Greg, convins că venea de la Mărăscu sau de la Emilian nu putea să se stăpînească să nu rîdă. Scrisoarea îl și calmă. Faptul că i se trimisese o asemenea țidulă însemna că hotăriseră să amîne o reacție fatală contra lui. Dar recitind-o scrisoarea îl și întărîtă. Se hotărî să nu rămînă deoparte și să înceapă o discuție directă cu cei doi protagoniști.

Emilian, la telefon, îi răspunse dar refuză scurt, brutal, să mai stea de vorbă, nicicum să stabilească o întîlnire, cum vroia Greg. Așa ceva nu s-ar fi întîmplat altădată. Emilian, fire curioasă, ar fi dorit să afle ce gînduri avea Greg sau, cel puțin. motivul telefonului.

Mai tîrziu Emilian regreta că nu acceptase întîlnirea. Poate ajungeau la o înțelegere, la o împăcare temporară. Pe de altă parte, nu-i trebuiau noi complicații în pregătirile sale intense pentru organizarea călătoriei la Roma. Se grăbea. Și în primul rînd, vroia să scape de sîcîielile lui Sorin Mărăscu. Sănătatea acestuia, pe zi ce trecea, se arăta tot mai zdruncinată. La fel și comportamentul. Devenise închis, nervos, irascibil, nemulțumit, temător și suspicios.

— Pleci tocmai acum și singur cînd totul părea bine aranjat ? Eu cum rămîn ?

Emilian dădu din umeri.

— Dragă, am o situație unică. Sînt și eu propus o dată de minister cu o călătorie în străinătate și am aranjat să mă întîlnesc acolo cu logodnica mea.

— Și dacă nu mai vii ? Întrebarea, Mărăscu o punea din convingere.

— Imposibil ! Nu renunț eu la ceea ce am agonisit aici și la poziția pe care o am. Și chiar dacă, cine știe ce s-ar întîmpla, te aștept, așa cum am aranjat.

— Dar cu mine aici cum rămîne ? Cum stăm cu planurile noastre de viitor ? Ce siguranță am ?

— Am mai discutat. Nu avea grijă, totul va decurge normal, așa cum am aranjat !

— Ba, sigur că am grijă. Eu am dus greul. Simt în aer pericolul. Mă înăbuș !

— Și ce, nu mai ai puțină răbdare ? Fă și tu cerere pentru o călătorie !

— Nu știu ! Am impresia că sînt urmărit. Noaptea...

— Cum poți crede asta ? Am vorbit cu Mărăcineanu să te propună să însoțești o expoziție. Moldoveanu este de acord.

— Am coșmaruri. Nu mă mai țin nervii. Nu mă pot înțelege cu nimeni. Mi-e frică să merg și la doctor.

„Asta cam așa este", gîndi Emilian privindu-l cu compătimire.

Mărăscu, într-o clipă de descumpănire, putea să strice tot ceea ce organizaseră de ani de zile. Și acum mai apăruse și Greg.

— M-a căutat Greg din nou la telefon. Spunea că vrea să-mi vorbească. Intenționa cred, o împăcare.

— Vezi ? Nu ți-am spus eu ? Mărăscu era speriat. Și mie mi-a dat telefon ! De ce ? Nu mi-a mai dat niciodată telefon. Nu i-am răspuns. Ce vrea ? „Dacă cel mai bun prieten al meu, Emilian, mă va trăda ? ! Prieten ! Sigur, era și el amestecat în toate. Dar dezerta".

— Eu l-am refuzat categoric. Ai grijă să nu te caute din nou. După cîte îl cunosc, e un ticălos pervers și perseverent. Nu se lasă. Are curiozități bolnave.

— Curiozităţi ! Asta ne mai lipseşte ! Crezi că se lasă intimidat sau cumpărat...

— Aici mi se pare că am greşit că l-am ameninţat şi noi. Nu e tipul. Din contră, la atac devine agresiv. Mie mi-a făcut mult rău. Acum însă sînt mulţi contra lui. Am lucrat bine. I-am trimis o ameninţare scrisă. Fii fără teamă ! Tu, în orice caz, eşti în afara relaţiilor mele cu Grigore Penescu şi cu Nelu Ianula şi chiar cu Moldoveanu. Tu ai stat deoparte. Eşti însă singurul care ne poate scăpa de Viorica Laurenţiu. A devenit extrem de periculoasă, îndeosebi pentru tine. A fost la Ianula — mi-a spus-o Moldoveanu. După aceea s-a dus la ea Grigore Penescu. A descusut-o în toate felurile. E periculoasă. S-au dus din nou şi Penescu şi Ianula. Ştii, păstrează scrisorile mele către tine şi are la ea o copie a angajamentului nostru. Ce dracu ai vrut atunci ? Asigurări scrise ! De ce nu le-ai distrus ? De frică să nu-ţi facă percheziţie i le-ai dat ei. Ce ţi-e şi cu încrederea asta în femei ! Niciodată să nu ai încredere în ele !

— Chiar tu mi-ai spus să le ascund !

— Să le ascunzi da, dar, nu să le dai în păstrare altcuiva. Unei femei ! Auzi !

— Am şi acum încredere în ea.

— Faptul că nu se culcă cu Moldoveanu sau cu Greg !

— Du-te dracului !

Mărăscu, în fotoliul său — discuţia se petrecea la el acasă —, simţea că îl apucă iarăşi leşinul. Avea o durere acută de cap. Îi creştea tensiunea, ştia, şi nopţile le petrecea lucid fiind încărcate cu gînduri sumbre. Emilian îl privea cu milă.

— De ce nu te duci la doctor ? E momentul să obţii o pensie de boală, de la Uniune. E momentul şi e posibil. Boala asta poate fi şi un paravan abil.

Mărăscu îl privi furios şi trist totodată. Emilian avea întotdeauna soluţii. Gîndurile îi fugeau îndărăt, la viaţa lui deşartă şi supusă unor speranţe şi aventuri absurde din care el, se părea, că nu avea să cîştige nimic. Îi revenea în memorie Viorica Laurenţiu. Mai bine se căsătoreau decît să...

— Cum poţi scăpa de amintiri ? — În ultimul timp se gîndea numai la Viorica Laurenţiu — îl întreabă pe Emilian. Acesta dădu întîi din umeri. El nu avea. El privea numai în viitor.

— În multe feluri : să bei, să petreci şi să acţionezi privind viitorul. Caută şi tu o femeie... Îţi recomand eu una. Spune cum o vrei ?

„Îi convine" — replică în sine Mărăscu. Are bani, femei, un apartament luxos, relaţii, o faţă care-l va primi în Italia, poate se vor căsători, poate să rămînă acolo. Poate mă trădează. E un laş".

— Eşti un traficant de suflete ! — izbucni Mărăscu.

— Ce vrei să spui ? se oţărî şi Emilian.

— Întotdeauna te-ai descurcat, băgînd pe alţii în încurcături. Dacă nu erai tu, aş fi fost azi director de muzeu. Aşa, uite în ce hal am ajuns ! Furia creştea în Mărăscu. Văzîndu-l pe Emilian zîmbind ironic avea o dorinţă, să fi avut un revolver şi să-l împuşte, întîi în picioare, să-l chinuie, apoi în mîini şi apoi în cap între ochi.

— Trebuie să te duci la Viorica şi să distrugi orice urmă. În orice caz i-ai scrisorile şi documentele...

Îţi dai seama ce ar însemna să cadă în mîna lui Grigore Penescu sau la Ianula, ori în mîinile Miliţiei scrisorile noastre !

Mărăscu se simţea chinuit şi umilit. Emilian avea dreptate. Întotdeauna judeca limpede şi repede.

— Bine ! Am să mă ocup de treaba asta.

— Cu discreţie totală. De fapt, ce te învăţ eu pe tine ? Ai stofă de poliţist ! Al de tip vechi...

— Te bag în...

— Lasă nu te supăra ! Glumesc. Însă dacă pînă acum am stat liniştiţi, acum e periculos să stăm cu mîinile în buzunare. Nu uita că trebuie să plecăm împreună şi dacă Viorica Laurenţiu află că tu o ştergi te denunţă, face publice documentele sau i le dă profesorului ei, lui Penescu.

Mărăscu simţea cum i se urcă sîngele la cap. Acum o ura pe Viorica. Îl ura pe Penescu. Îl dispreţuia pe Emilian. Emilian avea dreptate dar şi acum tot pe el îl punea să ducă greul. Să meargă la Sinaia era uşor, însă nu trebuia văzut. Şi totuşi să o întîlnească pe Viorica îi făcea plăcere.

O ultimă dată să mai fie împreună, apoi să plece ca ticălosul de Emilian. Putea oare avea încredere în el pînă la capăt ?

Vru să se scoale. Simţi că nu-l ţin picioarele. Renunţă.

— Te-ai purtat uneori oribil ! Eşti o... o... căută cuvîntul cel mai dur.

— Eu ! Nu te înfierbînta degeaba. Nu are nici un rost să ne supărăm acum. La ce slujeşte ? Vrei să strici totul ? Furia e periculoasă, îţi face rău, îndeosebi, ţie... sănătăţii.

— „Ţi-ar conveni", mîrîi mai mult pentru sine Mărăscu. Ura lumea. Viaţa lui fusese un eşec. Singur, fără familie, sperase mai mult decît avea. Se lăsase ispitit de Dănciulescu. Anii trăiţi în poliţie îl înrăiseră. Acum era prea tîrziu. Viorica era departe. Regreta. Nu-şi explica de ce o dorea. Emilian pleca şi el. Relaţiile în care-şi pusese nădejdea de mărire, de călătorii, avere, nu-l mai interesau. Îi era frică. Se uita cu ură în camera ce se întunecase. la Emilian, ce se plimba de la un perete la altul, aruncînd umbre sinistre de Golem, pe podea.

Văzîndu-l cum arăta, Emilian se gîndea cum să plece cît mai repede. Nu vroia însă să-l jignească pe Sorin lăsîndu-i impresia că fuge, că se eschivează de la ceea ce hotărîseră. Îl plictisea Mărăscu. Îl simţea pierdut şi aflat în pragul deznădejdii. Nu-i spusese că avea paşaportul în buzunar. Venise iniţial cu intenţia să i-l arate, să definitiveze împreună planurile de viitor. Se răzgîndise văzînd starea deplorabilă în care se afla Mărăscu. Îi pierise orice încredere în el şi-l considera pierdut. Trebuia să se debaraseze de el. Cu orice preţ, oricum şi cît mai repede. Mai înainte trebuia să se lămurească asupra intenţiilor Vioricăi Laurenţiu.

— Sorinel, aşa îi spunea în intimitate, cred că în trei săptămîni reuşim. Planul nostru merge înainte. Vei primi o invitaţie pentru o conferinţă la o Acadamie, în Italia, sau să însoţeşti o expoziţie. Totul e aranjat. Vom fi împreună mai mult ca sigur. — Mintea. — Sper să ne iasă paşapoartele. Avem tot timpul. Peste cîteva zile vin să te văd. Pînă atunci mai vorbim la telefon. Vezi cum faci cu Viorica Laurenţiu. Cît mai repede e cît mai sigur. Chib-

zuiește. Fii fără teamă, de Ianula și Grigore Penescu mă ocup eu.

— Bine ! Bine. Sorin simțea cum îi vîjîie capul. În acel moment era convins că nu va mai putea fi același om cînd va trebui să-l întîlnească. Ideea cu pensionarea era singura concluzie bună a discuției lor. Făcu un semn cu mîna ce putea avea multe sensuri, ca de exemplu „salut !“, „ce pagubă !“ și totodată „du-te dracului !“.

Emilian Dănciulescu plecă în vîrful picioarelor și după ce închisese ușa, în urma lui, trăi o mare ușurare. Respiră cu plămînii umflați aerul de afară. Îi venea să fluiere o arie veselă. Singur și sigur pe el, era bucuros că planurile lui începeau să se realizeze așa cum le dorise.

Rămas buimăcit în asemenea întunecare, Mărăscu își dădu cu pumnii în cap. S-ar fi aruncat cu capul în zid dacă nu ar fi simțit cea mai cumplită ură și gelozie pe Viorica. Scrisoarea pe care o primise în legătură cu Greg Penescu, și pe care nu i-o citise lui Dănciulescu, îi reveni în minte. Nu se înfuriase cînd Dănciulescu îl introdusese pe Moldoveanu la Viorica, dar ea, Viorica, să-l îndrăgească pe Greg Penescu nu mai putea suporta ! Îi ura pe amîndoi, o ură fără logică, oarbă, nebună. Nu gîndea decît că libertatea și liniștea lui ar consta numai în despărțirea celor doi, în dispariția Vioricăi.

*

Lecturile pe care le adora Viorica Laurențiu erau romanele. Greg Penescu repetase mereu, în lecțiile lui, „Cultura modernă are nevoie să se bazeze pe credința în valori“. Îi plăceau biografiile artiștilor. O obsedau și o atrăgeau destinele tragice ale marilor creatori. Aluneca încet într-o stare bizară a trăirii intime cu ceea ce citea. Goya îi devenise iubit. O invidia pe Maya. Coșmarurile lui o tulburau pînă la nebunie. Erau ca o rază de lumină pe care o descifra subit. Dacă diagnosticul maladiei lui rămăsese ezitant : apoplexie, ictus, sifilis, tromboză ea le admitea fără să se simtă vexată, deoarece pentru Viorica drama lui se datora numai monștrilor, care puseseră stăpînire pe spiritul lui, făcînd din el un prizonier al umbrelor. Și el trăia în amintirea umbrelor, Goya, surd, ca și Beetho-

ven, posedat de umbre ca și acesta, spunea cu tristețe ; „mai bine să nu gîndesc". Și ea vroia să uite, să nu mai gîndească. Urmărea destinul lui Lautrec și regreta că nu poate să bea ca el și să se lase pradă desfrîului. Uneori în riscul perversității gîndea că ar fi fost singura șansă. Singură, părăsită, ocolită de colegi din cauza irascibilității sale, ajunsă în pragul unei maturități golite de orice speranță de împlinire artistică și de liniște sufletească, ajunsese să se mire, ea însăși, de ciudățeniile propriului ei comportament. Ura bărbații, fără să-și explice clar cauza. Devenise respingătoare în contact cu ei, deși dorea un bărbat. Cît îl dorise pe Greg Penescu ! Avea din ce în ce mai des fantasme interioare și nopțile se metamorfozau în clipe de chin și groază. Nici somn, nici stare de veghe. Goya, în nebunia lui reușise să se dedubleze. Și ea avea o stare dublă de comportament, una normală și adaptată condițiilor exterioare, alta patologică, prezentînd un caracter de automatism psihic. Se liniștea citind din Gide că fiecare om, care tinde spre un ideal, oferea un exemplu de dedublare. Dacă ar fi avut ea puterea să rîdă ! Rîsul ar putea fi o judecată a propriului ei „eu", o supapă latentă, voluntară, o legătură între suferință și singularitatea stării ei, un joc vesel cu valurile vieții. Creaturile abisale ale lui Goya, pe care ea le sorbea, ca pe un viciu, seară de seară, nu erau ca la Delacroix, reconstituiri arheologice, ci cruda realitate, pe care Goya o consemnase pe marginea unei gravuri a capriciilor și pe care Viorica o transcrisese pe o coală de hîrtie cu litere mari, ca pe un afiș, și pe care o prinsese cu o pioneză de ușa dulapului de haine : „Demonii sînt cei care fac rău împiedicînd pe alții să facă bine, sau care nu fac nimic lor înșile".

Monștrii la Viorica aparțineau viselor, nopților ei albe. Citise Viața lui Cézanne. Avea ceva comun, cu starea lui sufletească înainte ca el să moștenească cele două milioane de franci, ce i-au dat alte orizonturi.

Ca și el nu mai suporta vanitățile și ambițiile oamenilor. Ca și el se irita din orice lucru, mai cu seamă la contactul cu oamenii. Suferea în orgoliul ei ingenuu cînd întîlnea un obstacol. Refuzul picturilor sale, care se petrecea anual la saloanele oficiale, accentuase neîncrederea în

forțele ei, ca și ipohondria sa. Operele erau primite de colegi cu ostilitate sau indiferență ceea ce o făcuse să se închidă și mai mult în sine, să se izoleze și să nu mai arate nimănui ceea ce picta. Plînsese amarnic citind despre suferințele lui Van Gogh sau Modigliani. O invincibilă tristețe pusese stăpînire pe simțurile ei. Pentru ce să mai persevereze ? Van Gogh într-o dimineață de iulie, cu fața la soare, își trăsese un glonț în inimă. Un curaj în fața unei vieți dezechilibrate, dureroase, dramatice.

Viorica se întorsese tîrziu de la cantină deși de obicei seara bea un pahar de lapte acasă. Noaptea cobora repede, brusc, în văile munților. Se așează pe pat și începu să citească, pentru a doua oară, cu lacrimi în ochi, clipele în care pictorul Modigliani sfîrșea consumat de febră, la cei 36 de ani, pe un pat de spital. Știa că viața ei se sfîrșise o dată cu plecarea lui Sorin Mărăscu. Crezuse în el. Dar totul fusese zădărnicie. Îl regreta și pe Greg Penescu. „De ce oare am fost respingătoare cu el ? se întreba. Îmi place ca bărbat. Mă atrage spiritul lui. De ce atunci am fost ca un arici ? Cum am putut să-l refuz“ ? Se simțea ca și Modigliani pe un pat de spital. Petrecuse cu Sorin multe nopți visînd la glorie, la succese, la călătorii, la o viață ușoară. Deși brutal, Sorin avusese darul să o încurajeze și să-i promită un viitor strălucitor. Era încrezut și sigur pe el. Părăsită, se simțea golită și se scufundase în umbra, pe drumurile ce duceau la întuneric. Cu Greg ar fi fost altceva ! S-ar fi înălțat pe culmile spiritului. Ce mai putea spera acum de la viitor ?

O bătaie ușoară, discretă, cunoscută, în ușă, o trezi brusc din meditațiile ei amare, tresărind dureros și cu o speranță nedeslușită. Nu-i venea să creadă. Neîncrezătoare mai așteptă încă o dată bătaia în ușă pentru a se convinge că nu visase. Sări din pat și-și lipi urechea de ușă.

— Cine-i !

— Viorica ! Eu, Sorin!

Simți inima zvîcnind din piept. Privi repede în jurul ei. Camera era puțin răvășită. „Ce s-a întîmplat cu el ? Regrete ! Dorința de a reveni a fost mai puternică ? E oare același Sorin“ ?

— Îndată ! Se repezi la oglindă, se privi, se pieptănă repede şi fugi să-i deschidă uşa. Era într-adevăr Sorin, zîmbind maliţios şi nesigur. Era oare o promisiune, dar privirea tulbure, obosită, absentă, speriată, abstractă, o făcu să îngheţe în uşe.

3

Mircel Gurganu era fericit şi fistîcit de prezenţa lui Greg Penescu sosit în atelier, în sfîrşit, gîndea el, trimis de bunul său prieten Ianula. Greg se plimba printre lucrări şi socluri zîmbind, nu în faţa lucrărilor, ci observînd prezenţa avidă a privirilor iscoditoare ale lui Gurganu.

În faţa unui tors în marmură, Mircel Gurganu îi relată, cu lux de amănunte, despre vizita făcută, în atelierul lui, de un grup de artişti sîrbi, care-l invitaseră la un simpozion de sculptură în Iugoslavia.

— Au stat mai mult de o oră. Spuneau că vor ca această lucrare să fie ridicată în parcul lor central. Condiţiile sînt avantajoase. Aşa că sper să mă duc. Urmează să trimită invitaţia.

— Era firesc să le placă ce faci tu. Nudul şi polizarea marmurei la tine au împlinit adevărata măiestrie. Frumuseţea corpului feminin rămîne şi azi, reminiscenţa pasiunii şi gloriei atinse de sculptura antichităţii. La o pictură te mai întrebi şi ce reprezintă, deoarece adesea înţelegerea ei ajută emoţiei estetice. La tine nu e nevoie, deoarece e prezentă forma şi forţa sculpturii. De ce nu au ales Dalila ? Întrebarea avea tîlcul invitaţiei la Gurganu.

— E deja programată pentru o expoziţie în Italia.

— Mi-a spus ceva Ianula, că vrei să facem o discuţie asupra jocului ielelor. Dalila şi Dalida.

— Da ! Da ! Aşa, în general despre toată activitatea mea. Mai ales că Moldoveanu se opune ca Dalila să plece din ţară. Nu-l înţeleg ce vrea !

— Moldoveanu ? Ce sens are ?

— Da, l-am întîlnit la Sinaia şi nici nu a vrut să-mi răspundă la salut. Era furios. Bănui că a aflat că sîntem porniţi contra lui. Probabil Dănciulescu sau Orăscu l-au informat.

— Ce căuta la Sinaia ?

— Sigur nu știu. O treabă la muzeu. Era mare vînzoleală acolo.

— Mai era lume multă ?

— Suficientă. Mă refer la artiști și scriitori. Cît am stat acolo, trei zile, am fost martorii unei drame. Cred că o cunoșteai pe Viorica Laurențiu, muzeografa, o femeie bine, singură, puțin cam stranie, curioasă și irascibilă, curtată de toți oaspeții de pe Cumpătul !

Greg se încruntă.

— Da ! Ce e cu ea ?

— S-a sinucis.

— Cum ? !

— A fost găsită moartă, în camera ei, lîngă niște tuburi goale din care luase pastile otrăvite. S-au făcut cercetări și s-au găsit, spuneau unii, însemnări în care-și mărturisea tristețea. Prea multe nu mai știu. Am plecat. Cică în camera ei era sinistru !

— Altceva nu s-a găsit ? N-a lăsat nici o scrisoare explicativă ? De obicei sinucigașii au plăcerea de a-și descrie suferințele și cauzele actului pe care-l fac.

— Nu cred. N-am auzit. Ea lua masa la cantina noastră. Cu o zi înainte am văzut-o toți. Singură la masă și tristă, așa, avea o figură să-i plîngi de milă. Toți care au fost cercetați de miliție spuneau că a vrut mai de mult, cu un an-doi înainte, să se sinucidă.

— Mi-ai dat o veste tristă. Moartea exaltă nedreptatea. Ea a cerut supremul abuz. Greg nu vroia să creadă în sinuciderea ei. Imaginația lui lucra iarăși febril. După discuțiile pe care le avusese cu Viorica și cu Dănciulescu, multe lucruri se împleticeau în capul său. Să fi fost urmarea convorbirii lui telefonice ? Să fi fost omorîtă ? ! Să fi spus ea ucigașilor de ceea ce a vorbit cu el ? Și cine urma să fie ucigașii ? Emilian ? Ce interese avea ? Mărăscu ? De ce să fi recurs ei sau ea la un asemenea act ? Cu multă probabilitate însemna că și el era amenințat, urmînd firesc, după Viorica, dacă la mijloc era o crimă. Poate ar fi fost necesară o confruntare directă cu Emilian ! Dar oare acesta era dispus la mărturisiri ? Sau îl va întărîta și mai mult ? Ce se ascundea în spatele acestei sinucideri ? Și totul a plecat de la Elena !

— Toți cei care eram la Sinaia am fost foarte tulburați de această întîmplare. O nefericită ! Se vorbeau multe, după aceea, despre ea, că era ipohondră, halucinantă, că avea o mîndrie orgolioasă, că fugea de bărbați, că era aproape de nebunie...

— Posibil ! Dar nu văd totuși ce motiv ar fi avut ! Sinuciderea e un act absurd și inutil. Adevărat că mulți artiști au făcut acest gest.

— Asta a fost constatarea. Nu a fost crimă. Nu s-a furat nimic. Nu purta corespondență. Nu primea vizite. Cine ar fi putut s-o omoare ?

— Cine ? era întrebarea care-l chinuia și pe Greg.

Lui Greg îi pierise cheful de vorbă. Discuția despre Dalila și Dalida fu mai mult decît anostă. Plecă pe jos spre casă, uitîndu-se, din cînd în cînd, în urmă, să vadă dacă nu-l urmărea cineva. Acasă verifică ușile dacă sînt bine închise și perturbat de gîndurile lui negre, încercă să se culce cum niciodată nu se culcase, seara, fără să mănînce.

„Singur ! Viorica tot singură a fost ! Ce destin" !

Greg rămăsese orfan de părinți înainte de a împlini zece ani. Nu i-a fost ușor. Cînd la școală un coleg greșea, făcea o prostie oarecare, erau chemați părinții acestuia. Dacă el greșea sancțiunea urma direct, trebuia să suporte furiile profesorilor și adesea jigniri fără sens. Cînd un băiat era întrebat ce este tatăl lui și dacă tatăl avea o funcție mai importantă, era așezat în bănci — în primul rînd. El întotdeauna trebuia să se mulțumească cu ultimul rînd. Mai tîrziu, părinții fetelor, le opreau să vorbească cu un vagabond orfan, cu un băiat fără rosturi clare în viață. A trebuit să deprindă ironia, răbdarea, calmul și tăcerea, să-și ascută inteligența, să învețe mai repede și mai bine decît cei din jurul său, să-și întărească mușchii, să devină mîndru, medieval și singuratic. Întrebat uneori ce-i sînt părinții, sau ce au fost, după ce constatau că-l întreține de silă un unchi a cărui nevastă nu-l putea suporta în casă și la masa ei, spunea că nu a avut părinți, că nu crede că-i făcut de oameni, că nu cunoaște ceea ce știu alții, că a sosit de pe altă planetă. Interlocutorii rămîneau uimiți și-l considerau a fi copil din flori și obraznic, golan de mahala. Apoi el a început să spună în ironie că fusese copilul mar-

ţienilor şi că rolul său va fi să-i mînuiască pe oameni de rele, de curiozităţi şi sentimente prosteşti, sau să-i pedepsească pe pămînteni. Şi curios, deoarece amintirile lui despre părinţi erau destul de vagi, începuse şi el să creadă că aparţine unei alte lumi lăsîndu-şi liberă fantezia. Ciudat, că din cauza ironiei, silogismelor şi fanteziei lui, unii mai slabi la minte. babele şi fetele tinere, erau parţial convinse. Statura lui înaltă, ochii lui verzi ce priveau îndrăzneţ şi pătrunzător pe cei cu care vorbea, intimidau şi-i punea pe gînduri. Cu timpul se împăcase cu singurătatea. La facultate nu mai contau părinţii ci propriile lui forţe intelectuale şi mult timp crezu că sînt o adevărată răzbunare capacităţile lui intelectuale în faţă celor ce erau întreţinuţi de părinţi sau luau examenele pe baza unor relaţii sau contra unor darurii băneşti ori de altă natură.

Se obişnuise chiar adora singurătatea, propriile gînduri, observarea de sus a condiţiunilor, puterea de detaşare şi de autodecizie asupra faptelor sale. Viaţa se întorsese în favoarea lui. Unchiul, care administrase bruma de avere lăsată de tatăl său, o casă închiriată şi o garsonieră în care el locuise de la 12 ani, murise şi Greg rămăsese singurul moştenitor. Din vînzarea a ceea ce moştenise îşi cumpărase un cochet apartament cu trei camere în care-şi ducea în linişte viaţa de boem, acum fiind invidiat de mulţi dintre foştii lui colegi.

Dar soarta dramatică a Vioricăi Laurenţiu îl tulburase. Se considera vinovat sau oricum un participant la desfăşurarea destinului ei tragic.

De data aceasta, Greg îi solicită lui Nelu o întîlnire urgentă. Acesta preferă să vină la Greg acasă, deşi Greg ar fi dorit invers, sperînd s-o revadă pe Elena, de care nu mai ştia nimic.

Cînd Ianula sosi la el, aproape nu-l recunoscu. Faţa trasă, nedormit, cearcănele adîncite la ochi, neglijent îmbrăcat, Nelu arăta nu numai distrat, dar intens preocupat de ceva ce-l frămînta interior.

— Hei, domnule ce-i cu tine ? întrebă Greg aproape uitînd de ce-l chemase.

— Nimic special ! De ce m-ai chemat ? Vocea era și ea schimbată. Autoritară dar străină lui, puțin cinică și echivocă.

— Probabil ești la curent cu noutățile. Ai auzit că Viorica Laurențiu s-a sinucis. Ce știi despre această tristă veste ?

Nelu Ianula se așează greoi într-un fotoliu. Privirile îi alunecau străine pe pereți... Se opriră țintă la Greg.

— Moldoveanu a omorît-o ! Era ca un țipăt.

— O, la, la ! Justiția spune altfel ! Nu te pripi !

— Justiția ! Unde este oare dreptatea ? Să moară o asemenea ființă ! — Avea lacrimi în ochi —. Eu sînt vinovatul. Trebuia să intervin imediat ce a fost la mine... Am căutat-o apoi la Sinaia, de mai multe ori. N-am avut destulă putere. O ! Doamne ! Ce ticăloșie ! Cum îl rabdă pămîntul pe Moldoveanu ! Ce ființă deosebită era Viorica ! Rar am văzut o asemenea fată ! Curtată ! În ziua cînd s-a sinucis, Moldoveanu se afla la Sinaia. Ce dracu a căutat acolo ?

Greg tresări. Nimic nu era normal și lucid în glasul lui Ianula și tot ce spunea era posibil. Psihologic, Moldoveanu contribuise activ, dacă nu era el vinovatul. Nelu părea mai îndurerat decît atunci cînd îi povestise pățania Elenei cu Moldoveanu, iar ura contra lui Moldoveanu devenise acum feroce. Căuta să descifreze aceste cute ale sufletului.

— Greg ! Sînt în stare să-l omor. Existența mea e pe sfîrșite.

— Ai mai spus-o cu omorul !

— Nu, de data aceasta îl omor : cu mîinile astea.

Greg ar fi vrut să-i spună că nu-i în stare. Nu era nici el, simțind o ură puternică împotriva lui Moldoveanu. Unde era oare adevărul ? — Își reaminti „Sinteza totală a cunoștințelor este posibilă numai în artă". Se potoli.

— Ce e cu tine ? Ai început să duci o viață intens individuală și dereglată moral.

— Aș vrea să plec din minister. Mă simt neputincios. Un spectator al unor tragedii ce se desfășoară în fața ochilor mei. Mă sufoc. Viața mea este otrăvită de acest ticălos.

— Te înșeli ! Ai început în sfîrșit să devii om. Suferința e omenească. Misiunea ta este de a degaja esența sen-

timentelor reunindu-le în timp, ca la o metaforă. Eşti om de artă ! Universul aspiră obscur să intre în contact cu noi şi să ne facă prizonierii lui. Prin artă îmblînzim şi domolim universul, dacă nu, ne va distruge. Noi sîntem doar rîme. Vrei să cazi în neant ? E nevoie de o luptă vehementă pentru a uita, un efort frenetic şi persistent pentru a trăi în absolutul atemporal. Trebuie să ne detaşăm de toate, fără regret şi fără dezgust.

— Tu aşa faci ! Dacă ai fi ţinut cît de cît la Viorica Laurenţiu nu ai vorbi aşa ! — Ianula atinsese o coardă sensibilă. Greg ştia că în Viorică pierduse singurul său scop, singura dulceaţă spirituală, singura rază de dragoste, singura sa consolare. Se scuturâ de gîndurile grele — ce eşti tu, cum îi spune, un neoziarist, unul care scrie dintr-un unghi de vedere foarte personal.

— Eu caut adevărul !

— Adevărul ? Sau răzbunarea ?

— Moartea ei mă urmăreşte şi pe mine. Ea rămîne pentru mine o poezie a deziluziei. Am fost cu ea într-o barcă fragilă care ne-a permis doar interogarea conştiinţelor.

Ianula îl prici furios. „Îşi bate joc de mine sau e ceva şi cu el ? După figură pare transpus în alte sfere. Întotdeauna îmi scapă ce gîndeşte cu adevărat“ !

— Ajută-mă atunci să-l pedepsim pe Moldoveanu.

Greg se strîmbă „Ianula este perfect incapabil de formule precise“. Dar şi eu, pot spune acum ca Rimbaud : „Eu sînt un altul“.

— Bine. Îţi promit că voi începe să acţionez prin toate mijloacele şi cu toţi prietenii.

Greg scoase două pahare, turnă vin alb în ele şi se miră că Ianula răsturnă paharul pe gît dintr-o mişcare fără să mai spună : „noroc“ !

După eşecul la telefon cu Emilian, Greg mai încercă şi la Mărăscu. De două ori nu-l nimeri acasă. A treia oară îl prinse la telefon, dar cînd îşi spuse numele urmă o tăcere după care brusc se întrerupse legătura. Reveni crezînd că a fost o defecţiune. Nu i se mai răspunse la telefon.

încercă și a doua zi. Aceeași tăcere. În ultimul timp tot felul de întîmplări i se păreau curioase și ciudate. Nu-l mai suprindea faptul că cei doi se ferau de el. Îl ocoleau. Zărnescu îi spusese că și reuniunile de la Emilian încetaseră, iar atunci cînd întîmplător se vedeau, Emilian părea absent, grăbit, lispit de entuziasmul și de răzvrătirea furioasă, de altădată. Greg simțea nevoia să se sfătuiască cu cineva, să pună rînduială în gîndirea și imaginația sa. Nelu plecase în provincie. Și de fapt Nelu Ianula se dovedise neputincios. Avea el nevoie de ajutor și de sfaturi.

„În fond ce vreau ? Liniște, fericire ? Nu, nimic decît adevărul, fie cît de înspăimîntător și groaznic poate fi“ ! Potrivit pentru lămurirea lui i se păru atunci o discuție cu căpitanul Rogoz, bunul său prieten, care la telefonul și invitația sa îi răspunse cu bucuria sinceră de a-l revedea pe Greg, la el acasă. Greg îl aștepta cu nerăbdare pregătind două pahare și o sticlă cu vin vechi de Odobești. Ca întotdeauna, Rogoz fu punctual. Ținuta sa sportivă, aerul său degajat și vesel îl învioră pe Greg.

— Amice, începu Rogoz așezîndu-se comod în fotoliu, sînt sigur că și de data aceasta tu ai o poveste nostimă.

— Se mai întîmplă să solicit și eu sfaturi.

— Sînt tot probleme de artă ? Nu am nici o îndoială.

— Cu artiști și poate ceva mai complicate. Și Greg începu să-i povestească : de grupul lui Emilian, de furtul și lectura de la Sinaia, cu tacîmurile de argint aurit, de discuția cu Viorica Laurențiu asupra tacîmurilor dispărute de la muzeu, de caracterul lui Emilian și al lui Mărăscu, de sinuciderea suspectă, după părerea lui, a tinerei muzeografe Viorica, de scrisoarea primită și imposibilitatea de a vorbi la telefon cu Emilian și Mărăscu, despre esențialul din cele relatate de Zărnescu, despre Moldoveanu care se afla la Sinaia în ziua fatală. Vorbi aproape o oră, timp în care Rogoz își umpluse cel de-al patrulea pahar de vin, ascultîndu-l cu multă atenție, zîmbind deseori, în felul său, neîncrezător.

— Gata ! Ai terminat ! Drept să-ți spun, am impresia că mi-ai rezumat un roman de aventuri. La prima vedere s-ar părea că totul e clar, așa cum spui, și că eu ar trebui

să mă ridic, să iau niște cătușe și să-i arestez pe inculpații de tine în o afacere atît de oneroasă, care a avut și o victimă. S-ar putea să ai dreptate... Dar...

— Ce dar ?

— Să luăm pe rînd. Întîi furtul și apoi sinuciderea. Cum poți dovedi că tacîmurile de la muzeu sînt aceleași cu cele din Elveția ? E foarte probabil ca prințul să le fi avut dintotdeauna. Poate le-a moștenit. Și o va dovedi foarte ușor. Apoi cum au ieșit din țară nu vei reuși a dovedi, prin cine și cînd. La muzeu afirmi că a fost un proces, care s-a terminat cu condamnarea gestionarului. Prcesul s-a închis, s-a clasat. Pe ce bază îl redeschidem ?

— Declarația muzeografei Viorica Laurențiu.

— Dar ea este moartă. Imposibil de a fi interogată ca martoră. Afirmațiile ei, spuse de tine, nu pot fi dovezi judiciare. Punctul doi : cum poți dovedi că a fost ucisă, ce probe ai, mai ales cînd medicul legist și miliția din Sinaia au constatat sinuciderea ? Ce pot face eu ? Să mă duc și să le spun : domnilor , Grigore Penescu crede altceva. Voi v-ați înșelat. Nu a fos o sinucidere, ci crimă. Domnule, am nevoie de dovezi, nu de o imaginație bogată care leagă literar diferite întîmplări, la care din coincidență ai fost martor.

— Deci nu mă crezi ? Consideri că sînt doar un aiurit ce bate cîmpii ; că mai bine îmi vedeam de treburile mele. Că Moldoveanu, Dănciulescu, Mărăscu nu există. Că Viorica Laurențiu nu a trăit în mijlocul acestor oameni ! Că eu nu-i cunosc ! Că ea nu a murit ! Că eu... Greg simțea un nod în gît.

— Interesant este că întotdeauna ai reușit să mă convingi cu fantezia ta, ba de una, ba de alta. Și de data aceasta am impresia, vagă, desigur, că nu te înșeli. O impresie incertă, deocamdată, că ar fi ceva, verosimil în ceea ce spui. Însă... sînt legat de mîini și cu bandă neagră la ochi.

— Și atunci ? Cum mă poți descurca în acest labirint și necunoscut mister ?

— Sînt de partea ta, atît, însă total neputincios. Justiția are legile ei. Procesele judiciare se bazează pe documente, fapte, declarații, martori, probe.

— Înțeleg. Totuși dă-mi o mînă de ajutor ! Greg se ambiționa. Pentru nimic în lume nu trebuia să renunțe la adevăr și dreptate.

— Sînt curios ce mai vrei !

— Două lucruri. Vreau să merg la Sinaia și să răsfoiesc prin hîrtiile rămase de la Viorica Laurențiu.

— E cam greu, fiindcă ești civil, incorigibil, și mai lucrezi și în presă, dar, fie, am un prieten acolo care-ți poate aranja acest lucru. Bun, mîine îi dau telefon și te poți duce oricînd. Al doilea ?

— Faptul că am fost amenințat în scris, cer protecție.

— Tu ? Protecție ? O să rîdă toți de mine și mai ales de tine. Dacă am proteja pe toți care primesc anonime, ar însemna să folosim o armată imensă. Ucigașii trec la fapte, nu fac literatură.

— Nu în sensul acesta. Deoarece bănuiesc că sînt amenințat de Emilian și Sorin Mărăscu, aș vrea să afli ceva în plus despre ei. Mărăscu a trăit idei iluzorii ale puterii și speranțelor suverane, o victimă în noaptea intelectuală.

— Deci să-i urmărim ! Nici asta nu prea merge, fără o cerere justificată și fără aprobări superioare ! Pe baza unor presupuse acuzări, nu apare posibil. Așa, personal, pentru tine, prietenește, am să văd ce posibilități există, însă numai cînd te întorci de la Sinaia și dacă mai aduci vreo probă, un document valabil, concludent care să-mi justifice ilegalitatea ce-o voi face pentru tine.

— Cred că în curînd o să-mi dai dreptate.

— Instinctul ! Imaginația ! Intuiția ! Ce te îndeamnă să afirmi aceasta ?

— Inteligența mitopoetică, pe care se bazează imaginația, recunoaște existența unei forțe imense disimulate în profunzimea naturii și a societății umane, vizibilă și recunoscută numai cu ajutorul semnelor și simbolurilor. Imaginația determină transferul semnelor vizuale, corespunzătoare unor realități concrete, în concepte, fixîndu-le în structura evenimentelor, dîndu-le prin aceasta, în relația cu alte semne, o valoare, o semnificație. Imaginația

are deci o funcţie determinativă. Ea selectează semnele, datele, le dă o formă, calitate, o valoare. Ai să mă întrebi dacă imaginaţia are şi funcţia cunoaşterii ? Imaginaţia nu se înşală niciodată fiindcă ea nu se confruntă cu lucruri reale. Rogoz îl privea amuzat pe Greg. — Cunoaşterea nu este concretă şi nici imediată. Ea are un caracter de universalitate, de posibil. Ai să spui că imaginaţia este atemporală şi chiar aspaţială. În fond imaginaţia parcurge un proces de sintetizare. Ca să fiu mai clar asupra a ceea ce înseamnă semnele în imaginaţie, cît de valabile sînt ele, am să-ţi amintesc de Aristotel care, printre primii, considera că sunetele emise sînt „simbolurile sufleteşti", cuvintele scrise sînt „simbolurile cuvintelor emise de voci", iar culorile „simbolurile afective". Deci poţi recunoaşte un om după voce, cuvinte scrise şi culori.

— Astea sînt scheme. Tu ai vrea o nouă ştiinţă care să revoluţioneze legile justiţiei.

— Nu ! Vreau doar să-ţi demonstrez că imaginaţia mea nu este o absurditate, o fantezie lipsită de orice reguli sau scheme, cum doreşti să le numeşti.

— Există şi imaginaţii bolnave.

— Şi acestea au un substrat, o cauză. Nu e cazul aici. Părerea mea este că eliberînd imaginaţia de convenţionalisme îi acordăm o sferă a cuprinderii datelor realităţii, fără limite, şi prin această lărgire, imaginaţia mea participă activ la procesul cunoaşterii.

— Asta-i bună ! Vrei să mă convingi că imaginaţia ta e mai valabilă decît documentele şi probele concrete.

— De ce nu ? Imaginaţia constituie activitatea dialectică a spiritului. Imaginaţia este o idee-forţă, care se transformă în adevăruri concrerte cu iconografia normelor de conduită obişnuite. De fapt sîntem făcuţi din aceeaşi stofă ca şi visurile.

— Gata ! M-ai convins, şi deşi nu te înţeleg, aprob totul. Mergi la Sinaia şi la întoarcere vedem ce facem. Am terminat sticla. Acum pot să plec ? Pe curînd !

Greg rămase cu paharul în mînă. Rogoz îi strecurase unele îndoieli. Spera însă că Sinaia îi va aduce o lumină în imaginaţia sa, un punct de sprijin în presupunerile lui.

Coborînd în gară, Greg se bucură de răcoarea dimineţii unui iunie senin. Simţea mireasma brazilor şi aerul proaspăt. Se învioră, alungînd frămîntările şi îndoielile care-l cuprinseseră în tren, gîndind la Viorica Laurenţiu şi întrebîndu-se de ce oare nu-şi vedea de problemele lui zilnice.

Încercase să citească, stînd comod în compartimentul de clasa I, în care se mai aflaseră doi bărbaţi, ce dormiseră tot timpul trezindu-se, doar cînd el se ridică să coboare. Imaginea figurii triste a Vioricăi Laurenţiu îl obseda. De fapt pentru ea venise. Vroia să se convingă dacă se sinucisese sau fusese omorîtă. Se simţea implicat obscur şi intim în destinul ei tragic.

Urcă liniştit scările ce duceau spre vechiul Cazino, trecu soseaua, străbătu grădina principală şi înainte de a ieşi pe strada în pantă ce urca spre cotă, întrebă pe primul miliţian unde se afla sediul Miliţiei.

Acesta fu curios să afle cauza însă la insistenţa şi încruntarea lui Greg renunţă şi-i explică cu lux de detalii direcţia şi locul miliţiei. Aici fu întîmpinat chiar de locotenentul Vrancea. „Se prezentă şi nu apucă să-şi arate motivul sosirii la Sinaia, deoarece locotenentul i-o luă înainte.

— Mi-a telefonat tovarăşul căpitan Rogoz, să vă înlesnesc să vedeţi ceea ce a rămas de la sinucigaşa Viorica Laurenţiu, adică ce se mai găseşte la noi. Acesta este scopul vizitei dumneavoastră ! ? Nu ?

— Exact. Vă rămîn îndatorat pentru amabilitate.

— Prea multe lucruri nu avem. S-au strîns doar acele obiecte care au fost de folos cercetărilor. Restul — mobilier, haine, covoare, vesela şi alte obiecte, un televizor, un radio portativ, au fost luate de o rudă îndepărtată.

— Nu avea părinţi sau fraţi ?

— Nu, Părinţii au murit în timpul războiului, la un bombardament, iar fratele, ca militar, a murit undeva, cu regimentul său, prin Ardeal. Asta şi explică singurătatea şi caracterul ei irascibil.

— Dumneavoastră aţi făcut ancheta ?

— Da ! De aceea cunosc unele amănunte.

— Cum s-a sinucis ?

— Doctorul a localizat survenirea morții pe la orele două, noaptea, provocată fiind de luarea unor pastile de stricnină.

— Stricnină ! S-au găsit și alte urme ?

— Nu. Doar urmele ei pe flacon, pe paharul de apă, pe o sticlă. S-au cercetat desigur urme și pe alte obiecte.

— Ușa ce dădea în garsoniera ei era închisă ?

— Da.

— Avea cheia în ușă ?

— Nu. Era pe o măsuță alăturată ușii. Vrancea îl privea curios cum îi pune întrebările. Răspundea impasibil, politicos și incredul.

— Dacă avea două chei, cineva, care ar fi fost înăuntru, ar fi putut să iasă, luînd cu el a doua cheie.

— Ne-am gîndit și noi. Nu știa nimeni că ar fi avut două chei. Majoritatea garsonierelor alăturate au tot cîte o cheie. Am verificat dacă a fost văzut cineva în seara aceea. Am cercetat și ce călători au venit cu trenul. Presupunerea de crimă, la care probabil vă referiți sau meditați și pe care și noi am lansat-i inițial, nu a rezistat.

— Nu este însă exclusă !

— Pînă la alte dovezi este refuzată.

— Au rămas de la ea ceva scrisori ?

— V-am spus, mai nimic, doar niște fotografii și cîteva caiete conținînd un fel de memorii-notații, o cutie cu cîteva scrisori și obiecte strict necesare procesului. Le avem într-o pungă și dacă doriți vă stă la dispoziție în camera alăturată.

Locotenentul se ridică de la biroul său și-l conduse pe Greg într-o cămăruță unde se aflau doar o masă și două scaune. Era o cămăruță tristă, întunecată, contrastînd puternic cu soarele ce pătrundea printr-o fereastră mică zăbrelită. Mulțumind, Greg se așează la masuță, pe care se afla o pungă din sac, ca cele de transport banii și, începu să desfacă șiretul, ce o înfășura strîns, cu emoție și curiozitate indiscretă.

— Cred că două ore vă ajung. Eu am să lipsesc în acest timp. Peste două ore mă regăsiți la mine în birou.

— Foarte mulțumesc. Cred că va fi suficient.

Greg trăia o impresionantă și ciudată emoție. Pătrundea în forul interior al unei ființe care nu mai exista. Privi pe

fereastra cu gratii prin care se zăreau crestele munţilor. Simţi o greutate care-l apăsa. Ezită un moment, apoi răsturnă ferm totul din punga de sac pe măsuţă. Nu erau prea multe obiecte. Un plic cu fotografii, un pachet de scrisori şi caiete legate cu o panglică, nişte sticluţe cu etichete, un pachet cu rochii şi alte sumare îmbrăcăminţi, pe care le dădu precipitat deoparte cu un fior nedesluşit, şi o cutie din carton, cu obiectele ce fuseseră, probabil pe noptieră.

Începu cu fotografiile. Le întinse pe măsuţă şi ca la un joc de cărţi încercă să le aşeze pe perioade. Erau fotografii de familie, de la şcoala elementară, din anii studenţiei, apoi fotografii din perioada de la muzeu, în interiorul muzeului şi pe munţi, vara, în şort sau iarna în costum de schi. Tresări dureros observîndu-i silueta graţioasă, feminină. Îl miră absenţa din fotograrfii a lui Sorin Mărăscu. Imposibil, gîndi, ca în decurs de doi ani, cît durase legătura lor, să nu fi avut cel puţin o fotografie împreună. Cineva le sustrăsese şi le distrusese. Ea, după despărţire ! Criminalul prezumtiv să fi căutat o fotografie compromiţătoare ! Iată un prim mister şi o primă deducţie, conchise Greg. Însemnările de pe spatele fotografiilor erau neînsemnate. Cele mai multe fotografii nu aveau nimic notat pe spatele lor. Începu să estimeze imaginea Vi-orichii. Fusese iniţial o fiinţă veselă, cochetă, plăcută, chiar frumoasă. În cele mai recente fotografii, probabil după despărţirea de Mărăscu, chipul i se înăsprise. Era mai slabă şi mai potolită în mişcări, dar păstra un trup de model ca din revistele de cinema. Nu mai poza în grupuri mari, ci doar în grupuri restrînse şi acelea cu colegii din muzeu. Recunoscu pe unii dintre ei. Greg se aşteptase la mai multe dezvăluiri din parcurgerea fotografiilor. Le fot privea, le schimba poziţiile pe masă, dar în zadar. Erau mute. Le strînse şi le puse la loc în plic. Desfăcu, cu o nouă emoţie, pachetul cu scrisori. Unele se aflau în plicuri, altele fără plicuri. Începu să claseze tot pe perioade. Nu erau prea multe. Firea închisă, izolată a Vioricăi o făcuse să întreţină puţine relaţii în afară. Probabil nu păstrase nici toate scrisorile. Şi aici lipseau eventualele scrisori primite de la Mărăscu. Greg simţea dezamăgirea. Două prietene, artiste, din Bucureşti, îi scriseseră mai des, in-

formații stereotipe în legătură cu expozițiile ce se organizaseră în capitală. Cinci scrisori de la rude cu probleme familiare. Cîteva adrese oficiale privind încadrarea tarifară și alte asemănătoare, decizii sau invitații de expoziții. Unele asemenea corespondențe oficiale, erau semnate de Sorin Mărăscu în calitatea sa de director adjunct al Muzeului. Reciti scrisorile dar și ele rămîneau mute. Se mai aflau în pachețelul cu scrișori trei caiete cu note și pagini cu rezumate asupra cărților citite. Descoperi printre ele cîteva notații, panseuri biografice asupra unor întîmplări cotidiene, ca și unele păreri emise asupra altor persoane. Constată că cele trei caiete corespundeau la trei perioade. Perioada dinaintea cunoașterii lui Mărăscu, din anii studenției și pînă la venirea lui Mărăscu ca director, perioada petrecută împreună și aceea a ultimilor doi ani de singurătate. Greg se adînci în lectura lor. Rămase surprins observînd că din al doilea și al treilea caiet lipseau file. Probabil fuseseră desprinse. Destul de multe. Unele apăreau desprinse. rupte, în grabă, nervos, după modul cu care arătau locurile lor în cotoarele caietelor. Cineva deci, umblase la ele. Cînd ? Și de ce ? Tot astfel puteau fi smulse de Viorica înainte de a face gestul tragic.

Descoperi însă un teanc de foi, ca un fel de jurnal, ce păreau a fi fost desprinse din caiete, scrise ca note autobiografice sau concepte de scrisori.

Începu să citească :

„În sfîrșit iată-mă repartizată la Muzeul din Sinaia. Am dorit aceasta, dar, acum după ce m-am plimbat pe străzile pietruite, după ce am urcat pînă la cotă și la Cumpătul unde e și cantina, la care voi mînca împreună cu artiștii și scriitorii ce vin la odihnă, sînt intimidată. Cum voi reuși eu să pictez tot ceea ce văd ? Munții mă sperie, ca motiv de inspirație. La Institut nu am învățat cum se pictează brazii. Mie mi se par ori mături ori pete verzi. Apoi culorile peisajului se schimbă din minut în minut, după cum soarele e acoperit de nori. Nu apuc să pun verdele pe pînză că devine albastru. Nu am cu cine să mă sfătuiesc !

Păstrez de la natura locurilor mele natale o oarecare ordine a succesiunii timpului, culorilor, luminii și o oarecare precizie în obținerea tonurilor, dar aici, în timpul lu-

crului, totul se schimbă instantaneu și culorile își pierd identitatea inițială. Arta cere muncă fermă și constantă, un atașament perfect, contemplarea și examinarea naturii. în mod continuu. Cum reușesc unii să picteze inidiferenți, cu o energie degajată și cu o înspăimîntătoare exactitate ? Fiecare culoare exprimă și ceva din interiorul meu. Trebuie să profit. Notez și voi încerca reconstituirile acasă."

„Trăiesc abandonarea ideilor. Mă părărsesc forțele și curajul. Munca din muzeu mă risipește în mii de probleme. Ajung acasă descurajată. Să pictez numai duminica ? Mii de turiști se opresc și comentează. Unii cred că-i o glumă ce pictez și-mi dau sfaturi absurde. Mă cuprind coșmarurile. Sînt singură. Van Gogh spune că arta este omul ajutat de natură. Dar cum ? Mie a început să-mi fie ostilă. Plouă. Aștept iarna."

„Sînt o femeie dominată de o pasiune suverană pentru artă. Pasiunile pot fi oarbe. Mi-e teamă, de mine și de artă. La școală nu am învățat legea proporțiilor dintre lumină și umbră, dintre lumină și culoare. Duc o luptă sterilă cu aceste probleme. Mă enervează atîta verde în jurul meu.

Oamenii, colegii, prietenii prietenilor sînt dispuși la golănii — sînt mai repede superficiali decît la efortul de a gîndi. E ridicol să fii femeie-artistă și singură. Trebuie să rezolv această dilemă oribilă. Să mă resemnez, să mă mărit, să accept un amant !"

„Citez din Van Gogh : «A face studii înseamnă a semăna. a face tablouri înseamnă a recolta». Ce simplu, pentru el !

Ce înseamnă armonia culorilor nu știu încă. Poate instinctul, intuiția, experiența să mă lămurească. Armonia cere simultaneitatea ansamblului sau să aștern culorile cum le simt ! Nu reușesc să prind sentimentul naturii, forța frumusețea ei ! Natura mă copleșește, mă sperie, mă domină, mă face mică.

Colega mea Veta îmi tot spune : dragă ce te chinui, munţii sînt făcuţi pentru dragoste nu pentru pictură. Eşti o proastă că stai singură ! Cred că are dreptate."

„Ieri l-am văzut pe fostul meu profesor Grigore Penescu. În muzeu. Se uita la tablouri şi mobile. Parcă vroia să le cumpere. Abia mi-a răspuns la salut mîngîind o statuie din marmură. Am vrut să vorbesc cu el. Imposibil. Fetele din muzeu mi-au luat-o înainte. A stat cu ele de vorbă, au rîs. Eu am fost timidă şi am suferit. Îmi pare rău că nu am fost mai îndrăzneaţă. La Institut mă făceam mică atunci cînd se uita la mine. Ce păcat că-mi place, cînd el este atît de străin !"

„Izolarea este un fenomen penibil. Mă simt ca într-o celulă, deşi mă învîrt într-o lume civilizată. Citesc."

„Dragostea pentru artă te face să pierzi adevărata dragoste. Acum cîteva zile, duminică, au venit la Sinaia Grigore Penescu şi Ianula, şeful meu din minster, cu o femeie blondă, frumoasă, o cochetă răsfăţaţă. Am crezut că este cu Greg Penescu, se potriveau după cum el se învîrtea în jurul ei. Am fost geloasă. L-am urît pînă ce l-am întîlnit şi Ianula mi-a prezentat-o ca pe soţia lui. Ce noroc pe Ianula să aibă o asemenea soţie ! Monstrul de Grigore nu cedează frumuseţii deşi o curtează. E un egoist. Nici acum nu m-a văzut. După ce Ianula mi-a prezentat-o pe soţia lui, ei doi au mers înainte şi eu am rămas în urmă, cu ea. Cred că ea a simţit că mă tot uitam după Grigore Penescu. Cînd au plecat, el mi-a strîns mîna zîmbind. Am crezut că-mi strînge inima."

„Pentru a reuşi îţi trebuie ambiţie şi mie ambiţia mi se pare absurdă. Am trimis o pînză la Bucureşti şi nu a fost primită la salon. O primă deziluzie. O luptă între moarte şi imoralitate. E un vid cumplit în jurul meu. Noap-

„Începînd de azi avem un nou director adjunct. E energic și știe ce vrea. Ca specialist, treacă-meargă — munca o facem noi, dar ca bărbat e bine și avem nevoie de un conducător care știe ce vrea. La ședință s-a uitat mai mult la mine. Eu știu ! Nu știu ! O fi ? Nu va fi ?...“

„Sînt bună, sînt rea ! În orice caz ostilă, ca să accept realitatea trebuie s-o cenzurez și dacă o cenzurez ce mai rămîne ? Nu mai văd lucrurile cum sînt — mă simt trădată dar și cucerită. Prefer să nu mai gîndesc. Inima mea e în foc. Arde și la rece. Luciditate și demență ! Mă aflu între a fi și a nu fi. O ! Nebunie învinsă !

Este el rău ! Nu ! Eu sînt rea și pretențioasă. Viața mea e o rapsodie a durerii, chiar cînd sînt cu el, deoarece acum sîntem împreună.“

„Pasărea nopții mă strigă, mă atacă. Monștrii mă cheamă. Monștrii fac răul împiedicînd pe alții să facă binele“.

Foile volante se întrerupeau. Greg rămase pe gînduri cu ele în mînă. Desigur că posibil era să fi fost și altele. Cineva le selecționase și lăsase numai cîteva. „Ciudat ! Ce înseamnă iraționalul și forțele obscure ale omului ! Femeia, pe acest pămînt, medita Greg, a perpetuat domnia lui Satan, căci viața e un infern“.

După cîteva minute de relaxare, Greg lua în mîini caietele.

Rezumatele cărților citite și înserate în caiete îl interesau prea puțin. Își notă în propriul carnet titlurile și ordinea lor. Paginile cu date jurnaliere erau subiective, naive sau sentimentale, de genul : „Azi am fost în excursie la Predeal. A fost frumos. Soare. Cald. Veselie. Înghesuială în tren la întoarcere“. Sau „S. — probabil Sorin — s-a

uitat azi toată ziua după mine. Ce credea oare, că eu sînt o pradă ușoară ?“ ori „Din ce în ce este mai trist. Vine iarna și singurătatea devine mai apăsătoare“.

În caietul trei, reflexiile proprii apăreau din ce în ce mai triste. Deznădejdea și angoasa puseseră stăpînire pe sufletul ei. Citi : „Zilele și nopțile sînt pentru mine totuna. Noaptea nu dorm, mă chinuie vedeniile, ziua aș dormi dar mă obosesc și mă plictisesc oamenii. Sînt singură și singurătatea a devenit o povară grea. Mă cufund în gol. Cobor și nu am nici un punct de sprijin, de reper, de orientare. Mă cuprinde amețeala, Aș vrea să ajung odată la fund, să trăiesc sfîrșitul, să mă opresc, să găsesc odihna. De ce ? De ce ?“

Erau pagini triste de o descurajare funebră. Lectura lor demonstra dovada clară că starea ei sufletească mersese spre sinucidere.

Reluă citirea caetelor. În caietul doi găsi o singură însemnare pe care și-o notă înfrigurat in caierul lui.

„S. mă împinge spre fapte ciudate. E frămîntat continuu. Nu-l mai înțeleg. Vrea ceva mai mult decît e posibil ! Oare nu-i ajunge dragostea mea ? Pare ahtiat după bani. Visător incurabil, dar și orgolios, mîndru, tiranic. Cîteodată mă înfurii pe el ; prea mă silește să fiu devotată ! Total... mă încearcă oare“ ?

Era unica aluzie posibilă la Sorin Mărăscu. Probabil celelalte foi fuseseră rupte pentru a nu fi implicat în cercetările morții ei. Imaginația lui Greg căuta febril explicații. Nu era satisfăcut de ceea ce găsise, dar i se întărise bănuiala că Viorica fusese ucisă premeditat și cu sînge rece.

Ușa se deschise. Tresări. În prag apăru locotenentul Vrancea.

— Au trecut trei ore dacă vreți să știți. Eu trebuie să plec și înainte am obligația să restitui la magazie sacul. Ce spuneți ? Ați găsit ceva ?

— Nu ceea ce ar determina să schimbe concluziile anchetei — dar care pe mine, mă fac să cred că nu a fost o simplă sinucidere.

— Cum asta ?

— Nu vă pot demonstra. De fapt, Greg nici nu vroia să mai complice lucrurile. O întrebare doar ! S-au găsit hîrtii arse în sobă ?

— Vă referiți la foile lipsă ! — Nu era lipsit de perspicacitate locotenentul — Nu s-au găsit urme de hîrtii arse și nici alte urme pe caiete. Probabil că ea le-a rupt înainte, să nu rămînă ceva compromițător pentru ea. Sau pentru altcineva, dacă vreți.

— În camera ei nu s-au găsit și picturi ?

— Ba, da, dar au fost date familiei. Nu conțineau nimic care să ajute cercetările.

— Pe mine m-ar fi interesat enorm.

— Vă putem da adresa rudei care le-a luat. Dar altceva, mai clar, decît ați văzut și cercetat, cu regret, nu mai avem.

— Posibil. Mă retrag și eu. Vă mulțumesc tovarășe Locotenent ! Ați fost foarte amabil !

Locotenetul îi strînse mîna și închise ușa în urma lui Greg, clătinînd din cap, în timp ce lega sacul cu șiretul.

*

Întors la București, Greg îl căută pe căpitanul Rogoz, dar acesta era plecat din localitate. Peste cîteva zile fu și el invitat la Timișoara să participe la un juriu al unei expoziții ce se organiza ca prolog la o plenară a Uniunii Artiștilor Plastici. Și aici găsi aceeași fierbere din București. Artiștii vroiau unele schimbări, dar nu totale. Schimbarea unor persoane din București presupunea și la ei unele modificări. Se împărțiseră în două tabere. Greg, care după ședințele juriului, mergea cînd cu o tabără, cînd cu cealaltă, la restaurant, la masă, sau prin ateliere, asculta sute de propuneri și continue judecăți de valoare. Oricum, atmosfera era mai calmă și mai optimistă. În loc de patru zile, rămase șase, pentru a participa și la vernisajul expoziției. Șederea la Timișoara se transformase într-un gen de vacanță. Uitase de Emilian Dănciulescu, de Sorin Mărăscu, de Ianula, de Moldoveanu. O cameră de hotel, luxoasă și comodă, o masă bună la resturant, întotdeauna însoțit de un artist, vizite prin ateliere, ședințele juriului

în mijlocul lucrărilor de artă, pelerinajul prin muzee și plimbări seara pe străzile Timișoarei erau binevenite. Îi surîse și-i prinse bine o asemenea vacanță plăcută.

A doua zi după vernisajul expoziției, se întoarse cu avionul la București. Se duse la atelier la Zărnescu pentru a mai afla noutăți din tabăra adversă lui. Zărnescu nu prea era în apele lui. Băuse. Se bucură totuși de vizita lui Greg.

— Am fost plecat la Timișoara. Lipsesc de peste zece zile. Habar n-am ce mai este nou prin rîndurile artiștilor...

— Acum că s-au rînduit delegațiile pentru o conferință a Uniunii, am impresia că s-au mai liniștit apele. Eu nu am fost invitat. Uite așa... și Zărnescu înjură cu poftă.

— De ce ? Ce motiv aveau ?

— Eu știu ? Poate chestia cu Emilian, cu ședințele noastre, poate au aflat că sîntem împotriva lui Moldoveanu.

— De cînd ? Dănciulescu ce face ?

— Bine mersi ! Trebuie să plece cu o expoziție.

— A plecat !

— A ! Ce se miră domnul ! Credeam că-l cunoști mai bine decît mine. Un escroc. Mă îndoiesc că dacă pleacă se mai întoarce. Pleacă la logodnica lui, la femeile lui.

— E tare tipul ! Îmi amintește de marchizul de Sade. Marchizul de Sade pentru sadismul lui a fost închis de aproape 20 de ori și a petrecut în închisori 30 de ani. Dănciulescu de 20 de ani e liber și uneori primește și onoruri. E un Sade modern, un scelerat al deliciilor dragostei și afacerilor. Numele lui exaltă o odoare cadaverică, care ucide orice virtute și inspiră oroare. — „Oare nu din cauza lui a suferit Viorica Laurențiu și a fost împinsă la sfîrșitul tragic ?“ — Dănciulescu are un geniu natural, nu neg, al orgoliului și egoismului, cu forțe obscure bine camuflate, de un colorit social strălucitor. De aceea l-a și îmbrobodit pe Moldoveanu. Ca și marchizul de Sade nu a avut teamă să se amestece în problemele evoluției sociale. A avut chiar neobrăzarea să afirme că el a imprimat filozofiei prezentului un fundament nou și solid. Singura și adevărata sa forță ideologică a fost subversiunea valorilor morale și a normelor senzitive. El a creat în mijlocul artiștilor o estetică a răului, o atmosferă cinică, care s-a reflectat și în tablourile sale, ce păreau la un moment dat mărețe, ca

„înmormîntarea eroului“ sau „Primirea eliberatorilor“.

Mă întreb cui și cum îl lasă pe Mărăscu, pe cel mai bun prieten al său ? Amîndoi făceau o unitate. Separaţi vor fi nimicuri.

— De ce ? Ce ne pasă nouă de Mărăscu ? Ce e cu el ?

— Întotdeauna a fost oscilant și a alunecat pe panta care-i servea de trambulină pentru o situaţie avantajoasă. Deștept băiat ! Greg continua să gîndească la Dănciulescu.

— Deștept !... și Zărnescu înjură din nou.

Prea multe nu reuși să afle de la Zărnescu, mai ales în starea de euforie în care se afla.

Ajuns acasă, Greg primi un telefon de la Rogoz.

— M-ai căutat !

Firesc. Nu hotărîsem să ne vedem cînd mă întorc de la Sinaia ? Au trecut peste zece zile.

— Și ? Ca detectiv — apăsă pe cuvînt, puţin ironic — ce-ai descoperit ?

— Poţi veni la mine ?

— În regulă. Pornesc imediat. Sînt curios.

Greg chibzuia cum va privi toate presupunerile lui și probabil că Rogoz i le va spulbera din nou cu un „nu se ţine“...

Rogoz sosi, și ca de obicei se instală comod în fotoliu, pentru a-l urmări amuzat pe Greg scoţînd dintr-un dulăpior de data aceasta o sticluţă cu coniac și două pahare. Aștepta să umple paharele, luă unul și-l îndemnă.

— Să auzim povestea !

— Ai să mă acuzi că iarăși sînt robul fanteziei. Poate, însă de data aceasta vreau să te consult serios dacă am avut dreptate sau nu !

— Fapte ! Nu vreau vorbe !

— Bine ! Ascultă rezumatul. Acum doi ani, Comisia de inventariere a Muzeului a descoperit lipsa a 6 x 12 = 72 de tacîmuri din argint aurit, frumos decorate și cu însemnele regale pe ele. Se fac cercetări și în lipsă de un vinovat cert este arestat pentru neglijenţă și tăinuire, gestionarul. Postul de director îl suplinea Sorin Mărăscu, fost ofiţer în poliţia veche, un om exersat în ale poliţiei și justiţiei și în același timp ambiţios, orgolios, capabil de orice, știind să cumpere și să vîndă orice în interesul pro-

priu. Adaptîndu-se situaţiei politice, după 1948, la ieşirea din poliţie a urmat cursuri serale de istoria artei, obţinînd, la absolvire un post de muzeograf. Aşa l-a cunoscut Dănciulescu, care prin Moldoveanu, a reuşit să fie numit la Sinaia, ca director adjunct. Desigur că Mărăscu i-a rămas recunoscător şi devotat. Dănciulescu i-a făcut şi alte servicii lui Mărăscu, dar nu fără un scop precis. Dănciulescu vedea în avutul muzeului posibilitatea de căpătuială. Ianula mi-a spus că mai dispăruseră şi alte obiecte. mai mici, fără o valoare extraordinară. Între timp mătuşa logodnicii lui, care era la Roma şi se învîrtea în cercurile princiare, prietenă cu Cambiano, i-o propus obţinerea tacîmurilor de argint, probabil contra unor avantaje valutare. Banii pentru ea şi Cambiano nu contau. Alte interese stăteau la mijloc. Fiica adoptivă, logodnica lui Dănciulescu, îl prelucrează bine şi acesta îl montează pe Mărăscu. Amîndoi au stabilit un plan cuprinzînd şi un viitor comun. Sinaia, aparent era un loc de vicii delicioase însă ei au măsluit extragerea tacîmurilor şi au stabilit, ca asociaţi, împărţirea beneficiilor şi protecţia în străinătate. Mărăscu, om de poliţie veche, mergea nestingherit, aşa spunea Viorica Laurenţiu, prin toate camerele şi depozitele muzeului. Avea ori chei ori şperacle speciale. Vreau să reţii, că avea şi dublura cheii de la camera Vioricăi Laurenţiu, doar trăiau împreună şi mergea la ea cînd vroia. Ea, cred că ştia mai multe decît mi-a spus, atît mie cît şi la proces. Mărăscu avea încredere în ea intenţionînd s-o facă complice şi să plece împreună. Păstra la ea tot ceea ce considera că este secret; documente, scrisori compromiţătoare, poate convenţia semnată cu Dănciulescu, poate valută, nu ştiu exact. Viorica a lăsat să se înţeleagă că nu a vrut să-i facă rău lui Mărăscu, că dacă ar fi vorbit, procesul ar fi avut alt curs. Poate i-a promis că o ia şi în străinătate, deşi nu cred că Dănciulescu ar fi acceptat o ancoră după el. Paginile smulse din caietul ei, asta am constatat la Sinaia, conţineau cred asemenea aluzii. Nu-mi dau seama cît s-a amestecat ea în această afacere. Nu i-a fost greu lui Mărăscu să ia dintr-o ladă mare cele 72 tacîmuri şi să le predea lui Emilian, care, prin presupusa lui logodnică, le-a scos din ţară şi astfel am ajuns,

să citesc în ziar de existența lor în Elveția. Dănciulescu, un ambițios, un venal, hotărăște, cu ajutorul lui Moldoveanu, să plece din țară împreună cu Mărăscu, să profite de ceea ce obținuse prin vînzarea, presupun, a tacîmurilor. Vizita mea la Sinaia, discuția cu Viorica, unele din declarațiile ei, prin telefoanele ei le-a ajuns la urechi. Telefoanele, ca schimb între mine și Emilian, urmărirea lui Moldoveanu de către Nelu Ianula, amestecul acestuia, protestul artiștilor i-au pus pe gînduri. Știau că Viorica poate vorbi oricînd, că răzbunarea ei contra lui Mărăscu se apropia, deoarece acesta o părăsise. Mărăscu se sfătuise cu Emilian și cu mașina acestuia pornește la Sinaia și seara tîrziu pătrunde la Viorica și premeditat o ucide cu arsenic. Cu un calm nebun, răsfoiește caietele, rupe tot ce se găsește compromițător, ia de asemeni fotografiile în care apărea cu Viorica și, posibil, și alte lucruri, pe care ea le primise de la el ; s-a priceput să șteargă orice urmă și cu un cinism revoltător s-a dus la Emilian ce dormea probabil în mașină și la cinci dimineața au fost, fiecare în patul lui, la București. Emilian are temeri și profitînd de ocazia ce i se oferise prin Moldoveanu, pleacă mai repede în Italia, lăsîndu-l, cum se spune, mască, pe Mărăscu. Ce spui ?

Rogoz îl ascultase cu multă atenție. Medita.

— Nu se ține. Iarăși chestia cu imaginația... Văd că pe Moldoveanu l-ai scos din cauză. Doar a fost și el la Sinaia.

— Eram sigur.

— ...Se leagă frumos ce spui. Ai darul de a convinge. Imaginația ta e formidabilă !

— Totuși, sînt și unele fapte la mijloc.

— Să vezi ! De la ultima noastră întîlnire, de ce să neg, m-a impresionat fantezia ta și ca să nu rămîn mai prejos, am început și eu să studiez chestia asta cu imaginația. Am aflat că imaginația a fost definită ca facultatea spiritului de a produce imagini. Așa cum faci tu. Apoi am mai citit și alte cărți.

Într-o carte franțuzească, unul, Brunschvig, mi se pare, considera imaginația un păcat față de spirit, iar, altul, Alain, spunea că este copilăria conștiinței.

— Da, dar Descartes o considerase auxiliarul cunoaşterii. Sînt de acord că hazardul ca şi senzaţiile joacă un rol important. Pentru mine, imaginaţia rămîne un regulator al sensului semnelor şi semnificaţiei lor. Cu cît este mai suplă, mobilă, imaginaţia devine pentru gîndire de un ajutor eficace ; din contră, atunci cînd este precisă, concretă, stabilă, se transformă într-o frînă pentru gîndire şi o face să devieze în absurd.

— E un drum periculos şi capricios al gîndirii să te iei după imaginaţie. Cel puţin la noi nu ţine.

— Dacă imaginaţia mea ar pleca de la date false, aş fi de acord să o blamezi.

— Tu trăieşti emoţional acest furt şi iartă-mă, introduci aici şi aversiunea ta contra lui Dănciulescu şi Moldoveanu. N-ai să poţi nega că ai fost influenţat şi de Ianula. de amărăciunea lui.

— Deci nu crezi că sînt adevărate tot ceea ce ţi-am relatat ?

— Nu este vorba de a crede sau nu. Pentru mine sînt necesare numai dovezi concrete.

— De exemplu ?

— Afirmi că Mărăscu avea cheile de la tezaur ! Nu se ţine. Nu s-a dovedit şi nu ai cum s-o demonstrezi. Nici cheia camerei de la Viorica. Afirmi că i-a dat tacîmurile lui Dănciulescu. Cum ? Cînd ? Că iubita lui le-a scos din ţară şi că le-a dat unei contese, care, la rîndul ei, le-a dat mai departe ! Cum ? Cînd ? Ce dovezi ai ? Că au fost, Dănciulescu şi Mărăscu la Sinaia cu intenţii criminale. fiindcă Dănciulescu avea autoturism. Cum ? S-a dovedit juridic că ea s-a sinucis. Şi tu vrei să mă duc să-l arestez pe Mărăscu şi să spun : Grigore Penescu afirmă că eşti un hoţ şi criminal. În numele legii te arestez ! Ca şi pe Dănciulescu pentru complicitate. De ce nu spui că Moldoveanu a ucis-o ? O urmărea, o iubea, era gelos. Viorica Laurenţiu i-a spus lui Ianula că a fost ameninţată de Moldoveanu. Iată un martor bun. În seara sinuciderii Moldoveanu era la Sinaia. E drept că a stat cu cineva în cameră, deci are un alibi. Dar după imaginaţia ta,de ce nu ar fi ieşit din cameră şi s-a dus la Viorica şi a ucis-o ? E posibil ?

— Poate. Dar și tot ce am spus eu este posibil. Nu ?

— Posibil, da ! Și, să-ți spun drept, te și cred ! Această înșiruire logică de fapte pe care o faci, mă chinuie, chiar pot să afirm că trec, sentimental, de partea ta. Contra voinței mele și a lipsei de documente, ai avut întotdeauna dreptate. Acum însă este prea tîrziu. Nu mai e posibil nimic.

— Cum asta ?

— Întîmplarea, deși mărturisesc, cu toate că m-ai rugat, nu m-am ocupat în mod special de cei doi, a făcut să aflu că Mărăscu a fost internat, acum trei zile, la spitalul de nebuni.

— E nebun ? Se face ! De frică !

— Așa am crezut și eu, la început, însă am verificat. A avut o criză de nebunie, de halucinații, de pierderea memoriei combinată cu o congestie cerebrală. Doctorii spun că dacă scapă îi vor trebui trei-patru ani de recuperare parțială. Greg rămase descumpănit. Probabil aflase de fuga lui Dănciulescu. Viorica era totuși, răzbunată, într-un fel mai crud, de justiția cerească.

— Deci nu se mai poate întreprinde nimic cu Mărăscu.

— La ce bun !

— Dar a fost ucisă o femeie, o femeie tînără, talentată, absolut nevinovată !

— Te aprinzi ușor, pasional, domnule Penescu. Justiția spune că s-a sinucis. E foarte greu, ți-am arătat, să redeschidem procesul.

— Cu Dănciulescu ce s-a întîmplat ? Am auzit că a plecat din țară.

— Nu. I s-a reținut pașaportul. E liber. Dar este acuzat de trafic ilegal de obiecte de artă și de organizarea de afaceri amoroase. S-au primit reclamații de la două fete tinere, minore, ademenite la el în apartament, ca și de la o persoană ce a fost păcălită la vînzarea unui vas de porțelan.

— Numai pentru atît ? Moldoveanu nu este și el amestecat ?

— În această afacere, nu știu. E o treabă a Secției economice și a celei de moravuri ușoare. Vom afla. De

fapt e o chestiune ce va privi organizaţia lui de partid. El nu este nici hoţ, nici criminal. Îl va judeca organizaţia de partid.

— Eşti sigur ?

— Să-l chestionezi pe Ianula !

— Un lucru nu înţeleg, ce l-a determinat pe Mărăscu să intre în cîrdăşie cu Dănciulescu şi să facă asemenea fapte necurate ?

— Sigur că este o problemă de caracter, dar şi de anumite legături. Mărăscu a lucrat în poliţie înainte de 1948.

— Asta ştiu.

— În timpul războiului a făcut însă parte din corpul secret al palatului. Tatăl lui Dănciulescu era furnizor al palatului şi l-a cunoscut pe Mărăscu. De la acesta a aflat şi Dănciulescu şi l-a determinat pe Mărăscu să se lase antrenat în toată această poveste. În afară de aceasta la Mărăscu s-a găsit şi un CEC — şi o valoare apreciabilă în valută. Restul ţi-l las ţie să brodezi mai departe, fapte şi imaginaţie.

— Ucigaş cu simbrie murdară. Încătuşat în subiectivitate şi în propria nebunie !

— Să-ţi dau o satisfacţie deplină. La internarea lui i s-a sigilat apartamentul făcîndu-se un inventar al obiectelor existente. Lucruri neînsemnate. Multe cărţi, reviste, hîrtii. Dar s-au mai găsit şi obiecte care te interesează : de exemplu, un cuţit de argint aurit.

— Ciudat cum l-a păstrat. Cuţitul este simbolul principiului activ care modifică materia pasivă, este simbolul execuţiei judiciare, al morţii şi răzbunării. Cred că l-a păstrat din impulsuri instinctive. Ce s-a mai găsit ?

— Un CEC în valută...

— Aha ! Mi-ai spus. De unde provenea ?

— Probabil din înlesnirea vînzării unor vase semnate Gallè. De la Dănciulescu. Cine ştie dacă nu a sustras şi alte obiecte din muzeu ? ! Se va cerceta, cu discreţie, desigur.

— Formidabil !

— Și mai este ceva, ce te interesează direct, o scrisoare de la Viorica Laurențiu, scrisoare căreia i-am făcut un xerox pentru arhiva ta de detectiv. Rogoz îi întinse un plic. Greg luă scrisoarea cu emoție. Citi :

„Dragă Sorin,

Au trecut zile, luni, ani. E greu să-ți explic ce înseamnă așteptarea. Nu pot fi supărată pe tine, ci doar revoltată și neputincioasă în fața slăbiciunii mele. M-am gîndit nopți întregi, mereu, mereu.

În sfîrșit, mi-am dat seama că între noi a intervenit sfîrșitul, că nu mai poate fi ceea ce am dorit, cel puțin eu am fost naivă. Nu spun că-mi ești indiferent dar sînt conștientă că totul s-a terminat.

Și — fără să crezi cine știe ce — m-am lămurit mai clar după întîlnirea mea, cu fostul meu profesor, Grigore Penescu. Știi că-l adoram toate studentele din institut. Nu s-a schimbat prea mult. A rămas același filozof îndrăgostit de artă. O ! Dacă atunci și chiar acum mi-ar fi întins o mînă mai curajoasă ! Dar astea sînt doar visuri.

Îți scriu fiindcă el bănuie multe. Nu știu de ce tot chestionează un trecut urît. Mi-e frică pentru tine. M-am ferit de el, dar întrebările lui au fost curioase și bănuitoare. De aceea nu mai îndrăznesc să țin la mine ceea ce m-ai rugat să păstrez în taină. Vino și eliberează-mă de acest lanț al trecutului ! Cred că în acest mod voi fi iarăși ființa care speră să facă pictură, așa cum Greg mă tot îndeamnă să nu renunț la artă, deoarece numai arta poate fi sensul vieții mele adevărate.

Cu bine,
Viorica Laurențiu“.

Greg rămase mut.

„Ce-a fost cu mine ? Ce-a fost cu Viorica ? Cum de nu mi-am dat seama ? Poate reușeam să schimbe cursul vieții ei“. Simțea o durere adîncă în piept. Tăcu un timp. Rogoz îi respectă tăcerea. Își turnă singur în pahar din conținutul sticlei de coniac.

După un timp Greg reveni la Rogoz.

— Un om ar trebui totuși salvat : gestionarul !

— Da. Aici aș putea interveni. Am să cer o audiență ministrului, și-i voi prezenta un raport cu toată povestea ta, scrisoarea și alte date cerînd clemență, reducerea pedepsei, sau chiar grațierea gestionarului.

Greg sorbi și el din paharul cu coniac. Avea nevoie de un întăritor.

— Și cu Emilian Dănciulescu. El e principalul vinovat moral.

— Aceasta e o treabă în care tu nu mai ai nici un amestec. Sigur că nimic nu rămîne fără plată în viața asta.

*

— Imposibilitatea lui Marius Moldoveanu în fața destinului și a loviturilor, credința lui în propria persoană, disprețul legilor și societății, egoismul care nu-l făcea decît să vadă propriile interese, incapabil să înțeleagă de ce fapte era acuzat în ședința noastră de la minister, au dus la votul general pentru pedepsirea cu blamarea și transferarea lui în altă funcție.

Nelu Ianula dădea din cap cu satisfacție diabolică în priviri.

— Deci ești răzbunat ! Greg zîmbea malițios. Soarta se învîrtea în cerc întorcîndu-se mereu de la situația de unde pornise. Moldoveanu îl făcuse să cunoască oamenii.

Stăteau la aceeași masă la Hotel Parc. Trecuse peste un an de la întîlnirea lor.

— E o răzbunare a destinului.

— Tu ai fi vrut să-l sugrumi.

— Atunci da ! Acum îl voi omorî de-adevărat, deși îl disprețuiesc. Ceea ce i-a lipsit a fost cinstea, umanitarismul și dragostea. El nu a iubit niciodată pe nimeni, doar pe sine.

— În fond ce s-a întîmplat ?

— S-au adunat mai multe. O scrisoare lăsată de Dănciulescu prin care descria unele orgii făcute împreună.

Cînd a fost citită a produs ilaritate. La început, Moldoveanu a vrut să nege totul, dar i s-a spus că există declaraţii şi de la unele femei citate de Dănciulescu. Apoi o scrisoare-protest semnată de mai mulţi artişti privind probleme administrative şi de orientare artistică. Şi, în sfîrşit, o deturnare de fonduri, un furt şi distribuirea aiurea a unor fonduri fără acoperire şi fără un rezultat cultural.

— Elena ce spune ? Cred că i-ai povestit.

— Elena ! Da ! A dat din umeri şi a spus doar atît : „Merita". Însă... trebuie să-ţi spun — sîntem ca şi despărţiţi. Nu ştiu unde vom ajunge. MoarteaVioricăi Laurenţiu m-a zdruncinat şi pe mine încît o văd cu alţi ochi şi pe Elena.

— De ce ? Cum asta ?

— Cînd Moldoveanu şi-a strîns lucrurile din birou şi a pornit spre uşă să plece. Eram singuri la secretariat. Ce crezi ? Ticălosul s-a oprit, s-a uitat la mine şi a început să rîdă cu hohote sarcastice în loc să-şi ia rămas bun. Cînd a pus mîna pe clanţă să deschidă uşa spre culoar, s-a întors către mine foarte serios ; şi a strigat cu un cinism egal cu o lovitură de tun :

„Elena m-a chemat la ea, să ştii ! Răzbunarea ta a fost falsă" — şi a plecat trîntind uşa după el.

Greg rămase ca trăsnit. Nu se aştepta la aşa ceva.

— Nu cred o iotă din ceea ce a spus. O nouă ticăloşie !

— Fie ! Nici eu, raţional, nu cred, dar nu pot să uit. Mă roade. E ca un cui ruginit în inimă care-mi produce septicimie.

— Vorbeşte franc cu Elena !

— Nu mai pot. Nu mai cred în nimeni. Orice mi-ar spune, ghimpele îndoielilor mi-a pătruns în suflet.

„Iată adeverirea presimţirilor mele. Moartea lentă a lui Ianula" gîndi cu tristeţe Greg.

Stăteau la aceeaşi masă la care se întîlniseră prima dată cu singura deosebire că Greg bea pepsi iar Ianula, spre mirarea lui Greg, ceruse un coniac mare. Aflase şi constatase că nu mai refuza băuturilor alcoolice. Nu se putu stăpîni să nu-l întrebe.

— De ce bei ? Dacă îngerul Gavril ți-ar pune în față trei cupe, așa cum îi pusese lui Mahomed, una cu vin, alta cu miere și a treia cu lapte, pe care o alegi ?

— Eu nu sînt Mahomed. O aleg pe prima, fii fără grijă !

— De aceea nu ai fost capabil de răzbunarea divină contra păcătoșilor. Eu aleg cupa cu lapte.

— Sigur ! Totdeauna ai făcut pe sfîntul !

— Un sfînt ! Nicidecum. Mă lupt pentru libertatea mea spirituală.

— Și acum ce faci ?

— Mă voi gîndi la mijlocul propriei mele definiri, deoarece acesta este scopul vieții mele. Sînt uneori brutal, dar am nebunia preciziei ideilor. Încerc întotdeauna să gîndesc la ceea ce gîndesc și, ca să-ți spun sincer mă frămînt de la moartea Vioricăi Laurențiu să înțeleg ce a vrut să spună ea la Sinaia, prin cuvintele : „Pendula nu merge înapoi".

Poveste de dragoste

1

ARTUR VÎSLEA, FĂRĂ ÎNTRERUpere, cu încăpăţînare. Barca, pe care o închiriase, era mare şi grea, o barcă al cărei rost consta în transbordarea lacului cu opt sau zece pasageri. Nu găsise alta potrivită şi mai uşoară, deşi i se recomandase, de la debarcader, să aştepte pînă se întorcea vreuna din cursele pe lac. Distanţa mare pînă la insula Snagov impunea vîslaşi profesionişti. Neobişnuit să aştepte, stăruise să i se dea orice ambarcaţiune liberă, luîndu-şi riscul efortului neprevăzut.

Aproape de insulă, istovit, lăsînd ramele din palmele asudate şi înroşite, privi admirativ silueta bisericii Snagov, monumentală, stranie şi stingheră în mijlocul insulei.

Trase barca la ţărm, sări pe mal şi prinse lanţul bărcii de creanga unei sălcii. Se întinse pe iarbă, simţind nevoia odihnei. Deşi îl dureau braţele răsuflă satisfăcut. Ajunsese. Nu avu răbdare să stea inert. Luă din barcă o geantă de umăr şi urcă mica pantă ce ducea la biserică, pătruns de o inexplicabilă emoţie şi curiozitate. Insula părea pustie. Nu întîlni nici turişti, nici oameni, afară sau atunci cînd pătrunse în interiorul bisericii. Aşa cum sperase, se afla singur în vechiul monument.

Răcoarea din interior, păstrată de secole între zidurile groase şi igrasiate, îl pătrunse ca un fior ce-l făcu să se îndoiască de reuşita tentativei lui şi să-i provoace o impresie incertă de nebunie egală cu atracţia irezistibilă spre misterul, pe care intenţiona să-l dezlege.

Paşii săi, pe dalele de piatră, răsunau strident. În clarobscurul spaţiului vast al bisericii, razele de soare pătrun-

deau prin ferestrele mici și năclăite de praf, împrăștiind sclipiri albicioase. La acea oră lumina cădea prin fereastra absidei laterale, dirijată ca de un reflector, pe piatra tombală de la intrarea în altar, pentru care făcuse atîta drum pe apele lacului Snagov. Se apropie cu pași apăsați de piatra masivă a cărei suprafață lucea straniu sub razele soarelui. Avu impresia că pătrunde într-un fragment dintr-un tablou al Renașterii. Privi în jur și în sus spre cupolele înalte, cu senzația ciudată că nu este singur, că patriarhii de pe pereți vorbeau între ei, uitîndu-se la el, de sus, încremeniți și disprețuitori.

Se scutură, dînd din umeri, sperînd să scape de sentimentul sacrilegiul ce-l cuprinsese într-o clipă de ezitare.

Lăsă geanta jos și îngenunche în fața mormîntului acoperit de piatra masivă.

„Așa făceau, probabil, mormăi pentru sine Artur Sincu, profanatorii de morminte". Știa că mormîntul fusese desfăcut înainte cu un secol, poate mai mult, și că atunci cînd istoricul Nicolae Iorga cercetase mormîntul, din fața lui Artur, ridicînd uriașa piatră, nu găsise decît un inel și un cap de cal, probabil puse în batjocoră de nelegiuiții profanatori. Artur era dispus să creadă că acest schelet constituia un simbol al metempsihozei sau chiar o posibilă metamorfozare a corpului celui mai dur dintre domnitori, a celui ce zăcuse sub piatra fără inscripții. Îi veni în minte legenda în care calul trecea drept un simbol al tenebrelor, fiul nopții și misterelor, al vieții și al morții iar în Asia minora, omul posedat, nebun, rău, se transforma după moarte într-un animal pentru a fi călărit de un spirit. „Basme, bune pentru povești de seară".

După contemplarea uriașei pietre, Artur scoase din geantă un metru, o perie, un caiet, o lupă, un ghem de sfoară și un creion pe care le întinse, pe jos, lîngă el.

Începu să perie, uriașa piatră tombală, în intenția s-o curețe de praf. Așternut de decenii praful se ridica apărînd, în razele soarelui, mișcătoare puncte albe de smalț. Așteptă să se risipească praful, apoi în timp ce mîngîia cu mîna piatra, simțea că între el și cel al cărui spirit, posibil, mai exista sub uriașa piatră, se înfiripa legătura unei ciudate taine. Faptul că nu mai fusese curățată de decenii

constituia pentru el un semn bun, încurajator, că avea să descopere dovezile pentru care venise la mînăstirea de pe insulă.

Începu să măsoare piatra de pe mormînt și cu ajutorul ghemului de sfoară s-o împartă în cincizeci de pătrate. Cercetă cu atenție și curiozitate pătratele fiind convins că avea să descopere un semn, o literă, o zgîrietură, o adîncitură, pe suprafața lucioasă, ce urmau să-l coboare în timpul istoric. Luă lupa și reluă cercetarea, cu sporită atenție, centimetru cu centimetru, a suprafeței cuprinse în pătratele trasate pe piatră cu ajutorul ghemului de sfoară. Tresărea victorios de cîte ori se ivea o zgîrietură, o literă tocită, un element de decor, pe care le desena cu meticulozitate pe foile desprinse din caiet și numerotate corespunzător pătratelor de pe piatră. Recunoscu cîteva litere cirilice, urmele unui chenar decorativ și unele părți mai ridicate pe suprafața pietrei, ce puteau sugera detaliile unei sculpturi.

Se pregătise îndelung pentru o asemenea încercare.

Învățase alfabetul cirilic, studiase formele decorative de pe pietrele de morminte, existente prin cărți și văzute prin mînăstiri și muzee.

Lucra sistematic, cu răbdare, indiferent la ceea ce se afla sau se putea petrece în jurul lui. Cele ce descoperise, nu multe, găsea a fi importante, fiind chiar esențiale pentru scopul în care venise.

La un moment dat, lăsînd lupa deoparte, lîngă uriașa piatră, ca să revadă ceea ce notase pe hîrtiile risipite în jur și să-și îndrepte șalele, care începuseră să-l doară, zări, în stînga lui, doi pantofi albi cu tocuri joase, apoi, ridicînd ușor privirea, urmări conturul a două picioare bronzate și turnate fin ca în marmurele grecești, o rochie albă cu pliuri și deasupra ei chipul unei fete blonde, surprinzător de tînără și frumoasă, ai cărui ochi albaștri, ce-l priveau cu curiozitate, tresăriră încurcați cînd întîlniră privirea lui. O văzu insistentă, mirată și veselă, uitîndu-se de sus la el.

— Știți, vă rog să mă iertați, nu am vrut să vă deranjez — era încurcată, dar nu intimidată — m-am

apropiat, așa, din pură curiozitate. Nu înțelegeam ce faceți aici.

Văzînd că tînărul în genunchi tace, continuă scuzîndu-se: — Eu sînt studentă la artele plastice...

— Credeam că sînteți un înger...

— O ! Nu ! Îmi pare rău.

Vru să se îndepărteze, dar privirea și zîmbetul celui îngenunchiat o reținură. Nu vroia să plece rușinată.

— Am venit cu un grup de studenți să vizităm mînăstirea... și...

— Vă interesează să știți ce fac aici, pe jos și în praf, aplecat peste un mormînt ?

— Da, într-un fel. Mă interesează tot ceea ce se află aici. Prinsese curaj.

— Ca să vă spun, coborîți puțin de sus, în genunchi, lîngă mine. Îi întinse o mînă. Ea ezită, dar îi prinse mîna puternică și sprijinită în ea îngenunche alături de el.

— Bănuiesc că cercetați ceva deosebit.

— Mă numesc Artur, Artur Sincu. Sînt ziarist și scriitor. Mi-ar fi plăcut să fiu monah, dar nu sînt. Îi întinse din nou mîna dreaptă zîmbind.

— Mă numesc — îl imită el surîzînd — Roxana Iorgulescu și sînt studentă anul IV, la grafică. Mi-ar fi plăcut să fiu călugăriță dar nu sînt. — Îi întinse mîna dreaptă pe care Artur i-o strînse prietenește, umăr lîngă umăr. Pe Roxana o amuza toată scena, tot ritualul neașteptat la care fusese obligată. Îl privi pe Artur dintr-o parte. Era un bărbat plăcut, cu trăsături delicate, energice, cu umeri puternici. Era îmbrăcat în blugi cu jacă fără mîneci. Cămașa, și ea cu mînecile scurte, lăsa să se vadă brațele lui bronzate, puternice, mușchiuloase. Semăna cu un baschetbolist și mai puțin cu un scriitor.

— Să nu rîdeți sau să nu spuneți că sînt un trăsnit, un om cu toane ! Aici, sub această lespede, a fost înmormîntat Vlad Țepeș.

— Dracula !

— Da, într-un fel. Legenda arată că aici s-ar afla unul din fiii lui Dracula, Vlad Țepeș, dar nu este exclus să fi fost chiar mormîntul lui Dracula, al lui Vlad Dracul, ucis împreună cu unul din fii lui, prin 1447. Bătrînii spun

că aici ar fi fost înmormîntat Vlad Țepeș. E o încurcătură, deoarece unii istorici îl numesc pe Țepeș, Vlad II, Drakul. Așa că eu încerc să dezleg tainele istoriei, să descopăr ce ne mărturisește piatra aceasta. Oamenii de știință, istoricii, nu s-au hotărît cine a zăcut aici. E încă un mister al zilelor noastre.

— Dar Dracula parcă a fost în Transilvania.

— Și Dracula și fiul său Țepeș au avut castele în Transilvania, ceea ce a întărit și încurcat legenda cruzimilor lui Dracula. Eu vreau să aflu adevărul și caut pe această piatră urmele trecutului. Vreau ca de la incertitudinea istoriei să ajung la certitudinea umană.

— Dar e o piatră pocită, aproape albă.

— La prima vedere. Așa au văzut, greșit toți ce au trecut pe aici grăbiți. E tocită, în adevăr, de pașii care au trecut peste ea. Obiceiul spune că cei care aveau multe păcate erau înmormîntați sub o lespede ce se așeza, ca aceasta, la intrarea în altar. Iertarea păcatelor avea loc numai atunci cînd numele celui scris pe piatră dispărea, fiind șters de pașii ce treceau peste el.

— Deci Dracula a fost iertat, încercă Roxana să glumească privind piatra albă de mormînt.

— Nu și de mine. Privește însemnările de pe hîrtii, unde am notat tot ceea ce am găsit elocvent pe suprafața pietrei. Acasă le voi asambla și descifra. Sînt multe semne, care sper să adeverească legenda sau vor face misterul morții lui Vlad Dracula mai profund și intangibil pentru prezentul nostru.

Roxana întoarse capul către Artur. Era serios. Nu glumea. Îl aprecia, deși nu deosebea limitele, între visător și serios. Întrebă curioasă :

— De ce faceți această cercetare ?

— V-am spus. Sînt scriitor, sau mai degrabă, voi fi, sper, deși lucrez la o revistă ca redactor, unde fac stupide reportaje literare. Nu pot însă concepe să scriu ceva, mai serios, fără să întreprind o documentare personală și atentă Mă feresc să nu alunec și eu în fenomenul banal dar răspîndit de vulgarizarea planetară a culturii. Ca artistă asiști, desigur, la acest fenomen al superficializării culturii. Istoria conține însă mituri, legende, factori de progres și

de valoare, pe cînd arta prezentă e doar normativă sau total subiectivă.

— E un reportaj ceea ce faceţi ?

— Nicidecum ! Intenţionez să scriu o carte asupra istoriei lumeşti a mînăstirii Snagov. E o mînăstire a durerilor şi în mod special, mă voi opri la epoca Brâncoveanu, şi ea, destul de crudă.

Artur începu să strîngă hîrtiile risipite pe jos şi puţinele sale unelte înghesuindu-le în geantă.

— Nu simţiţi, continuă el, ce taine plutesc între aceste ziduri ! E aici un miros specific al istoriei. Nu tresăriţi la aceşti martori ai trecutului, ce datează de pe la 1500 şi care ne privesc ca pe umbrele istoriei ! Cîte nu au văzut aceste admirabile figuri împietrite, pictate de un coleg de-al dumneavoastră ! Istoria, aşa cum o învăţăm azi, a fost cumplit de simplificată, redusă la un sincretism sumar prin metode inadecvate. La fel arta şi-a pierdut caracterul de universalitate, de mit, pe care l-a avut altădată, aşa cum. cu greu, mai reuşim să descifrăm aici, în jurul nostru, pe aceste ziduri şi pe această podea.

Roxana se uită şi ea în jur. Zidurile, bolţile, picturile, pietrele tombale rînduite în pronaos, dobîndiseră numeroase alte sensuri, păreau a prinde viaţă, altfel decît atunci cînd ea intrase în biserică.

Era straniе atmosfera pe care o emana Artur prin cuvintele lui.

Artur se ridică în picioare. Era înalt, puternic. Îi întinse braţele pentru a o ajuta să se ridice. Roşind uşor, Roxana îi răspunse, oferindu-i mîinile. O ridică încet, ca pe un fulg şi trupurile lor se împreunară pentru o clipă. Se îndepărtă repede, încurcată, motivînd grija de a scutura praful de pe genunchii şi de pe poalele rochiei.

Constată că era mai scundă cu aproape un cap decît Artur. În braţele lui se simţise altfel decît de obicei în prezenţa bărbaţilor, mai uşoară, plutind, desprinsă aerian de pămînt.

Artur o privea şi el încurcat. Nu înţelegea însă care e cauza... Ceva deosebit, îl atrăgea la această fată. Socoti că trebuia să continue să vorbească pentru a înlătura tăcerea ce devenise apăsătoare.

— Această mînăstire e plină de taine și de fapte istorice nelămurite.

Roxana ridică privirile spre Artur. Simțea și ea o emoție ciudată în întîlnirea lor. Ar fi rămas cu el ascultîndu-l, dar fu trezită la o altă realitate, de glasurile colegilor ei, care intraseră gălăgioși uitîndu-se în jur cu falsă curiozitate. Zări prietenele ei, pe Rodica și pe Iulia, ce veneau încet, atente, cu ochii îndreptați indiscret către ea și Artur. Restul grupului văzîndu-i se oprise. păstrînd tăcere, ca și cînd nu ar fi vrut să-i stingherească și să risipească atmosfera neașteptată, ce plutea peste Roxana și Artur. În lumina soarelui, în fața altarului, păreau a fi coborît dintr-o altă lume, dintr-o lume a basmului, ea în alb, el în gri, cu părul șaten revărsat bogat pe umeri.

— Strașnic bărbat ! rosti Iulia la urechea Rodicăi. Unde naiba l-o fi găsit ? Îl cunoști ? Ăsta gagic ! Ce spui ?

— Ciudat ! E tare Roxana care părea atît de mîndră, singuratică și recalcitrantă la aprpourile bărbaților, iată că și-a găsit perechea ! Și tocmai unde ! Să mai credem în oameni ! Cine-o fi ? Nu-i din cercul nostru.

Artur observă și el grupul. Nu-l deranjă, dar înțelese că fiind surprins de prezența lui, devine ostil față de el și ironic pentru situația Roxanei.

— Hai să ieșim din biserică și am să-ți arăt misterele care m-au atras aici !

Roxana socoti că, decît să dea explicații grupului, care se apropia de altar, era mai potrivit, dorinței ei, să-l urmeze afară. Și sub privirile curioase ale colegilor, intrigați de prezența vizibilă, masivă și bărbătească a lui Artur, ieșiră din biserică.

Aici atmosfera părea altfel. Soarele de iunie era strălucitor. Cald, plăcut. Copacii, din jurul insulei mîngîind cu ramurile lor bogate apele limpezi ale lacului, formau un zid natural, ce-i despărțea de restul lumii. Florile de cîmp, de jasmin și trandafirii sălbatici, din jurul bisericii, se întindeau la picioarele lor ca un covor.

Cînd sosise cu vaporașul, Roxana neatentă nu le observase.

Se opriră și se uitară mai atenți unul la altul, complici, rîzînd. Roxana avea ciudata impresie că-l mai văzuse, că-l cunoștea bine, că-i era prietenă de mult.

Afară, zîmbetul lui degajat devenise îmbietor, făcînd-o să nu simtă nici o reținere. Dobîndise o încredere pe care nu și-o explica. L-ar fi luat de mînă, însă Artur o prinse degajat de braț, simplu, prietenește, îndreptînd-o spre latura sudică a bisericii. Ea se lăsă condusă, invadată de o senzație plăcută, simțind degetele lui puternic strînse în jurul brațului. Nu se lămurea de unde, la ea, această intimitate și supunere, ce o făcea să fie docilă și cuminte. „Poate voința și energia pe care o emană și mi-o impune fără ostentație ! Poate fi și curiozitatea mea ! Nu mai știu" ! Ceva nu-i era clar în relația lor întîmplătoare.

Artur se opri și-i arătă cu mîna liberă împrejurimile.

— Cînd ați sosit pe insulă ați trecut nepăsători peste aceste ruine și morminte, care ascund inimaginabile și incredibile crime.

— Crime !

— Multe. Vlad Țepeș, care-și începuse domnia printr-un masacru al boierilor și mai tîrziu prin uciderea altor cinci sute de boieri, avea în această fîșie de teren niște chilii clădite deasupra unor pivnițe uriașe. În fundul gropilor montase celebrele lui țepi. Deasupra avea o podea, cu trape, ca la teatru. Aici aduna pe cei condamnați la moarte, pe negustorii străini, pe prizonierii turci, pe dușmanii lui de pretutindeni, pe boierii, uneori și pe prietenii, în care nu mai avea încredere. Îi punea să se roage și, la un moment dat, deschidea trapele pentru ca ei să cadă în țepi.

— A fost posibil așa ceva ?!

— Forța și măreția lui a fost violența. E suficient să-ți amintesc că a tras în țeapă și pe cei ce erau lipsiți de avere. O cruzime fără limite, care l-au făcut temut și celebru. Un personaj de roman.

— Groaznic !

— Mai încolo sînt, după cum vezi, alte ruine. — Roxana, urmări cu privirea brațul lu întins. Acolo a fost tiparnița lui Antim Ivireanul, pe timpul lui Constantin

Brâncoveanu. Aici veneau cărturarii timpului printre care și italianul Del Chiaro, secretarul particular al domnitorului.

Nimic mai interesant decît această îmbinare între credință, crimă și cultură, ciudat de omenească, oglindind contradicțiile între cultură și incultură, între milă și cruzime. Curios că întotdeauna tirania și prostia au stat pe tron. Cunoști oare o singură țară, care să fi fost condusă după principiile lui Aristotel sau Socrate, sau să fi avut posibili conducători pe Phidias, pe Grigorescu, pe Enescu sau Picasso ?

— Oricum ceva s-a mai schimbat în omenirea asta: Ce-ar fi să ne conducă Piliuță sau Sabin Bălașa ? Unul ar preamări pe cîrciumari, celălalt ar visa numai cosmosul ! Eu sînt pentru democrație și rațiune.

— Se poate ! Nu vreau să discutăm contradictoriu: E prea plăcută armonia dintre noi. — Artur o privi drept în ochi —. Să mergem mai departe. De cealaltă latură a insulei se aflau mormintele preoților în jurul unui paraclis cu turlă de gard. O bisericuță mică avînd o vestită poartă, de lemn, de cultură bizantină.

— Asta știu : Poarta de la Snagov, descoperită de Alexandru Odobescu la un schit de maici și care ocum se află la Muzeul de Artă din București. Răspunnsese ca un școlar și-i fu rușine.

— Întocmai. La o inundație s-a dărîmat bisericuța și poarta a fost luată de năvala apelor o dată cu un pod ce lega insula de țărm și pe care se aflau în acel moment 80 de oameni, ce vroiau să se salveze de pe insulă, dar au pierit în apele umflate de vînt și de ploi. Vîntul și timpul, care spulberă existențele statornicite !

— Așa ceva nu ne-au învățat la Institut. Domnule Artur, sînteți o adevărată enciclopedie a ciudățeniilor acestei insule ?

— Vrei să spui a misterelor ei ? Deloc. A faptelor crude omenești, da ! Aici a fost spînzurat Leordeanu. Jupan Udrea a fost și el tăiat din porunca lui Mircea Voievod, în 1552, ca și Jupan Cracea, ori stolnicul Radu, uciși de Alexandru Mircea Voievod. Lui Dima, stolnicul, i-a fost tăiat brațul drept, din porunca lui Mihai Viteazul.

Dima, de bine de rău, a fost înmormîntat aicî. Dar cîţi alţii nu au pierit, în trecut, în gropile cu ţepi sau aruncaţi în lac. Un timp chiliile mînăstirii au fost şi ele transformate în celule. Într-una din ele a zăcut şi Nicolae Bălcescu. Şi fiindcă ţi-am spus că vreau să scriu un roman, aici, pe această insulă începe şi povestea eroului meu, Ottero, ce se trăgea din neamul Bălenilor, un tînăr învăţat la umanistul Sevastos Kyminites. Acţiunea se desfăşoară, însă, în cea mai mare parte, pe timpul lui Constantin Brâncoveanu. Ottero fusese un tînăr, cu plete lungi, ca al dîecilor de la mînăstiri — Roxana se uită zîmbind la părul lung al lui Artur —. Stolnicul Constantin Cantacuzino, l-a sprijinit în învăţătura lui şi l-a îndemnat, îndeosebi, spre deprinderea limbilor străine, căci ar fi vrut să-l ia ca secretar, dar renunţă, cu regret, din cauza duşmăniilor iscate între aceste trei mari familii, a Cantacuzinilor, Brâncovenilor şi Bălenilor.

Cînd Antim Ivireanul a ajuns egumen al mînăstirii Snagov, Ottero a fost chemat să-l ajute la tipărirea cărţilor. Cunoscînd bine italiana, ca şi alte limbi, a lucrat sub îndrumarea egumenului cărturar la tipărirea unor cărţi. Cunoşti, desigur, ai învăţat, aici au fost tipărite capetele de poruncă, un manual de drept civil, o gramatică slavonă. Ottero traducea calendare din limba italiană Viaţa lui Ottero a fost o împletire între setea de cultură şi suferinţele pricinuite de ura dintre familiile Brâncoveanu şi Băleanu—Roxana îl privea pe Artur mirată şi încîntată. — Această ură avea să facă din Ottero o victimă, fiindcă, nefericitul s-a îndrăgostit de una din fetele lui Brâncoveanu. A întîlnit-o aici, pe această insulă şi, poate au stat de vorbă chiar aici cum stăm noi acum.

Roxana, dădu din cap. Fusese prinsă emoţional de povestea lui Ottero.

—Ura înverşunase cele trei familii puternice, ale Brâncovenilor, Cantacuzinilor şi Bălenilor. Ottero avea să fie doar un pion în interesele temporare ale acestora. Şi aceasta deoarece se evidenţiase printre fiii de boieri. Atrăgea atenţia prin cultura şi perspicacitatea lui. Din păcate, ura dintre Cantacuzini şi Băleni avu urmări grele, neprevăzute asupra destinului lui Ottero. Cantacuzinii care

sprijiniseră inițial, după ce pierduseră domnia, avcau să-l abandoneze și să-i urmărească toate mișcările fiindcă prin origine aparținea familiei Bălenilor. Băleanu, ca să și-l apropie, să-l facă supus lui, l-a trimis în Grecia, unde Ottero fu, în adevăr, fericit, colindînd, ca un pelerin, mînăstirile și insulele arhipelagului. Mai tîrziu avea să regrete că nu ascultase sfatul unui călugăr franciscan, un mare învățat, să rămînă cu el. Ottero era însă îndrăgostit de fata din familia Brâncovenilor. Cînd ura dintre Cantacuzini și Băleni luă altă întorsătură, prin căsătoria lui Grigore Băleanu cu una din fetele lui Șerban Cantacuzino, Ottero reveni în țară. Un timp nimeni nu se mai îngriji de soarta lui. Acestea au fost pentru el singurele zile fericite, de pace, de tainice întîlniri cu aleasa inimii lui... Sper să nu te plictisesc!

—O, nu! Te rog, continuă!

Imaginația Roxanei era pregătită pentru aventuri spirituale. Îi plăcea povestea cu Ottero și ca artistă, începuse să creioneze, în imaginația ei, portretul acestuia.

— Ca și Cantacuzinii, Bălenii vroiau să facă dui Ottero un viitor slujitor diplomatic, așa cum avea și Stolnicul Cantacuzino agenți diplomatici la Viena, Veneția, Constantinopole și Moscova. Dar, vreau să cred, sper, insist, că nu te plictisesc cu povestea lui Ottero. E prea lungă. Am deviat de la poveștile acestei insule deși și Ottero a fost aici, și că drama vieții lui a început și a sfîrșit pe această insulă.

Roxana dădu din cap a negație, rugîndu-l din priviri să continue.

—Partea proastă, pentru istorie, și aparent fericită pentru Ottero, a constat în dragostea lui pentru una din fetele lui Brâncoveanu. Fuseseră șase fete: Stanca, Maria, Ilinca, Safta, Ancuța și Smaranda. Așa cum ți-am spus, această poveste de dragoste a început exact pe locul pe care ne aflăm noi, aici.

—O! Sună ca o aluzie la întîlnirea noastră.

—Ai răbdare! A fost o dragoste puternică, dramatică, nefericită pentru Ottero, fiindcă iubita lui a fost obligată, din interese politice și economice, să se căsătorească cu

un negustor bogat, iar Ottero, pedepsit, avea să fie ucis în locurile acestea.

—Cumplit! E o poveste adevărată?

Artur zîmbi enigmatic.

—Nu vreau să te fac să-ţi pierzi timpul acum, prea mult, cu dezlegarea unor asemenea istorii, la fel de eroice ca şi tragice. Deci, află că sînt ghidul mînăstirii. Ai fost însă curioasă! Acum ştii aproape totul despre mine şi în ce scop am venit aici.

Roxana îl privea întrebîndu-se dacă-l mai văzuse înainte. „Ce deosebit e de colegii mei“

— Cînd va fi cartea gata, reluă Artur, dacă va şi apărea, primul exemplar îl voi oferi Roxanei Iorgulescu.

—Şi ce vei scrie pe prima pagină?

— Îngerului meu stimulator de pe insula Snagovului.

—Cînd va fi asta?

—Nu ştiu! De fapt nu ştiu nimic. Atît, că ne aflăm singuri, în mod ciudat şi fericit, pe această insulă. Ştiu doar că eşti studentă, blondă ca un înger, îmbrăcată în alb...

Ar fi vrut să adauge “frumoasă şi ispititoare“ dar se opri.

—Şi eu ştiu prea puţin: un bărbat care mătura podeaua în biserică în căutarea stafiilor trecutului, şi care ar vrea să afle tainele unor lespezi de mormînt şi, care mai vrea să scrie o carte asupra dramelor omeneşti.

—Cunoşti lucrările lui William Blake?

—Desigur. Am un album acasă. Interesante.

—Interesante! Am acum sentimentul imaginilor din gravurile sale, acela al prezentului ireal, sau mai clar, al situării mele la frontiera subtilă dintre vis şi realitate.

Roxana bănui că se referă la ei doi.

—Poem vizionar —. Nu îndrăzni să spună că şi ea trăia acelaşi sentiment.

—Viaţa lui Blake a fost însă a unui om chinuit, care-după ce a fost considerat nebun, avea să cunoască gloria deplină.

—Fiindcă la început a visat lucruri imposibile... Am impresia că și noi încercăm, pe această insulă a misterelor, a frontierei dintre vis și realitate, o stare pe care mormîntul lui Vlad Dracula ne-a creat-o, o stare ireală.

— Așa este... Aș vrea ca zilele noastre să nu fie dominate de coșmarurile petrecute pe această insulă, ci dăruite viziunilor subtile ce ating fericirea.

— E o invitație la vis ?

— Da ! Dă-mi te rog voie să citez două rînduri din poezia lui Vladimir Solovici. O știu în franceză :

„Ici bas, tout est rêve éphémère. Seul este vrai le soleil de l' Amour".

Roxana tăcu. Reținu versurile ca pe un fior și ca o promisiune. Afară era soare, frumos, minunat.

— Îmi pare rău că visul nostru s-a sfîrșit. Se ridică bariera. Nu mai sîntem singuri.

Grupul de studenți ieșise din biserică, îndreptîndu-se grăbit spre pontonul insulei unde era acostat vaporașul cu care venise.

— Cum ai sosit pe insulă ? încercă Roxana o speranță că poate Artur se întorcea cu ea. Iulia și Rodica îi făceau semne agitate și o strigară : „gata !".

— Am o barcă cu vîsle, lîngă ponton. — La rîndul lui, Artur ar fi dorit s-o oprească și s-o invite să se înapoieze cu el, dar nu făcură nici unul invitația. — Păcat, continuă Artur. Timpul, împreună fiind, dispăruse pentru mine. Trăiam o lume aproape ireală, mai puțin legată de prezentul orei la care pleacă vaporașul tău. Aș fi vrut să dureze, fără limite... îndrăznnesc să-ți propun să ne vedem în zilele care urmează. Pot telefona ? Ce spui ?

Roxana ezită un moment, pentru a-și aduna gîndurile. Nici ea nu concepea o despărțire definitivă. Se hotărî repede.

— Sînt de acord. Vreau sau nu, dorința de a ne revedea e mai puternică. Sugerez o întîlnire, duminică, la orele 11 la lacul Herăstrău, lîngă statuia cu Pescărușii, la intrarea în parc. E bine ?

— O.K. Să nu mă lași să devin o pasăre din bronz. Numele de Roxana aparține unei legende în care doi tineri,

ce iubeau, s-au transformat în jepi, în stînci de piatră, fiindcă iubita lor nu a știut pe care din ei să aleagă.

— Și ea ce-a făcut ?

— S-a aruncat în prăpastie metamorfozîndu-se într-o cascadă.

— Nu e cazul ! Ești doar unul singur. Altul nu cunosc, așa că vin sigur.

— Cum să-ți spun acum ?

— La revedere !

Arthur nu-i răspunse. Rămăsese pe loc privind-o cum fuge, către grupul de studenți, ce cobora panta către ponton.

Cînd ajunse la grup Roxana fu înconjurată și salutată cu strigăte entuziaste. Oaia rătăcită revenise la turmă. Colegii Roxanei se uitau cu aceeași curiozitate către Artur, care rămăsese pironit, privindu-i trist, ca oaia alungată din turmă. Înainte de a coborî panta spre ponton, Roxana se desprinse din grup și-i făcu semn a rămas bun, cu mîna stîngă ridicată. Artur îi răspunse la fel.

Cînd zgomotul motorului de la vaporaș sparse tăcerea, Artur se mișcă din loc, meditînd : „Sînt o umbră a lui Dracula". Dădu din cap a pagubă și se îndreptă și el spre barcă unde așezase sub banchetă un pachețel cu de-ale gurii pentru prînz.

2

DUPĂ CE SE DESPĂRȚI DE ROxana, în același loc unde se întîlniseră, în parc, lîngă monumentul Pescărușii, făcut din oțel inoxidabil, de sculptoriță Gabriela Adoc, Roxana neacceptînd să fie condusă pînă acasă, Artur încercă în inimă durere și tristețe. O plăcea pe Roxana. Îi simțea în nări parfumul fin al părului ei.

Mersul legănat, lin, vocea ei caldă, inteligența vie, comportamentul convențional de o rară modestie și delicatețe, ce trăda o educație complexă, felul în care-l privise și strînsoarea caldă a mîinilor, făcuseră din el un om supus îndoielilor. Artur nu crezuse că va fi vreodată iremediabil dominat, și așa de repede, de o femeie. Rămăsese pironit locului, neștiind ce să facă, privind-o cum se îndepărta pe șosea. Nu înțelegea modul ei copilăresc de a se despărți. „Absurd capriciu ! Nu vroise oare să fim văzuți împreună ? Avea un frate tiranic, un logodnic sau un iubit suspicios“ ? Asemenea întrebări îl frămîntau răzvrătindu-se contra jocului în care intrase.

Înainte de a dispărea după copacii ce străjuiau șoseaua, Roxana se opri, se întoarse, bănuind că el rămăsese pe loc, și înălță mîna a salut.

Artur nu-i răspunse, de ciudă, deși ar fi fugit să o ajungă. Era conștient de furia bărbatului umilit în care se înfipseseră spinii unei iubiri neașteptate.

Petrecuseră două ore împreună, în parc, pe malul apei. Se opriseră la o tonetă și băuseră cîte un pepsi. Se plimbaseră o jumătate de oră cu vaporașul, admirîndu-i sus, pe punte, profilul cu trăsături grecești și părul răvășit de curentul provocat prin înaintarea rapidă a vaporașului. Stătuseră apoi pe o bancă, privind luciul luminilor pe apă, sporovăind de toate. Atît Artur considera că se purtase ca un licean. Nu mai fusese în parc de aproape zece ani și atunci numai la clubul nautic ca să se antreneze la iole. O pasiune și o speranță că avea să fie selecționat să participe la un concurs internațional pe mare, la Kiel, în R.F.G.

Ar fi avut prilejul, pe bancă stînd, să o strîngă în brațe, să o sărute. O intenție, ca o pornire instinctuală de bărbat, dar se oprise, deși avusese impresia că ea nu l-ar fi respins. Se mira de ce venise în parc și de la început își spusese : „sînt un prost, un naiv sentimental iremediabil“.

Discuțiile lor continuară cu ceea ce începuseră la Snagov, cu Dracula, cu Brâncoveanu și cu întîmplările la care mînăstirea fusese martoră sau participase direct și, mai pe larg, la povestea lui Ottero.

— În romanul pe care vreau să-l scriu, așa cum ți-am spus, printre altele, la Snagov, mă rezum și la epoca Brâncoveanu.

Anton Maria Del Chiaro, secretarul lui Constantin Brâncoveanu, aflase de perspicacitatea tînărului Ottero, de faptul că vorbea italiana, greaca, turca și franceza. Îl chemă la el. printr-un ispravnic, în vasta lui cancelarie din palatul domnesc. Brâncoveanu, la sugestia lui Del Chiaro, acceptase ca tînărul să fie angajat de probă, alături de clucerul Afenduli, care scria în limba turcă, de medicul Bartolomeo Ferrati, specializat în germană, de Nicolas de Wolf și de frații David și Teodor Corbea, ce întocmeau corespondență în limba latină. Mai erau și alții, trepăduși, ce umpleau cancelaria lui Del Chiaro, dar specialiști în greacă, rusă și franceză nu avea așa buni cum părea Ottero. La început Ottero fusese încîntat. Pe de o parte, fiind apreciat, ar fi lucrat direct cu Del Chiaro, pe care-l respecta și admira, — pe de altă parte, lucrînd în cancelaria domnitorului, Ottero spera să o revadă mai des pe aleasa inimii lui, pe Sybila, cum îi spunea, care nu-i refuzase apropourile de dragoste și părea dispusă să-l îndrăgească. La Snagov petrecuseră multe zile împreună, întîmplător, el aflîndu-se la tiparnița lui Ivireanu, Sybila venită și ea pentru a aranja unele treburi ale familiei cu starețul mînăstirii. Acolo se cunoscuseră, ca și noi — Roxana se apropie pe bancă de Artur. Îi plăcea povestea lui Ottero. Retrăia trecutul acestora în prezentul ei — Astfel, repede, Ottero, cu sprijinul lui Del Chiaro, căută să ajungă clemengiu, ceva mai mult decît copist. Brâncoveanu, aflînd că fusese în slujba Cantacuzinilor și a Bălenilor, hotărîse să fie ținut sub strictă supraveghere, să-i fie încercat devotamentul și numai mulțumită lui Del Chiaro, care îl îndrăgise pe Ottero, rămase în cancelarie, devenind supus, fără a avea curajul să iasă din porunca domnitorului. Plăcerea lui Ottero să călătorească, să cunoască țări și orașe, îl determină să suporte orice. Pe de altă parte, era atras de intrigile diplomației europene, a țărilor din jur. Cunoștea istoria imperiilor turcești și habsburgice. Călătorise în Grecia, coborîse la Cipru, mersese la Constantinopole de mai multe ori, ajunsese la Viena, unde stătuse șase luni, văzuse Veneția, Roma și Parisul. Călătorise atît pe banii lăsați de Șerban Cantacuzino, om de rară cultură, cît și pe cei ai familiei Băleanu. Era voinic,

lat în umeri, sănătos. Se îmbrăca frumos, schimbînd costumele după moda țărilor în care mergea. Se descurca bine. Pretutindeni avusese succes. Era flatat. Îi surîdea un viitor strălucit. Cel puțin așa credea.

Reușise cu multă rîvnă să satisfacă interesele cancelariei domnești, îndeplinindu-și misiunea de a aduce diferite informații și scrisori din străinătate. Del Chiaro îl considera a fi omul devotat. Admira la Ottero plăcerea de a călători și a cunoaște curiozitățile lumii, ca și pasiunea lui pentru istorie, arhitectură și artele vizuale. Ca unul ce cunoștea bine istoria Imperiului Habsburgic, începu să fie folosit ca informator. Rapoartele lui erau bine alcătuite și serios documentate.

Aflîndu-se la Viena, unde mergea des, cunoscu delegația, trimisă de Constantin Brâncoveanu să trateze cu imperialii Austriei. Îl întîlni astfel pe Marcu Veronomo, unul din cei mai abili agenți diplomatici. Se împrietenira, deși Ottero era mult mai tînăr. Petrecură împreună seri vesele neuitate în berăriile vieneze, Veronomo arătîndu-se amabil și dispus să suporte toate cheltuielile nebuniilor lor. În realitate urmărea să profite de cunoștințele lui Ottero. Îi cîștigase prietenia lui spunîndu-i, cu sinceritate, de cîștigurile lui aflîndu-se în slujba lui Brâncoveanu. Ottero se lăudă și el că profita atît de banii familiei Bălenilor cît și de ai lui Brâncoveanu. Rîdeau amîndoi de stăpînii lor și beau pentru prietenie și prosperitate, în ciuda celor două familii dușmane.

Cu toate că Ottero se ferise să-l vorbească de rău pe Brâncoveanu nu reuși să-și ascundă dragostea ce i-o purta Sybilici. Veronomo se arăta înțelegător, îl încurajă și-i promise tot sprijinul. Aici însă, Ottero se înșelă deoarece Veronomo la întoarcere făcu două rapoarte, unul către Del Chiaro sugerînd că Ottero ar putea să fie folosit temeinic în diplomația românească, altul, în secret, lui Brâncoveanu informîndu-l de relațiile lui Ottero cu Sybila.

Ținînd la Ottero, Del Chiaro se hotărî să-i acorde mai multă prietenie. Îl sfătui să țină în secret că a avut relații cu Bălenii sau, dacă mai avea, să le rupă total, să fie liber să se poată angaja cît mai decis în secretele cancelariei conduse cu dibăcia cunoscută a lui Del Chiaro.

îi repeta deseori un proverb oriental : „Valoarea omului nu e-n limbă și inimă, cele două părți mici din ființă, ci în cele două părți mari : în fapte și în credință".

La rîndul lui, Ottero dorea cu ardoare și cu interes justificat să devină omul de încredere al lui Del Chiaro. Nu ar fi avut decît de cîștigat. De fapt, cei doi se înțelegeau de minune în italiană și, din această cauză, începură să aibă micile lor secrete și intimități. Veronomo își schimbă atitudinea față de Ottero și cunoscînd relațiile lui cu familia Bălenilor ca și atitudinea lui deschisă, de revoltă față de turci, protestînd deseori „că nu vom accepta niciodată să fim transformați de turci în sandjacuri" considerînd-o că ar fi putut avea consecințe politice, și îndeosebi purtînd un ghimpe contra lui Del Chiaro, îl pîrî domnitorului, insistînd, cu noi amănunte, asupra legăturii lui Ottero cu Bălenii și cu Sybila.

Adaug, în acea perioadă domnitorul se afla în mare dușmănie cu familia Bălenilor, fiindcă aceștia trataseră cu generalul austriac Heissler intenționînd să acorde ajutor austriecilor să-l răstoarne de la domnie. Istoria a vrut să fie altfel. În luptele de la Zărnești, Băleanu a fost ucis de armatele lui Brâncoveanu unite cu cele turcești. Bucuros de victorie și mărinimos, Brâncoveanu i-a îngăduit lui Del Chiaro să-l păstreze pe Ottero, purtîndu-i un ghimpe, rămînînd nemulțumit de îndrăzneala lui de a se apropia, din cînd în cînd, de Sybila. Intenția lui Brâncoveanu de a relua legăturile cu austriecii contribuise și ea la salvarea lui Ottero, pentru un timp doar, de pedeapsa aspră premeditată de Brâncoveanu.

Del Chiaro propusese să-l folosească pe Ottero, pentru relațiile pe care le reluaseră la Viena, dorind să fie informat temeinic asupra a ceea ce interesa cancelaria domnească. Și reuși să-l mai îndepărteze pe Ottero din țară. Fu deci trimis de mai multe ori la Viena ducînd și aducînd scrisori și daruri. Cancelaria se folosea de orice mijloc, de orice om, punînd în joc averea fabuloasă a domnitorului pentru a restabili relațiile cu austriecii. Mai tîrziu, Brâncoveanu reuși să primească chiar titlul de conte și de principe al Imperiului Habsburgic. Ottero se dedicase muncii de curier diplomatic și se lupta să ajungă un

pion important în ale diplomației. dar amețit de dragoste pentru Sybila, nu observa păienjenișul intrigilor care se țeseau în jurul lui.

Presupunea că o dată ce legătura lui cu familia lui Băleanu fusese ruptă și mai ales că Băleanu murise, meritele lui îi dădeau dreptul la unele onoruri și la o liniște sufletească, considerînd că domnitorul nu ar mai avea motiv să fie nemulțumit.

Del Chiaro știa totul. Era datoria lui să știe, dar să și tacă. Îl îndrăgise pe Ottero și se străduia să-l ocorlească, dîndu-i misiuni grele, ca să atragă atenția asupra inteligenței și capacităților lui diplomatice. Nu prevedea, nici el, că dragostea pentru Sybila avea să-i fie fatală.

Lucrurile au mers altfel de cum vroia Ottero sau cum spera Del Chiaro, adică să rămînă permanent la Cancelaria domnească, Del Chiaro dorind să se retragă în Italia, deoarece domnitorul înfuriat de legătura lui Ottero cu Sybila, devenise neîndurător, amînînd momentul pedepsirii. Nu admitea curajul nesăbuit al lui Ottero de a fi avut o asemenea comportare... Dar, Roxana, te rog să mă ierți, cred că exagerez cu povestirea mea. De fapt ceea ce-ți povestesc nu am scris încă. Poate modific, poate renunț... În orice caz oscilez între document și fantezie. Așa că, să vorbim de altceva...

— Deloc. Te rog ! Mă interesează atît de mult soarta lui Ottero, cum nici nu-ți poți imagina ! Te rog...

Pledînd ca un profesor de istorie, Artur își dăduse seama că devenise didactic și plicticos. Și apoi, imaginația lui lucra febril și imprevizibil la subiectul cărții nescrise. Modificase, de nenumărate ori faptele și personalitatea lui Ottero.

Renunță să continue cu povestirea aventurilor eroului cărții încă nescrise, dorind să aducă discuția la prezentul lor. Pe el îl interesa Roxana.

— După cum vezi secolele anterioare au aparținut atît luminii cît și durerilor, atît speranțelor cît și intrigilor, atît iubiri cît și urii. Secolul nostru ne implică și el în numeroase și imponderabile probleme. Să luăm arta, pasiunea ta. Înainte a avut o funcție clară ; reprezenta lumina, în diferitele ei sensuri, spirituală, divină, simbolică, sau ilus-

tra bogăția și gustul artistic al suveranului punînd în valoare măiestria artistului artizan. Azi, ea reprezintă infinite individualități artistice, ce se zbat să scape de orice subjugare, pentru a se dedica făuririi unor infinite forme și a emite diverse și indecise teorii estetice. De aici, decurge, ai să te superi, un adevărat haos spiritual.

— Un haos plăcut, aparent însă. De ce nu recunoști ? Eu aprob acest haos. Ca artistă mă simt degajată în el de orice constrîngere. Mă simt liberă.

— Asta înseamnă că vrei să fii liberă și ca toată lumea să te servească.

— Crezi chiar așa ? Deși nu greșești. Artistul merită respect și admirație.

— Hai, să te vedem ! Ce grafician din secolul nostru îți place ?

Roxana îl ascultase pe Artur, așa cum asculți o muzică dorită de mult. Ridică privirea, cu ochii ei expresivi, către el. Erau albaștri. Artur se uita în limpezimea lor, atras, fără voie, spre adîncuri abisale.

— Ai să fii mirat sau nu ai să mă aprobi și, în spiritul teoriei tale, ai să exclami : chestie de gust personal. Îmi plac desenele lui Wotruba.

— Ale sculptorului Fritz Wotruba ? !

— Ei, vezi că te miri ?

— Normal, într-un fel. Adevărul e că nu am văzut foarte multe desene de Wotruba. Doar într-o excursie la Viena am intrat la Albertina și la Muzeul de Artă Modernă, unde am văzut 5—6 lucrări. Recunosc erau interesante. Ai fost la Viena ?

— Acum un an în vacanță.

— Cu Institutul ?

— Nu, am făcut o excursie pe cont propriu ; mai clar, am fost cu mama, care avea treburi oficiale la Viena. Ea lucrează în comerțul exterior. După aceea am vizitat și Parisul. Artur dădu din cap, vrînd să marcheze mirarea și ciuda.

— Nu vreau să te impresionez. Am avut noroc, mama fiind ocupată, am fost liberă să cutreier muzeele și expozițiile.

— Deci, afirmi şi tu, că un artist nu are egalul său, că sînt toţi nişte individualităţi, ce se învîrt în orbita unui haos.

— Dar acest fenomen eu îl văd ca pe un progres real.

— De ce ?

— Să revin la Wotruba care nu seamănă cu nimeni. Mi-au plăcut desenele lui, ce erau prezentate într-o mare galerie, la Viena. Figurile, nudurile lui, au un spirit modern, o siguranţă a liniei. Au personalitate. Deşi exaltate sînt totuşi sintetizate, răspîndind o atmosferă de forţă bărbătească, o expresie artistică viguroasă. Viena mi-a rămas în amintire ca oraşul lui Wotruba.

— Înţeleg. Ce ţi-a mai plăcut la Viena ?

— Cînd mergi, ca artist, prima dată, firesc te repezi la Kunsthistorische Muzeum şi rămîi impresionat de comorile de acolo, de picturi, bineînţeles...

— ...care au aparţinut Mariei Thereza, femeie ce stă lătăreaţă pe tronul ei de piatră în curtea muzeului.

— A însemnat şi ea ceva pentru artă. A cumpărat tot ceea ce a vrut. De exemplu, Brueghel.

— Sau a luat cu japca. Cele mai preţioase piese din aur, expuse în muzeu, sînt din Transilvania, de la Şimleul Mare. M-am înfuriat cînd am văzut că le-au trecut ca fiind bulgăreşti. Şi ?

— Mi-a mai plăcut şi un alt muzeu : Schatzkammer.

— Comorile din camera regelui şi reginei. Diamantele, aurul, argintul, mantiile regale cu perle, te-au ameţit, cum să nu...

— Nu fi rău ! Mai sînt acolo şi alte obiecte de artă interesante. De exemplu, porţelanurile lui Kandler... Şi apoi, Viena e un oraş al muzicii... Opera...

— Şi-a păstrat doar renumele. Gloria ei muzicală a aparţinut perioadei Biedermeierului, pe timpul lui Beethoven şi Strauss. Acum e muzică pe bandă, sau, cînd te plimbi seara pe Gärtnerstrasse, lîngă Stephandom, auzi o muzică scălămbăită cîntată la acordeon sau chitară de englezi, cehi, italieni, pentru a smulge cîţiva şilingi. Poate exagerez. Dacă mă gîndesc mai bine mi-ar place să mergem împreună la Viena.

— De ce ?

— Să contemplăm arhitectura, să colindăm muzeele, să stăm în parcul celebru unde vara cîntă continuu, o orchestră, numai muzică de Strauss ; să ne plimbăm pe malurile Dunării. Să gustăm din celebrele prăjituri vieneze. M-aș simți purificat lîngă tine. Și apoi, pictura, muzica, literatura celebrează dragostea, libertatea și curajul. În general sînt un om tăcut. Observ, înregistrez, cel mult acționez. Nu-mi place gloata și vorbăria inutilă. Tu-mi stimulezi imaginația...

— Știi, mă tot frămîntă ideea că ne-am mai cunoscut undeva, cîndva...

— E o problemă de armonie. O asemenea impresie, ca o revelație, venind din alt timp, am avut-o și eu, atunci, pe insulă, în fața mormîntului lui Vlad Țepeș, cînd te-am ridicat de jos.

— Vorbesc serios. Nu este doar o impresie trecătoare. Mi se pare a fi ceva mai profund. Aș putea să descriu, să relatez întîmplări petrecute împreună. Plutește peste ele însă o ceață.

— Aș numi o asemenea stare, anthroposofie.

— Adică ?

— Lucrurile importante, trecute sau prezente, visate sau trăite, pot deveni actuale în conștient, atunci cînd o cunoștință nouă, sau un vis puternic, le face dinamice ca impresionabilitate psihică. Visezi des ?

— Iarăși ești rău !

— Roxana, nu sînt ! Nu cred în metempsihoză, mă îndoiesc de această teorie simplă, că durerile și plăcerile acestei vieți sînt pedeapsa sau recompensa acțiunilor noastre anterioare. Lumea ar fi, în evoluția sa, din ce în ce mai rea, mai dureroasă, mai imposibilă, fiindcă la oameni numai faptele rele se adună... Uite, îmi place cum stăm pe bancă acum, în prezent, numai noi doi, și nu cum, poate stăteam acum o mie de ani. Atunci, la Snagov, aș fi vrut să nu existe timp orar, să rămînem acolo, o mie de ani.

— Și eu ! Pentru totdeauna — vorbise cu pasiune.

— Nu pot pricepe, de ce nu reușim să facem absolut ce gîndim și ce vrem !

— Cine ne oprește ? În vorbele ei se aflau mai multe sensuri. Era minunată !

Artur îi apucă mîna și lipi palma ei de obrazul lui. Era caldă. O sărută.

— Cine ? Am terminat facultatea acum șapte ani. Am un serviciu bun. Aparent sînt liber și invidiat de mulți. Nu am serviciu de opt ore, deși uneori lucrez paisprezece și continui și acasă. Sînt mulțumit, comparativ cu alții. Scriu. Numele meu a început să fie cunoscut. Și totuși, ceva mă oprește să mă consider, să fiu, pe deplin liber.

— Dar ce ești ?

— Un soldat schilod, înfrînt înainte de marea bătălie.

— Nu te înțeleg. Pari puternic și optimist.

— Adevărat, așa sînt, dar mi-e greu să-ți explic fiindcă nici eu nu înțeleg clar. De felul meu sînt un luptător. Nu cedez în fața răului și nu mă sperie greutățile. Prefer să le înfrunt. Răul este însă vaporos. Ca vorbele, zboară. E ca o umbră cu care nu te poți lupta. Nu ai de unde s-o apuci.

— Te contrazici. Iubești prezentul și te apucă dorul de vise și idealuri deșarte.

— Așa e ! Iubesc prezentul nostru, al nostru, acum... — Se întoarse către Roxana, privind-o direct în ochi. Ce te-a determinat să te apropii de mine, în biserică la Snagov ?

— Vrei vorbe. Nu știu nici eu să explic. Mă desprinsesem de grup. Eram singură. Ceva mă mînase înăuntru. Tu, te frămîntai caraghios, pe jos. Mai țin minte că vorbeai, mîrîiai ; te certai cu cineva nevăzut, cu fantomele tale.

— Eu ? Glumești !

— Cu stafia lui Dracula. Sigur !

Roxana începu să rîdă. Îl apucă de mînă.

— Da ! M-am apropiat să văd ce vrăji faci.

Artur continua să o privească.

— Basme ! Ce faci cînd termini facultatea ? Mai ai un examen, repartiția și gata !

— Eu știu ! Aș dori să fiu profesoară.

— Să renunți la artă ?

— Nici gînd. M-aș înfunda în necunoscut. Am de ales, ori atelierul, numai al meu, pentru grafică și artă decorativă sau... în loc de profesoară, la tine, la redacție, ca ilustrator sau, cum îi spune, tehnoredactor.

— Ar trebui să te hotărăști.

— Aha ! Nu vrei să vin la redacția ta.

— Crezi că aș mai reuși să lucrez ? Toată ziua te-aș privi. Ca pe un înger coborît pe pămînt, ispititor și periculos.

— Oho ! E grav. Prefer să rămîn șomeră.

— Te-ai născut în București ?

— Da ! Are vreo semnificație ? Îmi ceri acum și o autobiografie. Dar tu ?

— Și eu, sînt localnic. consătean cu tine.

— Singur ?

— Din nefericire, am rămas singur. Părinții mei au murit acum zece ani într-un stupid accident de automobil. Nu sînt nici căsătorit. Om liber. Am o garsonieră, dar stau mai mult la o mătușă, care are o casă mare, cuprinzătoare. Ce vrei să mai știi ? Am doar patru costume de oraș, plus blugi și un costum de schi. Sînt și un bun înotător.

— De performanță ?

— Fusesem ales pentru concursuri naționale la 200 metri Kraul. Nu rîde ! Am refuzat. Sportul constituie pentru mine o desfătare fizică, nu o meserie.

— Parcă ai și o mașină.

— O rablă. Un Fiat mic, veritabil, vechi, ruginit dar devotat. Mă servește prompt. Îți stă la dispoziție dacă vrei să înveți să conduci.

— Ești generos. Însă am și eu carnet. Nu am încă FIAT, dar ai mei mi-au promis că, acum, cînd termin Institutul, îmi vor face cadou o Dacie. Chestie de zile.

— Oho ! Recompensă că ai fost copil cuminte. Te apreciază și te răsfață ai tăi.

— Treaba lor. Eu profit.

— Văd că acasă nu mai ești înger.

— Scorpion. E zodia mea.

— Profiți deci de tot ce ți se oferă.

— Și da și nu. Fiind singură la părinți mă răsfață chinuindu-mă cu sfaturile, cu restricțiile, cu controlul, cu

dorința perspectivelor luminoase. Mă vor perfectă. În concluzie, nu ne avem așa de bine. Ei consideră că am rămas la zece ani.

— Deci, nemaifiind mică, putem să facem un program comun. Acum, că este vară vom merge la ștrand, la mare, munte...

— Nu am fost niciodată la ștrand, și nici nu-mi place.

— Atunci ? Unde vrei ?

— La Snagov, sau la mare.

— Mă faci să cred că ai o vilă la Snagov.

— Aproape. Dar de ce atîta interes biografic ? Nu spuneai să fim departe de cele lumești, să fim numai noi doi ?

— Ai dreptate. Cu cît știu mai multe încep să te văd prinsă în lanțuri, care te trag în toate părțile lumii îndepărtîndu-te de mine.

Roxana îl privi așa cum îi plăcea lui.

— Artur !

— Roxana ! Îi luă din nou mîna, jucîndu-se cu ea în palmele lui mari. — Cauza fiind mentală a propriilor noastre dezordini spirituale stă în căutarea sau dezlegarea relațiilor impuse de alții.

— Și totuși, trăim în familie, în societate, într-un institut sau o redacție, într-un labirint uman și social. De ce te revolți ?

— Eu ador libertatea, nu revolta, fiindcă revolta nu duce la libertate. Pentu mine, libertatea e inseparabilă de energie. Pierzînd sau neavînd energia de a fi „tu", cedezi ușor în a imita pe alții sau a te supune voinței lor. Devenind ca ceilalți, s-a dus și libertatea. La rîndul ei inteligența nu se poate desfășura decît în libertate. Deci, inteligență și voință.

Pe de altă parte, dragă Roxana, un spirit care se poate degaja de frică, de teama celorlalți, de vicii, de servituțiile sociale și adesea morale este capabil, cu adevărat, să iubească, fiindcă devine liber.

— Și Picasso spunea : „nu trebuie să pictezi decît ceea ce iubești". Parafrazînd cele spuse de tine, el a fost liber să iubească și să picteze numai ceea ce-l reprezenta. E frumos ce spui, dar mai există și plăcerea ; cum rămîne ea în viața oamenilor ?

— De cele mai dese ori plăcerea e trecătoare. Plăcerea de reforme, de a da sfaturi, de a-i corecta pe alţii, de a face bine sau rău, de a fi capabil de artificii spirituale sau fizice stă, dacă analizăm mai bine, la baza structurii morale a unei societăţi. Ea evoluează. Numai plăcerea orgoliosului, a celui ce se iubeşte pe sine, a celui ce vrea numai limuzine şi vile, poate fi permanentă şi ea devine o frînă în evoluţia unei societăţi. O asemenea plăcere, egoistă, posesivă, indiferentă, duce la perversiunea spiritului şi în cele din urmă se poate transforma în frustraţii, durere şi deziluzii.

— Dar plăcerea noastră de a fi împreună ?

— Nu vreau să consider plăcere faptul că sîntem împreună, deoarece legătura noastră nu ar putea dura fiind capricioasă şi nici elimina ideea şi durerea despărţirii. Dacă sîntem alături numai din amuzament, din plăcerea pasageră, unele convenienţe social-morale ne vor despărţi. Adeseori satisfacţia spontană ia naştere doar din aventură. Consideră plăcerea începutul complexităţii.

— Gîndeşti că întîlnirea noastră ar fi o aventură amuzantă, ca începutul, cum spuneai, al complexităţii.

— Nu ! O consider întîlnire predestinată — o decizie a destinului nostru. Asta gîndesc, fără să înţeleg de ce. Dar pentru a-i da intensitatea emoţională, pe care o dorim, trebuie să avem şi energia de a fi liberi în faţa oricărei convenţiuni.

— Ce mult complici lucrurile ! Eu le iau mai firesc. Tu te comporţi, ca la Snagov, imaginativ, cauţi sub orice piatră o stafie. În schimb eu trăiesc din plin bucuria ca simţire şi visare. Trăirea satisfacţiei că mă împlinesc ca femeie. Cred că nu mă înşel să spun că mă simt bine fiindcă sîntem împreună. Trăiesc. De la Snagov nu mă gîndesc, vreau nu vreau, decît la tine. În acelaşi timp mi-e greu să înlătur şi sentimentul că ne-am mai cunoscut undeva, cîndva. Poate şi eu imaginez şi visez.

— Asta seamănă a fi un vis telepatic cu gîndirea mea, dacă şi eu am existat cumva vreodată. Prefer să privesc în viitor nu numai în trecut.

— Şi eu văd legătura noastră, în viitor, o continuare a bucuriei prezente de a fi împreună.

— Ceva ce va aparţine timpului fără limite.

— Timpului nostru. Da, ceva ce ar trebui să dureze în spaţiu şi timp, fără limite. În afară de asta tu eşti mai liber decît mine.

— Cum asta ?

— Eu am familie. Ai mei mă iubesc la nebunie. Dragoste cu sila. Aşa sînt unii părinţi.

Artur se încruntă. Ceva şi începuse să se interpună între ei. O primă convenţiune : Familia. Uitase că nu este singură şi absolut liberă. Oftă. Reveni la situaţia lui pentru a găsi o soluţie.

— Nici eu nu sînt total liber. Am un serviciu, un şef al dracului de pretenţios. Am, ca rezistenţă la libertatea mea, opinia publică, a criticii şi colegilor, adesea neiertători. Dar eu mă refeream la libertate spirituală, la înlăturarea oricăror prejudecăţi ce pot diminua emoţia şi trăirea în timp.

Mai mult, îţi spuneam că spiritele noastre s-au mai întîlnit cîndva.

Artur începu să rîdă.

— Nu fi ironic ! Şi ce-i cu asta ? Eşti în stare să mă ironizezi că ne-am cunoscut pe timpul antropofagilor.

— ...şi că de secole vreau să te mănînc şi nu reuşesc.

— Eşti devorator ?

— Sînt îndrăgostit. Trăiesc între realitate şi aparenţă, între realitate şi iluzie, între realitate şi speranţă.

După ce Roxana fusese acoperită de perdeaua de copaci a şoselei Aviatorilor, Artur repetă pentru sine, ca un semn de întrebare „Sînt oare îndrăgostit“ ?

La cuvintele lui, Roxana tăcuse. Se uitase la el cu emoţie şi încredere. Mult timp rămăseseră tăcuţi, ţinîndu-se de mînă. Astfel, cu mîinile strînse, plecaseră pe alei către ieşirea din parc. Timpul celor două ore oferite plimbării şi întîlnirii lor trecuseră repede. Stabiliseră o nouă întîlnire la porţile Institutului, pentru a doua zi, Artur urma să treacă cu Fiatul său pentru a o lua la orele patru după-amiază. Fiecare simţea că drumul vieţii căpătase o nouă direcţie, unică, pe care aveau să meargă împreună.

3

PÎNĂ SĂ URCE LA ARTUR, ÎN apartamentul lui de pe strada Ştirbey Vodă, nu la invitaţia sau rugăminţile lui, ci împinsă de dorinţa ei, Roxana se întîlnise, în oraş, de mai multe ori cu el. Artur sosea cu Fiatul la Institut, la ora fixată şi ea sărea alături, lîngă el, veselă, fericită că-l vede. Rodica şi Iulia erau martore la schimbarea ei neobişnuită. Nu o văzuseră niciodată atît de plină de viaţă. Cînd se despărţeau în Institut, ele se uitau pe geam la Artur şi, cu invidie o urmăreau pe Roxana pînă dispărea din raza lor de vedere. Era ca transpusă. „Eşti ca o extraterestră, glumea şi Artur. Am impresia că vii la mine dintr-o lume, planetă, univers, total necunoscute mie. Poate şi din această cauză eşti cu totul altfel decît fiinţele pămînteşti".

— Realitatea este că nu mai sînt aceeaşi. M-am schimbat. Simt aceasta. Nu-mi plac toate fleacurile vieţii. Da, sînt aeriană. Păşesc dintr-o lume a trecutului, în alta, lîngă tine, a viitorului. Maşina ta e o unealtă a cosmosului — unde ajungem numai noi nu mai e nimeni.

— Nu ţi-e frică ? Universul e ca un hău mare.

— Nu lîngă tine. Împreună, universul devine mic, docil. E al nostru.

Plimbările lor obişnuite se desfăşurau în Pădurea Băneasa.

Pe aleile umbrite, Artur o lăsa să conducă Fiatul. Se bucura, ascultătoare, sub îndrumarea lui. Faptul că ea conducea timid, fără experienţă, era o dovadă, constată Artur, că obţinuse carnetul de conducere fără un examen riguros. Cu atît mai mult avu certitudinea relaţiilor de care se folosise cînd, într-una din escapade, accelerînd pe o alee, la o cotitură, în loc să frîneze pentru a lua normal curba aleii, Roxana apăsă involuntar pe pedala vitezei, Fiatul pornind vijelios spre copacii mărginaşi aleii. Numai prezenţa de spirit, calmul şi atenţia spontană a lui Artur îi salvă de la o izbire violentă în copaci. Cu mîna

dreaptă apucă volanul și-i schimbă direcția, cu stînga trase frîna de mînă, în timp ce Roxana își acoperise ochii cu palmele țipînd îngrozită. Artur opri mașina. Roxana tremurînd se aruncă în brațele lui Artur, care o strîngea la piept calm și înveselit. Acesta fu primul lor sărut într-o îmbrățișare tandră.

Brațele puternice ale lui Artur o calmară.

— Continui să fii un înger, chiar dacă acum cîteva clipe deveneam și eu Lucifer.

Roxana ar fi plîns de emoție, de rușine și ciudă, dar el îi sărută ochii și apoi buzele tremurînde. Avea buzele fierbinți. Reuși s-o facă să zîmbească.

— Ce se înîtmpla dacă se făcea praf Fiatul ?

— Fiatul ! Cu viteza pe care o luase, Fiatul nu mai exista și poate nici noi. Acum începem o viață nouă. Primul lucru pe care-l vei face este să pornești mașina — Roxana se uită la el cu teamă —. Dacă nu conduci acum nici nu te mai așezi vreodată la volan. Trebuie să trecem hopurile zîmbind.

Cuminte, atentă, mai sigură, porni motorul.

Adesea Roxana se întreba, fără regrete, cum ajunsese în apartamentul lui. La stabilirea unei întîlniri, nepotrivindu-se orele, ea trebuind să-l aștepte mai mult de o oră, Artur la rîndul lui neștiind cît de punctual avea să fie, cum se anunța și un timp nefavorabil, îi oferi cheile spunîndu-i foarte calm și firesc : „Ne întîlnim la mine".

Roxana luă cheile fără să se întrebe dacă se cuvenea sau nu. Știa adresa. Stăpînită de o curiozitate feminină urcă în apartament, la etajul doi, fericită.

Artur avea un mic apartament comod și frumos amenajat, deși lucrurile erau strînse fără o concepție clară. În dormitor majoritatea mobilelor erau moștenite ca un table de chevet, Louis XV, o comodă același stil și două covoare orientale. Dulapul mare pentru haine și un pat confortabil Biedemeyer, le cumpărase de ocazie. În schimb pentru birou umblase mult pînă găsise un birou stilul Louis XV. Îi plăcea acest stil pentru eleganța lui deși avea să constate că din punct de vedere al solidității stilul Louis XIV sau Napoleon erau mai solide. Pe laturile pereților avea numai cărți rînduite pe rafturi procurate din co-

merț. Căutase ca în locurile libere dintre rafturi, pe pereți, să agațe cîteva tablouri înrămate : un Vermont, un desen de Steriadi și două gravuri de Marcel Chirnoagă. Avea o pasiune pentru energia vulcanică a desenului lui Chirnoagă. O gravură, o procurase de la Fondul Plastic iar alta, ceva mai ieftin, de la un prieten, care nu mai putea suporta în cameră caii sălbăticiți ai lui Chirnoagă. În schimb în dormitor procurase un nud de Pallady și două naturi statice cu flori de Vasile Grigore, atras de culorile lor vii, decorative. Apartamentul mai conținea un hol, cu dulapuri în pereți și o bucătărie mică, utilată cu multe aparate electrice, printre care și un frigider. Roxana se simți fericită cînd văzu în bucătărie o măsuță cu două scaune, parcă anume pregătite pentru ea și Artur. Se așeza cînd pe unul, cînd pe celălalt, căutînd poziția cea mai convenabilă unei viitoare soții.

„Doamne ! șopti pentru ea. E posibil ! Ar fi minunat să fim împreună. Soț și soție“ ! O surprinse de asemeni curățenia și modul cum totul era aranjat cu gust. „Oare cine îi face curățenie“ ? Simțea un fel de gelozie.

Roxana. în așteptarea lui Artur, se învîrtea prin camere făcînd inventarul a ceea ce vedea. Adora acest mic apartament, simțindu-se mai acasă, la ea, decît în spațioasa vilă. cu multe camere, pe care părinții ei o stăpîneau pe șoseaua lîngă Statuia Aviatorilor, unde crescuse într-o atmosferă rece. Se simțea umilită că ei nu aveau tablouri ci numai fotografii și cîteva covoare orientale de rugăciuni atîrnate pe pereți cumpărate de mama lui de la o văduvă nevoiașă, o rudă. Admira mobilele vechi cu bronzuri cizelate și aurite pe care le colecționase Artur. El avea să-i explice că bronzurile erau cele mai vechi ornamente ale omenirii, cu peste 2000 de ani înaintea erei noastre. Cel mai vechi turnător în bronz, care era amintit în istorie, fusese Jean de Dinaut, în evul mediu, iar cel mai ilustru se numea Gouthiere. Artur se mîndrea că bronzurile de la comoda lui erau în maniera lui Gouthiere, poate, chiar din atelierul acestuia.

Roxana se arătase tot mai mirată de cunoștințele lui în domeniul artei.

— Să nu te miri. Am urmat și filozofia și am vrut să mă specializez în estetică. Aveam o înclinație spre studiul artelor. Inițial vroiam să scriu despre artă, dar literatura a învins. De ce îmi plac bronzurile ? Ele sînt simbolurile imortalității artei. Bronzul aurit, cizelat, prelucrat artistic, are asupra mea, și te vei convinge, capacitatea provocării visurilor frumoase : îmbogățește și înnobilează fantezia.

— Deci, deduc eu, îți plac lucrurile autentice. Nu te înșeli niciodată ?

— Ceea ce trădează falsitatea, superficialitatea deosebindu-le de autentic este lipsa elementului creator. Un imitator sau falsificator copiază, însă niciodată nu inovează. La fel și în viață, cel care imită pe alții nu are nici o valoare. A ! Sînt și din cei ce pastișează, care cu talent se comportă ca șefii lor, unii cu talent, așa cum se spune „à la manière de...".

— Și atunci ?

— Asemenea obiecte pastișate, sau asemenea oameni care se comportă după maniera altora nu reușesc decît să accentueze deficiențele originalului.

— Am impresia că amesteci prea mult mobilele cu oamenii. Că vrei ca toți oamenii să fie mobile stil, originale, autentice. Pretinzi prea mult oamenilor !

— Nu oamenilor ci educatorilor !

— În toate cărțile pe care le-am citit, începînd cu Platon, și în toate tablourile pe care le-am văzut, de la Renaștere, înainte și după ea, numai despre eroism și morală sînt preocupați autorii lor. Și ? Unde e rezultatul ? Fiecare generație o ia de la cap cu problemele ei.

Artur se ridică și o privi admirativ pe Roxana.

— Văzute în acest fel, problemele culturii și ale existenței sînt simplificate și anulate total.

— E o realitate.

— Nu poți nega evoluția. În toate domeniile. Pot spune că unele forme revin, dar la un stadiu superior de evoluție. Același lucru și în pictură. Există sau nu o istorie a artei ?

— Fără îndoială ! Dar omul o ia de la început cu arta, limba, literatura.

— Cu alte înțelesuri.

— Ție care-ți place atît de mult arta cum vezi viitorul artiștilor ?

— Utopic ! Esențialul artei în viitor ar fi să știi să trăiești, fiindcă după a mea părere arta îți dă cea mai intensă conștiință a existenței.

— Dar obiectele de artă nu sînt însă suficiente pentru ca toată lumea să se bucure de ele.

— Va fi o circulație a culturii, a informațiilor, a ideilor și deci, e posibil și a artei, o planetarizare a artei, cu condiția să fie liberă circulația.

— Fără programări.

— Calitatea în artă nu poate fi programată. Îți pot spune ce să faci, nu cum să execuți.

— Nu vezi pericolul unui stat-mamă al culturii ?

— Dacă vom ajunge la o hiperconștiință a culturii, arta nu va mai fi dirijată în evoluția ei. Gîndește-te ! În trecut cultura era manuală, azi au apărut mașinile electronice, mîine va fi atomizată, vom avea probabil benzi de inteligență, de memorie, de cultură și de artă pentru toată lumea.

— Ești în adevăr, utopic !

— Am spus-o. Însă un singur lucru nu va putea fi schimbat, nicicum atomizat.

— Care ?

— Dragostea noastră.

Se îmbrățișează atunci cu egală tandrețe.

Deoarece micul apartament al lui Artur nu era departe de clădirea Institutului și cum el mai avea un rînd de chei. Roxana venea cînd vroia la el, adesea îl aștepta în apartament. Păstrase cheile ca pe un talisman.

Trăia un sentiment al fericirii. Nu avusese înainte prilejul și posibilitatea de a-l avea.

Se așeza cuminte într-un fotoliu și-l privea lucrînd la „celebrul", cum îi spunea ea, „roman al crimelor de la Snagov". Uneori îl întrerupea.

— Mai spune-mi, te rog, ce se mai întîmplă cu Ottero ?

— Ți-am pomenit de Heissler, austriacul. Acesta în fruntea unei puternice armate intrase în Țara Românească

și a ajuns pînă la București, silindu-l pe Brâncoveanu la supunere și la acceptarea unor condiții grele: întreținerea a 15 000 de soldați, o contribuție anuală de 800 000 de florini, 1 500 de cai și printre altele să predea și ostatici. A fost predat și Ottero, poate fiindcă se știa că aparținea familiei Bălenilor. Presupunem că e posibil ca lista ostaticilor s-o fi alcătuit chiar Del Chiaro.

Din fericire pentru Țara Românească, Heissler a fost bătut de Calgîi, fiul hanului tătarilor, venit în ajutorul lui Brâncoveanu. Heissler sfîrșește fiind luat prizonier. Ottero, aflîndu-se atunci la Viena, este adus în Țara Românească sub comanda marchizului austriac Baden, care cîștigă lupta contra turcilor și armatei române. Baden nu a intrat ca predecesorul lui, Heissler, în Țara Românească, ci a trimis o delegație diplomatică, în care se afla și Ottero. Ottero se descurcase admirabil, fiindcă jucase un rol dublu. Tot timpul trimitea informații lui del Chiaro. Acest joc dublu l-a ferit să fie pedepsit de unii sau de alții. Relațiile cu austriecii devenind prietenești, Ottero este reprimit în cancelaria lui del Chiaro. Ottero nu o uitase pe Sybila și continuu îndrăgostit reușește să se întîlnească din nou cu ea. Își juraseră unul altuia credință. Se înfiripase între ei o dragoste puternică, care însă va fi înfrîntă, pînă la urmă, de intrigile boierilor din jurul domnitorului.

Roxana desena în timp ce-l asculta pe Artur. Făcea schițe de ilustrații la romanul lui Artur. În imaginația ei, Ottero semăna cu Artur. Îl privea și-l portretiza, apoi imagina diferite alte soluții. Se încurca la portretul Sybilei.

Artur îi propusese ca fosta lui cameră din apartamentul doamnei Laura Brănișteanu, mătușa lui, în care crescuse ca elev la liceu, să o folosească și s-o utilizeze cu cele necesare unui atelier de grafică.

Roxana ezita să înceapă să lucreze acolo. Amîna. ..După vacanța noastră, îmi iau atelierul în primire". ..Adică, accentuase Artur, după ce vom începe și noi să jucăm un rol în teatrul lumii contemporane".

Nu trecuse nici o lună de la întîlnirea lor la Snagov și Roxana socotea imposibil să conceapă existența fără

Artur. Nu suporta să treacă o zi fără să-l vadă. Nopţile, petrecute acasă, deveniseră un chin. Dragostea ei pentru Artur dobîndise şi un sens estetic, înălţător, unic. Ea se împlinea prin trăirea artistică în comun. Întotdeauna avusese impresia că dragostea e ceva trivial, ceva îngrozitor de urît şi nepermis fără autorizarea părinţilor.

Se dăruise lui Artur firesc, cu sinceritate, cu credinţa că aşa era bine.

Erau fericiţi numai atunci cînd se aflau împreună. La prînz mîncau, de cele mai dese ori, în mica lui bucătărioară, întrecîndu-se fiecare să-i facă celuilalt o surpriză. Viaţa de burlac a lui Artur şi mai ales singurătatea în care trăise îl deprinsese să se descurce în domeniul gastronomiei. Roxana aprecia abilitatea lui însă descoperise că şi ea avea plăcerea gătitului. Adesea îl aştepta cu masa pregătită, cu flori pe masă şi cu un cartonaş îndoit, ca la marile restaurante, pe care scrisese „Reţinut".

Roxana absolvise Institutul şi aştepta repartiţia. Luna iulie se apropia de sfîrşit. Trecuseră aproape două luni de cînd se cunoscuseră. I se părea totul firesc, ca un fapt care trebuia aşa să se întîmple.

Datorită relaţiilor părinţilor ei, de care se ruşina adeseori în faţa lui Artur, preferînd să nu i le amintească, reuşi să obţină, în mod excepţional, aprobarea să facă stagiul un an, la Institut, ca participantă la un curs extraşcolar de perfecţionare. Faptul în sine îl mirase pe Artur cînd aflase. Nu-l comentase, fiindcă bucuria, că ea avea să rămînă în Bucureşti, fusese mai puternică decît curiozitatea şi nedumerirea lui.

Îl intriga faptul că Roxana nu se gîndea la viitor, la ceea ce vor face în cursul verii. Repeta că nu vroia să părăsească „cuibul lor". Prefera să rămînă în Bucureşti şi de cîte ori vorbea de luna august ea încremenea tăcută, îngîndurată, răspunzînd laconic : „Vom fi împreună numai noi doi. Nu vreau lume şi zgomot". Artur renunţase să afle detalii amănunţite asupra familiei ei, asupra a ceea ce făcea acasă fiindcă ea se ferise, încă de la începutul întîlnirii lor să se lanseze în destăinuiri şi descrieri. Nu o înţelegea dar acceptase. Observase însă că o stăpînea o oarecare teamă faţă de severitatea părinţilor

ei. Deşi dornică să rămînă nopţile la Artur, nu avea destul curaj. Oscila între spaimă şi firca de părinţi şi ispita de a fi numai cu Artur. Din cînd în cînd, Artur îi amintea că puteau fi în doi mergînd la mare sau la munte. Dar ea îl săruta docilă, mulţumită, fără să lanseze nici „da", nici „nu".

Ceea ce obţinuse, considera pozitiv în sinea ei Roxana, fusese faptul că reuşise să-şi refuze părinţii să meargă cu ei la Snagov sau la mare, în vacanţă, motivînd că avea de lucru în Bucureşti. Se ferise să-i spună lui Artur discuţiile de acasă.

Mama ei, Svetlana Iorgulescu, începuse însă să o suspecteze, încă din primele zile ale lunii iulie. Ţinea foarte mult la Roxana, singura fiică, singura speranţă şi fericire. Simţise că se petrece ceva ciudat, neobişnuit cu Roxana. O întrebare, ce este cu ea, dar răspunsurile vagi nu o liniştiră. Urmărea cu îngrijorare escapadele ei zilnice şi vedea cu surprindere extazul ce i se citea în ochi. Bănuind că avea unele relaţii secrete, se hotărî s-o ia repede pe Roxana.

— Roxana, draga mea, nu te mai recunosc. Te-ai schimbat total. Nu vrei să mergi cu noi nici la mare, nici la Snagov. Te eschivezi continuu. Ai devenit imposibilă. Aşa deodată. Pe Horia îl amîni, îl ocoleşti. Îl jigneşti cu indiferenţa ta. Ce s-a întîmplat ?

— Nu am nimic cu Horia. Absolut nimic comun — Horia era prietenul ei de mulţi ani, ca fiul celor mai bune cunoştinţe ale părinţilor ei.

Artur şi Horia ! Doi oameni complet diferiţi. În timp ce Artur colinda universul cu spiritul lui, în timp ce muncea zilnic din greu, Horia avansa în funcţii şi în societate prin grija protectoare a părinţilor lui.

Roxana citise în manuscrisele lui Artur o mică fabulă rămasă fără concluzii : „Erau doi fraţi. Unul se hotărî să plece în lume. Al doilea rămase acasă să facă avere. Primul făcu ucenicie pe la diverşi învăţaţi, munci din greu, suferi, luptă. În sfîrşit, se întoarse acasă după zece ani. «Frate, ce ai cîştigat tu în aceşti zece ani» ? îl întrebă cel rămas acasă. «Vino să vezi». Se duseră la rîul ce curgea prin gospodăria lor şi primul frate trecu rîul păşind uşor

peste valuri. Al doilea, dădu un ban barcagiului și ajunseră amîndoi o dată la celălalt mal. «Frate, îi spuse cel ce trecuse cu barca, pentru ce ai suferit tu zece ani de penitență, cînd cu un ban puteai să treci rîul» ?!

Deseori se gîndea la sensul acestei fabule, îndeosebi cînd îl avea în față pe Horia, însă ea îl prefera pe Artur, pentru spiritul și visurile lui. De cîteva săptămîni încercase să-i explice mamei sale de ce l-a ales pe Artur și ce se întîmpla cu ea, fără să reușească.

— Ce-i cu tine ? Ce faci în fiecare zi în oraș atîtea ore ? Cu cine te întîlnești la ore tîrzii ? Taică-tu mă tot ceartă în legătură cu starea ta. Ce sînt secretele acestea ?

Roxana ezita să se destăinuiască. Consideră însă că sosise momentul. Avea deplină încredere în dragostea și înțelegerea mamei ei. Sări de gîtul ei.

— Mamă ! Sînt îndrăgostită. Iubesc. Mă iubește. Ne iubim. Sînt fericită. Asta e ! Mă înțelegi ? Nu ?

Maria Iorgulescu o privi îngrozită.

— I-auzi ! Ai înnebunit ! Ce te-a apucat ? Așa deodată ! Ce-o să spună taică-tu, lumea, Horia, tatăl lui Horia, prietenii noștri, colegii și relațiile lui taică-tu ?

— Nu-mi pasă ! Trăiesc... Nu înțelegi, iubesc !

— Chiar așa ? De capul tău ? De cînd o asemenea libertate ? Auzi ! De ce nu mi-ai spus pînă acum ? De ce te-ai ascuns ? Cine e tipul, care ți-a sucit gîtul ? Îl cunoaștem ? Ce-i sînt părinții ?

Roxana dădu din umeri contrariată.

— Ce importanță are pentru voi ? Eu îl iubesc !

— Termină Roxana cu glumele proaste ! Te omoară taică-tu. Îl știi cum e ! În situația lui, fata lui să se țină de aventuri ! Ai înnebunit ! Cine e tipul ? Cine mai știe de aventura ta ? Sigur că e o mare prostie — și încă ce prostie !

— Mamă, e scritor. Mă iubește.

— Lasă dragă, prostiile ! Pînă nu e prea tîrziu ! Auzi ? Să nu te mai prind ! O să te încui în casă. De aceea vroiai să rămîi în București, ca să-ți faci de cap ! Ce sînt părinții lui ?

— Nu are.
— Cum nu are ! A picat așa din senin ! Fetițo dragă trezește-te ! Ia spune cine au fost, ăștia, părinții lui ?
— Nu are.
— Niște oameni cumsecade. Au murit într-un accident.
— Da ! Așa spune el.
— Ce importanță are ?
— Cum îl cheamă ?
— Artur Sincu.
— Ce nume e ăsta ? N-am auzit. Unde lucrează ?
— La o revistă. E redactor.
— Adică 2000 de lei și ceva, poate, dacă i se mai publică și un articol. Tu cu două mii de lei ! Mă faci să rîd. Roxana pe ce lume trăiești ? Tu nu vezi ce greu o duc oamenii ?
— Ce-mi pasă ! O să ne descurcăm.
— Tu, care ai trăit numai în puf ! Care ai călătorit și te-ai învîrtit numai între oameni bine !
— Odată și odată, trebuie s-o iau și eu de la capăt.
— Eu, ca eu, dar taică-tu ce-o să spună ? Hotărîse să te măriți cu Horia și, știi, că el nu cedează ușor cînd e vorba de viitorul tău !
— Mamă, nu se poate !
— Dar știai și tu ! Acum întorci roata.
— E imposibil !
— Crezi ?
— Mamă, te rog,...

Dar mama îi întoarse spatele. Roxana rămăsese neplăcut surprinsă, dezamăgită și puțin speriată. Artur avea dreptate. Societatea și familia reușeau să înlăture și să distrugă ușor o ființă umană, ce vroia să fie liberă, datorită prejudecăților și impunerii unor legi tradiționale nescrise sau codificate.

Și toată această discuție tocmai cînd se decise să fie de acord cu planurile pe care le făcuse Artur asupra felului cum vor petrece vacanța ! Acum întîmpinau, era convinsă, o rezistență dură, neînduplecată pe care o prevăzuse, dar nu ținuse cont de ea. Fericirea începea să fie umbrită de deznădejdea în care o aruncase supărarea mamei și se temea de furia tatălui. Îl contrazisese pe

Artur, cînd acesta îi spusese că omul este cea mai mare calamitate dintre animale, deoarece toate fiinţele pămîntului acceptă să trăiască în limitele naturii, numai omul se complică în lupta şi în efortul de a le depăşi.

La întîlnirea cu Artur nu avu curajul să-i spună cum decursese discuţia cu mama ei şi nici cum acasă întîlnea un zid al tăcerii şi al conspiraţiei. Era decisă să plece cu Artur în vacanţă, numai ei doi. Gîndurile ei începuseră să fie ca norii, cînd negri, cînd uşor purtaţi de o briză marină.

În schimb părinţii hotărîseră să o urmărească şi să se lămurească. Aflară de Artur Sincu. Luaseră diverse informaţii despre el şi deoarece nu vroia ca fata lor să piardă partida cu Horia şi să se încurce cu un neînsemnat ziarist, deciseră şi chibzuiră cum să întrerupă această aventură neprevăzută şi nedorită a Roxanei.

Cu toată dragostea pentru Roxana, pe zi ce trecea, Iorgulescu devenea tot mai neînduplecat şi hotărît. Se revolta ori de cîte ori soţia lui încerca să-i ia apărarea Roxanei.

— Se poate aşa ceva ? Am crescut-o ca pe o floare. Singurul nostru copil să facă o asemenea neghiobie ! Vor rîde şi curcile ! Auzi cu cine să se încurce, cu un oarecare redactor ! Am o mie la dispoziţie. Toţi ar dori-o pe Roxana. Cum să-l lase pe Horia, cînd totul este aranjat ?

— Ea nu şi-a dat consimţămîntul.

— Cum asta ? Petrece cu el toate vacanţele, îşi fac vizite, familia lui Horia e de acord, noi la fel, toţi prietenii îi consideră logodiţi şi aşteptau ca Roxana să termine Institutul pentru ca să facem nunta. E posibil o asemenea bruscă schimbare ? Pentru nimic în lume, nu accept ! Şi te rog să nu-i mai iei apărarea !

Fiu de militar, deprins cu disciplina, nu admitea să nu fie ascultat. Tatăl lui fusese printre puţinii militari, care înainte de război, intraseră în rîndurile partidului, iar în timpul războiului trecuse frontul la sovietici. El, rămas în Bucureşti, fusese eliminat din facultate şi ameninţat cu închisoarea. După război însă devenise utecist şi urcase repede diferite trepte ale ierarhiei sociale şi poli-

tice. Tatăl, întors de pe front și din prizonierat, murise prin '48 de cancer la stomac.

De felul său, Iorgulescu nu suporta compromisul. Ceea ce-l interesa și dorea cu ambție dîrză, era, în primul rînd, să-i asigure Roxanei un viitor demn, pe care nu-l înțelegea altfel decît alături de Horia, ce-și cîștigase o bună situație socială și avea nenumărate șanse să prospere.

Se împotrivea comportamentului Roxanei iar pe Artur Sincu îl dușmănea fără să-l cunoască, considerîndu-l un aventurier ce o atrăsese în cursă pe Roxana, sperînd, prin alianța cu ea, să parvină social pe o treaptă ierarhică superioară.

4

— ARTUR SINCU, TE CHEAMĂ redactorul-șef, strigă deschizînd ușa biroului, Iorgu Mazilescu, unul dintre puținii lui prieteni din redacție, care se ocupa cu pagina politică și redacta articolul de fond al revistei.

— Ce i-a venit ? Am predat cronica literară. E la cules. A fost și avizată. Ce mai vrea ?

— Nu știu, Sincule. Nu mă întreba ! Secretara m-a rugat să te chem. Atîta pot să-ți spun că în mod special a cerut două cafele. Asta e ceva. Înseamnă că va fi o întrevedere lungă și interesantă.

Nemulțumit, deoarece stabilise o întîlnire cu Roxana, Artur se ridică de la birou și ieși pe culoarul întunecos, îndreptîndu-se către secretariat. Secretara îi făcu cu mîna a plecăciune. De mult încerca tot felul de apropouri intime, pe care Artur le ocolise, ca și cînd nu le vedea. Acum însă o observă în realitatea ei. Blazată, veștedă, îmbătrînită prea devreme. O privi întrebător.

— Te așteaptă șeful. Își arătă dantura cu doi dinți din aur. Artur zîmbi. „De 5000 de ani problemele sexuale

rămîn încă pe primul plan, însă bine ascunse. Birourile sînt ca mînăstirile — frustează omul de plăcerile naturale.

Între Artur şi Brezeanu, şeful său, fusese întotdeauna o pace calmă. Artur îl considera pe Manole Brezeanu parvenit, servil, fricos, nepriceput în ale gazetăriei, dar bun la suflet. Brezeanu vedea în Artur un om de acţiune, orgolios, inteligent, dar cinstit. În prezenţa lui se simţea intimidat şi deseori suporta cu greu logica lui Artur, considerîndu-se ofensat, în intimitatea lui, de siguranţa acestuia, de sinceritatea în care-şi exprima opiniile. Argumentele lui, la alcătuirea numărului revistei, îi convingeau uşor pe ceilalţi redactori. Artur cîştigase o situaţie privilegiată în redacţie ; era ascultat, necesar, respectat.

Glasul răguşit, de fumător, de data aceasta surprinzător, pentru Artur prin amabilitate, îl îndemnă să intre şi să ia loc pe unul din fotoliile din faţa biroului lui Brezeanu. Camera spaţioasă avea două tablouri mari, festive, atîrnate strîmb pe pereţi, ceea ce-l enerva întotdeauna pe Artur, mirîndu-se că Brezeanu putea suporta liniile neregulate. Lateral biroului se afla o masă lungă de opt scaune, pe care cei din redacţie desenau, în loc de note, la şedinţele lor de redacţie. În spatele scaunului lui Brezeanu se afla o bibliotecă, pe care o ţinea închisă cu cheia, în care avea doar dosare şi cîteva cărţi cartonate lăsate de înaintaşul lui.

— Îmi pare bine că mai eşti în redacţie, începu Brezeanu. Ţi-am citit articolul. E bun. Da, chiar foarte bun. Progresezi.

— Subiectul mi-a permis să fiu mai liber în analize şi critică.

— Am văzut. Logic. Vroiam însă să stăm de vorbă. Cum o mai duci, mă refer, în afara redacţiei ? Artur se uită atent şi curios la şeful său, pe care, de obicei, nu-l interesa viaţa particulară a subalternilor lui. Îi apăru ciudată această bunăvoinţă şi se pregăti de orice ripostă.

— Bine ! Nu mă plîng. Merge.

Artur nu pricepea de ce-l chemase şi unde ţintea Brezeanu.

— Ascultă, eşti mare şmecher ? Nouă nu ne spui nimic. Lucrezi pe la spate.

— Nu înțeleg la ce vă referiți !

— Ei, nu știi ! Spune drept, unde țintești ? Mai sus, nu ? Te cred, cu relațiile tale...

— Vă rog, fiți mai clar ! Îmi plac misterele, dar nu aici și...

— Îți vorbesc ca prieten, coleg de redacție...

— Totuși...

— Am ceva important pentru tine să-ți comunic.

— Vă ascult. Sînt chiar foarte curios.

— Am fost la Centru. Tovarășii mi-au cerut dosarul tău. Toți vorbeau de tine, de bine. Cică au pus ochii pe tine — ca pe un om de perspectivă. Ai relații tari — spuneau unii !

— Cine ? Ce relații ?

— Te faci că nu știi ! Mie poți să-mi spui. Sîntem o familie unită aici.

Artur, în adevăr, sperase la un post de corespondent în străinătate. Știa trei limbi. Avea o activitate de peste cinci ani vechime. Călătorise în fiecare an în străinătate. Participase și la un concurs de presă, unde se făcuse remarcat. Trecuseră însă peste șase luni și pierduse speranța unei numiri, iar de cînd apăruse Roxana această idee îi ieșise din preocupări.

— Zău că nu știu ! La cine și la ce vă referiți ? Cine are ochii atît de ageri și limpezi să mă vadă și pe mine ? Știți doar că viața întreagă a eroilor nu-i decît un joc al nebuniei altora și hazardului.

— Ce spui de Iorgulescu ?

— Iorgulescu ! N-am vorbit cu el niciodată. Nu-l cunosc decît din vedere. Și, sincer, nici nu vreau să am de-a face cu el, după cîte știu. Maimuța rămîne întotdeauna maimuță, chiar dacă îmbracă pe ea haină de purpură.

— Sincule, nu face pe grozavul cu mine ! Îți dă mîna să vorbești. Te crezi tare.

— Deloc. Încerc doar să cîștig pustiul pentru a mă bucura de înțelepciunea sa. Lămuriți-mă !

— Te-am chemat așa, în semn de prietenie. De la centru mi-au cerut dosarul tău, ieri, și l-am trimis. Azi mi-au cerut și o referință, auzi, pozitivă. Deci, băiete, felicitări ! Te-ai aranjat — Artur dădu din umeri —. Stai

să-ţi citesc ce-am scris, să-ţi arăt loialitatea mea. Uneori ne-am certat noi, dar cînd e vorba de viitor, atunci, mă înţelegi !

Brezeanu începu să citească. O înşiruire de cuvinte elogioase, unele juste, altele adunate pentru a face un pomelnic unitar în evaluarea calităţilor lui Artur.

Gîndurile lui Artur părăsiră însă camera. Nu reuşea să fie atent. Îşi adusese aminte că pe Roxana o chema Iorgulescu. Cuvinte răzleţite spuse de ea îi veneau în minte : „Am crescut mai mult singură, părinţii mei fiind foarte ocupaţi cu funcţiile lor“, „Sînt oameni mari, bine văzuţi de sus“, „Tata e neîndurător, confundă casa cu serviciul“, „Mă iubeşte, dar mă tratează ca pe un subaltern de la serviciu, vrea numai să fie ascultat ; el comandă“, „Se fereşte de greşeli, de frica celor de sus“, „Îşi păzeşte scaunul de aur“.

Cînd o conducea pe Roxana acasă se despărţeau în Piaţa Aviatorilor. Locuia pe şosea într-o vilă mare, spaţioasă, cu etaj avînd şi o grădină împrejmuită cu un gard din zid şi metal prin care nu se putea vedea în curte. Îşi aduse aminte că Roxana îi spusese că părinţii sînt severi şi nu acceptau ca ea să aibă legături neştiute şi neaprobate de ei, că îi controlau toate mişcările şi că îi verificau şi prietenele. Duminicile, adesea, se vedeau o oră sau două, fiind obligată să meargă la Snagov, la vila de pe lac. Rareori reuşea să se eschiveze şi să rămînă la Artur în Capitală. Şi multe alte detalii, vorbe aruncate, gesturi şi comportamente nelămurite lui îl făcură pe Artur să deducă cum Iorgulescu, şeful lui Brezeanu şi implicit a lui, marele Iorgulescu, nu putea fi decît tatăl Roxanei.

— Ei, ce spui ? De ce taci ? E bun, nu ? Îl duc personal peste o oră.

Brezeanu terminase de citit referatul. Era mîndru şi se uita la Artur aşteptînd complimente şi mulţumiri.

— Ce pot spune ? Vă mulţumesc ! Poate aţi exagerat cu laudele. Vă rămîn îndatorat. I-ar fi spus însă că de frica autorităţilor, Brezeanu, nesigur şi fără o opinie personală, căuta un refugiu în ideologie unde spiritul său se complăcea în comoditatea normelor.

— Așa Sinculė ! Și acum, înainte ! Îți doresc, sincer, Noroc.

Revenit în biroul său, Artur, nervos, nu concepea să accepte situația în care fusese pus. Se mira, revoltat pe sine, că Roxana era fata lui Iorgulescu și el nu știuse.

De aceea nu-l invitase la ea acasă și nici nu-l prezentase părinților ei ! Artur nu insistase să participe la o reuniune familială, vroia să fie numai ei doi, dar acum înțelegea, în alt mod, diferitele situații, ca și eschivările Roxanei.

Nu se împăca cu lipsa lui de pătrundere. Și dacă, reflecta Artur, ar fi știut această legătură, care ar fi fost atunci reacția lui ? Ar fi fost în stare să se despartă de Roxana ? Și-ar fi schimbat atitudinea ? Dragostea lui ar fi urmat un alt drum ? Avea acum vreo importanță ceea ce aflase ? Și totuși, de ce intervenise Roxana pentru el ? Ce intenții ascunse avea Roxana de îl determinase pe tatăl ei să ceară dosarul lui ? Vroia prin asemenea mijloace să parvină să devină corespunzător rangului ei social ! Ce era toată această comedie ?

Pe de altă parte, Artur observase, în ultima săptămînă, un val de îngrijorare pe fața Roxanei. Numai în brațele lui, ea devenea aceiași femeie angelică și fericită.

Se frămînta în gol ; absurditatea fanteziei punînd stăpînire pe gîndurile lui. Înjura toți sfinții de la Snagov. Roxana era prezentă continuu în imaginația lui, provocîndu-i o durere fizică. O iubea. Izolat și închis în secretul legăturii lor, simțea noile fapte ca pe o cădere în iad.

Înțelesese că legătura lor să se desfășoare numai în doi, nu în trei sau în infinite alte lanțuri.

Furios, renunță să se ducă cu Fiatul să o ia pe Roxana din Piața Aviatorilor. Apoi îi păru rău. Se consolă știind că dacă el nu venea la ora stabilită atunci ea pornea spre apartamentul lui.

Vru să întîrzie și aici, dar așteptarea și umblatul pe străzi îl aruncau într-un pustiu sufletesc.

Intră acasă trîntind intenționat ușa. Roxana aranja un buchet de trandafiri într-o glastră. Avea obiceiul să cumpere flori.

Cînd el intră, lăsă florile şi-i sări de gît. Îi fusese dor de el. Artur se simţea dezarmat şi oarecum ruşinat de trădarea lui.

— N-am ştiut cum să vin mai repede. Îl strîngea în braţe, iar Artur se lăsa cuprins de entuziasmul ei. O ridică pe sus, în braţe, şi o aşează pe pat, apoi porni şi se învîrti preocupat prin cameră în jurul patului în care ea sta ghemuită. Artur nu găsea tonul şi nici cuvintele potrivite supărării lui. Ea îl urmărea surprinsă.

— Ce-i cu tine Artur ? S-a întîmplat ceva ?

Se opri din mersul agitat.

— De ce nu ai venit şi la redacţie, să comanzi, să arăţi ce poţi ? Era brutal.

— Nu te înţeleg ! Ce vorbe-s astea ? Ce să caut eu acolo ? Îl privea mirată şi speriată văzîndu-i adîncindu-se cutele dintre sprîncene.

— Spune-mi. Pe tatăl tău îl cheamă Iorgulescu ?

— Ştii bine. Aşa mă numesc.

— Mă refer la Iorgulescu, cel mare şi puternic, şeful nostru de la centru.

Roxana roşi. Recunoştea că greşise fiindcă nu-i spusese unele detalii din viaţa ei şi a familiei.

— Şi ce-i cu asta ? Ce legătură are cu noi ? Nu spuneai tu să trecem prin mituri indiferenţi ?

— De ce nu mi-ai spus că eşti fiica lui !

— Schimbă asta ceva ? Şi apoi n-am vrut, ca şi tine, să existe între noi altceva decît puritatea legăturii noastre.

— Atunci de ce ai intervenit pe lîngă el pentru a îmbunătăţi situaţia mea ? Tatăl tău a cerut dosarul şi un referat pozitiv, auzi, pozitiv, asupra capacităţilor mele intelectuale ! Accentuă ultimul cuvînt.

Roxana începu să rîdă, nervos la început, apoi în mici sughiţuri, dureroase, ce aduceau a plîns. Se simţea învinuită pe nedrept. Era speriată.

— Artur ! Doamne ! Cum poţi considera că este realitate ceea ce imaginaţia ta anticipează ! Nu am pus nici o vorbă pentru tine ! Departe e totul. Din contră, uite,

află adevărul ! Ai mei cunosc, de peste două săptămîni, tot ceea ce există între noi. Au aflat de întîlnirile noastre. Ştiu totul despre tine şi sînt contra dragostei noastre.

— Şi ?

— Vor să ne despărţim. Înţelegi ? Să te părăsesc. De o săptămînă trăiesc această dramă. Au proiectat să stau, în vacanţă, o săptămînă la Snagov şi aproape o lună în Italia. Mama, află acum, lucrează la Externe şi a aranjat să meargă la Roma cu mine. Ştiu că eşti orgolios, dar nu mă învinui de rea credinţă faţă de tine. De o săptămînă mă chinui, înnebunesc, cum să-ţi spun şi mai ales nu ştiu ce să facem ! Ei nu vor să cedeze. Mă vor în continuare fata lor. Sînt înnebuniţi că mă vor pierde.

Artur simţi că i se rupe ceva în piept.

— Sînt zdrobită de voinţa tatălui meu care nici nu vrea să audă că sînt majoră şi că am şi eu sentimente. Sînt contra ta şi a libertăţii mele. Înţelege, vreau să fim şi să rămînem împreună pentru totdeauna. Nu pot altfel. Prefer să mor.

Artur o privea uimit, nedecis, speriat de starea Roxanei, în ochii căreia începuseră să apară sclipirile de cristal ale unor lacrimi.

Era convins că Roxana nu-l minte. Se comportase nesăbuit. Avea remuşcări.

— Roxana, draga mea ! Te rog să mă ierţi. Încă nu-şi revenise din uimire şi nedumerire.

În capul său se învîrteau ameţitor referatul lui Brezeanu şi cuvîntul „despărţire“ spus de Roxana.

Se aşează mut pe pat lîngă Roxana luîndu-i capul în mîini sărutîndu-i ochii.

— Roxana, începem să trăim nebuniile vieţii. Ce-mi spui, mă descumpăneşte. Nu-mi pot imagina să nu ne vedem o zi, să nu te ştiu continuu lîngă mine ! Ceea ce mi-ai spus ne determină la hotărîri imediate şi importante. Vrei să fii pentru totdeauna a mea, vrei să-mi fii soţie ?

— Artur ! Îţi sînt şi-ţi voi fi întotdeauna a ta. Nici eu nu am gîndit o altă soluţie. Ceea ce este important este libertatea şi adevărul dragostei noastre.

ÎN ZIUA URMĂTOARE, ARTUR FU chemat, pentru ora 12, la centru, la tovarășul Iamandi, șef de serviciu în secția tovarășului Iorgulescu. Artur plecă de la redacție nervos, nedormit, mohorît. Roxana intenționase să nu se mai întoarcă acasă la ea, dar pe la orele unu din noapte, decise că e mai bine să nu o rupă atît de brusc cu părinții. Artur o condusese cu inima îndoită. Reîntors nu reușise să adoarmă. Începea o viață nouă. Roxana era decisă să lupte, să nu cedeze nimic. Vroia să revină cu actele necesare pentru a grăbi căsătoria. Oricum, totul trebuia să se petreacă înaintea datei stabilite pentru călătoria ei în Italia. Prin căsătoria lor planul cu Italia ar fi căzut de la sine și nu mai era posibil să fie despărțiți. Artur, deși considera unica fericire să fie alături de ea, era puțin buimăcit de această întorsătură rapidă, neașteptată, în viața lui de burlac. Rațiunea îl făcea să gîndească la consecințe și la viitor. În prezența ei devenea puternic și optimist privind în față numai posibilitatea de a fi fericiți împreună.

Intrînd în biroul lui Iamandi, un bărbat scund, de cincizeci de ani, cu o bogată experiență în munca de activist cultural, bun orator și om de acțiune, Artur trăia o stare de pasivitate și insolentă indiferență.

Iamandi îl cunoștea pe Artur de mulți ani și-l aprecia ca ziarist și scriitor și ca unul dintre colaboratorii lui apropiați în diversele acțiuni culturale. Artur primise și participase la numeroase conferințe, sesiuni culturale, făcuseră unele deplasări împreună, încît bănuia că avea să fie supus de Iamandi la noi servituți culturale planificate.

Fu primit cu aceeași, amabilitate și bunăvoință. Iamandi, bine dispus, îi oferi un scaun și se așeză în fața lui cu un aer de misterioasă complicitate :

— Tovarășe Sincu, începu cu o voce gravă, oficială, vreau să fiu scurt. Ți se oferă două mari șanse în cariera ta — făcu o pauză pentru a mări efectul vorbelor lui asupra lui Artur, care făcuse ochii mari. Oboseala și

îngrijorarea tronau încă pe faţa sa —. Nu ştiu cu care să încep. În sfîrşit, iată aici — Iamandi luă de pe birou un plic din care scoase o hîrtie cu antet şi cîteva rînduri bătute la maşină — numirea dumitale ca redactor-şef adjunct la revista literar-culturală din unul din frumoasele oraşe din Transilvania.

— Cum ? tresări Artur, trezindu-se din starea lui pasivă.

— ...şi aici invitaţia, aprobată, de a participa ca delegat, în luna septembrie, la Praga la un colocviu literar... Ei, ce spui ?... Ce tăci ?

Artur îl privea confuz, năuc, nedumerit.

— Nu pricep forte clar ce înseamnă această numire. De ce tocmai eu ? Cîntărea cele auzite şi-l mira că i se oferea, deodată, două posibilităţi pentru o carieră literară, care acum îi apăreau ca prevestitoare de necazuri. Nervii îl făceau să simtă furnicături în ceafă.

— Te poţi considera fericit ! Într-o săptămînă trebuie să fii la post. Redactorul-şef este grav bolnav, intră în spital ; va face o operaţie şi deci va lipsi pînă la plecarea ta la Praga. Nu are cine să-i ţină locul. Aşa că propriu-zis vei lucra ca redactor-şef. E o situaţie specială.

Artur nu reuşea să-şi adune încă gîndurile. Devenise mut şi privea, trist, în gol. Presimţea un leşin. Dorea doar un pahar cu apă, sau să fie lăsat să doarmă, să doarmă.

— Ei, ce spui ? îl trezi din transă, Iamandi, puţin enervat de starea de nepăsare a lui Artur.

— Aş vrea să-mi fac întîi concediul, încercă Artur să mai cîştige timp de gîndire. Snagov, Satu Mare, Brezeanu, Roma, Praga, Roxana, căsătoria, Iorgulescu, se amestecau în capul lui. Ce avea să spună Roxana ? De ce tocmai acum asemenea oferte ?

— Îl faci după întoarcerea de la Praga.

— Tovarăşe Iamandi, am o serie de angajamente literare. Scriu o carte... Am complicaţii familiale. Artur ridică mîna să le numere pe degete.

— Ei şi, cine te opreşte să-ţi continui preocupările ? Din contră, acum ai o mai mare autoritate şi autonomie. Gîndeşte-te, redactor-şef adjunct, la vîrsta ta, cu perspectiva de a ajunge redactor-şef ! Văzînd că Artur rămîne

insensibil : uitam să-ţi spun, detaşarea este numai pentru doi ani, deoarece după aceştia te rechemăm în Bucureşti. Poate ceva mai mare. Asta e hotărîrea. Iamandi era radios. Se bucura pentru succesul lui Artur.

— Ştiţi, am aici o mătuşă... Sînt logodit...

— Tovarăşe Sincu ! E o sarcină de partid...

— Vă rog, tovarăşe Iamandi, să-mi acordaţi cîteva zile de gîndire. M-aţi luat prea repede. E o treabă serioasă, nu ? Artur îşi muşcă buzele.

— Îţi repet că peste cinci zile, dacă nu chiar peste două zile, va trebui să fii la redacţie — Iamandi sesiză încruntarea disperată a lui Artur —. Nu te mai înţeleg, omule! Ce nu-ţi convine? Ai în faţă un viitor frumos şi tu eziţi? Nici un pic de entuziasm!... Să nu spui că sînt om rău, te las să te gîndeşti pînă mîine la ora 10.

— De ce pînă la ora 10 ? Artur se agăţa de o speranţă.

— La ora 10 trebuie să confirm tovarăşului Iorgulescu că poimîine pleci la noul serviciu. Ştii cum e şeful !

— Acordarea dreptului de a primi sau refuza, a unui timp de meditaţie este un drept uman. Cred că se poate discuta aşa ceva şi cu tovarăşul Iorgulescu. Auzul numelui lui Iorgulescu îl enervă pe Artur.

— N-ai decît ! Eu ţi-am comunicat hotărîrea şi tu ştii că este irevocabilă. Nu te poţi juca.

— Ştiu că unii oameni au situaţia fericită de a nu le păsa de adevăr şi înlăturînd prietenii, preferă linguşitorii şi părerile lor servile...

— Nu înţeleg la ce te referi. Eu am terminat. Poftim plicul. Iamandi rămase cu mîna întinsă. Artur se făcea că nu-l vede. Îşi revenise din primul şoc.

— Mi-aţi dat un răgaz pînă mîine. Vă rog să mă păsuiţi pînă la ora 10 şi în chestia cu plicul, deoarece răspunsul meu va fi scurt: da sau nu! Devenise agresiv.

— Sincule, nu te juca ! Nu fă pe grozavul ! Din partea mea fă cum vrei. Chibzuieşte bine!

Artur se ridică să plece.

— Mai e ceva. S-a hotărît, avînd în vedere că postul tău rămîne liber, se şterge din schemă de la 1 august. Pură economie.

Artur se opri o clipă. Iamandi nu avea aici nici o vină. Ştia acest fapt. Simţea însă că nervii nu-l mai ţin şi nu vroia să-l jignească. Prea erau toate cusute cu aţă albă ca să-l determine să plece din Bucureşti, cît mai departe de Roxana. „De ce nu au ales Patagonia !"

Întoarse spatele şi ieşi din biroul lui Iamandi fără să salute. Avea pumnii strînşi. În loc să plece din clădire se dusese la biroul lui Iorgulescu, un etaj mai sus. Secretara îl privi curioasă. Nu aştepta pe nimeni şi mai ales un tînăr aşa de drăguţ.

— Tovarăşul ?

— Vreau să vorbesc cu tovarăşul Iorgulescu.

— Nu se poate. În ce problemă ? Şi nici nu este aici. Artur o privea stăruitor.

— Vă rog să mă înscrieţi pentru mîine la audienţă. Sînt Artur Sincu.

Răsuflă mulţumit că nu-l găsise pe Iorgulescu. În starea în care se afla era capabil să nu-şi păstreze controlul vorbelor sale.

Afară, în stradă, i se păru prea cald. Nu avea tăria să meargă la redacţie, unde probabil Brezeanu informat de „înaintarea" sa se pregătea să-l serbeze. Preferă să meargă acasă, să fie singur, să analizeze marea cotitură a vieţii lui.

Toate veniseră peste el cu o mare repeziciune şi se petrecuseră doar în două luni, de cînd o cunoscuse pe Roxana la Snagov, iar în ultima săptămînă evenimentele porniseră înainte cu o viteză uluitoare.

Ajuns acasă, încearcă să doarmă. Nu reuşi. Se sculă pentru a concepe un memoriu. Încercă telefoanele unor prieteni pe care nu-i găsi. Caută în agendă numele unor prieteni de-ai tatălui lui cu situaţii politice înalte, pe care nu-i văzuse de peste zece ani, cu gîndul să le solicite a doua zi nu sprijini, un sfat.

Aştepta telefonul Roxanei cu o durere acută în tot corpul. Îl frămîntau gînduri sumbre. Începu să vorbească tare. „Iorgulescu ăsta se comportă feroce. Face, cu dibăcie diabolică, o mişcare pe tabla de şah pentru a mă da mat. Pe mine să mă vadă, bine merci, în Transilva-

nia şi la Praga, iar pe Roxana la Snagov şi Roma. Oare de ce? Ce interese îl mînă la asemenea hotărîri?

Ce trebuie să fac? Pot trăi fără Roxana? Nu! Pot admite ca libertatea şi individualitatea mea să fie în aşa hal terfelite? Nu!

Dacă refuz, ce fac? Primo, rămîn fără serviciu. Duo, pe Roxana tot o vor duce la Snagov şi vor amîna căsătoria noastră. Fără serviciu, am dreptul uman să o fac nefericită pe Roxana, care-mi este atît de dragă, şi care, culmea, mă crede grozav ? Ce să-i spun ? Cum să ieşim din această situaţie încîlcită? Ce hotărîre vom lua împreună în noaptea aceasta? Poate altul în locul meu s-ar bucura de situaţiile ce mi se pun pe tavă. Pentru mine nu-i decît o pedeapsă. Se poate ca norocul mult aşteptat, să fie ghinion?

În concluzie, fie ce-o fi, răspunsul meu va fi negativ. Pentru nimic în lume, aur, diamante sau putere, nu renunţ la Roxana!"

În cele din urmă, liniştit şi stăpîn pe simţurile lui, aşteptînd-o pe Roxana sau chemarea telefonului ei, adormi; visă:

„Dora, a cărei frumuseţe întrecea pe a celor mai frumoase fete, a cărei perfecţiune speria şi uimea oamenii, nu reuşea să găsească un bărbat corespunzător calităţilor ei. Îngrijoraţi şi speriaţi părinţi ei consultară pe marele preot, care îmbrăcat în albastru şi în spate avînd flăcări le spuse că numai dacă o vor izola pe o insulă anume, acolo ea îşi va găsi un bărbat. Căzură de acord şi o duseră pe Dora pe insula pe care o ştiau părăsită.

Pe insulă Dora adormi. Purtată de un vînt uşor o barcă se apropie de insulă. În ea se afla Hanumat. Se făcuse noapte. Hanumat coborî pe insulă şi se aşeză lîngă Dora, care nu-l putea vedea din cauza întunericului. Îl acceptă fiindcă preotul îi spusese că va veni lîngă ea viitorul ei bărbat. Preotul o avertizase că dacă-l va vedea ziua îl va pierde pentru totdeauna. Hanumat venea seara şi pleca dimineaţa. Petrecură astfel multe nopţi minunate. Dora era fericită, iar Hanumat vrăjit. Dar ea nu mai putea răbda să nu-l vadă la faţă pe Hanumat. Se duse în taină la mama ei, care-i dădu o lampă, s-o aprindă noaptea

ca să-l vadă. O mamă rea, ca o zgripţuroaică, cu părul despletit, cu scaieţi prinşi în păr.

Dora îşi ascultă mama şi noaptea, după ce făcură dragoste, aprinse lampa şi lumina ei puternică îl trezi pe Hanumat. Hanumat orbi şi suferind se retrase în baraca lui, pornind pe apele, pe care un vînt puternic le umflase făcînd valuri puternice.

Fulgere cădeau din cer. Pe mal, Dora implora cerul să i-l aducă pe Hanumat înapoi. Acesta vîslea disperat, în neştire, fără să ştie încotro se îndrepta barca. Urma un blestem de a vîsli continuu şi a rătăci pe ape în întuneric.

Clopotele începură să sune în cer". Era telefonul.

Zbîrnîitul strident al clopotului îl trezi pe Artur. Ridică receptorul încă buimac. Roxana vorbea plîngăreţ.

— Dragă Artur, e îngrozitor ! Nu pot să vin în seara asta. Vestea pe care o presimţise îl aruncă pe Artur înapoi în visul lui, pe valuri şi în furtună. Barca lui Hanumat se răsturnase şi o dată cu aceasta simţea că şi el se prăbuşea, disperat dînd din mîini neputincios, spre fundul lacului. N-am găsit actele pentru primărie şi cînd le-am cerut, am crezut că se sfarmă cerul. Am suportat un scandal monstruos. Sînt disperată. Acum sînt păzită şi închisă şi în camera mea. Situaţia a devenit aici imposibilă, ambiguă şi diabolică. Crede-mă, sînt la capătul puterilor! Nu înţeleg ce vor ai mei şi ce este cu mine. Dacă ai fi lîngă mine aş fi tare. Ai mei mă obligă să merg cu ei într-o vizită. Nu vor să mă lase nici să plec, nici să rămîn acasă. Spune-mi ce să fac? Ce să facem? Sînt derutată. Nu-i altă soluţie, cred, decît să amînăm o zi întîlnirea noastră. Spune-mi ce să fac?

Artur simţea un gol în stomac. Era ca şi cînd ar fi primit, ca la box, o lovitură în plex.

— Roxana, nu se poate ! Trebuie să te văd cu orice preţ! Pe seară. La noapte. E urgent. Sînt şi eu prins într-o capcană. Sînt şi eu întors pe dos, prins în cleşti.

— Cum ? Nu e posibil ! Nu au dreptul să se atingă de tine!

— Şi încă cum, cu cleşti de aur ! Roxana, hai să hotărîm, cum facem să ne vedem, altfel timpul va fi împotriva

noastră. Vin cu maşina, intrù la tine, te car pe sus. Fie ce-o fi. Sîntem majori. Avem dreptul să ne hotărîm destinul.

— Artur, nu se poate ! Vom strica poate totul.

— Bine, am hotărît că nimic nu ne va despărţi. Fără tinè acum vom fi pierduţi.

— Ce s-a întîmplat ?

— Simplu. Mi se oferă un post mare, la o redacţie, la 400 de kilometri.

— O, nu !

— Da, eu acolo şi tu la Roma.

— Îngrozitor !

— Roxana, hotărăşte-te ! Nu avem timp de pierdut.

Urmă o tăcere. Artur deduse zbuciumul Roxanei.

— Artur, ai dreptate. M-am hotărît. Mă prefac că sînt cuminte, de acord cu ei şi după ce mă întorc acasă, pe la orele zece, ies în stradă. Te rog aşteaptă-mă la locul nostru din Piaţa Aviatorilor.

— Bine Roxana. Voi fi acolo de la orele nouă. Cîtă durere şi stări imposibile există în lume !

— Vin cu orice risc. Te iubesc Artur ! Te iubesc !

Punînd receptorul în furca lui, Artur trăi singurătatea intensă, aceea a unui laş, sau a unui neputincios în faţa primejdiei. Se compară cu Ottero din romanul lui. Oare nu era chiar el Ottero ? Sau Hanumat vîslind orb pe valurile vieţii în plină furtună ?

Raza de lumină ce-i putea călăuzi barca, prin subteranele spiritului, nu putea fi decît prezenţa vie a Roxanei.

6

VIZITA PE CARE IORGULESCU O hotărîse s-o facă împreună cu Roxana era prevăzută să aibă loc la familia Sărăţel, la părinţii lui Horia, vizită plănuită de mult, ce avea un singur scop, organizarea călătoriei Roxanei la Roma, unde se afla Horia.

Gheorghe Sărățel lucra cu Iorgulescu, însă la o altă secție, la cea economică. Erau vechi și buni prieteni și gîndeau să întărească prietenia prin alianța căsătoriei copiilor lor. Se gratulau reciproc și se și vedeau cuscri. Stabiliseră să le cumpere o vilă într-un cartier ferit de aglomerarea orașului. Considerau că Roxana și Horia constituiau perechea potrivită, avînd toate posibilitățile și mijloacele de a fi fericiți. Horia lucra la Externe și, în urmă cu zece zile, plecase la Roma unde avea să rămînă aproape o lună, de aceea Iorgulescu cu Sărățel prevăzuseră ca Horia s-o aștepte pe Roxana și pe mama ei, la Roma. Dacă lucrurile aveau să meargă bine atunci nunta urma să se desfășoare în luna septembrie. Iorgulescu, din cauza lui Artur, se grăbea. Sărățel nu vedea nici un obstacol. Ceva mai bun pentru Horia nu găsise în cercul lor de prieteni sus puși.

Horia avea aceeași vîrstă cu Artur. Era însă mai mic și plăpînd ca statură. Trecea printre colegii lui drept un om al eleganței și politeței. Urmase științele juridice și ocupa în minister un post în biroul cu jurisdicția internațională. I se prevedea o strălucită carieră diplomatică. Sărățel aprecia că alianța cu Iorgulescu avea să constituie baza unui succes sigur pentru Horia.

Pînă a-l cunoaște pe Artur, Roxana îl considerase pe Horia prietenul devotat. Și nu greșise, deoarece Horia fusese amabil și prezent întotdeauna. Venise deseori la Snagov, cu părinții sau invitat numai el — și odată, împreună cu părinții, petrecuseră vacanța la mare. Horia Sărățel, continuu în anturajul Roxanei, spera într-o legătură mai decisă și era încurajat, în acest sens, de Iorgulescu. Tînăr, simpatic, plăcut, elegant, comod ca prieten, se manifesta însă ezitant, cameleonic și prea docil și supus hotărîrilor părinților lui. Față de Roxana se purta cu o atenție uneori exagerată, fiind intimidat în prezența ei.

Ca orice băiat singur la părinți, fusese răsfățat, devenind în societate capricios și pretențios. Urmînd îndeaproape îndemnurile lui Sărățel și ale relațiilor lui, se trezise într-o situație care-i dădea o poziție deosebită în societatea tinerilor și a tinerelor în care trăia.

Roxana se amuza de „fumurile“ de om politic și deși-l considera bun prieten, bun dansator, comod și ascultător, avea pentru el sentimente de jenă, de silă, de îngăduință și nepăsare.

Cunoștea intențiile celor două familii dar le luase în derîdere neputînd să-și imagineze viața alături de Horia. Horia, credea însă că o iubește. Era singura fată „de condiție“, în preajma căreia se afla cel mai des. Nu se pricepea să-și analizeze și exteriorizeze sentimentele și nici pe ale altora să le înțeleagă ! Lua lucrurile așa cum i se înfățișau avînd o încredere deplină în cele impuse de părinții lui.

Trecuse de ora zece și jumătate și în noapte, obosit și chircit în Fiatul său, Artur pierduse răbdarea să o aștepte pe Roxana. Sosise la locul stabilit, în Piața Aviatorilor, la orele nouă și cele două ore care trecuseră i se părură secole. Cu cît treceau minutele simțea că va porni spre casa Roxanei forțînd tot ceea ce i-ar fi stat în cale. Se vedea în situația de erou literar. Rațiunea îi arăta că trebuia să mai aștepte cel puțin pînă la miezul nopții. Dacă nu mai depindea acum de Iorgulescu, socotea el, putea să facă orice nebunie.

Iluziile fericirii, erorile umane, ignoranța și răutățile pe care începuse să le simtă în jurul lui îl făceau pe Artur să judece că așa probabil începea nebunia.

Îl înfuria faptul că spiritul omului era astfel conceput că prefera în viață îndestularea adevărului, umilirea supunerii, cutezanța libertății, servilitatea personalității. Constata cum devin mai puternice decît libertatea lui prejudecățile și răutățile, în fața cărora se afla neputincios. Nu-i era frică de viitor. Din contră, găsea resurse psihice să considere că va reuși s-o facă fericită pe Roxana și că va izbîndi să pornească la o viață nouă, chiar dacă pentru început îi apărea nesigură, anevoioasă, aproape imposibilă de prevăzut cum avea să se desfășoare în încleștarea pornită cu mai marii pe linie de partid.

Aproape ațipise sprijinit cu brațele pe volan, cînd o zări pe Roxana traversînd șoseaua. Într-o mînă ținea un mic geamantan și în cealaltă un pardesiu. Artur sări din mașină și-i ieși în întîmpinare. Roxana îl văzu și începu să alerge către el. Lăsă jos geamantanul și-i sări de gît.

— Artur ! Am venit. Pentru totdeauna.

— Roxana ! Ce fericit mă poţi face !

Teama, îndoiala, tristeţea, slăbiciunea îi dispăruseră. Suiţi în Fiat, rămăseseră cîteva minute îmbrăţişaţi, căutîndu-se şi sărutîndu-se.

Roxana îi povesti ce zi îngrozitoare, imposibilă, a avut. A trebuit să meargă, silită cu forţa de părinţii ei, la Sărăţel, la cină. Atît pe drum cît şi la întoarcere a trăit un coşmar monstruos. Numai că nu a fost pălmuită de tatăl ei. Din dragoste ! Încăpăţînarea şi furia lui deveniseră feroce. Se simţea trădat.

În nici un fel nu vroia să audă de Artur şi nici nu accepta ca ea să rămînă în Bucureşti pe timpul vacanţei. O implorau, o obligau, o forţau, să plece la Roma, cu mama ei, peste cinci zile, iar a doua zi ar fi trebuit să se ducă la Snagov, pentru a nu-l mai vedea pe Artur. Tatăl ei avusese accente de furie sălbatică care o speriaseră pe Roxana. Îl ura. El îi argumenta că din dragoste pentru ea se gîndea numai la viitorul ei, trecea nepăsător, prea dur, peste libertatea şi sentimentele ei. Roxana îi spusese că se omoară dacă o sileşte să se despartă de Artur, că nu concepe alt bărbat şi, în nici un caz, pe Horia Sărăţel. Inutil. Iorgulescu rămînea surd, neînduplecat.

„Mai bine moartă decît să nu mă asculţi şi să te duci la Sincu“, îi răspunsese cinic tatăl ei, ca o concluzie, încuind după el uşa dormitorului în care Roxana, trîntită pe pat, plîngea de disperare. Îşi vedea ameninţată situaţia de om politic.

Toată cearta durase pînă aproape de orele 11. Noroc că Roxana avea şi ea o cheie a dormitorului. Strînsese repede ce-i fusese mai la îndemînă şi reuşise să iasă în fugă din casă. Dacă nu-l găsea pe Artur în maşină venea pe jos la el acasă sau oriunde, numai să nu-şi mai vadă părinţii.

— Artur ! Acum s-a terminat. Nimic şi nimeni nu ne mai poate despărţi. Sîntem unul.

— Unul din noi trebuia să rupă lanţurile. Dacă nu veneai nu ştiu de ce aş fi fost în stare !

— Oare ce am făcut să fim atît de surghiuniţi şi să ne facă să ne simţim vinovaţi ? Vinovaţi fiindcă ne iubim ! Este dragostea noastră ceva în afara legilor naturii sau a celor sociale ?

Fu prima noapte cînd Roxana rămînea la Artur. Se comporta ca un copil fericit. Cînd se urcă lîngă el, în pat, tremura de bucurie şi emoţie.

— Cît am aşteptat clipa asta — îi şoptea la ureche lui Artur, lăsîndu-se mîngîiată şi sărutată — să fim împreună, ca soţia ta, fără griji !

„Fără griji" se întreba Artur, în mintea căruia, raţiunea îl chinuia cu grija zilei de mîine. Roxana îl simţi preocupat.

— Nu te mai frămînta. Iubirea mea este totul, şi pentru tine şi pentru mine. Fii sigur că nu mă va înfrînge nimeni.

Pentru Roxana noaptea fu aşa cum o visase de cînd începuse să gîndească dragostea ca o femeie. Pentru Artur fu mai mult sălbatică nedorind să mai apuce zorile.

Abia adormiseră că telefonul, de care se temea Artur, zbîrnîi strident. Plictisit, conştient că la acea oră nu avea să aducă veşti bune, ridică receptorul. Era secretara de la redacţie.

— Tovarăşul Brezeanu te roagă să vii la redacţie. Te-a căutat disperat pînă acum, de trei ori, tovarăşul Iamandi. E ceva urgent.

— Iamandi ! Da. Da. — Artur o privi pe Roxana, care dormea liniştită şi fericită cu părul ei blond răvăşit pe pernă. — Bine, la 10 sînt la redacţie.

— Nu poţi mai repede ?

— În nici un caz. Nu arde nimic. Iamandi poate să aştepte. Dacă sună trimite-l la dracu... Ba, nu, lasă că vin şi-l trimit eu. Îţi mulţumesc. La revedere.

Aşează receptorul în furca lui şi se ridică din pat, ducîndu-se în bucătărie să pregătească micul dejun. Cînd se întoarse cu cafeaua, Roxana se trezise. Îl căutase speriată şi acum îl privea fericită.

— Iată prezentul şi viitorul meu soţ !

— Un soţ care trebuie să plece să-şi caute o slujbă.

— Aşa curînd ?

— Trebuie să mă duc, să lămuresc situaţia creată.

Discutaseră ca Artur să renunțe la oferta lui Iamandi și să caute o nouă slujbă. — Tu rămîi acasă iară eu mă întorc în două-trei ore.

— Te aștept Artur, oricît, te aștept. Vino însă repede.

7

BREZEANU AFLASE NOUTĂȚILE de la Iamandi Forțu. Primise și o copie după scrisoarea cu detașarea lui Sincu și hîrtia cu reducerea postului său. Nu fu deloc mulțumit. Nu-i plăceau schimbările rapide. Încercă să protesteze, să susțină menținerea postului în schemă. Întîmpină însă o rezistență care-l făcu să bată în retragere.

Cînd Sincu intră la Brezeanu, acesta vorbea la telefon, chemat de Iamandi.

— Este intolerabil, îi spunea acesta atît de tare încît auzea și Artur, că oamenii din redacția ta nu vin la ora programului. De trei ori m-a chemat tovarășul Iorgulescu să mă întrebe ce e cu Sincu. E furios pe dumneata. — Lui Artur i se făcu milă de Brezeanu, văzîndu-l cum tremură. — Cu el să nu glumești !

— Pe mine ! Tovarășe Iamandi, nu am nici o vină. La noi se lucrează și după-masă, o știi bine ! Te rog, fii înțelegător, nu pune paie pe foc la tovarășul Iorgulescu ! Doamne sfinte ! Dar uitați că a intrat pe ușă acum și Sincu. Vi-l dau la telefon. Se întoarse către Sincu, care stătea în picioare cu un zîmbet acru-vesel. Brezeanu acoperise cu palma receptorul — tovarășul Iamandi e la telefon. Te caută disperat. Unde umbli omule ? Fii atent. — Uite ți-l dau. — Vorbește o dată !

— Ce atîta grabă, maestre ? ironiză Artur, dispus la harță.

— Las-o dracului de treabă ! Uite, na, vorbește o dată la telefon ! Așteaptă Iamandi.

Artur ocoli biroul și luă calm telefonul în mînă. Se uită din nou cu milă, la Brezeanu care-și ștergea nervos ochelarii.

— Bună dimineața, tovarășe Iamandi !

— Domnule, de ce nu ești la redacție ?

— Am înțeles că intru în concediu.

— Lasă glumele ! Cînd pleci la noul post ?

— Numai după ce vorbesc cu tovarășul Iorgulescu.

— Ce spui ! Ce-s vorbele astea ?

— Cred că ați auzit bine. Brezeanu își pusese ochelarii pe nas și-l privea zăpăcit. — Da ! După ce vorbesc cu tovarășul Iorgulescu. Artur făcu cu ochiul lui Brezeanu.

— Dar e un ordin ce ți-a fost dat, nu-i o temă literară.

— Nu mi-ați dat nimic ! E la dumneavoastră.

— Ascultă bine, nu te juca cu focul !

— Îmi pare rău, nu vreau să vă supăr, o asemenea intenție nu am, dar, deși mă onorează, nu pot primi această avansare. Sînt alții mai demni decît mine.

Iamandi rămăsese tăcut la telefon, în timp ce Brezeanu îi șoptea disperat lui Sincu : „Ai înnebunit, Omule, nu te grăbi în viață. Ăștia sînt mai tari decît tine".

— Atunci, înseamnă că refuzi o sarcină atît de importantă și presantă, reluă Iamandi, de data aceasta mai calm, convorbirea la telefon.

— V-am spus că răspunsul meu definitiv vi-l dau, numai după ce mă întreții cu tovarășul Iorgulescu. De la dumneavoastră am trecut la dînsul, la birou și am cerut să fiu primit în audiență. Ceea ce vă rog este să nu mă înțelegeți greșit și să nu considerați că am intenția să vă supăr. Aici este, la mijloc, și o problemă personală.

— Atunci, ce să-i spun tovarășului Iorgulescu ? Așteaptă să-i comunic cînd pleci. El furios că nu este ascultat.

— Vă rog spuneți-i că doresc o întrevedere personală cu dînsul, atît, și nimic mai mult, că atîta timp cît nu-l văd, nu primesc nici un ordin. Nu sînt soldat, ci un intelectual al timpurilor noi. Sincer, prietenește, de plecat în Transilvania, mi-e imposibil acum.

— Bine ! Te privește. Eu nu am nici un amestec aici. La revedere !

Pe Iamandi îl amuza, în fond, toată această situaţie, simţind că la mijloc plutea un mister mai important decît ocuparea postului liber de redactor şef adjunct.

Artur îi restitui telefonul lui Brezeanu, care tot timpul se foise pe scaun, privindu-l mirat pe Sincu, neînţelegînd mare lucru din convorbirea lor la telefon.

— Nu pricep ce vrei. Ordinul cu numirea ta e la mine şi tu refuzi !

— Ordinul e o copie a unor intenţii rele.

— În copie, da... Apoi mai am unul, original, în care se reduce din schemă postul tău. Ce faci ? Ce ai de gînd ? Îţi dai seama că rămîi pe drumuri ?

— Colaborator al revistei tot rămîn. Sper ! Dar nu despre aceasta e vorba acum. Tovarăşe Brezeanu, mi-aţi spus că-mi sînteţi prieten. Vă menţineţi sentimentele ?

— Mda ! Ce vrei ? Bani ! Un alt post nu am, iar relaţiile mele sînt slabe.

— Nu. Aprobaţi-mi o cerere de concediu. Artur scoase din buzunar o coală de hîrtie, pe care scrisese acasă cererea concediului de odihnă.

— Ce-s nebun ? Ce mă fac după ce se reduce postul tău ? Cine-ţi plăteşte concediul întreg ? Cu tine, văd, nu-i de joacă !

— Nu vă cer bani. Doar un răgaz de libertate. Nu voi cere niciodată banii de concediu.

Brezeanu se frămîntă în scaun.

Artur înţelese că-i cere prea mult.

— Atunci aprobaţi-mi doar cele cinci zile cît mai am dreptul să lucrez în redacţie, pînă la desfiinţarea postului meu. Vreau să fiu liber şi disciplinat. Uite, scrieţi aici, „de acord, cu cinci zile".

Brezeanu ezită. Se simţea prins într-o cursă sentimentală. Era de acord cu Sincu şi nu vedea de ce nu i-ar face hatîrul, fiind legal. Simţea însă că face o prostie, pe care, avea s-o regrete mai tîrziu. Într-o pornire de simpatie şi curaj scrise pe cererea lui : „De acord, cu cinci zile" şi semnă.

— Asta înseamnă că...

— Înseamnă că în aceste cinci zile voi încerca să lămuresc penibila și scandaloasa situație în care am fost aruncat. De aceea vreau să fiu liber. Vă mulțumesc ! Plec acum. Vă promit să vă informez de cele ce voi face. Dacă aveți nevoie de mine, sau aflați dumneavoastră ceva noutăți, știți telefonul meu de acasă.

— Sincule, asta e ! Noroc...

De la secretariatul redacției, Arthur chemă pe secretara lui Iorgulescu, întrebînd-o dacă are un răspuns pentru el. Răspunsul sec, negativ, al secretarei, fu ceea ce aștepta.

Își luă rămas bun de la colegii din redacție și porni în grabă spre casă unde-l aștepta Roxana. O găsi făcînd ordine. Se priviră, începură să rîdă și se îmbrățișară.

— Ce-ai făcut ? îl întrebă ea, înghesuindu-se pe un fotoliu în biroul său, privindu-l cu un aer de posesiune.

— Ceea ce ai făcut și tu ! Adică am refuzat să plec din București.

— Și cu serviciul ?

— Cam ceea ce ai făcut și tu. Mi-am luat concediu și voi căuta un altul.

— Ura ! Sîntem liberi, Artur, liberi !

Avură o zi fericită. Singuri, fără griji, fără telefoane și sarcini de serviciu. Artur o invită să ia masa în oraș. la prînz, la „Minerva", seara hotărînd să rămînă acasă, să fie noaptea cît mai lungă.

Artur părea și el cuprins de fericirea senină a Roxanei, deși, din cînd în cînd, problema viitorului îi apărea în față, într-o negură cețoasă, apăsătoare. A învinge nu însemna și a înțelege. Descoperea însă la Roxana calități nebănuite înainte, care-i umpleau sufletul de o mare speranță în viitor. Era capabilă de sacrificiu. Nu-și pierdea curajul și nu-și făcea iluzii incomode. Vroia să fie cu Artur, atît. Inventa soluții. Făceau planuri. Stabileau date pentru obținerea actelor și grăbirea căsătoriei lor. Își propuneau un concediu de nuntă la mare și la munte. Începură să calculeze și ce sume de bani aveau nevoie. Alcătuiseră și o listă a prietenilor credincioși, a rudelor care-i putea ajuta sau a relațiilor la care trebuiau să apeleze.

Se despărţiră dimineaţa, Artur pornind pe la diferite redacţii, pentru solicitarea unui post liber şi pentru a preda două articole. Urma să treacă şi pe la Consiliul Popular să vadă cînd pot programa cununia.

Roxana, după plecarea lui Artur, adormi din nou, fericită, cu gîndul ce să gătească pentru prînz, la primul lor prînz în doi, pregătit numai de ea. Se trezi auzind zgomot de chei în uşa de la intrare. Se uită la ceas. Era zece dimineaţa. Artur plecase doar de o oră. „S-a întors, gîndi ea fericită, ca să mă revadă". Auzi uşa deschizîndu-se şi voci de bărbaţi. Tresări neplăcut. Ceva nu era în regulă. Rămase nemişcată în pat ţinîndu-şi de emoţie răsuflarea. Auzi apoi uşa de la birou deschizîndu-se.

Coborî din pat vrînd să se îndrepte spre birou. Rămase în picioare deoarece se deschise brusc uşa. Se sperie. Se trezi în faţă cu un bărbat voinic, ai cărui ochi negri, adînciţi sub două sprîncene stufoase, o priveau sălbatic. O imagine din filme.

Nu văzuse niciodată un asemenea chip de om decît în filmele de groază. În spatele lui zări încă doi oameni care umblau prin birou. Uriaşul se opri contrariat, în pragul uşii, la rîndul lui, surprins neplăcut. Pentru un moment doar. Începu să rînjească amuzat. Mîinile ca lopeţile se întinseră spre Roxana.

— Veniţi încoace ! strigă uriaşul.

Şi ceilalţi doi, care vîrîră capul în spaţiul uşii dormitorului rămăseseră surprinşi, oarecum nedumeriţi de prezenţa ei.

— Ia uitaţi ce puiculiţă găsim aici ! Ha ! Ha ! Cine eşti ? Ce cauţi aici ? Vocea uriaşului era răguşită, de tabagist notoriu, şi aspră.

Roxana înlemnise. Nu înţelegea nimic din ceea ce vedea. Îşi dete seama că nu erau hoţi. Îşi reveni încet.

— Ce căutaţi voi aici ? Cine sînteţi ? Cine v-a permis să intraţi ? Încerca să fie energică, dar vocea îi era slabă, neputincioasă, lipsită de forţă şi convingere.

— Are glas puicuţa ! Namila de om intră în dormitor, îndreptîndu-se spre Roxana — Roxana fu cuprinsă de panică. Ai auzit bine. Cine eşti tu, fă, puişor ? Ce cauţi tu

aici la Sincu ? Ești gagica lui sau curvă plătită ? Hai repede !

Roxana simțea că roșește toată. Își dete seama că era îmbrăcată doar în cămașa de noapte, scurtă, decoltată și transparentă.

— Vă rog să ieșiți afară ! Era revoltată.

— Noi ? Dacă nu spui repede ce cauți aici, te învăț eu minte ! Namila înaintă. Roxana intră în panică.

— Afară ! Ajutor !

O lovitură aspră, dură, dată cu dosul palmei de către bărbatul ce înaintase continuu, o aruncă pe spate în pat.

— Așa ? Bine ! Puicuțo ! Să taci din gură și să spui tot ! Dacă nu... Ce, numai pe Sincu îl fericești ? Să-mi arăți și mie ce poți ! Ai, ridică picioarele sus !

Începuse să se descheie la haină și la pantaloni.

Pentru prima dată în viața ei Roxana trăia sentimentul groazei, al furiei și deznădejdei, umilinței și al nebuniei. O durere pricinuită de palma primită o paralizase.

— Nu ! Ajutor ! Vocea ei era însă slabă. Începuse să se zbată, trăgîndu-se spre marginea patului.

— Stai, doar un pic. Ha ! Ha ! Sau vorbești ? Cine ești ?

— Bestie ! Simți sîngele pe nas, ce se ivise în urma loviturii, prelungindu-se pe obraz, amestecîndu-se cu lacrimi. Nu-și putea închipui situația groaznică în care se afla. Disperarea îi dădu curaj. Se ridică în genunchi și încercă să lovească, să zgîrîie. Fu trîntită la loc în pat, făcînd-o aproape să-și piardă cunoștința.

— Uite curva, are ghiare ! Gata, ori spui tot, ori te...

— Serafim, încetează ! Imediat ! Potolește-te ! Era unul dintre ceilalți doi bărbați care intrase în dormitor. Las-o în pace ! Ai altă treabă aici și treci imediat la lucru înapoi, în birou. Imediat ! Ai înnebunit ?

— Ce, doar un pic — nu vrea să spună cine e și ce caută aici.

Roxana profită de momentul de ezitare al namilei, ai cărei ochi începuseră să strălucească amenințători și barbari, se răsuci în pat, se dădu jos și, mai mult tîrîndu-se, plîngînd, sughițînd, se refugie în baie, încuind repede ușa după ea. Se prăbuși lîngă ușă, leșinînd de spaimă.

Cînd își reveni în jurul ei se făcuse liniște. Ascultă atentă la ușă. Nu auzi nimic. Nu-și dădea seama cît timp rămăsese pe jos leșinată. O cuprinsese frigul. Tremura. Plîngea cu sughițuri, de spaimă, de umilință, de groază.

— Artur ! Unde ești, Artur ? Se duse la oglindă și se uită la figura ei palidă, speriată. Se spălă de sîngele prelins și uscat pe obraz. Îmbrăcă un halat de-al lui Artur. Se duse din nou la ușă. Ascultă. Liniște. O deschise încet, cu grijă, cu frică și intră în dormitor lăsînd ușa deschisă pentru a reintra în baie la nevoie. Era singură. Se sperie însă cînd văzu cum arăta dormitorul. Răscolit, răvășit, dulapurile deschise, hainele aruncate pe jos. Cu pași de pisică, cu inima bătînd să-i sară din piept, se îndreptă spre birou a cărui ușă era deschisă. Cei trei plecaseră, dar în urma lor lăsaseră același dezastru. Se repezi spre ușa de la intrare și o blocă. Apoi se întoarse în dormitor și începu să plîngă. Avea o acută nevoie să-și descarce nervii. Nu înțelegea ce se întîmplase. Vis nu fusese, deoarece trecerea celor trei prin apartament și roșeața palmelor primite erau mărturiii concrete. Se petrecuse ceva groaznic. Probabil îl căutaseră pe Artur. De ce ? De ce ? Nu înțelegea. Se chinuia. Îl dorea pe Artur. Era singurul care-i putea explica și care ar fi reușit să o liniștească.

Se uită la ceas. Era aproape ora două. Și nici un telefon de la Artur. O cuprinse din nou spaima, frica, groaza.

Așteptarea, nesiguranța și singurătatea în dezordinea apartamentului, jignirile pe care se mira cum le suportase, luau amploare emoțională în scurgerea timpului și-o făcură pe Roxana să fie cuprinsă de teamă, de disperare și de o panică cumplită.

Căută pe biroul lui Artur agenda în care el avea numerele de telefoane. Dădu telefon la redacție. Acolo nu se știa nimic de soarta lui Artur decît că plecase în concediu pentru cinci zile. Încercă, la întîmplare, la telefoanele unor scriitori, despre care auzise de la Artur că-i erau prieteni. Nimeni nu știa ceva care s-o liniștească.

Petrecu noaptea într-un adevărat coșmar. Artur cu mîinile lui o sculptase în statuie de carne. Simțea că nu mai este un grăunte de nisip și de praf cu identitate incertă. Fiecare braț, picior, coapsă sau sîn, nu mai erau o iluzie golită de orice spiritualitate și senzualitate.

Artur o făcuse să uite trecutul și grație dragostei lui să trăiască. Dar, această fericire, această plenitudine, această descoperire de sine sub privirile lui calde, păreau că se sfărîmau în noaptea singurătății care urmase după plecarea lui Artur. Nu primise nici un telefon, doar mătușa lui, întrebase dacă Artur avea nevoie de ceva. Nu mîncase nimic, de la plecarea lui Artur. Stătuse ghemuită în pat, uitîndu-se la telefonul care tăcea.

Avu vise îngrozitoare. Se trezi de mai multe ori noaptea așteptînd și dorind să-l vadă pe Artur. Nu înțelegea ce se întîmplase.

Dimineața începu să judece ce ar putea face. Își aduse aminte de unchiul ei, judecătorul Marius Troianescu, care deși nu era în bune relații cu tatăl ei, întotdeauna îi arătase o afecțiune caldă. Un timp, cît Iorgulescu nu ajunsese atît de mare și orgolios, Marius Troianescu, venea zilnic la ei acasă pentru nepoțica lui. El nu avea copii și o trata pe Roxana ca pe propria lui fiică.

Ieși în stradă, cu frică, tremurînd, opri un taxi și se îndreptă spre tribunal unde știa că unchiul ei avea biroul.

Ajunse gîfîind. Urcă scările în fugă. Tremura de nervi.

Secretara, care nu o cunoștea, o rugă să aștepte, judecătorul fiind ocupat într-o ședință importantă cu doi magistrați.

Roxana aproape țipă la ea rugînd-o să intre și să o anunțe imediat, fiind ceva de o extremă importanță. Intimidată, secretara intră la Troianescu în birou. Acesta aflînd că venise Roxana, ceea ce nu se mai întîmplase pînă atunci, întrerupse ședința și veni alarmat după secretară în antecamera biroului lui. De la ușă o văzu pe Roxana palidă și tristă la față, și se sperie. O luă de braț și o introduse în biroul său, rugîndu-i pe cei doi magistrați să vină peste o oră la el.

O așeză apoi, calm, pe Roxana într-un fotoliu.

Roxana izbucni în plîns, un plîns nervos, dureros.

— Roxana dragă, ce s-a întîmplat ? Te rog, calmează-te ! Uite, un pahar cu apă, bea. Poftim și o batistă. Ce-i cu tine în halul ăsta ? Arăți ca și cînd ai fugit de-acasă și-ai fi urmărită !

— Așa este. Am fugit de acasă și mă terorizează gînduri negre. Unchiule, ajută-mă ! De două zile nu a dat nici un semn de viață și nimeni nu știe ce-i cu el.

— Care el ? Taică-tu ! Cine ?

— Artur !

— Cine-i Artur ?

— Soțul meu.

— Soțul tău ! Cînd te-ai căsătorit ? Doamne, ce familie ! Cum de nu știu nimic ?

— Nu este încă, dar trebuia să ne căsătorim zilele acestea. Înțelegi ?

Troianescu, care era un om cu experiență, dar și un burlac convins și glumeț de felul său, o privi atent, zîmbind. Înțelegea... El se calmase și era dispus să glumească cu Roxana.

— Taică-tu știe ?

— Îl urăsc ! Din cauza lui e toată nenorocirea mea — căci, sigur, s-a întîmplat ceva.

Troianescu nu-l putea suferi de mult timp, pe Iorgulescu. Răceala dintre ei începuse de la căsătoria Mariei, sora lui, cu Iorgulescu. Fusese împotriva căsătoriei, arătînd că Iorgulescu avea un caracter dubios, ce nu era de soț. La rîndul lui, Iorgulescu nu-i iertase lui Troianescu intrigile și preferase să nu se mai întîlnească.

— Stai cuminte draga mea. Hai, spune-mi totul clar, de la capăt, să înțeleg și eu mai bine.

— Unchiule, am plecat de-acasă. Probabil, ai mei vor spune că am fugit.

— Asta mi-ai spus. Dar de ce ?

— Îl iubesc, unchiule ! Îl iubesc. Nu pot trăi fără el. Simt că înnebunesc, nu știu unde este, de două zile. Îl cheamă Artur Sincu. E ziarist și scriitor. Mi-e drag. M-am mutat la el. Am hotărît să ne căsătorim. Și ieri, perche-ziție acasă, scandal. Și Roxana îi relată pe larg scena la care fusese eroină. De atunci a dispărut În aceeași zi a fost dat afară și din serviciu.

— Tata, mama, cunosc povestea aceasta.

— Sînt contra lui și nu înțeleg de ce ! Nici nu-l cunosc.

— În sfîrşit, asta e treaba lor. E bine că ai venit la mine. Acum eu sînt tatăl tău. Troianescu pricepuse repede întreaga situaţie.

— Unchiule, ajută-mă să-l găsesc, să-l văd, să ştiu ce este cu el, ce a păţit, sigur a păţit ceva.

— Deci n-a venit acasă şi nici n-a telefonât.

— Ţi-am spus. M-am mutat la el. De la el vin.

— Bine, Roxana, bine. Stai calmă ! Am înţeles ce mă rogi. Deci Artur Sincu, ziarist. Trebuie să aibă, cred, 28 de ani. Roxana dădu din cap. Ai noroc că am alături un prieten, un mare procuror, care poate afla orice în cîteva minute. Dacă mai vreau ceva îţi dau telefon. Aşteaptă-mă deci aici cîteva minute şi vin să-ţi spun ce-am aflat.

Troianescu ieşi din birou. Roxana nu reuşea să-şi stăpînească plînsul. Simţea că o părăsesc puterile. Bău puţină apă. Se ridică în picioare şi se învîrti nervoasă prin biroul vast, apăsător datorită culorii maro ce acoperea plafonul şi pereţii. Timpul trecea repede şi avea impresia că unchiul ei o uitase. Tresări cînd îl văzu revenind. Calm, se duse la biroul său din lemn masiv şi se aşeză în faţa Roxanei, care-l urmărea cu ochii măriţi.

— Unchiule ce-ai aflat ? Spune-mi adevărul ! Te rog !

— Roxana dragă, să nu te sperii. Poate, şi cred, că nu e nimic grav.

— Cum adică, un accident ? E la spital ?

— Nu. E altceva. E sănătos, întreg. În sfîrşit, trebuie să-ţi spun. A fost reţiunt pentru o bănuială de delict politic. S-a găsit la el o hartă suspectă.

— Ce ?

— Mai e încă ceva. Ar fi introdus şi răspîndit în ţară materiale interzise.

— Cine ? Artur ? Doamne ! Nu pot crede. E o eroare. E imposibil.

— Aşa cred şi eu. Fiind o chestiune de propagandă şi secrete de stat, ar trebui să vorbeşti cu tatăl tău. În cîteva minute el poate lămuri totul şi risipi orice bănuială.

— Cu tata ! De ce cu el ?

— Fiindcă depinde de el. E de domeniul lui. E singurul care poate face ceva repede pentru el, care poate spune

dacă e cazul de proces, sau să fie liber. Deocamdată nu e nimic alarmant. Cu cine am vorbit nu poate afirma sau nega dacă în cazul lui Sincu e o problemă de delict politic sau nu. Aşteaptă toţi lămuriri. E de resortul tatălui tău. Mîine el primeşte un raport şi restul depinde de el. Sînt la mijloc nişte anonime urîte.

Roxana privea disperată pe unchiul său.

— Tu nu poţi face nimic ?

— Roxana, eu pot să-l apăr, asta pentru tine. Am să vorbesc şi cu cel ce-l anchetează. Pînă la urmă vorbesc şi cu al meu drag cumnat.

— Unchiule, nu mai pot suporta situaţia asta ! Aici e ceva la mijloc. Ceva necinstit. O ştiu, o simt, o bănuiesc. Crezi că pot să-l văd ?

— În două-trei zile, da. În perioada cercetărilor şi a interogatoriului, nu se poate. Am să încerc tot ce este posibil. Dar repet, tatăl tău poate interveni direct în favoarea lui. Aşa mi-au spus. Un cuvînt de-al lui şi e liber, fiindcă nu e nimic grav. Sînt la mijloc doar nişte anonime. Dacă le iau ca bune durează, dacă le dau deoparte, e liber. Înţelegi ?

Roxana se ridică. Avea o privire pierdută. Tremura.

Înţelegea situaţia în care se afla Artur. Nevinovat dar învinuit de lucruri grave. Singura lui vină era că o iubea, că nu renunţase la ea, că părăsise totul pentru ea, că renunţase la Praga, la serviciu, că înfruntase pe tatăl ei, că vroia să se căsătorească cu ea, să fie împreună. Trăia sentimentul înfrîngerii şi al vinovăţiei.

Înţelegea foarte clar adevărul că numai tatăl ei putea face un act de clemenţă, dar cu condiţia ca ea să accepte să renunţe la Artur şi să plece la Roma.

Se ridică de pe scaun.

Troianescu se ridică şi el îndreptîndu-se spre Roxana să o sprijine să nu cadă, văzînd că se clatină. Roxana dădu din mîini.

— Nu ! Nu ! Mă duc. Mulţumesc, mulţumesc.

Mergînd cu spatele ieşi bolnavă pe uşă. Speriat, rămas singur, Troianescu ridică receptorul şi făcu numărul Mariei Iorgulescu.

— Alo ! Maria... Eu sînt. Mă, ce-aţi înnebunit ? Ce aveţi cu Roxana ?

— Ai aflat ? A fugit de-acasă. E la un golan !

— Ce golan, mă ! Sînteţi nebuni ! Răi ! E un copil. A terminat cu bine facultatea, e majoră. Ce, nu are voie să iubească ? De cînd hotărîţi voi ce este dragostea ? Ce vă amestecaţi aşa brutal în viaţa ei ? Aţi devenit tirani !

— Ei, nu-i chiar aşa ! E neascultătoare. Noi îi vrem binele şi ea îşi face de cap !

— Ascultă Maria, Roxana a fost la mine. Nu ştiu unde a plecat, dar sînt tare îngrijorat de starea ei ! Aţi distrus-o ! Ce dracu nu înţelegeţi, că în viaţă se mai schimbă lucrurile ? Are şi ea dreptul să aleagă. Voi nici nu staţi cu ea de vorbă !

— Ce, nu-l cunoşti pe bărbatu-meu ! Cînd vrea el ceva nimic nu-i stă în cale. E capabil de orice ! Cît despre mine, sincer, sînt de partea ei.

— Maria, lasă-l pe el ! El se joacă cu propria lui situaţie. Abuzează. Tu ce faci. Du-te şi caut-o ! Poate e la Artur acasă. Fă ceva, nu rămîne indiferentă !

Troianescu îi explică clar situaţia lui Artur şi starea Roxanei.

Plecînd de la unchiul ei, Roxana pricepu că sînt înfrînţi şi că ei îi revenea să-l salveze, cu orice preţ, pe Artur.

Se duse direct la tatăl ei. Intră la el în birou fără să aştepte să fie anunţată.

Acesta citea ziarul şi rămăsese cu ceaşca de cafea în mînă văzînd-o intrînd la el. Aşează ceaşca pe masă şi reluă ziarul. Avu un moment de ezitare văzînd cît de schimbată, nedormită, palidă, cu părul răvăşit, cu ochii roşii era Roxana. Un zîmbet acru i se aşternu pe faţă. Rămase indiferent aşteptînd.

— Tată ! începu Roxana cu o voce tremurîndă. Nu pot suporta situaţia aceasta. Fac absolut tot ce vrei, numai scapă-l pe Artur ! E nevinovat. O ştii foarte bine ! Uite, dacă azi sau mîine, cel mai tîrziu, el e liber, plec cu mama, joi, aşa cum ai vrut, la Roma. Iorgulescu lăsă ziarul din mînă.

— Iar pînă atunci, mîine te duci la Snagov. Triumfa.

— Unde vrei. Fac tot ce vrei. Atît, un telefon să-i dau, să aflu că te ţii de cuvînt.

— Bine. Am cuvîntul tău.

— Da !

Iorgulescu gusta triumful.

— Am să încerc să fac tot ce m-ai rugat, şi tot ce pot. — Era perfid —. Cred că voi reuşi, fiindcă mă rogi. Acum du-te acasă şi mîine vine maşina şi te duce la Snagov. Două zile de odihnă nu strică înainte de a pleca la Roma cu maică-ta.

— O, Doamne ! Tată ! Bine. Dar te rog ajută-l repede ! Te rog !

Ieşind din biroul lui Iorgulescu, în secretariat, Roxana simţi că leşină. Se aşează pe un scaun. Secretara se sperie şi vroi s-o întrebe dacă doreşte ceva, dar privirea învolburată şi plină de îndîrjire a Roxanei o opri. Roxana se ridică şi cu un efort plecă.

Ştia că tatăl ei se va ţine de cuvînt. Dar ce chin pe ea ! Nu era total lămurită ce făcuse însă avea o mulţumire, ştiind că Artur va fi liber.

Ajunsă în camera ei se trînti pe pat. Avea febră. Slăbită, suferindă, umilită şi înfrîntă adormi plîngînd.

A doua zi acceptă să fie dusă la Snagov. Aveau o vilă confortabilă pe malul lacului. O vilă cu trei dormitoare, două băi, o sufragerie-salon de peste 40 metri pătraţi, o sală de sport şi dependinţele, legate de o bucătărie bine utilată.

Roxana sună toată dimineaţa la Artur acasă în speranţa ca să-l audă. Nu răspunse nimeni. Telefonă mamei sale rugînd-o să-i spună tatălui ei că Artur nu sosise acasă, că nu se ţinea de cuvînt şi că nu merge la Roma decît dacă-l ştie pe Artur liber.

O mai rugă să-i înlesnească Iuliei să vină a doua zi dimineaţa la Snagov.

Era conştientă că dacă aude vocea lui Artur nu mai putea să plece la Roma şi de aceea vroia să afle de situaţia lui Artur prin intermediul prietenei ei.

Roxana îşi revenea cu greu din starea de angoasă, disperare şi neliniştе. Suporta greu singurătatea. Simţea că-i slăbise puterile, că ceva în mintea sa se zdruncinase. Îi.

era dor de Artur încît la gîndul lui trăia o durere insuportabilă. Îi venea să urle.

Stînd pe malul lacului, recapitulînd continuu zilele petrecute cu Artur, se hotărî să întreprindă un drum pînă la insula mînăstirii Snagov. Telefonă administrației vilelor solicitînd, dacă era posibil, să obțină o șalupă pentru două-trei ore, în vederea plimbării pe lac.

I se îndeplini dorința mai repede și mai lesnicios decît sperase, încît după o jumătate de oră se afla comod instalată, lîngă un marinar bătrîn, în șalupa cu un motoraș exterior. Amabil marinarul o întrebă unde vrea să meargă.

— Pe insulă. La mînăstirea Snagov. Vreau să văd biserica.

— Pornim domnișoară. În cincisprezece minute sîntem acolo. E frumos acum vara.

Coborînd pe insulă, pe pontonul la care acostase cu colegii ei, remarcă, cu tristețe, că insula nu părea aceeași pe care o văzuse cu Artur. Pustietatea ei avea ceva sinistru, trist.

Urcă panta spre biserică, mergînd grăbită, mirată că florile se vestejiseră, sperînd, absurd, că avea să-l întîlnească pe Artur sau să simtă atmosfera trăită împreună. Intrînd în răcoarea interiorului, biserica îi apăru ostilă, rece.

Se apropie de mormîntul lui Dracula și începu să plîngă. Se frămînta ne mai știind ce este adevărat și clar.

Era ea !

Coborîse în alt timp !

Cine era Artur și unde era !

Atras de plînsul și sughițurile ei de copil îndurerat, din altar, își făcu apariția, tîrșîind picioarele, un călugăr bătrîn, cu părul albit, îmbrăcat sărăcăcios într-o mantie neagră, roasă. Era Dionisie, paznicul mînăstirii, un veritabil călugăr ieșit la pensie, altfel un călugăr învățat și umblat mult timp pe la mînăstirea de pe muntele Atos.

— Vai, domnișoară, ce s-a întîmplat ?

Roxana îl privi uimită, neștiind de unde apăruse.

— Așa tînără și necăjită ! Nu se poate ! E nedrept.

— Părinte ! Există dreptate în viață ?

— Ei fiica mea, fiecare are dreptate în felul său.

— Părinte, de cîte ori vin aici am impresia că am mai fost odată, de mult, în alți ani. E posibil așa ceva ?

Călugărul se opri lîngă Roxana, privind-o uimit. Zîmbi. Dădu din cap.

— Religia noastră și știința actuală nu admit așa ceva, dar nepătrunse sînt tainele Universului. Nimeni nu știe ce se întîmplă după ce se deschid porțile morții, unde pleacă sufletul, în ce sfere suprasensibile se duce. Am cunoscut mulți călugări învățați în Orient. Unii spuneau că sufletul omului rătăcește în timp și apoi revine pe pămînt într-o nouă formă.

Universul e mare, nu-i cunoaștem tainele. Noi însă să ne uităm în jur. Sîntem oameni făcuți din carne și suferință.

— Părinte, de ce trebuie să ne chinuim unii pe alții ?

— E în firea omului durerea.

— Părinte, de ce părinții nu-și înțeleg copiii ?

Călugărul dădu iar din cap a milă.

— Întrebări de acest fel mi-am pus și eu cînd eram tînăr ; cu timpul, cu albirea părului, nu au mai avut importanță, viața arătîndu-mi multe alte situații și toate asemănătoare.

— Părinte, e un păcat să iubești ?

— Nu, fiica mea. E cel mai frumos lucru. Este forma cea mai înaltă a sensibilității umane.

— Părinte, poate exista fericire ?

— Da, copilul meu, ea stă în dragoste și adevăr.

— Părinte de ce trebuie să existe atîtea contradicții în viața noastră ?

— N-au nici o importanță dacă omul are un model de existență, spre care-și îndreaptă mereu ochii, sau unul înlăuntrul lui, pe care sigur și l-a făurit. Și apoi, nu uita, că naturii îi plac contrariile, căci din ele realizează armonia.

— Mulțumesc, părinte, dar e așa de departe armonia de liniștea mea sufletească.

Monahul dădea din cap a milă.

Cu lacrimi în ochi, Roxana părăsi biserica simțind-o străină, rea, păgînă, ostilă. Artur avea dreptate : orice religie se bazează pe culpabilitate.

Soarele era palid, nu strălucea așa cum îl văzuse atunci cînd ieșise cu Artur din biserică.

Reveni la șalupa ei de la pontonul insulei și se întoarse în tăcere la vila de pe malul lacului. Se încuie în camera ei. „Dacă frumosul, medita Roxana, este obiectul contemplației noastre iar binele o finalitate spre care năzuim, atunci ce rămîne dacă nu ai ce contempla și nici spre ce să mai năzuiești ?

Mie, ca femeie, îmi rămîn doar dorința și lacrimile".

Încercă să citească din romanul lui Daniel de Foë, Lady Roxana ou L' Heureuse Catin, pe care-l luase din biblioteca lui Artur, dar se opri la o singură frază, recitînd-o să o înțeleagă : „Il tranquillisai mon esprit en me persuadant que ce qui este irrésistible est permis et que le ciel ne saurait nous punir de ce que nous ne pouvons éviter". Ar fi vrut să aibă curajul și forța Roxanei din tragedia lui Racine, Baiazid, dar și acolo, Roxana, autoritară și vindicativă era, în realitate, doar prizoniera sumbrelor intrigi din serai.

Ieși din camera ei, a doua zi dimineața, cînd auzi automobilul care o aducea pe Iulia. Se îmbrățișară. Văzînd-o în ce stare se afla Roxana, Iulia nu știa ce și cum să vorbească cu ea. Se simțea speriată și intimidată de durerea întipărită pe chipul frumos al Roxanei, pe care-l invidiase în atîtea ocazii, și de starea în care se afla.

Iulia era la curent de legătura ei cu Artur. Vorbise descori cu Roxana despre Artur și despre marea și unica ei fericire. O invidiase tot timpul. Aflase și de dispariția lui Artur. Bănuise că fusese chemată fiind ceva grav la mijloc. Intrară în salon și se așezară în tăcere în două fotolii. Roxana părea obosită, tăcută, preocupată. Altădată ar fi zburat pe pajiștea ce cobora lin spre lac.

— Iulia, nu are rost să-ți mai spun cît sînt de nefericită și în ce încurcătură am intrat. Te rog să nu fi curioasă și să-mi pui tot felul de întrebări. Bănuiești că este vorba de Artur. Știi bine ce înseamnă el pentru mine. Atîta timp cît el mă visează și mă dorește, eu exist.

Cînd va înceta să mă viseze, viaţa mea s-a sfîrşit — Iulia o privea curioasă şi intimidată — Corpul meu, era înainte o imagine plată, deşartă, stăpînită de vanităţi şi acoperită de aparenţe şi minciuni, a căpătat acum o viaţă, intensă şi veridică, în braţele lui Artur. Pînă a dispărut el, eram fericită, nouă, eram viaţă, plăcerea, dorinţa, eram vîntul pe ape, pe ape, purificate în pămîntul înnobilat ca sursă a vieţii. N-am avut niciodată atîtea senzaţii. Acum sînt însă pustiită. O nebunie mă încearcă. Tristeţea a pus stăpînire pe mintea mea.

E groaznic ce se întîmplă ! Nu ! Nu mă întrerupe ! Află că Artur a fost arestat, nevinovat şi eu, ca pedeapsă, trebuie să plec, poimîine de dimineaţă, la Roma, cu mama.

— Vai ! Cîte aud aşa, deodată !

— Iulia ! Artur e nevinovat. O simt. O ştiu. E îndepărtat de mine cu brutalitate. Din cauza mea pătimeşte atîtea fapte nedemne pe care nu le merita — Roxana avea lacrimi în ochi. Se stăpînea cu greu să nu izbucnească din nou în plîns. —. Îngrozitor este că trebuie să plec fără să-l văd. Trăiesc un coşmar, o halucinaţie, în care toate se amestecă şi nu mai ştiu cum să scap de ele.

— Cum e posibil aşa ceva !

— Iulia, de-mi eşti prietenă, te rog să te duci la Artur acasă, azi, după masă, să-i spui să aibă încredere în mine, că a trebuit să plec, că nu l-am uitat şi să mă aştepte. Tu te pricepi să struneşti vorbirea serioasă şi prietenească.

Iulia se uita la Roxana şi gîndea : „Frumuseţea în chip firesc atrage sufletul spre iubire". Era pizmuitoare.

— Iulia, vreau ca Artur să nu mă uite şi să mă aştepte. Să ştie că-l iubesc.

— Bine, dar spuneai că nu e acasă.

— Pînă la prînz îi dă drumul. Dacă nu-i dă drumul nu plec la Roma şi sînt în stare de fapte neaugetate.

— Roxana, mă sperii !

— Iulia, aştept telefonul tău la cinci după-amiază. Tu să-i spui că am plecat la Roma.

— De ce nu vrei să-ţi dea el telefon ?

— M-am gîndit. Dacă-mi dă el telefon, înseamnă că nu mai am puterea să plec. Nu voi putea şi atunci îi voi face şi mai mult rău. E aici la mijloc o convenţie şi o con-

spirație. Am jurat că plec dacă el e liber. Tu trebuie să înțelegi și să faci doar ce-ți cer eu.

— Lui ce-i spun de tine ?

— Că am plecat deja la Roma. Vreau să fie liber.

— Nu te mai înțeleg !

— Mă înțelegi sau nu, te rog să faci ceea ce te-am rugat. Și acum, hai să ne plimbăm, însă, te rog, să nu vorbim de Artur. O, Doamne ! Hai, Iulia !

8

NU TRECUSE NICI O ORĂ DE LA revenirea lui Artur acasă și Iulia sună la ușă. Artur nu se dezmeticise de ceea ce găsise în cochetul lui apartament. Cărțile aruncate pe jos, rafturile bibliotecii păreau orbite fără ochi, manuscrisele și dosarele cu articole ca și mapele cu documente și fotografii, strînse de el cu multă stăruință, stăteau răvășite și ele pe jos. Scrisori și tăieturi din presă tapetau covoarele mișcate de la locurile lor sau întoarse pe dos. Sertarele biroului și cele ale secretairului se aflau larg deschise. Considerase un noroc că nu fuseseră încuiate scăpînd de la forțare și distrugere, rămînînd astfel intacte prețioasele mobile stilului Louis XV. Scaunele erau și ele întoarse cu picioarele în sus, ca la închiderea grădinilor de vară. Aceeași dezordine o găsise și în dormitor. Nedumerirea lui consta în faptul că găsise pustiu apartamentul. Nici o urmă de Roxana. Alergase sperînd să o strîngă în brațe, dar florile veștejite dintr-o glastră și pîinea uscată, rămasă de la micul lor dejun, îi demonstrau că și ea plecase de patru zile.

Privea, năucit și golit sufletește, dezastrul din casă, dar mai puternică era mîhnirea că Roxana nu-l așteptase. Îl îngrijora faptul că nu știa nimic de soarta ei. Căutase febril peste tot, o scrisoare, un semn. Nimic. Îi telefonase acasă. Nu răspunse nimeni. Sună la redacție. Bunul său

prieten îl informă că fusese căutat de o tînără la telefon cu patru-cinci zile în urmă. Atît. Îi mai spuse o noutate din redacţie, că după plecarea lui, Brezeanu fusese trimis la altă revistă şi, mai mult ca sigur, că avea să rămînă acolo, probabil tot ca redactor-şef. Lui Artur îi părea rău. Se împăcase cu Brezeanu şi, în fond, fusese bun şi competent în redacţie, dar acum plecarea lui nu făcea decît să-i mărească incertitudinea generală. Iorgu Mazilescu îl căutase de mai mult ori la telefon, dar nu-i răspunsese nimeni. Crezuse că plecase din Bucureşti. Aveau nevoie de el deoarece haosul pătrunsese în redacţie. Ordinea dispăruse şi nu se ştia cine va veni în locul lui Brezeanu. Iamandi îl sfătuise să-l caute pe Artur să vină la redacţie. Artur îi închise telefonul nemaiputînd suporta comentariile lui Mazilescu şi nici contactul cu o realitate comună ce-i părea ostilă.

Iulia îl găsi în acea stare de deznădejde, în pantaloni şi cămaşă, nebărbierit, cu cearcăne la ochi, încruntat şi dezorientat. La început, Artur nu o recunoscu. Nu-şi amintea dacă se întîlniseră vreodată. Se uită la ea întrebător.

— Sînt Iulia, prietena Roxanei. Artur avu o sclipire în ochi. Roxana îi vorbise de Iulia, fiind cea mai bună prietenă.

Îi deschise larg uşa şi o pofti în birou.

Iulia rămase în uşă încremenită de ceea ce vedea în birou.

— Dumnezeule, strigă ea. Ce a fost aici ? Cutremur !

— Aproape. Dar nu are nici o importanţă. Te rog, spune-mi, repede, unde e Roxana ? Ce face ? Cum se simte ? — Nemulţumit şi încruntat că Iulia tăcea — De ce ai venit ?

Iulia păşi în birou ferindu-se să calce pe cărţi. Se întoarse către Artur, rămas în uşa biroului, şi-l privi. Chiar şi aşa, obosit, nebărbierit, nervos, clocotind de furie, Artur rămînea pentru ea acelaşi bărbat bine. „Un animal rar", avea să-i spună seara Mariei. Artur aştepta înţepenit răspunsul ei.

— A plecat la Roma, răspunse ea brusc şi dur.

— La Roma ! Cînd ? Nu se poate !

— Ieri. M-a rugat să-ţi spun că a plecat. În curînd o să-ţi scrie. Trebuie s-o aştepţi. Spunea că nu te-a uitat, că nu te va uita, etcetera, etcetera.

— Doamne ! E o nebunie. Nu cred posibil așa ceva.

Iulia, măsurîndu-l din ochi pe Artur, de aproape, începu să o judece altfel pe Roxana, cu oarecare invidie. Înțelegea disperarea lor. Ar fi făcut orice ca Artur să-i fie prieten chiar îndrăzneț și necuviincios. În fața lui punea în cumpănă prietenia cu Roxana. Nu avea remușcări. Întoarse un scaun punîndu-l în stare normală pe podea. Se așează și caută să fie provocatoare, aranjîndu-și cutele rochiei deasupra genunchilor. Dar el nu observa.

Își băgase mîinile în buzunarele pantalonilor și se uita la ea insistent, încercînd să înțeleagă ceva din realitatea cuvintelor ei. Se îndreptă spre ea înțepenindu-se bățos în fața ei. Iulia începuse să-l compare cu medicinistul ei, cu care întreținea o legătură de mai mulți ani. „Ce noroc pe Roxana", reflectă. L-ar fi schimbat ușor pe medicinist cu Artur, sau cel puțin cu unul ca el. Cînd făcea dragoste cu medicinistul avea impresia că se află într-un laborator de autopsie în care medicul, despicîndu-i trupul, striga triumfător : bine cuvîntarea, valea, mizericordia, nebunia, rebela, sursa, gura, furtuna, căldura, cu un cinism pretins științific, dar mult aproape de limbajul golănesc. Îi făcea greață. Se săturase de o asemenea relație și de atmosfera bazată doar pe un sadism sexual. La început o atrăsese brutalitatea lui. Cu timpul își dăduse seama că dragostea adevărată necesita și altceva decît furia fizică. De aceea invidia puritatea și suferința Roxanei cauzate de vlăjganul din fața ei.

Stînd în picioare, Artur o domina și o intimida, deși pînă acum nu avusese în prezența bărbaților sentimentul supunerii. Oftă a regret.

— Spune-mi adevărul, Iulia ! Adevărul. Cum a plecat ? De ce a plecat ? Cum arăta ? Ce-a spus ? Ce mi-a transmis ? Ce s-a întîmplat după ce eu am plecat de aici, deoarece ea rămăsese acasă ? Spune-mi, te rog ! Totul ! Mă chinui cu tăcerea ta. Plutesc în neguri sumbre.

— Dar nu tac. Nu știu prea multe. Nu știu chiar nimic. M-a chemat la ea înainte de a pleca.

— Cînd ? Unde ?

— Ieri, la Snagov — minți, așa cum fusese instruită de Roxana —. Pleca seara. M-a rugat să te caut, azi, și să-ți spun că nu te uită...

— Știa că azi vei fi liber ?

— Nu știu ! Nu mi-a spus. Probabil că da. Altfel...

Artur mîrîi ceva de neînțeles, ca un animal rănit. Se așează într-un fotoliu. Își prinsee capul în palme. Apoi se uită din nou la Iulia mai calm, binevoitor, ca la un prieten.

— Nu-ți poți imagina prin cîte situații poate trece un om ! Iar faptele rele vin ca torentul la munte. Pe neașteptate.

— Am impresia că acum ai sosit acasă.

— Da ! Și nu mi-au fost deloc la îndemînă, aceste cinci zile de penitență, de nesiguranță, de absență, despărțit atît de brutal de Roxana. La naiba cu toată civilizația ! Omenirea continuă neguriile barbariei. Ce mă mulțumește acum că și-au cerut scuze, afirmînd că a fost o greșeală, cînd mi-au oferit la întoarcere, o casă goală, pustie, tristă, fără Roxana ? Iară ea a plecat nevrînd să-mi lase un semn. Iulia vru să protesteze.

Am trăit, pînă acum, mai mult singur, însă nu mai suport pustiul din jur și cel insuportabil din inima mea. Ce să cred ? Spune-mi o dată, ce știi de Roxana ?

— Nu mai mult decît am spus. A plecat și va reveni. Ce e rău în asta ?

Iulia ar fi vrut să spună că pentru un timp e liber. Își dădu repede seama că Artur nu ar fi gustat gluma ei.

— Ce e rău ! Nesiguranța, neștiința, nebunia spiritului ; acestea ce sînt ? Pentru prima dată, de cînd m-am aflat singur între patru pereți, absența ei, dorul de ea, a căpătat proporții inimaginabile.

Acum patru zile cînd mă întorceam vesel acasă, la intrare am fost oprit de doi tipi, care m-au rugat politicos să merg cu ei să lămuresc o problemă neînsemnată. Vrînd-nevrînd, a trebuit să merg cu ei. Așa a început coșmarul zilelor de singurătate. Nu privațiunile sau acuzațiile absurde, ce au început să-mi fie aruncate în față, mă înfuriau și mă îngrozeau, ci faptul că nu știam nimic de Roxana și nu reușeam să comunic cu ea. Eram căzut în abis. Un întuneric absolut. Cred că m-am și bătut să pot pleca să o

văd: Inutil. Nu vroiau să ştie de nimic. Nu pot spune că s-au purtat urît cu mine;dar izolarea în care m-au ţinut mă scotea din minţi.

M-au lămurit numai cînd mi-au spus că am fost acuzat că sînt adeptul unei secte mistice, interzisă, şi că fac propaganda ideilor ei, şi mai ales că au găsit la mine numeroase documente, printre care o hartă misterioasă, care a întărit acuzaţia că aş fi făcut spionaj. Le-am rîs în nas. Ei, şi ! Am protestat, i-am acuzat de incultură. Am cerut insistent să vorbesc cu Iorgulescu, cu Iamandi sau Brezeanu. Imposibil. Mă aflam în faţa unor oameni care mă priveau cu silă. Zîmbeau şi fumau. Aveam impresia că erau de acord cu mine dar că aşteptau ceva, un ordin, un telefon, sau aşa ceva. Aveam certitudinea că nici ei nu înţelegeau clar de ce eram acuzat. Altă dată aş fi rîs, dar izolarea de Roxana îmi da o tensiune spirituală, ce creştea cu cît situaţia în care mă aflam devenea tot mai ridicolă.

Abia a treia zi am avut norocul să pot discuta cu un procuror, pe care, din pură întîmplare, îl cunoşteam din facultate, Dan Măncilă. Fusesem prieteni buni ca studenţi.

„Sincule, îmi spuse el, îmi pare rău că ne aflăm aici, într-o asemenea situţie ! Culmea ! — Dan Măncilă rîdea — eu acuzator şi tu inculpat".

„Ce situaţie ? m-am răţoit la el. Ce dracu aveţi cu mine ? Ţie îţi convine. Eşti proaspăt bărbierit iar eu nedormit şi cu barba nerasă. Ce mi se impută ?"

„Hai să ne lămurim".

„Să ne lămurim ! Lămuriţi-vă mai repede".

„Stai, mă omule ! Ştii că-ţi sînt prieten ! Asta e norocul tău".

„Noroc ! De ce noroc ?"

„Uite ! — Dan Măncilă desfăcu un dosar — S-o luăm cu binişorul. Prima acuzare cu valuta, cade, am anulat-o. Era o anonimă prost ticluită. Te cunosc prea bine să pot scrie că a fost calomnioasă. Nici miliţia economică nu a luat-o în seamă".

„Atunci ? Ce mi se mai impută ?"

„Încă ceva. Ce sînt aceste cărţi ? — Şi Dan Măncilă trase un sertar al biroului său şi începu să scoată pe rînd,

mai multe cărți, așezîndu-le teanc în fața mea — sînt ale tale ?“

Le-am recunoscut imediat. Fuseseră luate din biblioteca mea.

„Da ! Cred că știi și tu că sînt ale mele. Mi-au fost luate de acasă. Cînd ? Te rog spune-mi, cînd au fost luate, era la mine o fată ? Dragă Măncilă — începusem să mă bîlbîi — te rog înainte de orice, ce s-a întîmplat cu logodnica mea, Roxana ?“

„Logodnica ta ? Tu ! Gata ! Te-ai potolit cu aventurile !“

Mă înfuria apropourile lui libidinoase.

„Dane, e o chestiune serioasă pentru mine. Te rog !“

„Nu știu, Sincu. Cărțile mi-au fost aduse azi. Atît. Am să încerc să aflu, pentru tine... Să revenim însă la problema noastră. L-ai cunoscut pe Krishnamurti ?“

„Nu !“

„Atunci de ce ai cumpărat atîtea cărți scrise de el ? Sau ți le-a dat el ? Ce este aceasta : Krihnamursi : Tradition et rèvolution ? Ce e cu ea ?“

„E o carte scrisă după ce autorul a fost în India, în 1947. E o carte care a avut succes în Occident. Filozfia tibetană a constituit întotdeauna o enigmă pentru europeni“.

„Și ce cuprinde ?“

„Interogații idealiste asupra libertății și limitelor cîmpului gîndirii“.

„Dar Méditations ?“

„Meditații asupra esenței vieții. E scrisă în engleză. N-ai să reușești s-o citești. Vezi Dane, între mentalitatea noastră a europenilor, și cea a tibetanilor, a orientalilor e o enormă diferență. M-a interesat. Trebuie să fii maladiv spiritual și să ai o înclinație nativă spre misticul lor, ca să-i înțelegi. Pentru mine, ideea lor, că se pot elibera de suferință e o absurditate. Omul se naște țipînd și moare urlînd. Cum poți face copilul să nu țipe, cînd țipătul înseamnă viață ! Ce înseamnă asta pentru tine“ ?

„Probabil că le-ai citit și pe astea“.

Măncilă începu să arunce, în fața mea, pe biroul lui, pe rînd, cărțile, în timp ce le citea cu voce tare titlurile :

„Leben ohne ilusionen. Se libèrer de connu. Das Netz des gadanken. Einbruchi in dic Freiheit. You are the World.

Commentaires sur la vie. Questions et rèponses. Ei, ce spui ?“

„Văd că nu le ai pe toate. Krishnamurti a mai scris și altele. Pe unde a mers a ținut cîte o conferință ce i s-au tipărit și în urma cărora a și cîștigat o avere“.

„Ascultă Sincule ! Cine este acest Krishnamurti ?“

„Ți-am spus. Un filozof născut în sudul Indiei, cam la sfîrșitul secolului trecut. A colindat lumea și a propagat o concepție indiană-tibetană, o filozofie idealistă asupra vieții și morții. A murit acum cîțiva ani“.

„Ai citit toate aceste cărți ?“

„Asta e bună ! De ce crezi că le-am procurat ? Destul de greu am făcut rost de ele. A trebuit să renunț la alte lucruri. Le-am citit ! Și ce-i cu asta ? Tu citești legi, eu filozofie“.

„Cine le-a mai citit“ ?

„Pe-ale mele nimeni. Crezi că sînt așa de mulți care citesc filozofie“ ?

„În ce scop le-ai citit“ ?

Începuse să mă enérveze. Îmi venea să-l lovesc.

„Du-te la redacție și ai să vezi cum acum două săptămîni am predat un articol în care mă lupt cu filozofia lui Krishnamurti, cu ideile lui ; articol în care arăt cît de idealiste sînt concepțiile lui, în care subliniez, demonstrativ și cu exemple, greșelile și erorile de gîndire. Nu acesta este rostul nostru, să citim și să lămurim și altora ce citim ? Acest filozof, și alții ca el, ne consideră pe noi, oamenii în general, anormali, că avem dorințe, că iubim, că aveam pasiuni, că vrem să progresăm prin cunoaștere. El neagă totul. Ciudat, nici ei nu sînt consecvenți, deoarece nu au realizat ceea ce susțin în cărțile lor. Articolul mea dezbate asemenea probleme, pe larg. Nu sînt deci, de acord întru totul cu filozofia lor pasivă, de renunțare la progres, la cunoaștere, la acțiune. Sper că a apărut ieri articolul. Este intitulat : Logica ilogică a lui Krishnamurti. Dacă-l citești vei înțelege ce fel de propagandă fac și cărei secte aparțin.“

Măncilă se uita la mine din ce în ce cu mai mult interes și simpatie. Îl simțeam că-mi era prieten și convins de cele ce-i spuneam.

„Prietene Măncilă ! Te miri că citesc toate nebuniile.

Dacă dăm crezare poetului grec că uneori e mai plăcut să fii nebun, sau lui Platon, cînd spunea că zadarnic bate la porţile poeziei cel cu mintea întreagă, sau lui Aristotel, că n-a existat nici un geniu fără un dram de nebunie, niciodată şi nimic nu poate fi spus ceva cu măreţie fără freamătul minţii, aşa poţi să pricepi, că şi eu încep cu nebunia altora, cu dorinţa de a înţelege ce frămînta gîndirea oamenilor de pretutindeni".

„Sigur, ai scris articolul de care spui" ?

„Pentru Dumnezeu, mă crezi mincinos ? Cercetează" !

„Dă-mi un exemplu de modul în care critici filozofia lui" !

„Ai haz ! În halul în care mă aflu, vrei să mai discutăm şi filozofie. În fine, el spune că ideile sînt obstacole împotriva cunoaşterii. E just ? Nu ! El scrie că gîndirea nu poate crea noul ? Nu-i adevărat ! El afirmă că experienţa este o piedică în calea cunoaşterii. Absurd ! Şi aşa continuă cu tot felul de aserţiuni subiective. Te rog citeşte articolul meu ! Vei vedea cum susţin că este un idealist, că bate cîmpii, că duce lumea în eroare, oferindu-le fericirea dincolo de viaţă. Ceea ce susţine el nu este nici filozofie, nici religie. Ezoterism. Filozofie speculativă" !

Măncilă mă ascultase cu atenţie şi interes, fiind convins de sinceritatea mea. Mă cunoştea suficient de bine. Mi-a spus mai tîrziu că-mi urmărise evoluţia literară. Ştia că mă afirmasem ca un ziarist combativ, un susţinător al libertăţii de gîndire şi un creator de idei estetice, bazat pe realitatea artei.

Se mira — mi-a spus-o — cum de ajunsesem în biroul său acuzat de inepţii. Era hotărît să mă apere.

„Sincule, eu m-am lămurit".

„Pot pleca" ?

„După mine da, deoarece nu găsesc întemeiate acuzaţiile ce ţi s-au adus. Şi aceste acuzaţii se bazează tot pe o anonimă. E la mijloc o greşeală şi o neînţelegere. Însă regula este să aştepţi pînă referatul meu se aprobă".

„Să mai aştept ? Unde ? Cît ? De ce" ?

„Poate o oră, poate o zi... dar stai, mai e ceva“ !

„Dumnezeule“ !

„Ascultă, mai e ceva foarte important, pentru unii. S-a găsit la tine o hartă, făcută de tine, cu însemnări misterioase pe ea, ciudate, și alături vreo patruzeci de hîrtii, ce aveau copiate însemnările de pe hartă, făcută pe o hîrtie de doi metri pe un metru“.

„Ați înnebunit“ ?

„Eu nu ! Dar au studiat-o cei de la Statul-Major și nu au reușit s-o descifreze... Susțin că e ceva suspect. Pare un cod“.

Am început să rîd.

„Nu rîde ! Unii au spus că este o hartă cifrată, așa cum fac spionii de obicei“.

„Ascultă, te rog să le rîzi în nas ! Este planșa mormîntului lui Dracula“.

„Hai că ai haz“ !

„Da ! Am vrut să descifrez ce se găsește pe mormîntul lui Dracula, de la mînăstirea Snagovului“.

„Serios“ ? Măncilă începu să se amuze și el.

„Doamne ! Nebuni și bănuitori mai sînt oamenii“ !

Artur deschise ochii și o revăzu pe Iulia, în fața lui, stînd pe scaun și uitîndu-se la el atentă și admirativă.

Nu-și dădu seama dacă filmul poveștii lui se derulase doar în memoria lui sau i-l relatase Iuliei, care-l privea cu ochii mari, larg deschiși, a mirare și plăcere, îndreptați cu aviditate către el. Îl sorbea din ochi pe Artur.

— Nu vrei să-ți fac o cafea ? îl întrerupse Iulia din starea lui de meditație nehotărîtă. Intenționa să întreprindă ceva, care să-l trezească din faza proastă în care-l găsise.
— O vrei mai dulce, amară sau potrivită ?

Artur păru că se deșteaptă dintr-un somn adînc. O privi și el pe Iulia, ca și cînd pînă atunci nu o mai văzuse. Iulia era o femeiușcă nostimă, drăguță, provocatoare. Artur zîmbi : „Ce-s și cu femeile astea“ ! Cunoștea genul.

— Poate nu ar fi rea o cafea. Mai dulce, dacă e posibil și dacă vei putea să te descurci în mica mea bucătărie. E totul la îndemînă... Mulțumesc, Iulia.

Se uită după Iulia, care se orientase repede în ce direcţie se afla bucătăria, şi care-şi legăna, intenţionat, provocatoare, şoldurile sub privirile lui Artur.

„Ce dracu, gîndea Iulia, sînt femeie şi mă aflu cu un bărbat la el acasă“ ! Artur însă devenise iarăşi absent, obosit, îndurerat.

9

ÎN ACEEAŞI DUPĂ-AMIAZĂ, ROxana după ce primise telefonul de la Iulia, însoţită de Maria Iorgulescu luase avionul spre Roma. O călătorie tristă, nedorită şi forţată. Roxana se comporta ca un somnambul, cuminte, indiferentă, supusă şi tăcută, fără voinţă sau reacţii. O stare pe care nu o avusese niciodată. Maria Iorgulescu, deşi ocupată cu bagajele şi biletele de avion, o observa cu îngrijorare crescîndă. Un asemenea voiaj, altădată, ar fi făcut din Roxana un om viu, exuberant, vorbăreţ. Îi înţelegea situaţia şi sentimentele. O menaja. Îşi punea toată spranţa în întîlnirea, la Roma, cu Horia Sărăţel, avertizat de sosirea lor.

Zborul decursese normal, pentru toţi pasagerii, mai puţin pentru Roxana, care închisese ochii, făcîndu-se că doarme, ferindu-se a fi obligată să întreţină o conversaţie. Cu cît se mărea distanţa de ţară şi cu cît trecea timpul, zgomotul motorului pentru ea devenea un locător al nervilor.

„Dorinţele, îi spusese Artur, în una din întîlnirile lor, stau în lumina şi perspectiva viitorului“. Ce-i aducea ei viitorul ? Se gîndea cum capitulase, că a greşit, că a cedat prea uşor şi repede, că nu s-a întîlnit, cu orice risc, cu Artur. Îl simţea în tot trupul. Ochii şi buzele lui o chemau.

Trebuise să-l salveze, e drept, dar la ce preţ pentru amîndoi ? Aştepta să ajungă la Roma să-i scrie. Începu să murmure ce avea să-i spună în scrisoare. O lacrimă i se scurgea cuminte pe obraz.

În holul aerodromului, le aştepta, elegant, proaspăt ras, parfumat, bine dispus, Horia, avînd în mînă un buchet mare de trandafiri roşii.

Le întîmpină vesel.

— Bine-aţi venit la Roma !

Rămase pe moment, încurcat neştiind ce să facă cu florile, deoarece Roxana îi schiţă un palid surîs, mai mult ironic şi pornise înainte spre ieşire.

— Bine te-am găsit Horia ! îi răspunse Maria Iorgulescu îmbrăţişîndu-l şi luîndu-i florile din mînă, văzînd încurcătura şi deznădejdea lui. Horia alergă după Roxana.

— Roxana, bine-ai venit în Roma artei — repetă el, sperînd să-i facă plăcere —. E un timp splendid şi am alcătuit un program excelent. Roxana nu-l auzea. Vroia să iasă mai repede din aglomeraţia aeroportului care-i făcea rău. — Am un program special pentru tine. Cred că o să fii de acord : muzee, expoziţii, filme, teatre şi concerte. Poate, o zi sau două, să mergem la Florenţa şi Ravena. Ei ce spui ? Ai vreo dorinţă anume ?

— Mi-e greaţă.

Atît Maria Iorgulesecu cît şi Horia Sărăţel rămaseră pe loc stuperfiaţi, surprinşi şi scandalizaţi. Se uitară unul la altul întrebători. Considerară însă, văzînd că Roxana nu le acordă nici o atenţie, că e o glumă proastă, o butadă. Maria Iorgulescu se convinse însă repede că nu era o toană de-a Roxanei... Observă, urcînd în maşina ambasadei care-i aşteptase că Roxana se simţea rău, transpirase şi avea broboane de sudoare pe frunte. Era palidă, obosită şi tremura din tot corpul. Avea febră.

Horia continua însă să fie vesel. Nu observase nimic. Îi plăcea să vorbească despre Roma. Îşi etala, căutîndu-şi cuvintele, cunoştiinţele, ca un ghid. Roxana se uită doar o dată la el în maşină şi încercă să facă un palid efort pentru a-i răspunde dînd din cap. Renunţă să-l mai asculte. În schimb, Maria Iorgulescu, de teama unei noi izbucniri nepotrivite din partea Roxanei, îl copleşea pe Horia cu laude şi-l provoca să continue să le descrie Roma, căutînd să-i abată atenţia de la starea de angoasă a Roxanei. Suferea pentru Roxana.

— V-am reţinut o cameră spaţioasă, cu tot confortul la un hotel nu departe de ambasadă. Cred că o odihnă de două trei ore va fi bine venită, după care vin să vă iau şi facem întîi un tur al oraşului. Vă aşteaptă şi tovarăşul Ambasador.

Nu apucară însă să urce în hotel, deoarece cînd automobilul se opri la scara hotelului constatară, cu spaimă, că Roxana leşinase, că avea febră şi începuse să delireze. Numai putea fi vorba de a coborî din maşină. Panică pe Maria Iorgulescu şi pe Horia, care se învîrtea fîstîcit şi speriat. Telefonară la ambasadă şi de acolo li se indicară adresa unei clinici, ambasada avînd să anunţe sosirea lor la clinică. Ajunşi, o coborîră pe Roxana pe braţe, fu aşezată pe o targă şi transportată rapid la camera de urgenţă unde medicul, după un consult conştiincios, hotărî că trebuia internată în secţia de boli nervoase, diagnosticul fiind un sindrom nervos cauzat de o depresiune gravă. Bolnava trebuia supravegheată şi bine îngrijită cel puţin zece zile, într-o odihnă totală, ţinută sub narcotice puternice.

Trebuiră să o lase la clinică, Maria şi cu Horia întorcîndu-se la hotel într-o stare deloc plăcută.

Seara, la hotel, Maria Iorgulescu telefonă soţului ei, alarmată şi speriată, aruncînd asupra lui toată vina situaţiei în care se aflau ca şi nebunia cheltuielilor suplimentare necesare.

Iorgulescu tăcea la telefon, neştiind ce atitudine să ia. Asculta cu atenţie, mîrîia la telefon dar Maria trecuse de partea Roxanei şi-i cerea detalii despre Artur Sincu. Considera în sinea lui, că e un joc de-al Roxanei, făcut special să se răzbune pe el. Nu era convins de ce-i spunea Maria.

Horia la rîndul lui, speriat şi nemulţumit, nu ştia cum să se comporte. Tot planul bine ticluit se năruise. Primise la Roma o străină ostilă, care acum zăcea în spital, iar el trebuia să se întoarcă la Bucureşti peste şapte zile. Internarea Roxanei făcea inutilă şederea lui la Roma. Doctorul oprise, pentru început, orice vizită la Roxana.

După cinci zile, înainte de a se hotărî să plece spre Bucureşti, primi permisiunea să-i facă o vizită Roxanei la clinică. Intră cu emoţie în camera albă, avînd un

pat, o noptieră și un scaun, și o fereastră mare, luminoasă, prin care pătundea soarele sfîrșitului de august. Roxana palidă, slăbită, cu o figură nedumerită, stătea culcată întinsă în pat. Se uită la Horia fără nici un elan. Nu pe el îl aștepta. Îi întinse totuși mîna. Nu avea de ce să fie supărată pe el. Ea devenise matură. Horia un naiv. Îi zîmbi. Horia crezu că sosise momentul să-i crească aripi. Se apropie și-i sărută afectat mîna. Era foarte reverențios. De fapt nu știa ce să facă. Roxana îl intimida. Nu mai era prietena lui din copilărie. Avea în față o femeie tînără, frumoasă, slăbită și palidă.

— Horia, nu pot vorbi prea mult. Sînt obosită și mi-e somn tot timpul. Îmi pare bine că ai venit. Aș vrea să te rog, ca prieten bun, să-mi faci un mare serviciu. Sper că pot avea încredere în tine.

— Orice, Roxana. Inima lui Horia își accelerase ritmul.

— Mi-a spus mama că pleci la București. Vreau să te rog să duci la București acest plic și să i-l dai celui scris pe plic. Roxana luă de pe noptieră un plic și i-l întinse lui Horia. — Te rog prietenește și să-i spui că mă simt mai bine.

Horia luă încurcat plicul. Se înroși văzînd numele lui Artur Sincu scris pe plic. Auzise vag de Artur și de legătura lor. Nu crezuse. Acum avea o dovadă. Nu știa cum să reacționeze. Acceptă situația în care se afla, ca prieten, luă plicul și socoti de demnitatea lui, ofensată, să se retragă cît mai repede posibil.

Seara, întîlnind-o pe Maria Iorgulescu, îi relată scena și-i arătă scrisoarea. Maria Iorgulescu se oferi că va trimite ea, prin poștă, la București, scrisoarea, ca să-l ferească pe Horia de o întîlnire neplăcută cu Artur. Cînd rămase singură desfăcu pricul. Citi :

„Dragul meu Artur, soțul meu scump,

Singurătatea în care mă aflu aici, în spital, este singurătatea spiritului și a trupului meu chinuit.

A trebuit să plec. Am făcut-o pentru tine. Știu că ai să mă certi, că nu ai fi admis așa ceva — dar te iubesc mai presus de orice și vreau să fii liber și fericit.

Trecutul nostru aruncă o lumină frumoasă asupra prezentului, care însă îmi este necunoscut. Trăiesc numai cu gîndul la tine.

Chinul despărţirii la care sînt supusă mă sfîşie şi mă sfîrşeşte fizic.

Nu vreau să te sperii, dar îndepărtarea de tine e prea grea. M-a tulburat. Am vise ce mă chinuiesc. Parcă se deschid treptele lui Dracula şi cad mereu în ţepele lui.

Trăiesc numai cu gîntdul că vom fi iar împreună.

O ! De-ai fi lîngă mine sau eu lîngă tine, totul ar fi altfel !

Adă-mi colierul de ambră pentru a-mi alunga durerile.

Am suferit prea mult — amîndoi — jigniri, umilinţe, spaime. Sper că le vom învinge şi că vom fi iarăşi împreună.

Te rog aşteaptă-mă şi ai încredere în mine.

Poate am greşit, dar totul l-am făcut, repet, pentru dragostea noastră, pentru tine.

Artur, îmi spuneai că lumina apare numai în obscuritate.

În întunericul meu vreau lumină.

Îţi scriu, închisă, într-o cameră de spital.

Te iubesc,

Roxana.“

Lăsînd scrisoarea din mînă, Maria Iorgulescu gîndi la tinereţea ei. Şi ea iubise pe altcineva, nu pe Iorgulescu. Fratele ei, Marius Troianescu, se opusese căsătoriei ei de convenienţă cu Iorgulescu. Poate avusese dreptate ! Poate avea dreptate şi Roxana ! Poate ei o chinuiseră prea neîndurători !

Citi scrisoarea de mai multe ori. Îi reveni în minte cuvintele lui Troianescu, care-i făcuse nebuni. Avea dreptate. O chinuiseră prea mult pe Roxana. Dar ce era cu colierul de ambră ? Ce colier cerea Roxana ? Chiar cînd află că ambrul simboliza firul psihic ce lega energia individuală de cea cosmică, sufletul individual de sufletul universal, atracţia solară şi spirituală, tot nu înţelese mare lucru, decît că între Roxana şi Artur era o dragoste puternică, mai presus de voinţa ei şi a lui Iorgulescu.

10

LA CINCI ZILE DE LA PLECAREA Roxanei, Artur își mai revenise. Îl cuprinsese o liniște neobișnuită. Aprecia mai limpede situația în care se afla. Era liber în sensul absolut al cuvîntului, dar o tristețe și o durere continuă, indecisă, îl apăsau și-l făceau să privească cu alți ochi oamenii și viața. Rămînerea fără serviciu îl preocupa mai puțin, decît atmosfera ce plutea echivocă în jurul Roxanei cît și faptul că nu primise nici un semn din partea ei.

Nu-și imagina că plecase de bunăvoie. Pentru a scăpa de obsesia singurătății notă pe hîrtie :

„Simbolic, de la moartea lui Picasso, arta sfîrșește trist, epoca audio-vizuală a început. Problema a devenit crucială. Nitzsache a strigat : «Dumnezeu e mort». Malraux în 1947, a strigat : «Omul este mort». Strigătele, că «arta a murit» s-au auzit în deceniile cinci și șase de nenumărate ori. Unde e artistul ? Cum se împacă cu această stare ? Nici o pasăre nu poate cînta într-un pahar. Oare artistul a murit ?“.

Își dădu seama că tot ceea ce scria era numai gîndul la Roxana. Și — povestea lui Ottero și a Sybilei era și ea dramatică.

La fiecare sunet al soneriei sau al telefonului sărea în sus sperînd că este Roxana sau poștașul.

În cele din urmă, nemaiputînd suporta tăcerea, se hotărî că trebuie să se miște, să dezlege singur firele, cauzele, situația în care se afla atît el cît și Roxana, că trebuie să reconstituie minut cu minut ceea ce se petrecuse și în cele din urmă să afle adresa Roxanei.

A patra zi primi un telefon care avea iarăși să-i schimbe cursul vieții. Era Iamandi.

— Bună ziua, Sincule, Iamandi la telefon.

Artur îi devenise ostil și prima reacție fu să-i închidă telefonul.

— Vă salut !

— Lasă Sincule supărările ! Am o veste grozavă pentru tine — Iamandi simţise tonul rece, răzvrătit, al lui Artur — o veste importantă.

— Am văzut. Sînteţi crainicul veştilor...

— Nu te grăbi ! Am, ceva mai clar, o ofertă. De ieri, am fost numit redactor-şef în locul lui Brezeanu.

— Asta e în adevăr o noutate. Vă doresc sincer, succes. Cred că sînteţi mai mulţumit ?

— Categoric. De mult vroiam să lucrez şi eu în presă. Însă, deşi tu eşti mai tînăr, nu am experienţa ta. De aceea îţi propun să vii înapoi la redacţie.

— Eu ? Dar mi s-au tăiat brutal şi macaroanele şi postul ! O ştiţi prea bine. Dar eu sînt o persoană non grata.

— Ştiu eu mai multe... S-a creat la redacţie, un post de şef de rubrică... Pagina culturală. E a ta, dacă vrei, să vii înapoi, sau poaţe nu vrei ?

— Vorbiţi serios ?

— Asta-i bună ! De cînd vrei să începi ?

— De azi.

— Foarte bine. Te aştept la redacţie.

Artur sosi la Iamandi într-o jumătate de oră, spre bucuria şi liniştea acestuia, deoarece se încurcase la sumarul paginilor culturale. Îl întinse lui Sincu. Acesta îl parcurse repede. Îşi dădu seama de ezitările lui Iamandi şi mai ales de nepriceperea lui.

— Sînt monotone şi lipsite de actualitate.

— Aşa cred şi eu ! Ce propui ?

Artur luă creionul şi schiţă o schemă nouă de articole, de colaboratori, de reproduceri, de mărimea articolelor şi de aşezarea lor în pagină. Iamandi îl urmărea atent.

— Cam aşa gîndesc eu, acum, la repezeală. Cu o asemenea schemă putem începe şi pe parcurs mai schimbăm. Vom crea şi un depozit de articole şi o rezervă de colaboratori. Vom găsi un scriitor cunoscut, mai abil şi îndrăgit de public pentru o rubrică fixă, de senzaţie, aşa cum are Fănuş Neagu rubrica sportivă la „Luceafărul".

— Ştii, Sincule. Sînt de acord. Şi te mai rog să te ocupi serios de paginile acestea, eu ocupîndu-mă, în special, de rubricile politice şi de evenimentele mai deosebite. Ştii, nu

sînt scriitor. Priceperea mea stă în analiza politică a articolelor. Eşti de acord ?

Oare unde este Roxana ? gîndea Artur. Ce bucurie ar fi fost pe ei să sărbătorească această clipă ! Dar nu e bucurie fără durere.

— Tovarăşe Iamandi ! Acum că ne-am împăcat, vreau să ştiu şi eu cîteva lucruri. Sînt frămîntat de ceea ce mi s-a întîmplat. Cine a hotărît suspendarea mea de redactor ?

— A fost o analiză cu Brezeanu, constatîndu-se că revista nu merge bine şi că se face risipă de bani, de timp şi oameni.

— Cine a condus şedinţa ?

— Tovarăşul Iorgulescu. E adevărat, s-a cam exagerat cu critica revistei.

— Ştiţi, am fost acuzat de spionaj, că fac hărţi suspecte, m-au bănuit de idei transcendentaliste, că aş fi mistic, idealist, şi toate legate de Kriahnamurti.

— Chiar aşa ? Iamandi se abţinu să nu rîdă.

— Dumneavoastră aţi citit articolul meu în care-l combăteam ? Acela : „Logica ilogică a lui Krishnamurti“ ?

— Da, da ! I-am dat viza să fie publicat. Ştiu că a fost considerat bun şi oportun. A apărut. Şi ?

— Cine l-a citit înainte de a fi publicat ?

— Iorgulescu şi alţii din secţia noastră. A fost comentat favorabil. Interesant. Au ţinut mulţi să-l citească din curiozitate ştiinţifică şi ca noutate.

— Iorgulescu ce a spus ?

— Nimic special. Mi l-a înapoiat şi a zis doar atît : „Orientaţi-vă“.

— Cînd a fost la dumneavoastră avea şi o copie. La redacţie s-a întors numai originalul. Copia ştiţi la cine a rămas ?

— Nu-mi aduc aminte. În orice caz a rămas la noi.

— Mi-e clar. Pe baza acestei copii, înainte de a fi publicat articolul, cineva a scos pasaje şi bibliografia şi a ticluit o anonimă contra mea. Apoi au găsit la mine un gen de hartă care nu era altceva decît o planşă a mormîntului lui Dracula. Ce spuneţi ? Cine e la mijloc aici, măsluitorul minciunilor ?

— Prietenii ? Iamândi bănuia la cine ţinea.

— Am să lămuresc curînd cît de egali sîntem toţi în faţa legilor. Cunoaşteţi povestea cu preotul, care spunea că toţi sînt egali, oameni, animale, fiind fiii zeului. Unul din elevi o luă de bună şi într-o zi întîlni în cale un elefant. Cornacul, care conducea elefantul îi strigă : „Dă-te la o parte“ ! Elevul însă gîndi : „Pentru ce ? Nu sîntem toţi egali ! Sîntem doar fiii Domnului“ ! Dar elefantul îl apucă cu trompa şi-l aruncă în şanţ.

— Sincule, te ţii de şotii ! Întotdeauna baţi alături cu drumul.

— De astă dată nu. Acum mă simt cu adevărat egal cu elefantul.

Reintrarea în biroul în care se aflau foştii lui colegi de redacţie fu întîmpinată cu urale.

Artur le strînse mîna, cu respect şi prietenie, unii dintre ei fiind mai în vîrstă decît el. Se retrase apoi cu cei doi redactori ai paginii culturale şi stabiliră planul de muncă.

După două ore de lucru intens, Artur îi salută şi plecă, stabilind o nouă întîlnire, seara, pe la şase, la redacţie.

Obsedat continuu de soarta Roxanei se duse la Măncilă, la Tribunal. Forţă uşile ; nu lăsă secretara să-l anunţe ; un gardian încercă să-l oprească, dar el intră vijelios la Măncilă, în birou, care chestiona un borfaş prins cu furturi de aparate electrice.

— Domnule, nu vezi că sînt ocupat ? Ăsta e ultragiu. Ce dracu mai vrei ? Eşti liber doar !

— Crezi că eu nu-s ocupat ? Te rog lasă-l pe acest om în paza gardianului afară şi acordă-mi zece minute ! Nu mai mult.

— Să te ia toţi dracii ! Apoi către borfaşul uimit. Ieşi afară ! Apăsă pe un buton şi apăru gardianul. — Ai grijă de el, afară, zece minute. Te sun cînd să-l aduci înapoi.

După ce plecă gardianul, se întoarse zîmbind acru către Artur. Şi acum, domnule, ce mai vrei ? Ce necazuri mai ai ?

— Dane — îndulci tonul Artur — liber am fost întotdeauna. Acum eu fac ancheta. Te rog, prieteneşte, spune-mi ce-a fost în fond cu mine ? Măncilă se foi pe scaun.

— Știi bine, chestia cu indianul ăla și cu harta.
— Cine mai de sus decît tine a hotărît ancheta ?
— Am și eu un șef și primesc dispoziții.
— Sînt dispoziții și dispoziții. Spune-mi însă dedesubturile, adică cine a fost deasupra ?
— Tu știi că e periculos să vorbești, fără dovezi.
— Vrei să-ți iau un interviu oficial, ca ziarist ?
— Du-te dracului !
— Măncilă, sîntem colegi vechi și viitori prieteni. Nu suflu o vorbă.
— Nu știu nimic.
În realitate Măncilă știa mai multe și fiindcă nu fusese de acord cu intrigile țesute contra lui Artur, contribuise efectiv la lămurirea situației lui. Mai mult, un telefon de la Marius Troianescu îl determinase să accelereze lămurirea cazului lui Artur și punerea lui, de urgență, în libertate.
— Confirmă-mi dacă mai sus de șeful tău a apărut telefonul, sau mîna lui Iorgulescu ! Dă din cap, da sau nu... Mulțumesc Dane. Am fugit acum. Îți dau un telefon să vii la mine să bem un vin de Odobești, cu Krishnamurti, să ne înveselim.
Măncilă îl apucă de mînă.
— Stai ! Eu ți-am făcut pe plac. O să mai vorbim. Vei primi și cărțile înapoi. Le-am luat și eu acasă. Să fiu al dracului dacă am înțeles ceva din ele ! Am încercat și, nimic ! Explică-mi încă o dată, ce conțin !
— Măncilă, ăsta e un mare borfaș spiritual. Voi, aici, nu puteți înțelege sufletele înalte. Fie, — văzînd furia de pe fața lui Măncilă —, ca să înțelegi ceva, îți citez o mică poveste, ce rezumă filozofia lui : „Tao-hsin veni de se închină în fața înțeleptului Cheng-tsan : «Vă rog să-mi acordați sfatul vostru. Vreți să-mi arătați cum pot să mă eliberez ?» Cheng-tsan îi zise : «Cine te-a înlănțuit ?», «Nimeni», răspunse Tao-hsin. Atunci Cheng-tsan îi răspunse : «Pentru ce îmi ceri să te eliberez». Măncilă îl privea înveselit și în același timp și intrigat.
— Și ? Văd că are multe sensuri și aluzii. Tot nu pricep.
— În acel moment, Tao-hsin realizase adevărul.
— Adică ?

— O, Dane ! Ideea că libertatea stă în noi. Am fugit. La revedere !

Artur ieşi vijelios lăsînd uşa deschisă. Dan dădu din umeri şi din cap şi apăsă pe butonul soneriei, chemînd gardianul cu borfaşul pentru continuarea anchetei, începută anterior.

11

MAI TRECU O ZI ŞI NICI O VESTE de la Roxana. Artur se decise s-o caute pe Iulia. Ştiind că a fost colegă cu Roxana nu-i fu greu să-i afle adresa. Iulia stătea la un unchi, căsătorit în Bucureşti, inginer la fabrica de bere.

Cînd sună la uşă apăru Iulia, îmbrăcată lejer ca după o baie caldă. Fu mirată şi surprinsă plăcut. Se controlă repede, cum îi stătea astfel îmbrăcată şi deschise uşa.

— Ce surpriză ! Să-l văd la mine pe Artur !

— Bună ziu, Iulia ! Te rog să mă certi şi ierta apoi, că n-am telefonat. N-am ştiut numărul.

— Dar ţi l-am lăsat pe birou. — Artur o privi surîzînd. Îşi aminti că văzuse un număr, dar nu-l reţinuse. — Poftim înăuntru. O cafea ?

— Nu. Nu te deranja ! Mulţumesc.

Casa mare, spaţioasă, era cu gust aranjată în interior.

Iulia intenţionat îl conduse în camera, în care dormea, unde avea în afară de pat şi o masă pentru lucru. Era singură acasă. Artur făcu rapid un tur de orizont şi gîndi că rozurile dominante, ale pernelor, cuverturilor ca şi ale perdelelor, corespundeau caracterului Iuliei. Se amuză...

— E frumos aici, îmbietor. Şi aşa, cum să spun...

— Crezi ? îl privi ispititoare.

— Iulia, iartă-mă ! Te-am cunoscut după Roxana şi ştii că pentru Roxana am venit. Au trecut nouă zile. Nici un semn, nici o speranţă. Spune-mi ce ştii, ce mai ştii ?

„Ce păcat", gîndea Iulia privindu-l cu admirație. Artur arăta bine acum. Energia și chipul inteligent ieșeau în evidență.

— Artur ! Poți fi liniștit și totodată neliniștit.

— E o șaradă !

— Nu. Chiar azi a sosit de la Roma, Horia, prietenul ei.

— Am auzit de el. Mă cam enervează tipul ăsta. Nu-l cunosc. Și ?

— Cum au sosit la Roma, Roxana a fost internată în spital.

— Dumnezeule ! De ce ? Era așa de sănătoasă ! Spune-mi, te rog, tot ce știi...

— Atîta știu. Am vorbit cu el foarte puțin. Era indispus. Nu știa ce are Roxana, dar credea că va fi trimisă în București, acasă.

— Cînd ?

— Cum iese din spital. Peste trei-patru zile cel mult. Se pare că a avut o depresiune nervoasă.

Chipul lui Artur se întunecase. Apollo se metamorfozase într-un zeu al epocii medievale romantice. Se învîrti nervos prin cameră și se opri în fața Iuliei.

— Mulțumesc Iulia. Mă duc. Sînt la capătul răbdării.

— Cafeaua !

— Las-o acum. Nu te supăra ! O bem cu Roxana. La revedere !

Artur reveni la redacție. Așezat la biroul său citea și corecta șpalturile unor articole, cînd sună telefonul.

— Domnul Artur Sincu ?

— Da. Vă rog...

— Aici judecătorul Marius Troianescu — Sincu simți sîngele năvălindu-i în obraz. Tresări neplăcut la auzul numelui de judecător — Aș dori mult să vă întîlnesc în legătură cu Roxana. Sînt unchiul ei.

Artur rămase cu receptorul în mînă. Acum, gîndea, încep intervenții colaterale să-l despartă de Roxana. Iată-l și în față cu judecătorul !

— Cu ce vă pot fi de folos ? Troianescu sesiză tonul aspru al lui Artur.

— Domnule Sincu, ne aflăm pe aceleași baricade. Sînt tot atît de interesat de ce se întîmplă cu Roxana, ca și dumneavoastră. În scopul acesta îți dau telefon. Sînt în-

grijorat de sănătatea ei. Știu totul despre dumneata de la ea. Am stat de vorbă.

— Ați vorbit cu Roxana ?

— Da ! Aș vrea să stăm și noi de vorbă. Dacă ai puțin timp liber și cum azi am rămas acasă te invit la mine. Cred că va fi mai comod pentru amîndoi. Poți veni ?

Artur oscila, deși tonul direct al judecătorului îi plăcuse. Își pierduse însă încrederea în familia Roxanei. Împins de curiozitate răspunse :

— Da. Mă pot elibera pentru două ore de la redacție. Pot pleca de aici peste 15 minute.

Troianescu îi dădu adresa. Înainte de a telefona la Artur o căutase pe Maria Iorgulescu dar ea nu sosise de la Roma. Era îngrijorat de soarta Roxanei.

Cu Fiatul său, Artur ajunse la timp la Troianescu, care ocupa parterul unei vile din cartierul Cotroceni, un apartament cu mai multe camere : un birou, un salon, o sufragerie și un mic dormitor.

Artur opri Fiatul în fața unei mici grădini. Intră în curte și sună la ușa indicată. Îi deschise un bărbat de aproape 65 de ani, înalt, subțire, cu trăsături fine și o privire blîndă dar pătrunzătoare. Se cercetară din priviri. Lui Artur i se risipi îndoiala și se destinse cînd intră înăuntru. Troianescu îl conduse în birou fără să spună nici un cuvînt. Apartamentul era mobilat „bătrînește", cu mobilă veche, fără un stil anume, comodă, confortabilă, cu fotolii din piele.

Toate lucrurile, bibelourile, tablourile, cărțile păreau înțepenite de veacuri.

Obișnuit să facă inventarul a ceea ce vedea, Artur se opri în fața unei vitrine în care se aflau mai multe piese de artă orientală.

— Extraordinar ! exclamă, de mult vroiam să văd o asemenea sculptură budistă : Ton-Mon, mama cerului — zeița cu 18 brațe și trei ochi !

— Îți place ? Îl întrebă Troianescu mirat de entuziasmul spontan al lui Artur și de faptul că recunoscuse porțelanul alb reprezentînd pe mama cerului. Atîția oameni veniseră la el dar nici unul nu reacționase ca un cunoscător. Fu impresionat.

— Atunci uită-te puţin mai jos. Ce spui de vasele acestea roşietice ?

Artur se aplecă şi rămase iarăşi uimit. O colecţie de cupe pentru ceai, vechi, de prin secolul 18.

— Sang de boeuf — exclamă! Extraordinar ! Ce mari frumuseţi aveţi, domnule Troianescu ! Sînteţi un colecţionar rar, preţios.

— Da de unde ! Doar piesele acestea le-am luat de mult, dintr-o călătorie în China.

Artur fu atras de ţinuta demna, sigură, calmă, inteligentă a lui Troianescu. Acesta, la rîndul lui, îl măsura cu ingenuă curiozitate pe Artur şi-i plăceau la el atitudinea deschisă, vioaie, pătrunzătoare, caldă, umană. Înţelegea acum de ce un bărbat cu o asemenea statură şi chiar frumuseţe tinerească era imposibil să nu atragă femeile şi deci şi pe Roxana.

— O cafea, un ceai în cupele de „Sang de boeuf“ ? îl întrebă Troianescu, invitîndu-l cu mîna să ocupe unul dintre fotoliile din piele aşezate în jurul unei măsuţe rotunde şi joase pe care se aflau, pe o tavă, două pahare şi o sticlă de vin, pe care Artur citi „Porto“.

— Prefer un păhăruţ de vin, domnule Troianescu. E foarte plăcut la dumneavoastră ! Şi din obişnuinţă se uită insistent la bibliotecă şi la fotografiile înrămate aşezate pe dulapuri şi măsuţe, printre care descoperi o fotografie a Roxanei. Se ridică şi o luă în mînă. Era Roxana în urmă cu cinci ani. El nu avea nici o fotografie. Troianescu îl urmărea cu simpatie.

— E făcută la intrarea la Institut. Înainte venea foarte des la mine. Mama ei este sora mea. E o fată minunată ! Nu ?

— Domnule Troianescu, n-are rost să vă mai spun ce simt şi ceea ce înseamnă ea pentru mine.

— Desigur, ştiu numai ce însemni dumneata pentru ea !

— Cum asta ? A fost la dumneavoastră ?

Troianescu îi relată cum venise la el la birou, a doua zi după dispariţia lui, de starea de disperare în care se afla.

— Îngrozitor — exclamă Artur — încă nu am înţeles de ce mi s-a înscenat o asemenea păcătoşenie ? E absurd, ceea ce trăim noi doi, Roxana şi cu mine.

— Aceasta am deslușit-o eu. Am cercetat și eu anonimele și împreună cu colegii mei am rîs și am intervenit să se lămurească mai repede cazul. De la plecarea Roxanei din biroul meu nu știu ce-a mai făcut. Sînt și eu la fel de îngrijorat. Țin la ea ca la fiica mea.

— Detalii nu posed nici eu. Știu doar atît că au dus-o la Snagov și de acolo că a plecat cu mama ei la Roma și că la Roma a fost internată într-o clinică. De ce a plecat așa de urgent la Roma, nu înțeleg.

— Pentru mine e clar. Din cauza ta, Artur. Pot să-ți spun pe nume, îmi dai voie, căci Roxana s-ar supăra să nu-ți spun așa. Iorgulescu, tatăl ei a fost și este încă împotriva legăturii voastre. În planul lui, pentru viitorul Roxanei, intra căsătoria ei cu Horia Sărățel.

— Cu Horia ? Pe Artur îl călca pe nervi acest nume. Troianescu sesiză țepii de arici la Artur.

— Fii liniștit ! Roxana nu s-a gîndit niciodată la așa ceva — chiar înainte de a te cunoaște. De aici toată povestea voastră. Iorgulescu a făcut tot ceea ce a putut pentru a vă îndepărta unul de altul. Plecarea ei de acasă a declanșat furia lui și anchetarea ta. Roxana a plecat de la mine direct la tatăl ei și cred că i-a promis că face orice vrea el, numai să te lase pe tine în pace. După ce ea a aflat că ești liber a plecat la Roma. Nu i-au dat voie să viseze.

— E absurd. Roxana este artistă. Trebuie să fie liberă, în adevăr, să viseze. Numai visurile sînt creatoare. Multe opere s-au născut din visuri. Dante după un vis a conceput Divina-Comedie. Voltaire, de asemeni, după un vis, a scris un cîntec din Henriade. Coleridge a comis Kubla Khan. Mai recent, George du Maurier recunoaștea că cel mai bun roman s-a datorat visurilor lui. Cum pot fi oprite visurile unui artist ?

— Uneori visurile pot sparge și barierele. Ele sînt deocamdată așezate în calea visurilor voastre.

— Pentru un timp. Nimic nu poate opri visul poetic să se realizeze. Domnule Troianescu, sincer, nu meritam din partea Roxanei vreun sacrificiu necugetat. Cum să facem s-o ajutăm, să o oprim, s-o salvăm, să o readucem acasă ?

— Artur, un lucru să-ți fie clar. Roxana e ca și fata mea. Sînt cu totul de partea voastră — Troianescu se sim-

ţea tînăr, ca un spadasin şi avea pentru Artur o simpatie caldă pe care încă nu şi-o putea explica —. De aceea te-am chemat, să chibzuim împreună, să o salvăm cum spui, de familia ei şi de intrigile tatălui, de la autoritarismul şi absurdităţile puterii sociale. Ştiu că juridic, nu ar trebui să mă amestec, dar, dreptatea e de mai multe feluri, şi apoi vreau s-o văd fericită pe Roxana, fiind sigur că numai lîngă dumneata poate fi fericită.

Ce ştii mai mult ?

— Ştiu că trebuie să revină în Bucureşti. Şi Artur relată ce aflase de la Iulia.

— În primul rînd va trebui să aşteptăm şi să ne informăm reciproc de ceea ce vom afla. Seară de seară. În al doilea rînd vom face un plan cum s-o eliberăm pe Roxana. — Troianescu, suferind de inimă era foarte cumpătat şi, în general se retrăgea de la orice aventură sau acţiune mai zbuciumată. Acum trăia însă un elan tineresc. Era pornit, ca în urmă cu patruzeci de ani, cînd tînăr fiind, se precipita în apărarea dreptăţii ca un cavaler medieval. — Pînă atunci îţi propun să mai bem un păhărel din vinul meu preferat. Îl obţin cu greu. Atît îmi permit şi eu, o plăcere, la vîrsta mea.

— E foarte bun.

— Uite aşa ceva Iorgulescu nu are acasă. Nu concepe viciile. A devenit maniac. Nu admite ca cineva să nu-l asculte. În familia lui fiecare are rolul său. Tatăl comandă, restul ascultă. El e singurul care are dreptate. Satisfacţia lui e supremaţia şi autototalitarism. A descoperit că ura este antidotul decrepitudinii. El nu a înţeles că distanţa de odinioară dintre tată şi copii s-a diminuat, că autoritatea paternală, dacă nu a fost distrusă, a fost alterată. În societatea modernă familia, în sensul român sau aristocratic, nu mai există. Dictatura paternală, vestigiu al trecutului, există numai dacă interesul copiilor o acceptă. Azi fiecare îşi trasează propriul său drum. La noi e încă o mare contradicţie. Societatea, socialismul, vrea să ia locul părinţilor. Părinţii însă se zbat ca să facă fiilor lor un viitor adesea în contradicţie cu posibilităţile lor materiale şi spirituale şi în opoziţie cu interesele sociale. De mic, copilul este stăpîn pe gîndurile lui şi se arată a fi capabil să-şi traseze propriul drum. Părinţii, azi, nu înţeleg

că limitele puterii lor în familie duc la expirarea autorității lor. Rămășițele mentalității aristocratice și burgheze fac din tată un magistrat. Dar, în democrația viitorului puterea nu mai poate fi izolată. Tatăl, în fața legilor democratice nu este decît un cetățean mai în vîrstă și mai bogat decît copiii săi. Noțiunea de superioritate în familie a dispărut... Tatăl și fiii sînt mai apropiați acum. Iorgulescu se poartă însă ca un aristocrat sau un potentat social. El este șeful politic al familiei. Dragostea copiilor este în acest caz, temperată de ură. În democrație se creează o intimitate familiară. Individul a cîștigat. Regula autorității nu o mai întîlnim. Încrederea și afecțiunea îi va lua locul. Tatăl nu mai dă ordine, ci sfaturi. Stăpînul, magistratul, partidul dispar, rămîne doar tatăl. Într-o familie aristocratică orice loc în familie este marcat, fiecare are rangul lui și anumite privilegii. Nici copii nu sînt egali între ei. Vîrsta și sexul devin irevocabile și le asigură prerogative. Democrația a răsturnat asemenea bariere... Copiii sînt egali și independenți... Așa este în toate statele democratice. Ceea ce îi leagă este comunitatea amintirilor și libertatea opiniilor. Dragostea devine astfel o sursă a naturii. Democrația distruge toate vechile convenții sociale, ura, rangul, recunoștința, magistratul și împiedică să se formeze altele. Ea dă însă familiei o energie și un calm care nu existau înainte. Legăturile naturale devin mai strînse. La Iorgulescu aflăm încă un haos. De aceea nu mă împac cu el și sînt cu voi.

Artur ascultase cu multă atenție și admira logica lui Troianescu.

— Eu îl cunosc doar din vedere. Îmi amintește de un vechi proverb : „Muntele e mare cînd ești lîngă el. Din depărtare e mic. Omul e mare cînd îl privești din depărtare, cînd este aproape e mai mic decît tine".

— E foarte potrivit.

— Am scris, nu de mult, despre revoluția permanentă a culturii, în care arătam că actul creației este înlocuit de creativitate, de spontaneitatea ideilor artistului și de imaginația lui. Iorgulescu, ca șef al sufletelor noastre, mi l-a restituit, desigur nu direct, după ce notase pe margine : „cum stăm cu omul colectiv ?". Nu am înțeles. În fond, scriam despre perfectabilitatea umană. Vechile so-

cietății vroiau doar ameliorarea stării omului, eu luptam pentru schimbarea lui generală, din multe criterii, economic, social, cultural.

— Hmda ! În realitate lui îi este frică de schimbări rapide. E static. Are o subinformație, și aceea iluzorie, protejată de un camuflaj ideologic. Ca atare apare la el o atitudine autoritară, abuzivă, neconciliantă, o hipertrofiere a spiritului creator și de dreptate. O activitate prodigioasă se formează doar într-o lume a inteligenței libere.

Pentru Iorgulescu arta și literatura sînt sau trebuie proiectate în afara identității sensului lor. El vroiește doar o creație a imitației. Întoarce capul în fața sufletului pentru a se atașa numai corpului.

Are însă o ciudată fățărnicie. Asta l-a și menținut. Cînd a fost întrebat dacă să dea curs cercetării anonimelor cu harta și cu Krishnamurti, a răspuns că trebuia imediat, de urgență, lămurită situația, însă cu discreție, deoarece nu poate accepta să planeze asupra unui ziarist bănuieli, fie ele chiar false. Să i se raporteze imediat. Dar a tergiversat două-trei zile un răspuns eliberator, pe care l-a dat imediat cînd a aflat de intervenția mea. Atunci a început să-ți ia apărarea, deși erai liber.

— Cum a fost de acord să recapăt postul de redactor ?

— Teoretic și de frica opiniei publice, a zvonurilor care se puteau ivi, trebuia să fii reabilitat și chiar avansat. Nu vroia scandal, memorii, o discuție violentă cu mine și nu vroia să mai fie implicată și Roxana. Vezi, el, o iubește ca părinte chiar foarte mult. E singurul copil. E în stare, cum ai simțit, de orice răutate pentru binele ei. Dragostea lui e însă sufocantă, egoistă, în care tu nu intrai, în nici un fel în planurile lui.

Cred că legătura Roxanei cu un literat l-a speriat, atunci cînd el prefera un om cu funcții sigure în administrația de stat și de partid, pe Horia, de exemplu.

— Roxana nu are nevoie de formalism în viață și în artă, de tirania autoritară și dogmatică a tatălui, de infailibilitatea părelor lui.

Ea speră și tinde la o gîndire estetică și o viață eliberată de prejudecăți, care să-i permită dezvoltarea personalității.

Ea speră și tinde la o gîndire estetică și o viață eliberată de prejudecăți, care să-i permită dezvoltarea personalității.

— Sigur, Iorgulescu e un tip al masificației, al atomizării și uniformizării omului.. El nu acceptă interogarea, dialogul, vrea numai o supunere aristocratică.

— Nu v-am spus. I-am cerut o audiență. Vreau să-l cunosc, să-l întîlnesc. Mi se pare necesară o lămurire.

— Foarte bine. Să nu te lași intimidat. Te va primi. Merită să lupți. Și acum fiindcă bănui că-ți plac cărțile să-ți arăt cîteva incunabule. Am avut o pasiune să colecționez cărți rare. Teoria mea este aceea că potențialul unei societăți și implicit al unui om constă în organizarea mulțimii comunicațiilor, informațiilor, care duce la un potențial progresist al culturii. Problema esențială este desigur și aceea a calității informațiilor. E necesar, și voi tinerii aveți această misiune, de a organiza o masă critică de schimburi și relații, de cunoștințe noi, care vor duce atît la catalizarea inovațiilor în cultură cît și la răspîndirea lor în societate.

— Adevărat, dacă privim situația noastră, a scriitorilor, literatura cam stagnează, din lipsa acestei mase de critică.

— Cultura constituie încă un teritoriu izolat, prea puțin bătătorit. Dar dezvoltarea informațiilor va duce și la schimbarea raportului dintre părinți și copii.

— Ce facem atunci cu aristocrația familiei ?

— Te referi la Iorgulescu !! Știu că nu-ți este la inimă. Nici mie. Abia aștept să te vezi cu el. Sînt curios cum va decurge întrevederea voastră.

12

ÎN ZIUA URMĂTOARE, LA REDACție, printre problemele curente, Iamandi, în birou numai cu Artur, lansă, ca pe un fapt neînsemnat :

— Vezi că se ocupă de tine Iorgulescu. — În realitate, Iamandi, la o scurtă întîlnire cu Iorgulescu, la îndemnul

acestuia, îi relatase că Artur Sincu se agită în cazul lui, vrînd să afle cine „l-a turnat", cine a avut contra lui o atitudine defăimătoare.

Iamandi aruncase vorbele acestea și din curiozitate să vadă reacția lui Iorgulescu. Acesta îl privise pe Iamandi cu ochii lui reci și inexpresivi.

„Nu se astîmpără ! Nu ! Vrea să ne înfurie cu orice preț. Să mă ții la curent cu tot, cu tot ceea ce face. O să-l potolim noi pînă la urmă. Ce mai vrea după ce i-am oferit noi un post mai bun ?"

Artur, la aluzia lui Iamandi, se făcuse inițial că nu o auzise. După cîteva secunde răspunse :

— La dracu ! Un adevărat război. Războiul stelelor.

Spre surprinderea tuturor celor din redacție și în primul rînd a lui Iamandi, secretara lui Iorgulescu anunță că cererea de audiență a lui Sincu s-a aprobat și că șeful îl așteaptă la biroul lui la orele 15. O asemenea invitație fu savuros comentată în toate felurile de cei din redacție, numai Artur începu să rîdă și să facă pe indiferentul. Se așteptase la o asemenea invitație și era pregătit sufletește. Iamandi preferă să pozeze în nepăsare și să nu-l întrebe de ce a fost invitat la Iorgulescu.

Artur plecă mai devreme din redacție. Trecu pe acasă să se schimbe și-i telefonă lui Troianescu. Acesta începu să rîdă la telefon.

— Bătrînul nostru, să știi, că după experiența mea, e în derută. Nu mai știe ce să facă și conform unui vechi procedeu, vrea o discuție între patru ochi. Nu uita că totuși, tatăl Roxanei își are ambițiile lui. E nerăbdător să te cunoască. Fii sincer cu tine, dar tare. Nu ai ce pierde. Oricum convorbirea voastră nu va rezolva mare lucru. Să-mi dai deseară un telefon acasă.

— Pregătim memoria viitorului.

— Părerea mea este că la întrevederea voastră se vor modifica termenii sau limitele spațiului fiecăruia.

Troianescu observase la Artur precizia, eficacitatea în discuție, un umor născut din discernerea situațiilor și a caracterelor oamenilor ca și o excelentă memorie. De asemeni recunoaște la el finețea, o mare aptitudine pentru ordine, un spirit organizatoric, o răbdare îngăduitoare, o forță, energie și inteligență vie, trăsături care, în mod

firesc, impresionau și care, în mod special subjugaseră, atît pe Roxana cît și pe el. Conta pe aceste trăsături la întîlnirea lui Artur cu Iorgulescu.

La ora trei după-amiază, Artur ajunse în biroul lui Iorgulescu. Secretara îl invită să ia loc într-un fotoliu și să aștepte, șeful fiind încă ocupat. Nu intra și nu ieșea nimeni din biroul lui. După douăzeci de minute de așteptare, Artur începuse să devină nervos, gata să renunțe la audiență și să părăsească ostentativ secretariatul.

După alte cinci minute, secretara fu chemată la telefon de Iorgulescu, care-i spuse că poate să intre Artur. Artur nu mai fu surprins să constate că nu fusese nimeni înăuntru. Îl lăsase deci intenționat să aștepte afară.

Se trezi în fața unui om voinic, prea gras pentru vîrsta lui, purtînd ochelari negri, îmbrăcat în negru, sobru, purtînd la cămașa albă o cravată neagră cu mici puncte albe. Mîinile butucănoase contrastau cu umerii înguști rezemați de spătarul mare și înalt al scaunului. Părul negru, puțin rărit și albit ușor spre tîmple, obrazul proaspăt bărbierit și cu cute adînci la frunte îi dădeau un aer sever de intelectual. „Nu seamănă Roxana cu el. E un străin, total ireversibil", se bucură Artur, privindu-l semeț, cu curiozitate, așteptînd ca tigrul la pîndă, prada.

— A ! Dumneata ești Artur Sincu — Iorgulescu se uita la el încruntat, măsurîndu-l de sus pînă jos, cu o aparentă idiferență și fără indulgență. Nu-l invită să ia loc pe unul din fotoliile ce se aflau în fața biroului — Deci, dumneata ești cel indisciplinat, care refuzi sarcinile ce ți se trasează — Iorgulescu vroia să-l intimideze, deși, fără să vrea îl privea cu curiozitate.

Artur se oprise la trei metri în fața vastului birou din mahon. Rămase în picioare. Tăcea.

— Deci, dumneata ai refuzat să pleci la noul post și la Praga ? continuă Iorgulescu.

Artur continua să tacă. Aștepta să vadă ce vroia, de fapt, Iorgulescu. Se măsurau din ochi.

— Dacă am trecut cu vederea faptele dumitale și am fost de acord cu reintegrarea într-o funcție mai mare la redacția revistei, aceasta nu înseamnă că vom tolera să refuzi să pleci la Congresul de la Praga. În concluzie, îți

dăm termen o săptămînă să vii cu materialul necesar pentru congres. Cred că cunoşti detaliile.

„Tot nu renunţă la ideile lui fixe. Tare încăpăţînat este", gîndi Artur înainte de a lua cuvîntul.

— Tovarăşe Iorgulescu, am cerut audienţă la dumneavoastră pentru a vă ruga să cercetaţi şi să se lămurească cazul reţinerii mele. Am refuzat, e drept, să plec la noua redacţie, avînd motive întemeiate.

— Aşa ai crezut dumneata ?

— Şi acum refuz să plec la Praga pînă nu se lămureşte defăimarea la care am fost, pe nedrept, supus.

— Faptele dumitale rămîn fapte. Ştii, doar că eu am intervenit să ţi se dea drumul.

— Şi dacă refuz să merg la Praga înseamnă că voi fi suspectat în continuare ?

— Nu se ştie ce păcate se mai pot ivi.

— Justiţia a fost de partea mea.

— Aşa o crezi dumneata. Repet, e bine să ştii. Mie să-mi mulţumeşti că eşti liber !

— De ce aţi intervenit pentru mine ?

Iorgulescu părea încurcat.

— Aşa am considerat. Avem nevoie să mergi dumneata la Praga. E o chestiune importantă, care nu se mai discută.

— Şi dacă nu pot sau nu vreau să merg la Praga ?

— Nu ţi se pare că întinzi coarda prea mult, că eşti prea îndrăzneţ ?

— Nu ! Vă rog să înţelegeţi că am motivele mele serioase. Vreau să aflu, întîi, de ce am fost acuzat pe nedrept.

— Mă crezi duhovnicul tău ?

— Nu ! Sincer vorbind, nu înţeleg de ce atîta duşmănie împotriva mea şi a Roxanei — Iorgulescu se aştepta la o asemenea discuţie. Ridică mîna în sus vrînd să-l oprească. — A domina pe alţii nu înseamnă a înţelege, a convinge şi a învinge. Între mine şi Roxana există o legătură ce nu poate fi distrusă prin mijloace medievale de pedeapsă.

— Ce rost are în discuţia noastră, Roxana ? Pleci sau nu, la Praga ? — Iorgulescu devenise nervos de întorsă-

tura discuției. Nu-i plăcea că Artur avea inițiative și că o adusese în discuție pe fiica lui.

— Știți tot așa de bine ca și mine, că Roxana e mobilul refuzului meu. Vrem să ne căsătorim — Iorgulescu făcu ochii mari —. Ați determinat-o pe Roxana să se sacrifice pentru a obține libertatea mea. Nu am nevoie de libertatea mea, doresc ca ea să fie sănătoasă și fericită. Artur tăcu.

Iorgulescu simțea că-i năvălește sîngele în creier. Nu știa cum să reacționeze. Își scoase ochelarii și tăcut, încruntat se uită mai atent, furios, la Artur. Abia acum îl observa și-l studia cu atenție. Pînă acum Artur fusese o abstracție. Începu să observe ținuta lui, calmul, siguranța și semeția lui.

— Am crezut că ți-e foarte clar, tovarășe Sincu, nu vreau să ai vreo legătură cu Roxana !

— De ce ?

Întrebarea era prea directă pentru Iorgulescu. Nu era obișnuit cu astfel de riposte... Și, în adevăr, gîndi și el, de ce ?

— Ia-o cum vrei : rugăminte, ordin, impunere !

— Dar inimile nu pot asculta de așa ceva.

— Domnule Sincu ! Ești prea de tot ! Îndrăzneț și obraznic ! Vezi că acuzația cu Krishnamurti poate reînvia — Iorgulescu suporta greu discuția cu Artur. Simțea că devine brutal și amenințător. Nu era cazul însă să se comporte astfel în biroul lui. Putea să audă secretara. Ar fi vrut să-l roage, ca părinte, să-i lase fata în pace. Era prea tîrziu și inutil așa ceva. Nu ar fi reușit decît să se umilească în fața lui Artur.

— Nu accept să continui legătura cu Roxana ! Pentru asta te-am chemat. Și acum du-te ! Nu vreau să mai discutăm — văzînd că Artur stă pe loc— Pleacă !

Artur tăcea. Îl privea pe tatăl Roxanei cu milă. Nu-l înțelegea și nici nu știa ce să-i răspundă. Nu accepta să fie dat afară, însă nici să mai rămînă nu era util.

— Vă rog să mă iertați că nu putem fi de acord în multe privințe. Regret din inimă. Vă salut ! — Ieși din birou.

Seara, Artur, conform promisiunii făcute îi telefonă lui Troianescu. Acesta ascultă în tăcere, meditativ și cu-

rios modul în care fusese primit la Iorgulescu și discuția anostă, imposibilă și fără nici un final promițător.

— Lasă că-i bine așa. Îl cunosc. Bătrînul e căpățînos, dar fricos. Nu știe să ia hotărîri, face doar pe grozavul. De altfel, acum are alte probleme. Cum se spune, este și el în vizorul șefilor lui. Important este că Maria, mama Roxanei, e pe cale să cedeze. O voi îmbuna eu. Te asigur.

Am să-ți comunic o veste bună. Am aflat-o de la Sărățel, tatăl lui Horia. Starea Roxanei la Roma s-a îmbunătățit și sînt nevoiți să întrerupă șederea la Roma și s-o aducă în București, s-o interneze într-un sanatoriu.

Acum era rîndul lui Artur să tacă.

— Eu, continuă Troianescu, cred că starea Roxanei nu este chiar atît de gravă.

— Sînt speriat de situația ei. Nu înțeleg nimic.

— Pe cît o cunosc, și o cunosc bine, și pe cît am reușit să te cunosc, cum o să te vadă îi va trece totul !

— Credeți ?

— Ah, copiii ăștia ! Mîine trec pe la tine acasă, să ne sfătuim. Troianescu era nerăbdător să-l vadă pe Artur Sincu și la el acasă. — Acum totul depinde numai de tine, de curajul și hotărîrea ta.

13

DUPĂ PLECAREA LUI ARTUR, IORgulescu rămăsese pe gînduri, nemulțumit de situația în care se implicase. Regreta izbucnirea lui violentă și se mira de cutezanța arogantă a lui Artur: Se întreba unde greșise, dacă tot ceea ce făcuse și pretinsese altora nu erau decît o formă a egoismului său de tată, a ambiției lui de activist, dacă nu se comporta nedemn ca om. Atitudinea dîrză a lui Arthur, ținuta lui demnă, impresia bună pe care i-o lăsase cu toată ura ce i-o purta, îi răsturnase ideile și speranțele privind viitorul Roxanei în combinația cu familia Sărățel. Cît greșise în judecarea

faptelor Roxanei ! Fusese aspru și nechibzuit ! Maria îi relatase discuția cu Troianescu și acuzațiile ce-i aduceau amîndoi. În realitate recunoștea că nu știuse să și-o apropie pe Roxana. Apariția lui Artur îi zdruncinase total autoritatea de părinte. Troianescu, la rîndul lui, incorigibil, se băgase nepoftit în relațiile lui cu Artur și cu Roxana și contribuise la spulberarea acuzațiilor ce i se imputaseră lui Artur. Troianescu era capabil să dezvăluie încurajarea pe care o dăduse celor ce-l anchetaseră pe Artur. Se afla într-o situație dificilă.

Pentru prima dată orgoliul său fusese rănit, ambițiile nesatisfăcute, autoritatea de părinte și de șef, știrbită.

Se gîndea dacă făcuse bine că cedase, rațiunii și fricii de a nu abuza prea tare de autoritatea lui, reîncadrîndu-l pe Sincu în redacție, chiar ceva mai mult, acceptînd să fie numit șef de rubrică !

Contribuise la aceasta zîmbetul ironic al lui Berbeceanu, mai marele său, care la ședință îi aruncase peste umăr cuvintele : „Iorgulescule, am auzit că fata ta s-a încurcat cu un ziarist“ !

Încremenise. Aceasta însemna că gurile rele începuseră bîrfa și că el nu procedase cu tact.

Sărățel, și el, de la întoarcerea lui Horia, de la Roma îl ocolea. Nu mai venea la el să bea cafeaua împreună. Și toate aceste detalii porneau de la zăpăcita lui de fată, care nu-l ascultase niciodată. Chiar și artele plastice le făcuse contra voinței lui. În casă nu-l mai asculta nimeni. Maria, și ea, de la Roma, îi dădea, în fiecare seară telefoane, disperată de starea Roxanei, de banii cheltuiți. Îl acuza că nu chibzuise bine, că a procedat greșit și că el este vinovat de toate cîte se întîmplase. El însă vroise numai binele și fericirea Roxanei. Acum, trebuia să se ocupe, ca s-o interneze pe Roxana la Spitalul Elias, de cum sosea acasă.

Chiar și Iamandi, pe care-l făcuse om, îl privea dezaprobator cînd vorbea de Sincu și părea că se aliase cu Sincu, cu acest tînăr impertinent și îndrăzneț. Nu înțelegea ce găseau toți la el de-l lăudau.

Nu putea lăsa lucrurile să se deruleze de la sine. Trebuia să acționeze într-un fel oarecare. Era însă singur și constata cu tristețe că se simțea îmbătrînit și umilit.

14

— CARE E GREȘEALA LUI IORGU-lescu ? Nu-i neg inteligența, însă — Troianescu luase un aer meditativ — soclul sistemului său de gîndire se bazează pe judecata altora, pe un sistem construit intelectual, pe un sistem social șubred și nu pe o evidență empirică existențială transpusă la un nivel abstract. El nu explorează relațiile între principiul social și comportamentul uman. Gîndirea lui e complexă și confuză.

— Am înțeles că preferați simplicitatea.

— Și ca să-ți fac pe plac, puritatea Roxanei.

Artur era încîntat de relația prietenească și sinceră care se înfiripa între ei. Stăteau în biroul din modestul său apartament. Troianescu venise aducînd cu sine și o sticlă de Porto. pe care o desfăcuse și așezați cuminți, în fotolii, cu cîte un pahar în mînă, discutau despre propria lor stare.

— Paradoxul este că, cu cît o gîndire este mai „simplă", teoria este mai puțin livrescă. În această situație am intervenit noi juriștii. Adică, cu cît societatea devine mai civilizată și mai stabilă, diferitele raporturi între oameni sînt mai complicate și mai numeroase. Atunci apar ca necesari legislatorii. Nevoia legilor civile devine acută. Iau ființă, deci, tribunalele și judecătorii. Altădată noi eram vraci sau baroni feudali, acum sîntem judecători.

Să revenim însă la problema noastră, la Roxana.

— Roxana e ceva mai mult decît o problemă.

— Ai dreptate. Pentru tine. Pentru mine e și o problemă juridică și să-ți spun drept, aș prefera să nu fie.

— Adică ?

— Cum sosește acasă, te duci și o răpești.

Artur îl privi pe Troianescu cu ochii mari.

— Extraordinar ! Și eu gîndeam aceasta, dar nu îndrăzneam. Credeți că va fi posibil ?

— Vrei să merg cu tine ?

Artur începu să rîdă. Îl vedea pe Troianescu în chip răpitor de minore.

— Nu, mă descurc și singur. Mi-ați dat însă curaj. Îmi e suficient să știu că sînteți de acord.

— Între timp fac rost de actele Roxanei, pentru cununia voastră. De acțiunea aceasta mă ocup eu ca și de Maria. Ea va fi de partea noastră. Dacă mai ești de acord !

— Domnule Troianescu ! Rîdeți de mine.

Troianescu începu să-i explice toponimia casei lui Iorgulescu. Luase o hîrtie de pe birou și-i desena lui Artur planul casei. Se comporta ca un general care organiza bătălia decisivă.

15

ARTUR SE ÎNȚELESESE CU IULIA să păstreze continuu legătura. Iulia se resemnase, înțelegînd că nu-i rămînea altceva decît să le fie prietenă. Pe Artur nu-l mai putea cuceri. Îl vedea devotat total Roxanei. Rămăseseră înțeleși să-l anunțe cînd avea să afle că se întoarce Roxana. În fiecare zi Iulia telefona lui Iorgulescu, care era obișnuit cu telefoanele ei, pentru a afla noi știri. Trăia și ea sentimentul febrilității așteptării Roxanei. Cînd află de la Iorgulescu că urma să sosească seara, după orele 10, că avea să revină în București cu avionul, îl anunță pe Artur.

Roxana cu Maria sosiră cu avionul, într-o joi, la fel de obosită cum plecase. Iorgulescu le întîmpină la aeroport și fu într-adevăr surprins neplăcut să vadă cît slăbise Roxana, dar și mai mult, îl duru, cînd văzu că Roxana îl ocolea și nici nu vroia să-i răspundă sau să se lase îmbrățișată de el.

— Ei, las-o acuma ! îl luă Maria în primire. Hai s-o urcăm în mașină. Aveți timp suficient să vă lămuriți.

În momentele cînd se simțise, la Roma, în stare să vorbească, Roxana i-l descrise mamei sale pe Artur în culori exagerate și entuziaste, căutînd s-o convingă să treacă de partea lor.

— Mamă, decît un bleg ca Horia, vreau un bărbat ca Artur. Înțelegi, mamă, înțelegi ! În brațele lui sînt femeie, și asta vreau să fiu, femeie și nu o păpușă de salon dirijată de convenții sociale.

Maria tăcea. O înțelegea. Se gîndea la trecutul ei. Ea nu avusese curajul să se opună părinților. Regreta și acum. Poate Roxana avea dreptate, poate că ei au greșit.

— De ce tata vrea să-l urăsc ?

— Ei și tu ! O face din iubire pentru tine.

— Din iubire ? Ce știe el de iubire ! Cît de mult a stat el lîngă mine să mă înțeleagă, să mă ajute sufletește ? Doar a supravegheat și a comandat.

Roxana fu urcată în automobil și transportată acasă unde i se pregătise camera pentru noapte. Acasă o așteptau Iulia și un medic. Nu avu răgaz să vorbească cu Iulia.

Medicul o consultă și nu găsi nimic grav.

— Bine, bine ! Ce este cu starea asta de tăcere și leșin ? întrebă Iorgulescu, bănuitor și, în același timp, grijuliu.

— E surmenată. Cred că mai bine decît la Elias ar fi un sanatoriu de odihnă. Așa, cinci — zece zile. Principalul este să doarmă și să se odihnească.

Cînd ieșiră toți din cameră intră Iulia. Se îmbrățișară. Iulia o găsi și mai slăbită decît la plecare.

— Iulia ! Ce face Artur ? fu prima întrebare a Roxanei.

— Merçi bine ! Te așteaptă ca un nebun. Ai mare baftă.

— Cum ?

— E nebun după tine ! Roxana zîmbi. Era primul ei zîmbet.

— Ce spune ? A fost supărat ?

— I-a trecut. Știe că vii, că ai sosit în seara asta. Mîine cred că-l vezi. Îți dă el telefon. E și unchiul tău cu el. Lasă, nu te plînge !

— O ! Iulia ! Ce dor îmi este ! Păcat că nu-i poț telefona chiar în seara asta. Ai mei mă păzesc tot timpul. Dar tu poți și te rog spune-i că trebuie să-l văd, că mă simt mai bine aici, în București și că... Lasă că știu eu ce să-i spun.

16

A DOUA ZI, PE LA ZECE, AŞA CUM discutase, cînd Troianescu fusese la el, şi la semnalul primit cu zece minute înainte, Artur plecă de la redacţie. Luă Fiatul şi se opri în faţa casei lui Iorgulescu. Planul casei, întocmit de Troianescu, îl ştia pe dinafară. Intră în curte.

Sună la uşă. Femeia de serviciu, îi deschise, privindu-l întrebătoare. Nu aştepta pe nimeni. Deşi nu-l cunoştea pe Artur, auzise în casă vorbindu-se despre el. Îl recunoscuse, sau bănui că este el.

— Domnu' Artur ? Nu-i nimeni acasă — primise instrucţiuni severe să nu primească pe nimeni. —.

— Ba da ! E domnişoara Roxana.

— Ştiţi... Eu... Doarme.

— Foarte bine. Şi împingînd-o uşor, într-o parte, Artur pătrunse în casă. Se orientă repede unde se afla dormitorul Roxanei, sus, pe scară, la primul etaj. Se uita la femeia de serviciu. Era o fată tînără din Moldova.

— Te rog, fără alarmă ! Poţi să dai telefon doamnei Iorgulescu numai după ce plec eu.

Urcă scara sărind cîte două trepte şi deschise uşa dormitorului Roxanei.

Roxana stătea în pat, puţin ameţită după somniferul luat seara, şi se lupta cu sine să se trezească pentru a coborî să-i dea un telefon lui Artur.

Auzise zgomotul de paşi şi era atentă. Cînd uşa se deschise, nu-i veni să creadă. Era Artur !

Artur se oprise în uşă şi o privea vesel. Văzînd-o trează înaintă cu braţele întinse către ea. Fu o îmbrăţişare lungă. Roxana plîngea.

— Artur ! Artur !

— Gata Roxana ! S-a terminat coşmarul. Afară e soare. Mergem la lumină. Gata cu întunericul. Mergem la mine. Ştii... ne aşteaptă şi unchiul Troianescu.

— Cum, Artur, plecăm ?

— Repede ! Uite, pune-ți ceva pe tine și pornim.

O ajută să îmbrace o bluză și o fustă, încurcîndu-se între sărutări și îmbrățișări. Roxana era amețită, însă nu mai știa din ce cauză.

Artur o luă în brațe, Roxana încolăcindu-și brațele în jurul gîtului său. Era ușoară. Porniră spre scară.

— N-au să-ți facă nimic ?

— Nu știu. Important este ca tu să fii liberă acum și sănătoasă. Fugim ca în basme. Viața este în fața noastră. Te ții bine. Coborîm scara. — Artur se opri —. Roxana de ce mai plîngi ? Vrei să rămîi aici ? glumi Artur.

— Lacrimile mele sînt de fericire, fiindcă curg dintr-un trup care renaște.

Lipită de trupul lui Roxana părea un fulg.

Jos, în hol, femeia de serviciu îi privea speriată dar și amuzată. Ținea mult la Roxana. Îi căută privirea și văzu cît era de fericită. Îi dădu lacrimile. Înțelegea că Roxana pleca pentru totdeauna din casa părinților ei.

Artur zări pe jos, un geamantan de voiaj. Se opri și se întoarse către femeia de serviciu întrebînd-o din ochi, „ce este cu geamantanul ?".

Ea înțelese repede.

— E al domnișoarei Roxana. N-au avut timp să-l desfacă aseară cînd au venit de la aeroport. — De fapt, nu fusese desfăcut nici la Roma. Zăcuse în camera de hotel.

— Ia-l și vino cu el după mine, afară !

— Vai, domnule Artur ! — Acum era sigură că plecau pentru totdeauna — Ce-o să spună cucoana ?

— Ia-l, ce mai aștepți ? Și, vino cu noi !

Tonul categoric al lui Artur o convinse.

Ridică geamantanul și ieși cu el după Artur în stradă, în fața porții, unde era parcat Fiatul. Artur o instală pe Roxana pe banca din față, lîngă volan. Roxana își revenise. Aerul de dimineață, soarele plăcut al sfîrșitului de august o înviorase. Era fericită și veselă. Îi făcu semn cu mîna femeii de serviciu, care începu să plîngă de emoție. Artur îi luă din mînă geamantanul, îl aruncă în portbagaj și se așeză lîngă Roxana, luînd-o cu brațul drept după umeri. Roxana își așeză blîndă, supusă, capul pe umărul

lui drept. I se părea ireală situaţia, toată scena pe care o trăia, deşi zile şi nopţi, numai la aşa ceva se gîndise. Artur porni motorul. Niciodată Roxana nu bănuise că zgomotul motorului ambalat de Artur, avea rezonanţa unei muzici.

17

— ALIANŢA CU AUTORITATEA, care s-a vrut fortuită în formulele artei moderne, a fost instituită încă de pe timpul lui Philippe Le Bon, prin Jean van Eyck, de Cosimo de Medicis, prin Donatello şi Filippo Lippi. De atunci ea a devenit mai mult decît o modă, s-a stransformat într-un capriciu al puterii şi o obligaţie pentru artişti. Chiar şi graficienii, consideraţi prin spontaneitatea desenului lor, ca cei mai independenţi, au fost nevoiţi în epoca această ca prin afişele lor, coperţile şi ilustraţiile de cărţi, nu mai vorbesc de reclame, să servească gustul autorităţii şi al unei presupuse clienteli. Chiar şi caricaturiştii au împlinit furiile partidului. Noi graficienii simţim din plin această alianţă şi cei mai tineri sîntem împotriva. — Era Roxana. Nu trecuse nici zece ore de cînd se afla la Arthur şi se simţea alt om. Mîncaseră la prînz toţi trei la Arthur. Troianescu adusese de la Capşa tot ceea ce găsise mai bun. Ajunsă la Arthur, Roxana fu obligată să bea un păhărel de Porto şi să se culce pînă la ora mesei, cei doi rămînînd, pe rînd, de pază acasă. Troianescu rămăsese cu ei şi după prînz de teamă ca Iorgulescu să nu intervină brutal prin cine ştie ce neghiobie. Între timp, el îi telefonase Mariei, anunţînd-o că Roxana se simte bine la Arthur, că arată veselă şi că va urma căsătoria la care ea este invitată.

Maria, la început tăcu, ascultă — apoi spuse : „Sînteţi nebuni de legat“. Se linişti şi se arătă înţelegătoare, împăcată cu noua situaţie.

— Literatura și ea a suferit de această alianță și subjugare și poate mai mult, ea a suportat excesul seriosului și al falsității. — Artur sorbi din paharul cu vin de Porto adus de Marius Troianescu. Acesta îi privea pe amîndoi cu căldură, trăind un sentiment al familiei. Reușise să facă rost de actul de naștere al Roxanei, procurat, în copie, printr-o intervenție la Sfatul Popular, și aranjase, de asemenea, prin telefon, programarea și oficializarea căsătoriei lui Artur cu Roxana pentru a doua zi. Era tot atît de grăbit să limpezească situația lor, ca ei înșiși.

Stăteau comozi în biroul lui Artur.

— Nici o atitudine umană sau socială, interveni Troianescu, nu decurge de la sine, fie ea artistică sau literară, nu mai vorbesc de cea juridică. E important de văzut, în cazul fiecăruia, în ce cadru intelectual și social este formulată și desfășurată, ceea ce ne obligă să cunoaștem și să evaluăm valorile, morale, năravurile, obiceiurile și caracterele unei epoci.

Niciodată Troianescu nu se simțise așa de bine, ca la Artur în birou, cu ei doi. Știa că acum are și el o familie. O considera pe Roxana fiica lui și se gîndea să o convingă pe Maria să-i dea dreptul să o înfieze. Pe Artur îl considera ginerele lui. Aveau ceva comun, care-l emoționa. Și-ar fi dorit un fiu ca el. Văzîndu-l, regreta că nu se căsătorise. Avusese cîteva ocazii bune, dar fugise de obligațiile unei căsnicii. Fusese un burlac iremediabil.

— Cultura ar trebui să aibă relațiile sale de apărare și forța de a sprijini noul și, ca atare, să ia distanță față de compromisuri. Există, atunci cînd scriem, o excitație către mișcare, acțiune, evoluție, acordată cu plăcerea interioară.

— Aud bine ? Plăcerea ! sări Roxana, întrerupîndu-l pe Artur. Vroia să-l tachineze. Își revenise complet, miraculos, din stările ei de leșin și angoasă. Se bucurase aflînd de la Troianescu că tatăl ei rămăsese perplex, fără grai, cînd venise acasă și o găsise pe Maria făcînd ordine, distrată și absentă, prin casă, strîngînd lucrurile Roxanei. Maria, care vorbise de mai multe ori cu Troianescu, se împăcase cu noua situație de a fi despărțită de Roxana și de a deveni soacră. Promisese că va veni la cununia

lor. Iorgulescu rămăsese însă ambiţios, mîndru şi revoltat. Nu vroia s-o mai vadă pe Roxana.

— Ai dreptate, Roxana. În creaţie, ştii bine, nu e vorba numai de plăcere ci de efortul de a descoperi adevărul, de a-ţi şlefui mijloacele şi limbajul pentru a ajunge să înţelegi omul, de a scoate la lumină aspiraţia lui invincibilă spre fericire.

— Sigur, interveni Troianescu, creaţia e mai complexă. E şi ea, ca şi justiţia, un mod de a supraveghea şi dezvălui monstruoasele erori.

— Caricatura face precis aceasta.

— Voi intenţionaţi să transformaţi arta într-un limbaj profetic ! Ce mă fac eu, cum să apăr justiţia ? Este şi ea o artă, o probă de vitalitate, puţin aiurită, care prelungeşte intempestiv, un comportament devenit, prin tradiţie şi necesitate, lege.

— Există un domeniu, reluă Artur, prin care arta şi literatura, nu au egal, acela al situării omului în centrul unui spaţiu universal.

— Nu prea înţeleg.

— Gustul de concret, îl aflăm în orice activitate umană, fie că ne referim la un individ sau un grup...

— Te întrerup, sări Roxana, nu te superi ! Sînt aici de partea ta, că spaţiul universal e numai al nostru. Leonardo da Vinci spunea : „Soarele nu vede niciodată nici o umbră".

— Frumos spus — Troianescu ridică paharul în sus către Artur — dar asta se poate referi la multe şi la mulţi.

— Da ! Însă noi ne referim la aceea că avem un spaţiu mai larg al creaţiei, decît cel omogen şi măsurabil. Un spaţiu în care apare frumuseţea absolută, perfecţia...

— Şi dragostea — şopti timid Roxana.

Marius Troianescu remarcă, cu tristeţea omului în vîrstă, că tineretul mai vroia şi altceva decît filozofie. Se făcuse orele 11 din seară.

— Sînteţi de acord să-mi termin ideea — reîncepu Artur întinzînd mîna spre Roxana — Prioritatea integrală a formelor spirituale în spaţiu tinde să dea valoarea universală emoţilor, mişcărilor şi evenimentelor din viaţă, făcînd domeniul inexprimabilului să fie înţeles clar, vi-

zibil și ușor de narat. Spațiul, de care vorbesc, se află în interiorul nostru. Este un privilegiu al nostru, al artiștilor.

— Foarte bine — dacă e așa, atunci, dragă Artur, după atîtea nopți de chinuri inexprimabile, tare aș vrea să aflu cum termini romanul tău cu Ottero ! — interveni Roxana.

Artur zîmbi.

— Roxana, acum nu mai știu cum să-l termin. Sînt trei situații posibile : Ottero va fi dus pe insula Snagov unde i se va tăia capul sau va fi tras în țeapă.

— O, nu ! Te rog, nu !

— Acesta era finalul inițial și situația reală a povestirii. Al doilea final ar fi ca Del Chiaro să-i înlesnească să plece la Veneția, unde va face o carieră strălucitoare pe lîngă palatul dogilor.

— E mai bun. Și al treilea ?

— Contra voinței tuturor s-ar putea căsători cu iubita lui și trăi în pace.

Roxana bătu din palme.

— Dar nu e posibil. Istoria nu îngăduie întotdeauna romantisme plăcute.

— Deci, spuse Troianescu, nodul universului este dragostea.

— Întotdeauna a fost, se alintă Roxana. Artur, povestește-ne mai pe larg cum se va termina romanul tău !

— Ottero cu Sybila hotărîseră să fugă din țară, deși amîndoi știau că așa ceva era ca și imposibil, deoarece ochii stăpînului, al ilustrisimului domn aveau antenele împrăștiate în toate colțurile țării și mult mai departe. Răzbunarea lui i-ar fi ajuns oriunde. Sybila era însă încăpățînată și hotărîtă la o fugă în taină. Dar și atunci ca și acum tainele sînt cele mai gustate de oameni — așa că domnitorul află pregătirile lor și dete poruncă să fie arestat Ottero și trimis în temnițele de la Snagov, unde, învinuit de trădare urma să i se taie capul. Îndurerat, umilit, înfrînt și disperat, cu toate visurile spulberate, Ottero își aștepta trist sentința și sfîrșitul. Sybila a fost însă mai tare. O înduplecă pe mama sa, pe Marica, fiica lui Vodă din Popești, să o lase să se ducă la împărtășanie la starețul mînăstirii Snagov, duhovnicul ei din

copilărie. Neştiind de soarta lui Ottero, mama Sybilei fu de acord.

Ajunsă la Snagov, împreună cu stareţul, cumpără cu bijuterii pe ispravnicul închisorii şi reuşiră să-l determine să facă un schimb de deţinuţi. În locul lui Ottero introduseseră în celula condamnaţilor la moarte pentru a doua zi, un ocnaş ce urma să fie executat mai tîrziu pentru crimele făcute, iar pe Ottero îl puse în locul lui, urmînd, ca în timpul nopţii, să părăsească insula pe ascuns, ca un fugar, cu o barcă şi cu acte false, de liberă trecere, pe care Sybila cu Ottero le pregătiseră de mult. A doua zi urma ca la execuţie să fie prezent şi un trimis al domnitorului pentru a-i raporta că tăierea capului fusese executată. Din fericire, ştiau că trimisul domniei, nu-l cunoştea pe Ottero.

Sybila reuşi să rămînă cu Ottero, pe insulă, aproape o oră. Lacrimi şi plînsete, îmbrăţişări şi promisiuni pe care ştiau că nu vor putea fi îndeplinite fură ultimele lor amintiri. Sybila urma să fie dată în căsătorie, ca pedeapsă, unui negustor bogat. Domnitorul nu se juca cu vorbele lui şi mai ales cu capriciile fetelor lui.

Astfel, Ottero sub un nume fals, ajunse în Capitală, în drum spre Giurgiu, unde trebuia să ia vaporul către Viena, apoi avea să se stabilească în Italia, ca urmare a unei recomandări primite de la Del Chiaro. Şi romanul se sfîrşeşte cu drumul lui Ottero spre Giurgiu.

— Şi mai departe ? întrebă Roxana puţin speriată de soarta celor doi.

— În Capitală, unde Ottero rămase, clandestin şi deghizat, cîteva zile, ca orice cetăţean pe marginea drumului, asistă la trecerea alaiului domnesc ce ducea pe tînăra mireasă, tristă, palidă, la biserică. Apoi Ottero îşi luă rămas bun de la Del Chiaro, care-i dăduse recomandarea pentru Italia şi plecă definitiv din ţară.

— Ce s-a întîmplat aici ?

— Ce se mai putea întîmpla ? Sybila, cu timpul s-a împăcat cu soarta ei şi a făcut un cîrd de copii. Ottero a ajuns la Padova şi a devenit profesor de istorie, cu predilecţie în istoria Orientului, la Universitatea din Padova şi a sfîrşit, singur, la adîncă bătrîneţe.

Roxana era insistentă :

— De ce Sybila nu a plecat după el ?

— Nu a fost posibil. Erau alte timpuri.

Roxana se gîndea la ea și la destinul celor doi, al lui Ottero și Sybilei. Mult timp se considerase ca în trecut, în alt timp, că fusese Sybila. Oftă. Acum se simțea liberă. Soarta ei era mai bună.

— Copii ! Natura își cere drepturile ei. Nu există model uman în afara capacităților fizice. Trebuie să dorm. Am mîine o ședință grea și la 12 vin cu voi la Primărie. Roxana îi sări de gît și-l sărută. Artur se ridică și el, simțind un val de căldură năvălind din interiorul său. Așa ar fi fost poate și tatăl lui.

Troianescu îi îmbrățișă pe amîndoi.

— Copii, aveți binecuvîntarea mea... Și fiindcă simțea, ceea ce nu mai simțise de decenii, lacrimi în ochi, deschise ușa să iasă, și se repezi pe culoar.

Colecţia

ROMANUL DE DRAGOSTE

233

ULTIMELE APARIŢII

229 George Meredith — Sanda Belloni
230 Mihail Sadoveanu — Venea o moară pe Siret
Cazul Eugeniţei Costea
231 Margarita Liberakis — Pălăriile de pai
232 Paul Bourget — Inimă de femeie

Pendula nu merge înapoi e drama dragostelor neîmplinite. „Suporta cu greu o asemenea rapidă şi categorică despărţire. O suporta ca o înfrîngere. «Ce fac?»se întrebă. «Alerg după ea şi-i spun că o iubesc, că o doresc? Rămîn pe loc şi fluier a pagubă? Care sînt eu, cel adevărat? Cine mă poate sfătui acum, pe loc, repede? Ce spune conştiinţa sau inteligenţa mea? Sînt golit de ele?»".

A doua nuvelă *Poveste de dragoste* relevă frîna injustă a părinţilor în drumul fericirii şi împlinirii libere, dezinteresate a tinereţii.

„O ajută să îmbrace o bluză şi o fustă, încurcîndu-se între sărutări şi îmbrăţişări. Roxana era ameţită, însă nu mai ştia din ce cauză. Artur o luă în braţe. Era uşoară. Porniră spre scară.

— N-au să-ţi facă nimic?

— Nu ştiu. Important este ca tu să fii liberă acum şi sănătoasă. Fugim ca în basme. Viaţa este în faţa noastră... Te ţii bine? Coborîm scara. Artur se opri.

— Roxana, de ce mai plîngi? Vrei să rămîi aici? glumi Artur.

— Lacrimile mele sînt de fericire, fiindcă curg dintr-un trup care renaşte dintr-un timp trecut, urît şi negru".

ISBN-973-22-0236-X

Lei 43